

**ОЛЕГ ШМЕЛЬОВ, ВЛАДИМИР
ВОСТОКОВ
ЗАВРЪЩАНИЕТО НА
РЕЗИДЕНТА**

Част 3 от „Грешката на резидента“

Превод от руски: Иванка Янакиева, 1982

chitanka.info

ГЛАВА 1

СРЕЩА В УНИВЕРСАЛНИЯ МАГАЗИН

През пролетта на 1971 година в живота на Светлана Сухова се случи едно незначително събитие, което при обикновени обстоятелства не би довело до нищо лошо. Но както ще видим по-нататък, обстоятелствата бяха необикновени и това събитие стана звено на дълга верига от други много по-сериозни и сложни събития, причини и следствия.

В един майски ден към щанда, зад който в лъскава синя униформена престилка стоеше Светлана, в онези редки минути, когато нямаше купувачи и грамофонът мълчеше, се приближи доста мургав младеж на около двадесет и шест, двадесет и осем години. Гъстите му намазани с брилянтин коси бяха сресани на път. Блестящите му черни очи гледаха меко и ласкаво. Той беше нисък на ръст, но много добре сложен и това го правеше да изглежда по-висок, отколкото бе всъщност. С професионалния си нюх, само с един поглед Светлана можеше да определи веднага категорията на купувача, даже нямаше нужда да се взира в подробностите на костюма, за да знае със сигурност, че пред нея стои чужденец. В това нямаше нищо особено: чужденци-туристи или специалисти, работещи в предприятията на града, често купуваха плочи в магазина.

— Здравейте! — поздрави купувачът усмихнат.

— Добър ден — отговори Светлана, стараяйки се по акцента да определи неговата националност. — Какво желаете?

— Бих искал нещо от класиката, руската класика.

Това беше най-обикновено желание: всички чужденци търсеха плочи на руски композитори. По акцента Светлана вече разбра, че говори с италианец.

— Какво точно предпочитате?

— Не ги познавам много добре. Имам Мусоргски, Чайковски. Бих искал да имам още.

— Ще ви огорча. Днес не мога да ви предложа нищо. Наминете друг път.

Италианецът се засмя и каза с насмешка:

— Това съм го чувал много, много пъти и по-рано.

— Извинете, но не мога да ви помогна.

Въпросът беше като че ли изчерпан, но италианецът не бързаше да си ходи. Той гледаше мълчаливо Светлана без предишната ласкава съдържаност. Стана ѝ неловко, тя отклони погледа си и чак сега забеляза, че не са сами — някакъв мъж встрани, обърнат с гръб към тях, търпеливо разглеждаше каталога на грамофонните плочи.

— Какво обичате? — Тя направи крачка към него.

— Нищо, нищо — каза тихо той, без да се обръща, — аз не бързам.

Италианецът продължаваше да я гледа и Светлана безпогрешно можеше да предвиди какво ще стане в следващата минута. По време на кратката ѝ служба в магазина неведнъж тя трябваше да изслушва от чужденци и от скъпите си съотечественици, от млади и не толкова млади една и съща молба — да се запознаят и срещнат извън магазина. Това не я обиждаше и не я дразнеше, напротив, но тя така умееше да се държи в подобни случаи, че молителите, даже и най-настойчивите, не се осмеляваха на повече от два опита.

Този се оказа по-търпелив и по-настойчив от всички. Хладната, не за годините ѝ вежливост, която Светлана бе усвоила и която моментално отблъскваше ухажорите, не подействува на италианеца. Имаше и друга причина, поради която той можа да говори с нея по-дълго, отколкото другите.

Тя чувствуваше, че той е искрен и говори истината. Ето какво разказа италианецът:

Преди една година пристигнал от Италия. По професия е инженер и работи във фирма, която е сключила контракт със Съветския съюз за доставки и монтаж на машини за азотноторовия комбинат. Но това е без значение. Главното е, че вдругиден той се връща в родината си и само затова е решил да помоли руското момиче за среща. Видял я още преди три месеца, но не зад щанда, а на входа на магазина. Знае, че се казва Светлана. Не посмял да я заговори по-рано, защото бил убеден, че тя няма да приеме да се срещнат. Но сега, един ден преди заминаването си, не издържал и решил да рискува.

Много му се иска да запише гласа ѝ за спомен и ако тя няма нищо против, да се срещнат някъде в парка, или в някое кафене, макар и за половин час, и ако му позволи, да донесе малък японски магнитофон...

Накратко, работата стигна дотам, че Светлана попита:

— Знаете ли къде се намира улица „Тургенев“?

— Да, разбира се! — не вярвайки в успеха си, възкликна италианецът.

— На ъгъла на булеварда има една будка за вестници.

— Да, да, зная.

— Ще бъда там в единадесет и половина.

— Утре?

— Да не искате днес. — Тя погледна часовника си. — Вече е три часът.

— Благодаря. — Той се поклони. — Забравих да ви се представя: казвам се Пиетро Матинели. Благодаря. До утре.

Той излезе щастлив, Светлана искаше най-после да обърне внимание на търпеливия купувач, който през цялото това време преглеждаше каталога за грамофонни плочи, но него вече го нямаше...

Сега трябва накратко да разкажем историята на семейство Сухови.

Мъжът на Вера Сергеевна Сухова загина преди пет години. Той беше летец и работеше като изпитател в завода, в който се произвеждаха въртолети.

Вера Сергеевна не знаеше подробности около катастрофата и причините за нея. Един приятел на мъжа ѝ, също изпитател, се опитал да ѝ обясни как е станало. Разказвал ѝ нещо за пределни режими на полета, на които Алексей съзнателно се решил, ядосвал се, че не е използвал единствената възможност за спасение, като напусне въртолета, но той непременно искал да го приземи. Наблегнал именно на това, че възможността е била единствена, че при случай на авария вероятността при тях да се спасят, е много по-малка, отколкото при изпитателите на обикновени самолети. Изобщо, както разбра много по-късно Вера Сергеевна, от разказа на този приятел излизаше, че Алексей сам си е виновен за всичко. От това не ѝ стана по-леко.

Минаха пет години оттогава, но тя си спомняше добре онзи първи месец след погребението с всичките му подробности и се

упрекуваше учудена колко точно са се запазили в паметта ѝ някои незначителни детайли, когато душата ѝ се разкъсваше от мъка.

Сега тя можеше да разкаже какво беше сготвила за обяд в деня на гибелта на Алоша, какъв цвят имаше панделката на Светлана, когато се върна от училище, какво ѝ каза съседката за самочувствието на кученцето си, как се блъскаше в стъклото една пчела — първата пролетна пчела, влетяла в прозореца.

Пълни безсмислици. Защо ли така е устроен запаметяващият апарат на човешкия мозък? Вера Сергеевна завърши медицински институт, но това не ѝ даваше никакво предимство пред тези, които са без медицинско образование и нямат даже елементарни сведения по психология. Тя не можеше да разбере защо нищожните, недостойни дребболии се запечатват в съзнанието с неизлечими цветове, незабравими звуци и неизчезващи аромати, а най-главното, най-скъпото се е изтрило, като че ли никога не е било, Вера Сергеевна не помнеше лицето на мъжа си, не помнеше изражението му.

Може би това е защитна реакция? От гледна точка на науката за психичната дейност на човешкия мозък такова обяснение е съвсем естествено, но от това не ѝ стана по-леко.

Понякога нощем тя мислено анализираше всяка своя постъпка през първия месец от гибелта на Алексей и безкрайно се осъждаше за проявената деловитост, оскърбяваща паметта на загиналия.

Тя продаде новичката волга, свърза се с приятелката си Нина Пескова, която живееше в град К., и с нейна помощ направи размяна на жилището без почти никаква загуба както в жилищна площ, така и в комуналните удобства. Погрижи се Светлана да завърши учебната година поне без тройка — тогава тя беше в седми клас и до края на занятията оставаха три седмици.

Като разпродаде една част от вещите, а другата, в това число и пианото на момичето, таксува по влака, в средата на юли Вера Сергеевна и Светлана заминаха за град К. Бягството от тези места, свързани с най-любимия човек на земята, стана светкавично, подобно на евакуация във военно време, за която Светлана беше чела толкова в книгите, а Вера Сергеевна я бе преживяла в четиридесет и първа като осемгодишно момиче.

Пристигайки в К., тя не тръгна да търси работа. И къде ли да отиде? С дипломата на лекар тя не работи нито ден, защото вече се

беше омъжила за Алексей. Той не ѝ позволи да работи — по-добре да си гледа Светка. За да започне сега работа като лекарка, тя трябваше отново да учи в института. Но всъщност тя не беше в състояние да работи никъде. След като успя с някаква трескава бързина да уреди преместването, тя като че ли изпадна в летаргичен сън.

Дълго, много дълго тя се беше откъснала от живота, като че ли изобщо не съществуваше. Струваше ѝ се, че се намира в огромна тъмна зала и гледа някакъв дълъг неинтересен филм.

Нина Пескова, която пое грижата в нейния дом за пазаруването, се опитваше да размърда приятелката си, но безуспешно. Вера Сергеевна излизаше от къщи само когато трябваше да изтегли пари. Някак си машинално готвеше, переше, чистеше. И непрекъснато пушеше — първата цигара беше запалила в деня на погребението на Алексей.

Така минаха две години. Светлана премина в десети клас. Вера Сергеевна малко се интересуваше от нейното учение, въпреки че поглеждаше понякога бележника ѝ. Никак не се огорчи, когато Светлана заряза уроците по музика.

От това състояние я изведе един разговор с Нина Пескова, която дойде през една есенна вечер и между другото спомена, че видяла Светлана около къщата с две доста по-големи от нея момчета — Светлана пушела цигари и, изглежда, била малко пийнала.

Като че ли плеснаха с камшик Вера Сергеевна „Къде?“ — и като чу, че са на детската площадка, изхвърча от къщи без палто.

Светлана беше с двама самодоволно ухилени младежи и някак си неестествено се смееше.

Без да каже нито дума, Вера Сергеевна връхлетя върху нея, разтърси рамото ѝ с лявата си ръка, а с дясната я удари с все сила по бузата. Ако не беше единият от младежите, Светлана щеше да падне на земята. „Марш в къщи!“ — кресна Вера Сергеевна на мигом изтрезнялата дъщеря. „Мадам, защо е това форсиране?“ — с престорен баритон се обади контето, което придържаше Светлана. „Млъкни, прасе такова!“ — срязва го Вера Сергеевна. Тя се задъхваше от гняв. Но докато се изкачваха по стълбата до третия етаж, гневът се смени с болезнена жалост към дъщерята и презрение към самата нея.

В тези няколко минути Вера Сергеевна като че ли се свести, мъглата, в която живееше, се разсея и пред нея изпъкнаха дните,

изцяло отдадени на собствената ѝ мъка, дни, в които нямаше място за Светлана, родната ѝ дъщеря. Тя мислеше само за своята болка, утешаваше се само със собствените сълзи. Как можеше да нарече всичко това освен егоизъм? Всепоглътщият мъката егоизъм — какво е по-добър от егоизма на щастието? — питаше се тя. Не, тя не можеше да намери оправдание в това, че болката от загубата на мъжа ѝ беше толкова голяма, колкото и любовта ѝ към него.

Вера Сергеевна видя съвсем ясно своето отношение към дъщеря си — от детските години до този неприятен случай.

Светлана беше дъщерята на татко. Той я обичаше до самозабрава и, разбира се, я глезеше, а тя с детска невинност се спасяваше от майчиното възмездие под неговата сигурна защита, когато направеше някоя лудория. На тази основа между родителите възникваха леки конфликти, и то винаги в присъствието на виновницата. Разбира се, от педагогична гледна точка този метод не може да се смята за разумен, но, общо взето, когато Светлана порасна и тръгна на училище, стана ясно, че антипедагогическото отношение на родителите не ѝ се беше отразило много. Едно беше неприятно за Вера Сергеевна да приеме, когато Светлана стана голяма: у нея се създаваше незабележимо, но явно усещашо се снизходително отношение към майката. Вера Сергеевна разбираше откъде идва: твърде голям, деспотичен беше авторитетът на бащата в семейството и за майката не оставаше почти нищо. Но Вера Сергеевна се утешаваше с това, че Светлана беше много добро момиче, заради другите тя беше готова да забрави собствените си капризи и това ѝ даваше надежда, че в края на краищата техните отношения ще се нормализират...

Докато се изкачи на третия етаж и влезе в апартамента, Вера Сергеевна съвсем се успокои. В присъствието на Нина Пескова се проведе дълъг разговор, който завърши с това, че Светлана просълзена прегърна майка си и се закле никога вече да не се случи такова нещо. Можеше да ѝ се вярва: тя винаги казваше истината, а ако обещаеше нещо, непременно го изпълняваше или поне се стараеше с всички сили да удържи на думата си. Това изгради в нея бащата, когато беше още дете...

Скоро след извънредното произшествие Вера Сергеевна постъпи на работа. Тъй като се смяташе негодна да бъде лекуващ лекар, наложи се да постъпи в санитарно-епидемична станция. Нейните медицински

познания бяха напълно достатъчни, за да следи санитарното състояние на различните предприятия в града.

За дъщеря си окончателно престана да се тревожи, когато научи, че Светлана се е сприятелила с едно момче от тяхната кооперация — Льоша Дмитриев. Нина Пескова се познаваше със семейство Дмитриеви и се изказа много добре за тях. Бащата бил инженер, майката учителка, а Льоша след гимназията станал шлосер в един завод и следвал вечерно в политехнически институт. Ясно бе, че не е от тези, с които Светлана се шляеше в есенните вечери на детската площадка.

По същото време Светлана завърза още една дружба, която Вера Сергеевна много одобряваше. Започна да им идва на гости Галя Нестерова, съученичка на Светлана, учтиво и не много разговорливо момиче. Особено приятно на Вера Сергеевна беше, че Галя не съзнаваше красотата си, а това вече е ценна, черта от характера ѝ, говореше добре за нея, тъй като според наблюденията на Вера Сергеевна безразличие към собствената външност, се срещаше твърде рядко сред днешната младеж. При тона Галя беше дъщеря на голям учен, академик, лауреат на Държавна награда, а самата тя се обличаше много скромно, не по-хубаво от Светлана. Това също вече говореше нещо. И отгоре на всичко Галя беше пълна отличничка, без зубрене и без напрежение, както казваха в училище, щеше да получи златен медал. Като че ли само по това се различаваха новоизлюпените приятелки: Светлана имаше толкова петорки, колкото и тройки.

Вера Сергеевна се радваше, когато ги виждаше заедно. Те бяха еднакви на ръст — сто седемдесет и пет сантиметра — данни от последното мерене на Светлана, което Вера Сергеевна направи в деня на седемнадесетата ѝ годишнина. И двете имаха сиви очи, гъсти светлокафяви коси. Като наблюдаваше момичетата, Вера Сергеевна с тъжна и щастлива усмивка си представяше как момчетата, като срещнат Галя и Света на улицата, ще се спрат и ще ги проследят с изумени погледи.

Скоро Вера Сергеевна откри с удоволствие, че макар и странно, в това приятелство главната роля играеше нейната дъщеря. Винаги, когато например трябваше да решат в кое кино да отидат или какво по-напред да прочетат — решаващата дума имаше Светлана. Това не можеше да не ласкае майчиното самолюбие на Вера Сергеевна и тя

даже веднъж се похвали пред Нина Лескова със способността на дъщеря си да извоюва авторитет сред необикновените си връстници. Но подобни суетни моменти, не пречеха на Вера Сергеевна трезво да преценява онези черти в характера на дъщеря си, които не могат да се нарекат положителни. При вродената широта на характера и безкрайни добрини, проявени още в детството, Светлана понякога можеше да бъде и завистлива. Например тя не скриваше завистта си към онези момичета, които носеха западни дрехи и можеха да си позволят да носят пръстени с брилянти и златни обици.

Към Льоша Дмитриев Светлана се отнасяше като към по-малък, макар че беше две години по-голям от нея. Той не забелязваше това или не искаше да го забележи, а по-точно просто не можеше, защото беше влюбен. Понякога в неделни дни Вера Сергеевна виждаше Льоша с китара в ръка в шумната компания на момчетата от техния двор, които не бяха от примерните. Льоша също не беше от кротките, но пред Светлана се държеше така, сякаш нецензурните шеги на другарите му от махалата и цеха не докосваха ушите му и не излизаха от собствената му уста. Лесно беше да се забележи, че Льоша от известно време повече от всичко се стремеше да остане насаме със Светлана, но това никак не му се удаваше. Ако отиде на кино, то третият непременно ще бъде Галя, но всъщност какво значи „насаме“ в киното? Срещите у Светланини винаги ставаха в присъствието на Вера Сергеевна. Когато Светлана се съгласяваше да отиде да послуша музика у Льоша — той имаше магнитофон, — в къщи винаги бяха или баба му, или майка му. А да се целува на входа или под гъбката на детската площадка Светлана смяташе недопустимо след онази паметна есенна вечер, когато майка и я зашлеви със звучна плесница. Така че на Льоша му оставаше само да въздиша, да се надява и да чака лятото, когато ще могат да се разхождат край реката, на плажа. Той беше купил със собствени спестявания на старо мотоциклет ИЖ, съвсем разнебитен, който сам оправи мотоциклетът стоеше под един навес, претъпкан с гаражи на собствениците на автомобили. В плановите на Льоша, които си кроеше за лятото, първостепенна роля се определяше на мотоциклета. Смяташе да купи и фотоапарат „Зенит“, за да снима Светлана и да ѝ прави големи портрети.

Така без особени огорчения и раздори протичаше животът на осиротялото семейство Сухови. Колкото и голяма да беше мъката им от

загубата, времето я притъпи. Служебните грижи и мисли за съдбата на порасналата дъщеря помогнаха на Вера Сергеевна да се изправи на крака, да се съвземе духом. Отвикнала от звучния смях, тя вече се усмихваше от време на време. Малките всекидневни радости, които обикновено хората не забелязват, станаха достъпни за нея. С една дума, тя стана пак онази Вера, която познаваше и обичаше загиналият ѝ съпруг, летецът изпитател Алексей Сухов. От пушенето само не можа да се отучи.

Първите огорчения дойдоха през август 1970 година. Светлана мечтаеше да постъпи във филологическия факултет, както и Галя Нестерова. След завършване на училището двете, подадоха документите си в университета и заедно започнаха да се готвят за изпитите, по-точно Галя помагаше на Светлана. Но всички старания се оказаха напразни: Светлана не можа да се яви на конкурса. Балът беше много висок, а на нея не ѝ стигаха цели две единици. Независимо от това, че Галя завърши училище със златен медал, също се състезаваше, тъй като за медалистите имаше отделен конкурс, тя бе приета във филологическия факултет.

Светлана, разбира се, преживяваше неуспеха, но Галя плака много повече от нея. Вера Сергеевна беше разстроена и не знаеше какво трябва да прави по-нататък. Но след като се успокоиха и разсъдиха, те решиха, че всъщност нищо трагично не се е случило. Трябва да постъпи на работа и за една година да се подготви както трябва — разбира се, с помощта на Галя, която като студентка ще бъде по-веща в знанията си, а през 1971 година ще опита пак.

От всички места и професии Светлана предпочете универсалния магазин, по-точно, в отдела, където се продаваха телевизори, радиоапарати, грамофони и грамофонни плочи. Стана продавачка на грамофонни плочи и магнетофонни записи, тъй като добре се ориентираше в тази област благодарение на общуването си с Льоша.

С постъпването на работа се появиха и много нови познати, но единствена приятелка си остана вярната ѝ Галя, а единствен поклонник, когото тя признаваше достоен за себе си — Льоша Дмитриев. Задължително веднъж в седмицата тримата отиваха на кино, а понякога и два пъти, и рядко на театър. Събираха се ту у Льоша, ту у Светлана и от време на време у Галя, тъй като, както смутено обясняваше Галя, майка ѝ била нервна и трудно понасяла

външни хора в къщи, да не говорим за дива музика. А между впрочем, главното удоволствие при тези сбирки на неразделната тройка беше именно естрадната музика и шумните спорове за нея. Бащата на Галя, когото Светлана и Льоша видяха веднъж бегло, работеше едновременно в научноизследователски институт и в някакъв завод — в какъв, Галя не уточняваше, на всичко отгоре преподаваше и в политехнически институт. Следователно той беше много зает човек и повече от всичко ценеше домашния покой.

Льоша се учудваше, че Галя си няма момче. Той забелязваше как я заглеждаха млади и стари по улицата и в театъра. Веднъж реши да се пошегува по този въпрос, но стана съвсем неловко, Светлана му направи забележка и каза, че напразно мъжете си мислят, че такива момичета като Галя са създадени само за да откликват на техните желания. Този въпрос между тях повече не се повдигна.

Зимата премина незабелязано, тъй като към киното и театъра се прибавяха кънките и ските. През зимата на Льоша му провървя: веднъж Светлана все пак се смили и му разреши да я целуне по устните — това се случи, когато се разделяха на входа, уморени от два часа непрекъснато пързаяне.

Такава е предисторията на онова, което стана през пролетния ден на 1971 година...

На другия ден, в събота, Светлана имаше почивен ден. Вечерта, на път за в къщи, тя се обади от един автомат на Галя Нестерова и й каза, че плановете им за утре, да отидат с Льоша в Кльоновата горичка, се отменят. Тя не се впусна в подробности, а каза само на Галя да я чака в единадесет часа пред пощата.

Светлана почувствува угризения на съвестта, трябва да излъже Льоша, но веднага си помисли, че в постъпката й няма нищо лошо: не е толкова страшно веднъж да не удържиш на обещанието си. В края на краищата дружбата между тях е най-обикновена — смешно й беше да мисли за любов.

ГЛАВА 2

ИЗПРОБВАНЕ НА ФОТОАПАРАТА

Вера Сергеевна беше вече купила репички и кромид лук, когато Светлана се събуди.

Вечерта бяха легнали по-късно, отколкото обикновено: Светлана искаше да преправи любимата си рокля — синята на черни райета, — да префасонира малко яката. Но тя самата не умееше да шие, затова, както винаги, каза: „Мамо, моля ти се...“

— Хайде ставай, трябва да си изгладиш роклята! — викна от кухнята Вера Сергеевна.

— Ти по-добре ще я изгладиш — обади се Светлана.

Друг отговор Вера Сергеевна и не очакваше, това беше в реда на нещата и тя не се сърдеше. За дъщеря си тя правеше всичко, каквото можеше.

Докато Светлана се миеше и решеше, Вера Сергеевна приготви закуската.

— Къде смяташ да ходиш? — попита тя дъщеря си, когато седнаха на масата.

— Ще отидем с Галя в някое кафене да поседим на въздух и да хапнем сладолед.

От известно време Светлана реши да не казва всичко на майка си. Не, тя не лъжеше, а просто не казваше всичко. Така й беше по-удобно — по този начин не възникваха излишни въпроси. Беше вече решила, че ще отидат на среща с италианеца и непременно ще се отбият в някое кафене, но защо да казва на майка си, че освен Галя, там ще бъде и един чужденец?

— Струва ми се, че трябваше да се видите с Льоша?

— Вече се уговорихме с Галя да се видим в единадесет часа пред пощата.

Това също не беше нито лъжа, нито цялата истина.

Льоша трябваше да наmine към тях именно в единадесет, така че трябваше да побърза с гладенето; за да не се срещнат с него, тя

трябваше да излезе от къщи не по-късно от десет и половина.

Светлана набързо излапа омлета с шунка, хапна си от салатата, изпи един чай, стана от масата и бодро обяви:

— Мамче, на твое разположение съм!

— Включи ютията, постели одеялото и дай парцала.

В десет и нещо всичко беше готово.

Светлана се облече.

— Как е, мамче?

Вера Сергеевна запали цигара — напоследък тя предпочиташе „Беломор“.

— Обърни се... Така... Чудесно...

— Дай си часовника.

Вера Сергеевна донесе златния си часовник със златната верижка — подарък от съпруга, и го сложи на ръката на дъщеря си. Светлана целуна майка си по бузата и излезе.

След петнадесет минути на вратата се звънна.

Вера Сергеевна отвори вратата. Пред нея стоеше Льоша. На гърдите му висеше фотоапарат в нов калъф, в дясната си ръка държеше бял свитък. Веселото му лице сияеше.

— Здравейте, Вера Сергеевна! Тук ли е Света?

— Добро утро, Альошенка. Ами тя излезе.

Сиянието изчезна.

— Отдавна ли?

— Току-що.

— Ха така! И нищо ли не каза?

— Каза, че имат среща с Галя. Пред пощата, в единадесет часа. Споменах ѝ за теб, че май днес щяхте да се видите, но тя като че ли не ме чу. Ама ти влез, не стой на прага.

Льоша съвсем се начумери.

— Не, тръгвам си. Тя не каза ли къде ще ходят с Галя?

— Сладолед им се прияло. Сигурно ще поседнат в някое кафене на въздух. Днес времето е чудесно.

— Но как така? Ние тримата смятахме...

— Е, не се разстройвай, къде ще се даянат?

Льоша потупа с пръст по фотоапарата.

— Вчера го купих, исках да я снимам.

— Ще я снимаш, лятото току-що започва.

— Добре. — Той ѝ подаде свитъка. — Тя ме помоли. Техният стенвестник. Написах заглавието.

Вера Сергеевна се почувствува неловко заради Светлана. За да го поуспокои малко, тя разви свитъка и се вгледа в голямото червено заглавие „За културно обслужване“.

— Колко хубаво си го направил! — каза тя.

Но това не го утеши.

— Извинете, Вера Сергеевна. — Като прескачаше през три стъпала, Льоша изтича по стълбата, оставяйки я на прага пред отворената врата...

Времето наистина беше чудесно. Всички вече бяха с летни дрехи, даже децата. Дворът кънтеше от детски гласове, цвърчаха птички. Небето беше ясно. Свежо зелените кестени, строени като в редица на съседната улица, която се виждаше от двора, бяха обсипани с големи бели свещи. Те блестяха под яркото слънце.

От всичко това на Льоша му стана още по-лошо. Той изгледа пейките, на които седяха бабички, играещите момичета на асфалтовата площадка, след това спря погледа си върху събралите се на купчинки малчугани, които оживено обсъждаха нещо. Сред тях забеляза шестокласника Витка, палавия, съсед по етаж. Ако Льоша не го пъдеше, той щеше постоянно да се влачи след него. Беше му безгранично предан не толкова за това, че му даваше по някой петак за кино, а заради това, че му оказа колосално доверие, като го взе за помощник, когато сглобяваше от нищо своя мотоциклет ИЖ.

Льоша излезе от входа и тихо извика:

— Витек!

Онзи мигновено чу и след секунда застана запъхтян пред Льоша, гледайки фотоапарата.

— Здравсти, Льоша! Ще фотографираме ли?

— Ти не си ли виждал Светка?

— Не. Трябва ли ти?

— Щом те питам, значи ми трябва.

Витек веднага отгатна настроението на своя благодетел и закрочи до него мълчаливо. А Льоша размисляше къде може да потърси започналата да хитрува Светка.

Миналото лято пет или шест пъти бяха ходили в различни кафенета, но тя най-много хареса „Над реката“ — така се наричаше,

защото се намираше в парка, на високия бряг на реката, откъдето се виждаше осеяното с езерца и храсталаци крайбрежие. Но дотам има много да се върви, както и до пощата, където, ако не е излъгала, Светка трябва да се срещне с Галя. Затова Льоша реши да започне от пощата и да продължи нататък към реката.

Между впрочем, за разговора си с Пиетро Матинели приятелките избраха именно кафене „Над реката“, а дотам имаше само три спирки с автобус от ул. „Тургенев“, т.е. от мястото на срещата им с него.

Като стигна крайния пункт на своето търсене, Льоша намери тези, които търсеше.

Кафенето „Над реката“ беше уютно местенце. Сред голяма поляна, в която в естествен безпорядък растяха кисел трън и люляци, се намираше кръглият дървен павилион с покрив на шатра и големи разноцветни прозорци. Той е опасан с широка ивица бял речен пясък, върху който са наредени кръгли мраморни масички, а около всяка масичка — по четири светли плетени столове. Почти никога няма свободно място. Всичко това е обгърнато от кестени и покрито от синьото небе.

Върху масичката, около която седяха Светлана, Галя и Пиетро, блестяха под лъчите на слънцето разни чаши и чашки, бутилка шампанско, коняк, лимонади. Първата скованост, характерна за хора, които малко се познават и току-що са седнали на масата, вече беше преминала. Но все още разговорът се въртеше около онези стандартни въпроси, типични за всички страни по света при общуването на чужденци с местни жители. Разликата беше само в това, че Пиетро Матинели, както той самият каза на Светлана още тогава, в магазина, не е турист, а е дошъл в Съветския съюз на работа.

— За първи път ли идвате в Съветския съюз? — попита Галя.

— Да — отговори Пиетро.

— Харесва ли ви нашият град?

— О, разбира се! Много е красив. Хубаво се живее тук.

— А какво най-много ви харесва, Пиетро? — Това вече беше Светлана, която дояждаше първата порция сладолед.

— Разбира се, че момичетата! — усмихнато възкликна той и добави: — Може би искате да чуете — метрото? Не, то също е хубаво, но на мен най-много ми харесват момичетата.

Сега последва отстъпление от туристическия стереотип.

— Имате ли много познати? — попита Светлана с едва доловимо издайничество, което впрочем Пиетро улови без много усилия.

— Много — каза той, давайки вид, че не е разбрал истинския смисъл на нейния въпрос. — Там, където работех, всички ми бяха приятели.

— А къде сте работили? — поинтересува се Галя.

— Казва се химкомбинат. Сега го построиха. Не сте ли чули?

— Да, писаха във вестниците и по телевизията го показаха.

— Аз също участвах в строежа. Монтирах апаратура. Цяла година.

— Какъв е този комбинат?

— Ще произвежда различни торове за селското стопанство.

— Знаеш ли — каза Светлана и се обърна към Галя, — Пиетро заминава утре. Нали така, Пиетро?

— Да, за съжаление — с истинска тъга каза той. — Между впрочем, моите тукашни колеги ме наричаха Пьотр. Това по ми харесва.

— Много добре говорите руски — забеляза Галя.

— Стараех се. Аз започнах да уча руски още като студент.

— Къде сте учили?

— В Милано. Аз съм оттам.

— Имате ли голямо семейство?

— Татко, мама, сестра ми и аз. Но... — Пиетро посочи с пръст малкото магнитофонче, което държеше в ръка. — На него му е скучно, той всичко знае за мен. Хайде да поговорим за нещо по-интересно.

— Например? — попита Светлана.

— Например за вас.

— Е, какво интересно има тук! Ние никъде не сме ходили, нищо не сме видели.

— Както казват руснаците, всичко е пред вас. — Той замълча за секунда, а после се обърна към Светлана: — Аз вече имам вашия глас, но ако ви помоля за автограф?...

— Пиетро, вие какво? — Светлана се засмя. — Аз да не съм Ирина Роднина?

— Бихте ли ми изпратили някога една картичка?

— Това може.

Пиетро извади от джоба си кожено бележниче, а оттам две визитни картички.

— Заповядайте.

Светлана и Галя взеха картичките и ги сложиха в чантичките си.

— Полага се размяна — каза Пиетро.

— Ние нямаме визитни картички.

— Тогава ще запиша домашния ви адрес.

Момичетата се спогледаха и Светлана каза:

— Ако искате да ми пишете, изпратете го до магазина.

— Но аз не ви знам даже презимето. — Той като че ли беше засегнат.

— Сухова. Светлана Алексеева.

Пиетро посочи магнитофона.

— Там вече се записа. А може ли да ви изпратя нещо като подарък?

— Ами, защо! Няма нужда. По-добре вие елате.

— Аз все пак ще ви изпратя. Иска ми се да ви доставя удоволствие.

... Точно в този момент Витек видя Светлана през храстите.

— Ето я твоята Светка — посочи с ръка на оглеждащия масите Льоша. — Там има някакъв не наш...

Льоша не можеше да промени изражението на лицето си, толкова му стана неприятно. Той извади фотоапарата от калъфа.

Като се криеха зад храстите, те се добраха до масичката на Светлана на около петнадесет метра. Тук Льоша приготви апарата за снимане — постави блендата на единадесет, скорост сто, свали капачката на обектива.

Храстът, зад който се криеха, не беше много гъст. Льоша намери прозорче между клоните, завъртя резкостта, но от това положение нещо не се получаваше. Наложил се да излезе от храстите, за да щракне, но така в кадър попадна и съседната масичка. Той веднага се скри зад храста и започна да върти блендата и скоростта. Това беше изпробване на фотоапарата и първото му фотографиране в живота, макар че беше прочел инструкцията. За по-сигурно трябваше да направи няколко снимки.

Но не успя да повтори снимането.

Тъкмо беше готово всичко, изневиделица отстрани се появи един нисък чичко — Льоша не можа да го разгледа добре, — който показва някаква книжка и каза шепнешком:

— Тук не може да се фотографира.

Льоша се учуди.

— Това пък какво е?

— На вас говоря, младежо, тук не може да се фотографира. Моля да осветите филма!

— И още как! — ядоса се Льоша.

Витек показа мръсен, но затова пък много изразителен среден пръст на чичкото, дръпна Льоша за ръкава и, промъквайки се между храстите, изчезнаха.

— Льошка, хайде да ги поразвеселим — дяволито предложи Витек, когато излязоха на алеята, водеща към автобусната спирка.

— Да я вземат дяволите — пъхайки фотоапарата в калъфа, каза Льоша. — Хайде в къщи.

Дълго крачеха мълчешком, след това Льоша произнесе нещо непонятно за Витек:

— Ще ѝ дам аз един стенвестник... Хм! Културничко обслужват!

— Какъв стенвестник? — зачуди се Витек.

— Хайде, не разсъждавай. — И Льоша го перна по тила...

Галя, Светлана и Пиетро седяха в кафенето до три часа, след това тръгнаха пешком към центъра и обядваха в един ресторант, после отидоха на кино от 18:30 часа, но не седяха докрай — филмът беше скучен.

Когато излязоха от киното, възникна един проблем: Пиетро искаше на всяка цена да изпрати момичетата — той предлагаше по-напред да изпратят Галя, а след това той да изпрати Светлана. Момичетата настояваха те да изпратят Пиетро до хотел „Москва“. Спорът беше решен с просто гласуване и болшинството победи.

Тъй като Пиетро наистина на другия ден излиташе за Италия и понеже много се хареса и на Светлана, и на Галя, прощаването беше дълго. Обещаха си да не се забравят, а Пиетро повтори няколко пъти, че непременно ще дойде пак колкото се може по-скоро. И тримата бяха не съвсем трезви, затова разговорът беше оживен и на висок тон — бяха застанали на десет крачки от главния вход на хотела и всички ги оглеждаха. В изблик на чувства Пиетро се опитваше да пъхне на

пръста на Светлана своя пръстен с някакъв неизвестен камък и тя трябваше да употреби много усилия, за да вразуми италианеца.

Най-после се разделиха. Галя взе такси. Тя закара Светлана, която слезе малко по-далеч от тяхната къща. Беше десет часът.

Светлана вървеше, без да бърза, като че ли се разхождаше.

Льоша седеше на пейката с двама приятели, чакаше я. Когато тя се изравни с тях, той стана, искаше да я хване за ръката, но тя се дръпна.

— Разхождаме се с разни чужди красавци? Сбъднаха се мечтите ти, а? — каза той.

— Отело, ревнивец — насмешливо отговори тя. — Теб какво те засяга?

— Ще видим, хубаво ще ми се поразходиш.

Тя се скри във входа. Никога досега Льоша не беше изпитал такава мъка.

ГЛАВА 3

АГЕНТЪТ „БОЛВАН“ И БЕКАС

За да не се разбере погрешно, трябва веднага да обясним, че думата „болван“ тук се употребява не в смисъл на глупак, тъп човек. Тази дума има и много други метафорични, преносни значения. Например, когато вместо нещо, се прави неговото подобие, това от народа се нарича „болван“, а сега се казва макет.

В историята на шпионажа има немало случаи, когато секретните служби на разузнавателния център, изпращайки в противниковия лагер някакъв разузнавач с важна мисия, едновременно, по друг път, по друг канал, изпращат още един или даже няколко свои агенти, които, без да знаят за двойствената игра на своите господари, привличат вниманието на вражеското контраразузнаване. То лапва въдицата и хвърля силите си в борба или в игра с подхвърления шпионин, а в това време истинският агент без особени пречки си върши работата. Именно такива фалшиви, или по-точно спомагателни шпиони, се наричат агенти-болвани.

В нашия случай ще стане дума за агент-„болван“, само че малко от по-друг тип. Става въпрос за човека на име Владимир Уткин.

Когато Разузнавателният център, принуден от действията на съветските чекисти, реши да отзове от Съветския съюз своя резидент Михаил Тулев, предпочете завръщането му да стане по море.

Уткин пристигна в Одеса с кораба, извършващ курс с група чуждестранни туристи. Той даде на Тулев своя контролен талон, с който имаше право да се качи на борда на кораба, а самият Уткин остана. Извърши се, така да се каже, най-обикновена размяна, но съвсем неравностойна.

Уткин и Тулев си размениха не само съдбите, но и шлиферите. В джоба на шлифера, който облече Уткин, имаше самолетен билет за Москва, а също така бележка с адрес и начертан с мастило план на градските улици, върху който с кръстче беше отбелязан дом номер 27. Този план и адрес се отнасяше за град С.

За там се отпрати от Москва Владимир Петрович Уткин, тридесетгодишен мъж с най-обикновена външност, среден на ръст, с руса коса и сини очи. Документите му бяха в изправност. Но дори и да не беше така, провал и арест не го заплашваха, тъй като с първата крачка на съветска земя той се намираше под надеждната закрила на съветските контраразузнавачи.

Във военния билет на Уткин пишеше, че е старшина на свръхсрочна служба, по специалност свързочник, уволнен от армията, в момента е офицер от запаса. Служил е в Далечния Изток, после половин година е живял там като цивилен, след което го снели от военен отчет и се придвижил по-близо до центъра, до Москва. Ерген и изобщо единак, няма никакви роднини.

Първата грижа на Уткин в град С. бе да се представи в отдел „Кадри“ на пощата, за да потърси работа. Към тези, които бяха дошли от войската, отношението беше по-специално. Те навсякъде бяха предпочитани. При това Владимир Петрович Уткин разбираше от апаратура за слаби токове. Предложиха му длъжността техник в една от телефонните централи. Той прие. Уреди формалностите — справка, снимки, всичко беше у него. По-трудно беше с жилището — засега не можеха да му предложат нищо даже и в далечно бъдеще. Но той не се отчая — ще се свре в някоя стая или ъгъл, все някак ще се устрои.

След това отиде да се зачисли във военното окръжие.

Тези, които общуваха с него в град С., го смятаха за спокоен, въздържан човек. Но на него това му струваше скъпо. Нервите му бяха изопнати до краен предел: когато показваше документите си и разговаряше със съветски официални лица, той поставяше на изпитание цялата своя подготовка, решаваше се неговата съдба. Но проверката вече премина и той си въздъхна с облекчение.

Пренощува една нощ в хотела (разбира се, не в стая, а на дивана в хола). На другия ден чрез гардеробиера на ресторанта научи адреса на един старец, който живееше в крайните квартали и даваше стаи под наем. Работата се свърши за пет минути. Старецът имаше две малки стаички по 8 кв.м. и кухня с газова печка. Поиска по двадесет рубли на месец. Уткин не се пазари. Той имаше налични три хиляди и спестовна книжка с четири хиляди рубли — книжката му беше московска.

След една седмица Уткин започна работа. През това време той се обзаведе с креват, шкаф, завивки и всичко необходимо за сам човек.

Хазяинът, Василий Максимович, охотно се съгласи да пазарува и приготвя закуска и вечеря.

Няма да бъде интересно да описваме ежедневието на Владимир Уткин, а не е и нужно. За съветските контраразузнавачи, работещи под ръководството на полковник Владимир Гаврилович Марков, който водеше цялата операция по делото на резидента „Надежда“, т.е. Михаил Тулев, беше важно едно — да изяснят целите и намеренията на новия агент, изпратен на наша територия. Но, съдейки по държането на Уткин, той като че ли имаше намерение да пусне дълбоки корени в град С. и от него не можеше да се очакват никакви активни действия.

Ролята на индикатор изпълняваше портативната радиостанция, маскирана с обикновен транзистор „Спидола“, която на времето беше доставена от чужбина за Михаил Тулев. Той я скри в сандък с пясък на тавана на дом номер 27 на улица „Златоуска“, отбелязан с кръстче върху плана, предаден от Михаил Тулев на Уткин.

Дните течаха един след друг, седмица след седмица, а Уткин изобщо не мислеше да навести тавана, макар и само за да се убеди, че радиостанцията е там.

Значи засега не му е необходима. А щом е така, той също засега не е нужен на своя разузнавателен център. Щом като един агент живее като обикновен съветски гражданин и не държи връзка със своите господари, следователно такъв агент е подставен, както се казва, „замразен“.

В нашия случай думата „болван“ е употребена в друго значение. Има такава хазартна игра, където са необходими строго определено число играчи. Но когато не достига един, все пак може да се играе. На отсъстващото лице се дават карти и се играе за него. Това се нарича игра с болван.

Изглежда, че се започваше нова игра и главната роля в нея изпълнява Владимир Уткин.

Положението на капитана от държавна сигурност Павел Синицин, който за чуждия разузнавателен център беше крадец-рецидивист с прякор Бекас (много птичи наименования се събраха, но какво да се прави? Ще се появят още — Воробъов и Орлов), агент, живеещ понастоящем в Съветския съюз под името Павел Иванов Потапов, беше доста, необикновено и неопределено.

Преди да отпътува зад граница, Михаил Тулев получи радиограма със следното указание: „Свържете се с Бекас, предложете му да замине за друг град, желателно е в Сибир“. Но Павел-Бекас се установи в град Н. на Волга. Оттам до Москва беше една нощ път. Разузнавателният център още по-рано постави едно условие, което Бекас трябваше да спазва безпрекословно: при никакви обстоятелства да не прибягва до стария начин за печелене на пари.

Двойственото положение на Павел-Бекас създаваше и неудобства. От една страна, трябваше винаги да има предвид, че разузнавателният център, който така и не пожела засега да гласува на Бекас пълно доверие, всеки момент можеше да организира проверка (както това ставаше преди), за да види дали агентът живее на уговореното място. Значи Бекас беше длъжен да се регистрира в града край Волга. Разбира се, това не беше проблем. Той намери подходяща стая и се регистрира. От друга страна, беше крайно нерационално за Павел да стои в този град без работа и да чака връзка с разузнавателния център неизвестно докога. Необикновеното гражданско положение, в което се намираше Павел, се дължеше на това, че поради конспиративни съображения той бе лишен от възможността свободно и открито да общува със своето началство, даже и с родната си майка. Срещите, както преди, ставаха в една вила извън града, където Павел отиваше, спазвайки необходимите предпазни мерки, и там живееше по цели седмици.

На съвещанието при полковник Владимир Гаврилович Марков обсъдиха следното: Щом Разузнавателният център е поставил на Бекас условие веднъж в месеца да проверява дали няма за него писмо „до поискване“ и нищо друго, това показва, че местожителството на Бекас се смята само като пощенска кутия, а не място за постоянното му пребиваване. А това значи, че няма за какво Павел да стърчи в този град и напразно да си пилее времето.

По такъв начин Павел имаше възможност да участва в ежедневната работа на отдела, ръководен от полковник Марков, и да изпълнява и други поръчения.

Всеки месец в различни дни той отиваше в града на Волга. Момичето зад гишето „писма до поискване“ неизменно отговаряше, че на името на Потапов няма нищо. Създаваше се впечатление, че Разузнавателният център е зачеркнал Бекас от списъците на

действащата агентура. Единственият белег за неговите взаимоотношения с Центъра беше половинката неравно разкъсана рубла, която му бяха връчили неотдавна като парола.

Признак за това, че състоянието на летаргия няма да бъде вечно, послужи внезапната активност на Уткин: през май 1971 година (тогава, когато Светлана Сухова и нейната приятелка Галя Нестерова се запознаха с италианския инженер Пиетро Матинели, по-точно две седмици по-късно) той изведнъж се отправи към улица „Златоуска“, дом номер 27, на чийто таван в сандъка с пясък беше скрита радиостанцията в корпуса на обикновена „Спидола“. Уткин я занесе в квартирата си.

Очакваше се, че той ще установи радиовръзка с Разузнавателния център. Но Уткин не излизаше в ефира. Вероятно само приемаше.

Владимир Уткин живееше скромно, не пиеше, не гуляеше. Поддържаше връзки с определени хора, между които имаше и една хубавичка жена около трийсетте, разведена отскоро, към нея Уткин изпитваше симпатии, които не биха могли да се нарекат другарски, а, както изглежда, чувствата бяха взаимни.

Ежедневието на Уткин беше известно на властите, тъй като се намираще под наблюдение. Но има неща, които е трудно, а понякога невъзможно да се следят.

Уткин ремонтиреше телефонните апарати по домовете при повикване. В някои дни имаше по над десет посещения. Контраразузнаването установи, че Уткин нямаше други цели при посещенията в домовете на абонатите — идва, поправя апарата, взима бакшиш по рубла, когато падне, и си отива. Така че по-нататъшното общуване на Уткин с притежателите на телефони не беше контролирано.

По-късно се установи, че той е използвал тази възможност в интерес на работата, заради която беше изпратен в Съветския съюз. След като взе радиостанцията от тавана, той започна да търси транзистор „Спидола“. Уткин не потърси в магазина по две причини: първо, на него му трябваше употребявана „Спидола“, за да прилича външно на тази, в която беше скрита радиостанцията, и, второ — никой не трябваше да знае, че Владимир Уткин има две еднакви „Спидоли“.

Провървя му. Веднъж беше изпратен да поправи телефона в един апартамент. Още щом прекрачи прага, се убеди, че тук живее любител на транзисторна радиотехника. Стаята, в която беше телефонът, беше претъпкана с различни, при това най-нови уреди за улавяне и възпроизвеждане на звуци. Имаше и немски грундици, и холандски филипси, и японски сонита. И сред това бакелито-хромово великолепие, скромно под бюрото се спотайваше една старичка „Спидола“ с цвят на слонова кост. Домакинът не беше млад човек, но явно младееше. Уткин бързо поправи апарата, отказа се от подадената му рубла и вече на излизане подметна с лека завист: „Да ви завиди човек на машинките“. Домакинът беше поласкан и с готовност подхвана засегнатата тема. След десет минути „Спидолата“ стана собственост на Уткин за смешно дребна сума — двадесет и пет рубли.

Уткин напъха инструментите и резервните части по джобовете, за да освободи място в куфарчето за Спидолата, раздели се със стопанина като с добър приятел и си тръгна за къщи.

Тази покупка, както по-късно ще се изясни, имаше много важно значение.

ГЛАВА 4

„УМРЯ СКОРОПОСТИЖНО“

Преди да изясним какво се случи по-нататък, необходимо е да разкажем за една акция, осъществена от Михаил Тулев малко по-рано.

Скоро след завръщането му от Съветския съюз той получи триседмичен отпуск и замина за Франция.

... Малкото градче, където в едно топло лятно утро пристигна Михаил Тулев и си взе под наем ситроен, беше разположено в китно място, предразполагащо към почивка.

Но той пристигна тук не да почива. Това, с което се занимаваше, се нарича частно търсене. Искаше да изясни обстоятелствата около смъртта на баща си и знаеше, че няма да се успокои, докато не открие цялата истина.

Михаил и преди подозираше, че думите в некролога „Умря скоропостижно“ не са нищо друго, освен благопристойна щампа за прикриване на истината. В Москва полковник Марков му показа, изпратена им по неизвестни пътища, снимка на автомобилна катастрофа, където в една от жертвите Михаил позна баща си! Тогаваша стана дума, че катастрофата вероятно е умишлено предизвикана. По-късно, малко преди да отпътува за Одеса, Михаил помоли Марков да му покаже снимката още веднъж и след като я разгледа внимателно, той се усъмни, че лежащият до обезобразената кола е неговият баща... Докато беше в Центъра, един приказлив стар познат, с когото веднъж се бяха заседели дълго в ресторанта, му подхвърли, че Одуванчик, тоест бащата на Михаил, граф Тулев, не е умрял от собствената си смърт. По-късно, вече в Париж, общувайки с познати от старата руска емиграция, се наслуша на двусмислени съболезнования, Михаил намери човека с прякора Дон, когото Центърът беше завербувал преди двадесет години, но който поради характера си не приличаше нито на агент, нито на провокатор и се отнасяше към тях двамата, бащата и сина Тулеви, с голямо уважение, даже с преклонение, защото Тулев-старши веднъж се беше застъпил за него пред високото началство.

Този човек твърдеше със сигурност, че са пречукали стареца. Не, той нямаше никакви доказателства, но две седмици преди смъртта си Тулев дошъл при него в бара — бил бодър и някак си подмладен, откакто минал в оставка. Изпил две чаши коняк, на прощаване намигнал весело и казал: „Хубавичко е при теб. Ще наминавам...“

Според официалната версия Александър Николаевич Тулев умрял вследствие на остра сърдечна недостатъчност. За човек, прехвърлил седемдесетте, няма нищо чудно в това, но Михаил знаеше, че сърцето на баща му работеше като мотор и той помнеше не веднъж думите: „Не, синко, ако умра, то няма да бъде от сърцето. От черния дроб ще бъде може би, макар че, бог ми е свидетел, винаги съм пил с мярка...“

В Париж не научи нищо по-съществено, затова Михаил се отправи към малкото градче, където баща му беше живял през последните две години.

Жилището, къщичка сред малка градинка край града, по московски би могло да се нарече вила.

Къщата е обикновена, дървена, с три външни стъпала от бял мрамор. Имаш чувството, че не мраморният вход е построен към къщата, а къщата към него. Михаил тъжно си помисли, че вероятно тези мраморни стъпала са напомняли на баща му за къщата край Петербург — с нищо друго не можеше да си ги обясни.

Вратата беше заключена с два ключа, на прозорците имаше капаци с катинари. Михаил обиколи къщата, огледа прецъфтелите ябълки. Дърветата бяха завързали малко плод, градината изглеждаше съвсем запустяла.

Михаил отиде в кметството и там един възрастен чиновник му каза, че домът на господин Тулев според завещанието на покойника принадлежи вече на неговия син. Михаил не носеше в себе си документи за самоличност, затова прибегна до безотказното средство — бакшиша, за да получи ключовете от къщата: гореше от нетърпение да надзърне в последното убежище на баща си...

Той очакваше да го лъхне дъх на застояло, но в стаите и кухнята цареше онзи особен порядък, присъщ на акуратния самотник, свикнал да се оправя без чужда помощ. Даже прахът сякаш бе бърсан само преди седмица. В барчето под телевизора имаше няколко бутилки и чаши.

Михаил не намери никакви книжа, освен платени сметки за електричество и рекламни проспекти. Това беше странно: той знаеше, че баща му тайничко пишеше стихове. Естествено, че тези, за които баща му работеше толкова години, не можеха да оставят на произвола на съдбата неговия архив, но да отмъкнат всичко до последното листче — това вече беше прекалено. Явно някой се е престарал.

Михаил напусна къщата, като заключи с два ключа. Овлaдя го странно чувство, неизпитано досега: като че ли го бяха ограбили, но какво му бяха отнели, не можеше да разбере...

Той тръгна по-скоро машинално, отколкото по силата на разума, да търси съдебномедицинския експерт, който съгласно закона е бил длъжен да състави протокол за смъртта на Александър Тулев. Но преди това реши сам, със собствените си очи, да прочете протокола. Обърна се за съвет към познатия му вече чиновник в кметството, който го свърза с отговарящия за гражданско състояние. Още сто франка и в ръцете на Михаил се появи листа, върху който беше написано, че Александър Тулев, седемдесет и четири годишен, умрял от кръвоизлив на мозъка, причинен от силен удар в дясното слепоочие. Травмата вероятно е от падане върху ръба на мраморната стълба, до която е намерен трупът. По какъв начин е паднал не беше отбелязано. Следваше подробно описание, че раната съвпада с очертанието на ръба на последното стъпало.

Михаил научи от чиновника, че експертът, подписал акта, е патологоанатом в градската болница. След половин час Михаил пристигна в болницата. Там му казаха, че доктор Астие си е в къщи, тъй като вече една седмица в градчето никой не е умрял и няма работа за патолога, а при това докторът имал алергия при цъфтежа на тютюна. „Вижте какъв цъфтеж имаме“ — добави дежурната сестра, протягайки ръка към прозореца.

Михаил лесно намери квартирата на доктор Астие. Патологоанатомът му отвори вратата, държейки в лявата ръка носна кърпичка — очите му сълзяха и даже в полутъмното антре Михаил забеляза зачервените клепачи на доктора.

Нямаше смисъл да започва отдалече, защото на кого друго ще са чужди всякакви прикрития, както на патологоанатома, чиято специалност е хладнокръвно да отваря човешкото тяло и безпристрастно да потвърждава или опровергава диагнозата,

поставена приживе от лекуващия лекар. Михаил каза, че е син на покойния Тулев и започна да задава въпроси.

Да, отговори доктор Астие замислен, помня онази аутопсия. Сърцето ли? Мосю Тулев имаше сърце на четиридесетгодишен. Мозъкът? Кръвоносната система и кръвоснабдяването били нормални. Могъл ли е мосю Тулев да падне от внезапно главозамайване? Хм, хм, това е вече из областта на предположенията, където най-добре се чувствуват терапевтите или психиатрите, но на патолога е категорично забранено да се подвизава в тази сфера...

Те бяха в кабинета на доктора — домакинът зад бюрото, Михаил на канапето — и след този ироничен отговор двамата едновременно станаха, почувствуваха, че или трябва да прекъснат разговора, или да говорят съвсем откровено.

— Кажете, докторе — попита Михаил, — може ли човек да получи такава рана, просто падайки на слепоочието върху стъпалото?

— Вашият баща беше висок на ръст — уклончиво отговори докторът. — По-висок от вас...

Михаил рискува: извади от джоба си портмонето и го сложи на бюрото.

— Можете да разчитате на моето мълчание — каза той, гледайки в упор сълзящите очи на доктора. — И на портмонето ми също.

Астие се усмихна.

— Веднага приберете това. Или веднага си отивайте.

Михаил бързо скри портмонето.

— Извинете, глупав навик.

— Какво ви доведе при мен? — гневно произнесе докторът. — Конкретно!

— Моля ми, кажете, действително ли е паднал?

— Не мога да зная това.

— Но характерът на раната...

— Хората падат, подхлъзвайки се на бананова кора, и се удрят смъртоносно...

— Аз внимателно прочетох смъртния акт — каза Михаил, навеждайки очи. — Раната е описана много подробно...

— Вие лекар ли сте?

— Не. Но ми се иска да докажа, че баща ми не е могъл да падне сам. Той не се е подхлъзвал на бананова кора...

Докторът се обърна към прозореца и попита тихо:

— В болницата ли ви дадоха моя адрес?

Михаил почувствува, че ледът се разчупва.

— Да. Но повтарям: можете да бъдете сигурен в моето мълчание.

— Е, все едно... Изобщо възможно е вашият баща да е ударен по слепоочието с тежък предмет. Ако ударът не е нанесен отзад, значи е бил от левак. Що се касае за съпадението на очертанията в черепа и на стъпалото, всичко е вярно. Повече от мен не чакайте.

— Благодаря ви, докторе!

— Няма за какво. Бъдете здрав, не сте ме виждали.

... Михаил така и не разбра защо доктор Астие направи това внимателно, но не без значение признание. Може би просто съвестта е заговорила? Каквото и да е, благодарност към патологоанатома...

Михаил реши да поразпита съседите и най-напред тези, които бяха най-близо до къщата на баща му. Не можа да се добере до нищо съществено, докато не поговори с агента на компанията по продажба на недвижими имоти, който живееше малко встрани. Той си спомни, че малко преди смъртта на стареца видял около неговия дом някакъв човек на около тридесет — тридесет и пет години, облечен в работен комбинезон, с куфарче в ръка. Мосю Тулев тогава отсъствувал, агентът знаел и поради това си позволил да влезе в двора и се поинтересува какво иска посетителят. Онзи отговорил, че се занимава с ремонт на частни къщи и търси подходяща клиентела. Обикаля вилите и гледа дали няма кандидати за капитален или текущ ремонт. Агентът по продажба на недвижими имоти бил напълно удовлетворен от това обяснение, но го посъветвал да не търси работа в града: той знаел точно, че къщите на богатите собственици засега не се нуждаят от ремонт, а бедните собственици нямат излишни паря за това. Така се разделили.

След тази среща Михаил предположи, че така нареченият майстор по ремонт не е идвал случайно. Могъл е да вземе отпечатък от ръба на мраморната стълба. Ако е така, значи тук имат пръст професионалисти от висока класа. Центърът няма със собствени ръце да премахва стареца — това не е в неговия стил. По-просто е да наемат професионален убиец от тайните синдикати, които работят по поръчка.

В Париж Михаил отново се обърна за помощ към Дон. Разказа всичко, което успя да научи. Онзи обеща да му помогне, и на Михаил

не му оставаше нищо друго, освен да се настани в тихото малко хотелче и да се заеме с четене на книжки.

В края на втората седмица Дон се обади по телефона и каза, че има новини, но не е желателно да се срещнат в бара. Михаил го покани в хотела.

— Така си и мислех — каза Дон още от прага не толкова мрачно, но унило.

— Какво именно? — Михаил посочи с ръка креслото до масата. Дон седна. — Какво научи?

— Чувал ли си за Франсис Боненан?

Михаил повдигна вежди, като се мъчеше да си припомни нещо.

— Не е ли свързано със случай Чомбе?

— Да. Той задигна Чомбе и го докара в Алжир.

— Той ли е убил баща ми?

Дон вдигна ръце и възкликна:

— Не! Не!

— Тогава за какъв дявол ни е този Боненан?

— Срещнах един тип от неговата компания, който ми разказа интересни неща.

— Например? — Михаил започна малко да се дразни от заобикалките.

— Той имал дружба с един човек на име Карл Брокман, също от тяхната банда, и този Брокман се изпуснал пред него, че успял за една година да спечели седемдесет хиляди долара чисти. Покрай работите на Боненан.

— Накратко — Брокман е убил баща ми?

— Най-вероятно.

— Какво общо има тук Боненан?

— Ами това са гнусни хора и няма да ти бъде лесно.

— Значи Карл Брокман...

— Е, нали разбираш, имената на такива са твърде условни. Както и нашите.

Михаил запали цигара, разходи се към вратата и обратно, попита:

— Как изглежда?

— Не са ми казали. Само разбрах, че е малко над тридесетте.

— Къде се намира сега?

— Онзи тип казал, че неговото приятелче заминало за Лисабон преди три месеца.

— Какво ще прави в Лисабон?

— Там има една агенция по разпространение на печата, която нищо не разпространява, а вербува наемници за колониите.

Михаил погледна Дон с възхищение. За такъв кратък срок даже Интелижън сървиз не би могъл повече да научи. Това е работа от висша класа, но Дон не можа да я представи бомбастично. За съжаление такива не могат да преуспеят в живота. Виж, когато работата е за пет пари и се иска повече фантазия, тогава кариерата ти е осигурена.

— Как мога да ти се отплатя? — попита Михаил замислено.

— Не бързай, когато се срещнеш на тясно с Брокман, ще почнеш да ме ругаеш.

Михаил се усмихна.

— Нищо. Как се казва твоят осведомител?

— Марк Хайзелс. Белгиец.

— Моля те, Дон, постарай се да уточниш къде е Брокман. Сега не мога да се добера до него, но все ще дойде време и за това.

— Ще се постарая. Изобщо щом веднъж човек е станал наемен убиец в колониите, това е задълго, разбира се, ако не го пречукат. Така че няма да ми бъде трудно да го намеря. Ти знаеш, че имам добри контакти с тези хора...

Дон си тръгна, а Михаил почна да си стяга куфара.

Не, той не забрави, той винаги помнеше думите на генерал Сергеев: „Отмъщението ще ви бъде лош спътник“. Но той не можеше да се пребори със себе си — трябва да намери убиеца на баща си. Отпускът му обаче свършваше. Михаил се върна в Центъра.

ГЛАВА 5

ПОЛОЖЕНИЕТО В РАЗУЗНАВАТЕЛНИЯ ЦЕНТЪР

В Разузнавателния център имаше доста промени за изминалите години. Някои се бяха пенсионирали, появиха се млади хора редом със старите и това беше напълно естествено. Но имаше и изменения, които не бяха съвсем нормални.

Работата се състоеше в това, че между шефа и неговия главен съветник се водеше скрита война. Шефът, когото сътрудниците зад гърба му го наричаха Монаха (тук често се даваха противоположни на личността прякори), беше оскърбен от непрежалимия факт, че неговият съветник Себастиан изпълняваше ролята на контролор или ревизор и се ползуваше с правото на имунитет. Формално подчинен на шефа, фактически той стоеше над него, тъй като се отчиташе пряко пред висшето началство. Монаха се досещаше, че Себастиан го черни в отчетите си, но считаше под своето достойнство да му се отплаща със същото, не пропускаше обаче при всеки удобен случай да му прави спънки. Това се отнасяше до кадровата политика. Ако например Себастиан смяташе да издигне някого, едно на сто беше сигурно, че Монаха няма да даде ход на протежето на своя съветник. И обратно, сътрудник, който се ползуваше с антипатията на Себастиан, автоматично печелеше благоволенieto на Монаха. Имаше и изключения, когато Монаха беше принуден да отстъпи пред Себастиан.

Положението на Михаил, меко казано, беше деликатно.

След трикратен откровен разпит, след много разговори с различни чиновци и специалисти, беседи, които имаха характер на завоалирани разпити, Михаил направи подробен писмен отчет за своята работа на територията на СССР и особено за характера на взаимоотношенията си с Бекас. Честно написа даже и за това, че по време на пребиваването си е встъпил в законен брак със съветска

гражданка, че има син Александър и в скоби добави домашния адрес на Мария, местоработата и длъжността. Жена му смятала, че е заминал на работа в крайния Север. Нито веднъж не допусна непредпазливост, даже най-придирчивите очи не можеха да намерят в показанията му противоречия. И все пак Себастиан, трябва да му признаем това, почувствува недоверие към Михаил, което сподели с Монаха. Онзи саркастично забеляза, че човек с такава способност да подозира всичко и всички е подходящ за работа не в разузнаването, а във ФБР — Федерално бюро за разследване. Себастиан мълчаливо преглътна, но си запази мнението по въпроса. Монаха всячески се стараяше да покаже своето добро разположение към Михаил.

По-рано кадровите въпроси — кой каква длъжност да заеме, на кого каква работа да се възложи — се решаваха само от шефа. Сега, откакто Себастиан стана съветник, той имаше право да оспорва решенията на Монаха и когато възникваха разногласия, арбитър ставаше висшата инстанция — управлението, на което бе подчинен разузнавателният център. Себастиан имаше връзки там и затова Монаха не можеше да не се съобразява с него. Получи се така, че Михаил неволно стана причина за ново изостряне на отношенията между шефа и неговия твърдоглав съветник. Монаха имаше намерение да повери на Михаил отдела за подготовка на агенти за Изтока. Себастиан се противопостави рязко. В края на краищата беше взето компромисно решение и Михаил беше назначен за консултант в този отдел. Той имаше за задача да коригира плановете за подготовка и изпращане на агенти в Съветския съюз. Себастиан постави условие Михаил да няма пряк контакт с агентите, за които се съчиняваха легенди. Освен това Михаил невинаги можеше да знае кога и как се използват неговите съвети и дали изобщо се използват.

Например на него му даваха изходните данни — професия, възраст, биографични сведения и той трябваше, като се базира на знанията си за бита и обичаите, подобно на романист, най-детайлно да опише бъдещия живот и линия на поведение на неизвестен за него човек така, че в тази инструкция да се предвидят всички предполагаеми капани и начин за измъкване от тях. Себастиан строго контролираше продукцията на Михаил.

Всичко това означаваше, че засега Михаил не можеше и да мисли за каквато и да е друга работа. Той чувствуваше явното

недоверие на Себастиан към себе си и беше принуден да се посъветва с Монаха. Последният му препоръча да не се разстройва. „Ще почакаме, всичко ще се оправи“ — каза Монаха, но както стана ясно, наложи се дълго да чакат.

Връзката с полковник Марков беше сигурна и Михаил редовно съобщаваше всичко, което вярваше, че ще му послужи. В края на първата година Марков събщи, че благодарение на легендата, която Михаил беше разработил за неизвестен му агент и изпратил на Марков, той е бил разкрит от чекистите в един голям индустриален град. След известно време пристигна писмо, в което Марков благодареше на Михаил за ценните данни за структурата на Разузнавателния център и неговите сътрудници. Особено важно беше съобщението за мястото на предполагаем от съвета на НАТО строеж на подземен склад за термоядрено и химическо оръжие със стратегическо предназначение. Значи неговите усилия не отиваха напразно. Той съзнаваше, че е полезен, иначе не би понесъл своето съществуване в Разузнавателния център. А писмата от жена му, от Мария, говореха за друго — че той е необходим за две любими същества.

Провалът на въпросния агент предизвика у Себастиан нови подозрения към Михаил. Разбира се, агентите можеха да се провалят по естествен начин, т.е. благодарение бдителността на съветските контраразузнавачи или поради собствена непредпазливост. Но Себастиан нямаше да бъде Себастиан, ако не свързваше този провал с обстоятелството, че Михаил Тулев, макар и непряко, имаше пръст в подготовката на разобличения агент. По настояване на Себастиан беше назначена специална комисия за разследване причините на провала. В продължение на три месеца тя анализира всички материали и стигна до извода, че агентът е могъл да попадне в полезрението на съветското контраразузнаване или поради непредпазливост, или в резултат на неточност във фалшивите документи. Комисията изключваше предателство от страна на сътрудниците.

Този извод помогна доста на чекистите. За да отклонят подозренията от Михаил, по контролирания канал за връзка с Центъра беше изпратена шифрограма, в която агентът съобщаваше за подозрително дългото задържане на документите му при регистриране и въпроса къде е получил паспорта.

Въпреки това Михаил разбра, че губи доверието на Себастиан: постепенно го отстраниха от предишната му дейност и три месеца той беше без всякаква работа, след което му предложиха да премине в аналитичния отдел. Възложиха му най-отегчителната работа — да изстискава от купчината периодични издания трохи, полезни за разузнаването сведения и да прави справки. Можеше със сигурност да се каже, че го изтикаха на заден план и му дадоха да разбере, че е време да помисли за по-нататъшната си съдба.

Гордостта на Михаил не пострада, но той не можеше да се примири с новото си положение, което до голяма степен го лишаваше от възможността да бъде полезен за Марков. Михаил отново се обърна с молба към Монаха за сериозен разговор. Монаха напук на Себастиан (когато Михаил се обади по телефона, Себастиан се намираше в кабинета на шефа) го покани в къщи.

Михаил беше напълно искрен, когато се оплака на Монаха от своето положение и проявено недоверие към него. Монаха разбираше всичко, но го помоли да счита преместването в аналитичния отдел за временно, да потърпи малко и всичко ще се оправи. Намекна, че в скоро време се набелязва голяма операция, за която ще са нужни опитни като него хора, способни да решават сложни задачи в изключителни условия и тогава за Михаил ще се намери много по-интересна работа от сегашната. Монаха го съветваше да не обръща внимание на този смахнат кретен Себастиан и спокойно да изчака още някой и друг месец. Михаил беше доволен от сърдечното благоразположение на Монаха.

Мина обаче почти половин година, преди да настъпи обещаната от шефа промяна.

През февруари Монаха се обади на Михаил и срочно го покани в кабинета си.

Той не беше сам. На канапето седеше солиден господин, който леко кимна с глава в отговор на поздрава. Монаха не сметна за нужно да представи непознатия на Михаил. Вероятно той просто показваше на този важен господин кандидатите за предстоящата работа.

Разговорът бе продължителен. Монаха попита дали Михаил не е забравил езиците, конкретно какво е положението с испанския и португалския. Михаил отговори, че е добре с испанския, но португалския малко го е забравил. Вторият въпрос се отнасяше до

познанията му за Африка. Михаил разказа накратко за своето половингодишно пребиваване в Алжир по време на Втората световна война. Повече въпроси не последваха и Монаха освободи Михаил.

На другия ден отново го повикаха, но този път шефът беше сам.

За разлика от Себастиан, Монаха смяташе, че агентът ще изпълни по-добре своята задача, ако е запознат пълно и ясно с общия смисъл и целта на операцията, разбира се, в пределите на допустимото. Затова той изложи задачата, поставена от Разузнавателния център. Без да обявява поръчителя, той обясни, че от тях се иска негласно да определят истинското състояние на португалските колониални войски. Доколкото Михаил можа да разбере, от това зависеше помощта на влиятелни финансови групировки към португалския фашистки режим. Разбира се, тези групировки биха могли да изпратят свои официални пратеници, но обикновено на пратениците показват това, което поставя просителите в изгодна светлина, и скриват от тях онова, което не е изгодно. За да се разбере истинското състояние на нещата, а не декларациите, трябва да се надзърне зад паравана, и то скрито от стопаните, иначе ще успеят да заметат боклука зад вратата. Главното е всичко да се види на място от сигурен човек.

Така се мотивираше Монаха и Михаил отлично го разбра.

Михаил имаше два месеца за подготовка. През това време той трябваше да опресни знанията си по португалски език и да състави план за проникване в колониалните войски — тук му се предоставяше пълна свобода. Михаил зададе само един въпрос: в коя португалска колония трябва да отиде? Монаха каза: най-добре ще бъде да отиде там, където ще може най-бързо и безпрепятствено да се установи, тъй като няма да има много време за изпълнение.

Себастиан нямаше нищо против новото назначение на Тулев, доколкото това не касаше работата на източния отдел, намиращ се под негова опека. Напротив, той се зарадва, като се надяваше, че Михаил може да си строши главата в Африка. Михаил също имаше основание да се радва. Първо, измъкваше се от омразната кабинетна работа. Второ, най-после дойде дългоочакваният шанс да изпълни една много важна задача на Марков — да открие следите на опасния военен престъпник Гюнтер Хофман, които бяха изчезнали към Пиренейския полуостров. Трето, предоставяше му се възможност да постигне и една

лична цел — да намери Карл Брокман, убиеца на баща му. Съществуваше ли риск лично за него, за неговия живот? Да, съществуваше, и Михаил знаеше това.

Още при първия разговор с Монаха Михаил си спомни думите на Дон за така наречената агенция за разпространение на печата в Лисабон. Той веднага реши, че може да използва агенцията, но не разкри пред шефа си своята осведоменост. Сега той поиска разрешение да отиде в Париж за две седмици, за да потърси начин да проникне в португалските колониални войски. Монаха му разреши командировка.

Дон не беше забравил молбата на Михаил относно Карл Брокман и от време на време го осведомяваше за движението на този бял наемник, воюващ в Черния континент. Той разполагаше със сведения, че Брокман се намира в колонията, разположена в Западна Африка, че контрактът му скоро свършва и после кой го знае накъде ще хване...

В Париж още от летището Михаил телефонира на Дон и си определиха среща.

За една седмица Дон получи потвърждение, че Брокман се намира на предишното място — в специално подразделение, действащо на територията на португалската колония. На Михаил станаха известни също така особените правила, от които се ръководеха службите и учрежденията, занимаващи се с вербовка на доброволци за колониалната война.

Когато се завърна в Разузнавателния център, той притежаваше всички сведения, необходими за съставяне на добре обмислен план на своето пътуване до Португалия. Планът бе написан за два дни, докладван на Монаха и одобрен.

ГЛАВА 6

ПОД МАЛТИЙСКИ КРЪСТ

Трябва да отделим място и на политическата хроника, макар и с няколко изречения.

По онова време народът на една от последните колонии на някогашната голяма португалска колониална империя водеше упорита въоръжена борба за своята свобода, за създаване на независима държава.

Работите на наследниците на фашисткия салазарски режим вървяха зле. Насила мобилизираните войници дезертираха при първия удобен случай. Наложиха се да вербуват наемници.

Наемниците бяха най-различни — в зависимост от задачите, които им се поставяха. Заплащането също се колебаеше и амплитудата достигаше значителни отклонения. Имаше и редовно обучени войници, чиято кървава заплата, пресметнато в долари, беше около двеста на месец. Но имаше и професионалисти, подобно на Карл Хайнц Вайсман от Нюрнберг, на които трябваше да се плаща по хиляда и повече, тъй като те умееха не само да се подчиняват при провеждане на кървави акции, но и да командуват. На такива хора ненапразно плащаха — там, където ги изпращаха, се водеше война не на живот, а на смърт. Тези, които търсеха силни усещания и екзотика, получаваха пълна дажба. Понякога, поради липса на съвременно оръжие, африканците стреляха със стрели, чиито върхове бяха намазани с кураре — отрова, парализираща дишането.

Когато Михаил посети лисабонската агенция по разпространение на печата, там нямаше много хора и изобщо бяха внимателни с него. Мъжът в светлосив костюм, към когото го отпратиха, погледна Михаил без всякакъв интерес.

— На колко сте години? — попита той.

— На четиридесет — отвърна Михаил и си помисли, че не му повярва.

— Националност?

— Руснак.

— Откъде идвате?

— От Франция?

— Преселник ли?

— Не. Баща ми е емигрирал от Русия през осемнадесета година. Мъжът се облегна на креслото и погледна Михаил отдалече.

— Кой ви даде нашия адрес?

— Казва се Хайзелс. От Белгия.

Светлосивият забарабани с пръст по масата и попита:

— Как мислите, аз на колко години съм?

Михаил реши да го поласкае:

— Според външността, на тридесет.

В отговор се чу непринуден смях. След като се насмя, светлосивият каза:

— Мисля, че сме връстници. Вие сте около петдесет?

Оставаше само удивлението.

— Отдавна не съм се поглеждал в огледалото — каза Михаил. — Но аз бях...

— Оставете — прекъсна го светлосивият. — Аз не съм си у дома, не трябва да ме подмладявате. Какво искате от нас?

— Искам да спечеля нещо. А вие какво бихте искали от мен?

— Не се ли страхувате от червеи под кожата, въшки, коремен тиф и десетки болести, непознати за европейската медицина? Не се ли страхувате да умрете, преди да сте стигнали шестдесетте?

— Искам да спечеля. А дали се страхувам, или не — това зависи от цената.

— Не знаем какво можете да правите.

— При всички случаи стрелям добре.

— Е, това могат и малчуганите. А на вашата възраст е малко трудно да се научите на нещо друго.

— Със здравето съм добре — възрази Михаил. — И после, по време на войната, ми се е налагало не само да стрелям.

— Какво например?

— Бил съм на Източния фронт — излъга Михаил.

— В немската армия?

— Да.

— В какви части?

Михаил реши да рискува и да направи смел ход извън правилата:
— В СД. Служих под командването на Гюнтер Хофман. Чули ли сте за него?

Светлосивият наведе поглед и каза с лека ирония:

— Кой не е чувал за човека, който има смъртни присъди в три страни? — Той замълча и после добави: — Но вероятно вие сте първият, който афишира връзката си с него.

Михаил помисли, че рисковано започна играта, но реши да не отстъпва.

— И сега бих искал да работя с Гюнтер. Жалко, че не знам къде е.

Това остана без внимание. Събеседникът се върна към целта.

— В какъв чии завършихте войната?

— Фелдфебел.

— Колко смятате да получите от нас?

— Ако ми дадете три хиляди западногермански марки на месец...

— Това е твърде много.

— Две и петстотин.

— Добре. Но вие трябва да подпишете договор, който ще ви лиши от правото да разполагате със себе си най-малко една година.

— Точно за една година си мислех и аз.

— Добре. Елате вдругиден по това време и ще решим останалото.

Михаил беше вече до вратата, когато собственикът на фирмата каза, без да скрива своята насмешка:

— Ако търсите Хофман, защо не попитате Хайзелс? Нали той ви е подучил да се обърнете към нас?

Михаил почувствува, че всичко пропада.

— Хайзелс не е от тези, които афишират връзките си.

— Добре — усмихна се светлосивият, — това няма значение...

Когато излезе от агенцията, Михаил почувствува досада. Но след станалото оставаше да чака резултата. Посещението при „разпространителя на печата“ в края на краищата се оказа полезно в едно отношение — успя да напипа следата на Хофман. Хайзелс познава Хофман. Хайзелс познава и Карл Брокман.

Работата така се нареждаше, че търсейки Брокман, Михаил можеше да изпълни и поставената му задача и да постигне страстно желаната лична мъст.

На другия ден той се яви в агенцията, където му дадоха да подпише документ, подобен на клетва, и го питаха къде би искал да бъде. Михаил, разбира се, избра колонията, където воюва Брокман, и след една седмица заедно с петдесет души като него (наистина, всички бяха твърде по-млади от него) слезе на африканския бряг.

Отведоха ги във военен лагер, на вратите му се извисяваше железен малтийски кръст — символ на Лузтания, както някога в Португалия, разпределиха ги по двама в стая в дълга бяла барака: два кревата с матраци от морски водорасли, две нощни шкафчета и закачалка, която служеше едновременно за окачване на карабините.

Общо взето, му провървя: съквартирант му бе бившият капрал от гвардейския шотландски батальон на английската армия, младеж на около двадесет и пет години. Капралът търсеше приключения, но, разбира се, и пари. Повечето от останалите бяха отрепки и углавни престъпници. Капралът Боби притежаваше безценно за съжителство качество — никога не заговаряше пръв.

Още на следващия ден новопристигналите бяха разпределени. Лагерното началство проверяваше новобранците по два показателя: интелектуалност, ако може така да се каже, имайки предвид тестовете за съобразителност (например да се различи квадрат от триъгълник), и физически способности, които имаха преимуществено значение. Но все пак главното беше опитът във военните действия. Михаил попадна сред първите шестима. Би следвало да се радва на това, защото го зачислиха в категорията на мислещите, а не при човекоподобните негодяи. Сред останалите имаше и джебчии, и неуспели сутеньори, и бандити, криещи се от съдебно преследване, и даже един многоженец на име Езар, който се представяше за агент на някаква тайна организация (скоро се изясни, че той е обикновен шизофреник, но не го върнаха заради това).

Сутрин ги водеха на стрелбището, където прекарваха по два часа, после ги занимаваше един инструктор по джудо, след обяд друг специалист по борба срещу партизаните им изнасяше лекции, а след лекцията следваха практически занимания. Така ги гонеха, че вечер здравеняците едва влачеха краката си. За две седмици всеки трябваше

да скочи четири пъти с парашут — два пъти групово през нощта, при което и двата пъти в гората. Един новобранец си скъса в клон сънната артерия и умря в ръцете на капрал Боби, без да дочака лекарска помощ. Този случай ги угнети все пак, но сутринта след опелото, извършено от гарнизонния свещеник, главният началник произнесе високопарна реч за благородната мисия на цивилизованите народи на територията на Черна Африка, за опасността от разпространението на комунистическите идеи и така нататък, и най-важното — обеща на всички повишение на заплатите...

За Михаил не беше трудно да изпъкне сред останалите. Към края на първата седмица той се сприятели с инструктора по противопартизански действия, към което впрочем се и стремеше. Те бяха почти връстници. Инструкторът, когото наричаха Фернанду Рош, му предложи веднъж да пийнат по чашка, а Михаил имаше френски коняк. Изпиха коняка в дома на инструктора, който имаше едностайна квартира във виличките извън лагера.

Дружбата им стигна дотам, че скоро на Михаил предложиха да замести един инструктор по стрелба, когото бяха изпратили в Лисабон за операция на гноен апендикс.

От този ден нататък Михаил и Фернанду Рош си пийваха всяка вечер, тъй като Михаил зае квартирата на заболелия инструктор и му стана съсед, пък и в гарнизонния магазин имаше всичко, което им беше необходимо.

Фернанду Рош не се оказа такъв циник, какъвто си го помисли Михаил в началото. Той изпълняваше задълженията си добре, но не беше расист, не смяташе предалия богу дух Салазар и неговия приемник Каетану за велики вождове на португалската нация. Той даже се изпусна да каже с какво се занимават тук, че войната, която водят, е против законните владетели на африканската земя, но това е недостойна тема за разговор между истинските мъже, когато седят на масата и си пийват хубаво винце.

— Това разваля виното — усмихвайки се, завърши речта си Фернанду.

Моментът беше подходящ за откровен разговор и Михаил реши да се възползува.

— Не искам и да знам за вашата политика — каза той.

— А защo си дошъл тук? Старичък си за любител на екзотиката... Вероятно за пари?

— Разбира се.

— Но ти не приличаш на тези подлещи, които за три долара ще затрият и родната си майка.

Михаил въздъхна.

— Какво да се прави? Такъв като мене в Европа не може да преживее.

Фернанду му смигна.

— Нищо, старче, докато на света има келяви политикани, за нас с тебе ще се намери работа.

— Това е така... Виж какво, Фернанду — каза Михаил, без да се преструва, че се е сетил между другото. — Не ти ли се е случило да се срещнеш с човек на име Брокман? Казват, че бил тука някъде.

Фернанду премрежи очи.

— Познаваш ли този екземпляр?

— Аз — не. Но съдейки по въпроса, е явно, че ти го познаваш.

— О, да! — с погнуса възкликна Фернанду. — Даже много добре — аз съм го обучавал.

— Отдавна ли беше това?

— Не много отдавна... Не помня... За какъв дявол заговори за него?

— Помолиха ме да го поздравя.

— Кой пък те помоли?

— Има един Хайзелс...

Фернанду подсвирна.

— И таз добра! Значи се познаваш с Хайзелс?

Излезе, че Михаил трябваше да се оправдава заради своите познанства.

— Случайно се срещнахме в Париж. Имах неприятности и той ми съчувствува.

— Пари ли ти даде?

— Не взимам пари от първия срещнат. Той ми прошепна адреса на лисабонската агенция за разпространение на печата.

— Значи не си му досаждал много. Могло е и по-лошо да стане.

Фернанду започваше все повече и повече да се харесва на Михаил.

Намекът за принадлежността на Хайзелс към тъмния свят беше съвсем прозрачен и Михаил попита:

— Според тебе приличам ли на овца? Накъдето ме поведат, натам да тръгна?

— Не мисля така. Но такива като Хайзелс... — Фернанду не се доизказа.

— А къде е сега Брокман? — попита Михаил.

— Там, в джунглата.

— С такива „воини“ като нас?

— А-а, не. Той е по други работи.

— Тайна ли е?

Фернанду изведнъж изтрезня. — Виж какво, искам да ти дам съвет.

— Казвай.

— Щом като си попаднал тук, старай се да не си пъхаш носа в чужди работи. Ще си по-спокоен.

— Аз изобщо нямам такъв навик.

Фернанду продължи, сякаш не е чул отговора на Михаил.

— Но за Брокман мога нещичко да ти кажа. Специалната част, в която той работи, е предназначена да хваща партизански командири.

Разделиха се след полунощ.

— Всичко, което дрънкахме тук, да си остане между нас — каза Фернанду на тръгване.

— Можеш и да не ме предупреждаваш...

Като си легна и премисли отново и подробно разговора, Михаил не можеше да не се учуди на откровеността на Фернанду Рош. Та нали бяха познати от някакви си три седмици, а Фернанду му разказа толкова неща, че ако на мястото на Михаил беше подставен провокатор, то инструкторът по борбата срещу партизаните щяха да изправят до стената без съд и следствие.

Да се обяснява доверчивостта на Фернанду с това, че Михаил го черпеше, нямаше да бъде вярно: доколкото Михаил можа да забележи, инструкторът не беше алчен и имаше достатъчно пари, при това беше ерген и нямаше за какво да пести. По-скоро доста дълго беше мълчал и ето че при първия удобен случай се сприятели с човека, различен от полухората, с които се налагаше дълго да общува, Фернанду искаше

поне веднъж да разкрие душата си. Михаил не намери друго правдоподобно обяснение...

Той посъбра някои сведения, въз основа на които можеше да направи отчет за Монаха, отразяващ истинското положение в колониалните войски.

Работата с Брокман доста се усложни. Не беше съдено да се срещнат очи в очи в близко време, а нямаше смисъл да протака престоя си в колонията. Но все още не беше решил как да се измъкне оттук.

Мислейки за отмъщението, Михаил стигна до извода, че наистина това е низко чувство, но винаги намираше и контраоправдание: Брокман трябва да бъде премахнат, макар и заради това, че не е човек, а опасен бесен вълк. Как другояче може да се нарече изродът, избрал за своя професия изтребването на хора? Трябваше да уреди сметките си с убиеца. И ако саморазправата се забранява от закона, по съвест Михаил я оправдаваше. Наистина той не беше напълно уверен, че ръката му няма да трепне в решителния момент. Оставаше главното — да се срещне с Брокман и чрез него да намери следите на Хофман. Но как да стане това?

Михаил с нетърпение чакаше да се върне оперираният инструктор, но ето че се случи едно непредвидено събитие.

По време на обедната почивка Фернанду изтича при него и му съобщи, че трябва срочно да излети в джунглата и по всяка вероятност Михаил ще има щастието скоро да види Брокман — жив или мъртъв.

Михаил скочи от леглото — канеше се да си ляга.

— Какво е станало?

Но Фернанду изтича, като викна през рамо:

— Въртолетите чакат!

Слагайки бялата си шапка, Михаил излезе от къщи, пресече под палещото слънце пустия каменен площад, който жареше ходилата даже през дебелия гъонена подметка, и влезе в сградата на щаба.

Дежурният, с когото се познаваше, не можа да му каже нищо смислено. Дошло съобщение по радиото с молба за срочна помощ — някой там е изпаднал в беда, а кой и къде, не знае. Не можеше да отиде при радиста на втория етаж — за там трябваше специален пропуск.

Михаил се върна в къщи и легна на кревата, без да се съблича.

Въртолетите долетяха в 16:00 часа. Като ги чу, Михаил се отпрати към казармата, където бяха новобранците — тя беше близо до

летището. Върналите се от джунглата ще минат покрай нея, а Михаил много искаше да ги види.

Не се наложи да чака дълго. Скоро по пътеката, водеща към летището, се показаха два джипа с опнати светли брезенти. Профучаха и се насочиха към лагера на специалното командване. Михаил забеляза, че на задните седалки на джиповете седяха мъже с окъсани маскировъчни униформи. Мярна му се нещо бяло — навярно бинтове, превръзки.

След десетина минути на пътя се появиха още няколко джипа. На предната седалка до шофьора седеше Фернанду. Той махна на Михаил.

Михаил, без да бърза, тръгна за къщи.

Скоро Фернанду пристигна и веднага отиде в банята. През отворената врата той разказваше на седящия до масата Михаил.

— Те бяха петима, в това число и твоят Брокман... Разположили базата в джунглата... Излизали на разузнаване, търсели подходящ момент. А такъв няма и няма... — Той правеше паузи, пухтейки под душа. — Тази сутрин на тях се натъкнал някакъв негър с момченце... Старец и момченце. Стареца разстреляли, а малчуганът офейкал. Били разкрити. Те дали сигнал по радиото да се прибират. Е, нататък е ясно...

— Имало ли е сражение? — попита Михаил.

Фернанду не чу.

— Какво?

— Сражение имало ли е, казвам?

— Глупости! Е, малко ни наплашиха. Онези, разбира се, не са очаквали, че толкова бързо ще се оправим, и държаха нашата команда в обсада с малко сили — около десет човека. Там, между дърветата, беше чисто, седяхме спокойно, а ние бяхме тридесетина човека — какъв ти бой?

— Мисля, че от нашите има ранени?

— Трима. И Брокман също.

— Тежко ли?

— Глупости, дракотина... В лявата ръка... — Фернанду се изплакна и затвори крана. — Честно казано, ако зависеше от мен, нямаше да ги изтегля оттам...

— Ще изпратят ли Брокман в болница?

— Ако поиска — без да придава някакво особено значение на този въпрос, добродушно отговори Фернанду. — Аз, между впрочем, му предадох поздрав от теб.

— Той не ме познава.

— Наистина. Брокман така и каза: кой е пък този?

— Запознай ни, ако е възможно.

— Ще опитам... Но никак няма да ми е приятно...

Същата вечер Фернанду доведе в квартирата си Брокман, а Михаил ги чакаше, отрупал масата с бутилки, сокове и чаши. Брокман се появи гол до кръста, на лявата си ръка малко под лакътя имаше мек тампон, залепен с лейкопласт. Дон беше казал истината в Париж: на вид Брокман беше около тридесетте. Светли коси, загорял не на плажа, а както работник по пътищата: лицето под веждите, шията, ръцете до над лактите имаха кафеникав цвят, а тялото и челото — млечнобели. Светли коси и черно лице — това правеше впечатление. Михаил очакваше да види нещо подобно на горила, но пред него стоеше добре сложен, красив младеж с малко презрителна гримаса на лицето. Той не поглеждаше събеседника си.

— Привет — по немски поздравя Брокман, сядайки. — Казвам, се Карл.

— Привет — отговори Михаил, зарадван, че този тип не му подаде ръка.

— Казват, че ме познавате.

— Марк Хайзелс ме помоли да ви предам поздравя.

— А-а, още тича старата лисица. Как е той?

— За малко се видяхме. Но разбрах, че си има пари.

— Хайзелс винаги е имал пари — небрежно забеляза Брокман.

— Ще прием ли, или само ще гледаме бутилките?

— Какво предпочитате?

— Нещо по-силно...

Михаил взе голямата бутилка джин, погледна Фернанду, който стоеше, подпрял ръце на гърба на стола, Фернанду кимна одобрително. Михаил наля в трите чаши. Пиха.

— Сериозно ли е? — попита Михаил, показвайки ранената ръка на Брокман.

— Достатъчно е, за да изчезвам оттук — каза Брокман.

— Значи към Европа?

— Утре. Имам право. — Брокман повъртя празната чаша. — Ще получа и застраховка.

— Вие сте щастливец.

— И на вас желая същото.

— На мене ми се спи — каза Фернанду.

Михаил се обърна към Брокман.

— В такъв случай може би ще се преместим у мен?

— Благодаря. Трябва да си почина. — Той погледна часовника си на дясната ръка.

Михаил си спомни думите на патологоанатома: „Ако ударът е бил нанесен не отзад, то убиецът е бил левак.“

Брокман стана. Михаил реши да рискува, както при разговора с вербовчика в лисабонската агенция по разпространение на печата.

— Един въпрос, Карл...

— Да.

— Познато ли ви е името Гюнтер Хофман?

Като че ли над ухото на Брокман гръмна патрон: той трепна.

— Защо ви интересува?

— Вижте, аз някога, по време на войната, служих с него. Бих искал да го намеря. Предполагам, че сега има друго име...

— Правилно предполагате.

— Нищо ли не ви е известно за него?

— Последното му име е Алоиз. А от презимето не съм се интересувал.

— А къде е сега?

— Беше в Америка. — Брокман се обърна към вратата. — Време е.

— Време е.

ГЛАВА 7

ПРИДОБИВКИ И ЗАГУБИ

Льоша прояви своя първи собственооръчно заснет филм и беше много учуден: толкова бе сполучлив, сякаш го е правил професионалист. Впрочем този първи филм си остана най-хубавият и в следващите три месеца. Едва към края на лятото Льоша постигна резултати, които в началото се получаваха случайно.

Както обеща на малолетния си приятел Витка, Льоша направи стенвестника. Нарече го почти като печатния орган на градския универмаг, тоест „Културно обслужване“: Изпускайки умишлено предлога „за“, надписът звучеше двусмислено: не само призоваваше за културно обслужване, но и показваше как то се осъществява.

Под заглавието Льоша залепи снимка, на която бяха заснети Светлана, Галя и Пиетро в ресторанта. На заден план, малко не на фокус, се виждаше полунаведен набит мъж (на Льоша му се стори, че това е същият тип, който му заповяда да освети филма). Под снимката той постави надпис, над който дълго мисли. Той гласеше: „Картинки от светския живот“. От двете страни на снимката налепи изрезки от рекламните листовки на „Интурист“.

Льоша се полюбува тъжно на своето произведение, въздъхна, сгъна стенвестника на четири и го пъкна под кушетката. Счете за недостойно и детско окачването на стенвестника, както беше намислил. Нещо повече, реши да прояви великодушие: направи още две снимки — формат девет на девет, та при удобен случай да ги даде на Светлана — една за нея и една да изпрати на онзи тъмнокос чужденец.

Скоро такъв случай му се удаде. Една вечер Светлана на връщане от работа повика Льоша, който свиреше на китара в компанията на момчетата от двора.

— Не ти ли мина? — попита тя съчувствено.

Това не се хареса на Льоша. Той ѝ пъкна в ръцете китарата и каза:

— Почакай за минутка, аз ей сега. — И изтича към входа.

Като се върна, той си взе китарата и ѝ даде снимките.

— Ето, добре излезе. Вземи за спомен.

Светлана отначало не разбра какви са тези снимки, но когато ги разгледа, поклати глава.

— Значи шпионираш с фотоапарат?

— Шпионирах — уточни Льоша. — Повече няма.

Светлана нищо не отговори. Сложи снимките в чантичката си и тръгна. Даже не благодари.

Оттогава, когато се срещнеха по улицата или на двора, те само се поздравяваха. Понякога Льоша се питаше дали постъпва правилно. Все едно, Светка му харесваше както преди, а може би и повече. Е, беше ходила в кафенето с чужденец. Чужденците идват и си отиват. Още повече, Светка първа го заговори. Но Льоша не можеше да ѝ прости, нещо горчиво се надигаше в душата му, когато си спомняше за кафенето, гнетеше го чувството, че Светка знае много повече от него за светския живот на възрастните, а от това му ставаше още по-обидно. Искаше му се да поговори с нея, но беше безсилен пред своята гордост.

Вера Сергеевна долови, че нещо се е променило в отношенията между Светлана и Льоша. Тя попита направо дъщеря си какво се, е случило. Но Светлана се измъкна с едно изречение: „Махни го!“ И в същия миг на нея ѝ стана съвсем безразлично дали е имало Льоша Дмитриев, или изобщо не е съществувал. Все пак си призна на Галя, че ѝ е мъчно за провалената дружба и ѝ липсва това, че Льоша не минава вече покрай нея. Но на него тя никога не би казала подобно нещо.

Приятелките прекараха различно лятото. По графика за отпуските на Светлана се падаше да почива през септември. Галя замина с майка си в Крим в Алуца, при един стар приятел на семейството им офицер от запаса.

Светлана не скучаеше много. През почивните дни отиваше с приятелките от универмага на градския плаж. Компанията беше винаги весела.

От известно време у нея се появяваше чувство, че е попаднала на някаква гара, където трябва да се прекачва от влак на влак, беше в очакване на нещо, а какво точно, не знаеше. За първи път го почувствува на другия ден, след като изпрати на Пиетро Матинели в

Милано снимката с кратко писмо, в което обясни историята на нейното появяване.

Това състояние на неизвестност се изпари по твърде прозаичен начин. Вече мръкваше, когато на 29 юли 1971 година при нея в универмага дойде един немлад, нисък и пълничък мъж с блестящи и тъмни като маслини очи. Той остави карираната си чанта-торба върху тезгяха и като почака Светлана да свърши разговора си с поредния купувач, попита:

— Вие ли сте Светлана Сухова?

— Да. Кажете. — Тя вече се досещаше кой е и откъде идва.

— Пиетро от Милано ви изпраща поздрави. — Той трудно, но много внимателно изговаряше руските думи.

— Благодаря.

— Той ме помоли също да ви предам това. — Италианецът сложи ръката си върху чантата и се усмихна.

За секунда Светлана се почувствува неловко, но само за секунда. Спомни си разговора на масичката в кафенето, където Пиетро я молеше да му разреши да ѝ изпрати нещо като подарък и как тя му възрази. Какво може да има в тази чанта? Вероятно не е за сто рубли? Какво пък толкова срамно има да приеме един подарък? Няма да откаже на човека, който е мъкнал тази карирана торба от Милано през половин Европа.

— Благодаря — каза Светлана и прибра чантата под тезгяха. — Как е Пиетро?

— О, той е много добре. Скучае без вас.

— Вие задълго ли сте тук?

— Съжалявам, но само за два дни. След това — в Тамбов. Там също има работа за нас, пак в завод. — Италианецът престана да се усмихва. — Но ние можете да изпратите писмо на Пиетро. Мога да мина утре.

Договориха се. Явно италианецът бързаше и Светлана не го задържа. Щом излезе, Светлана дръпна ципа на чантата. Върху разноцветните пластмасови пакети имаше гълъбов продълговат плик с нейното име, написано с големи букви. С такива букви беше написано и писмото. Пиетро настоятелно молеше да не отхвърля неговия скромнен подарък, уверяваше я в своята преданост, оплакваше се, че скучае без Съветския съюз и без нея и се надява, че може би след

година отново ще дойде, макар за кратко. Накрая изпращаше сърдечни поздрави на Галя и молба да отдели за нея нещо от изпратеното.

В това време Галя се беше върнала от Крим и след работа Светлана ѝ телефонира от кабинета на завеждащ отдела. Уговориха се да се срещнат същата вечер у Светлана. Мина ѝ през ум, че няма да бъде удобно да отворят пратката пред майка ѝ, но по стар навик да отхвърля всичко неприятно тя се помъчи да не мисли за това. В края на краищата ще се отделят с Галя в стаята и ще кажат на майка ѝ, че имат да си кажат нещо насаме...

Галя се появи веднага... Светлана вече беше разгледала пратката.

В чантата имаше два прекрасни дълги вълнени шала, единият син, другият малинов, вълнена блузка, кашмирена кърпа, чифт черни лачени обувки и много козметика — парфюми, помада, пудра, сенки, красиво опаковани. Но главното не беше това. Главното беше в една малка червена кожена кутийка: брошка със светлосин камък.

Майка ѝ не беше в къщи. Светлана постави всичко върху канапето и пресмяташе как да го разделят и през ум не ѝ минаваше да даде на Галя нещо от дреболиите и всичко останало да вземе за себе си. Наполовина, само наполовина — така тя реши още в самото начало. Наистина брошката и обувките не могат да се разделят, но ще измисли нещо...

Когато Галя влезе, Светлана, без да обяснява, и подаде писмото от Пиетро. След като го прочете и погледна вещите, Галя дълго мълча.

— Какво ще кажеш? — извади я от замечтаността Светлана.

— Струва ми се, че не е много беден този твой Пиетро Матинели.

— Вероятно не ходи по просия. — Светлана извади брошката от кутийката и я подаде на Галя. — Как мислиш, дали е истинска?

Тя подозираше, че и металът, и камъкът са изкуствени, а Галя разбираше от скъпоценни вещи.

Галя погледна камъка на светлината, повъртя го и каза:

— Аквамарин. Истински.

— А брошката?

— Златна е.

— Наистина не проси — весело заключи Светлана. — А ти какво помръкна?

— Необичайно е някак си...

— Какво необичайно има?

— Е, само веднъж се срещнахме и ето... всичко това... — Галя кимна към канапето.

— Значи като на кино. Добре, хайде да разпределяме.

— Ама това на теб е изпратено — възрази Галя с не много твърд тон.

— Млъквай, защото всичко ще изхвърля — сериозно каза Светлана.

Галя не се съмняваше, че Светлана може да направи това, ако не я послуша.

Козметиката разделиха без много труд. Светлана взе малиновия шал, следователно на Галя остана синият. Обувките станаха на Галя, затова Светлана остави блузката за себе си. Разрязаха кашмирената кърпа на две по диагонал — получиха се две забрадки. Съдбата на брошката Светлана предложи да решат с жребий, но тук Галя сериозно се възпротиви.

— Да не си полудяла! — възкликна тя. — Не командувай, моля ти се. Аз също мога...

— Ти нищо не можеш.

Обикновено Светлана не щадеше много самолюбието на приятелката си, но сега съпротивата на Галя ѝ беше приятна: Светлана много искаше да има такава прекрасна брошка. Честно казано, за жребии спомена, за да бъде вярна на нрава си. Беше уверена, че Галя няма да се съгласи. А и щеше да бъде несправедливо: Галя имаше много скъпоценности, подаръци от родители и баби, макар че не ги носеше, откакто се запознаха със Светлана — не ги носеше от солидарност, защото Светлана нямаше скъпоценни украшения.

Голямата делба завърши точно когато пристигна Вера Сергеевна. Колкото и да се прикриваше, Светлана не успя да скрие вълнението си. Вера Сергеевна забеляза необикновената възбуда на дъщеря си.

— Карате ли се? — попита тя.

Галя беше вече скрила в чантата своя дял, а Светлана Пъхна нещата в шкафчето, така че Вера Сергеевна не видя вещите и козметиката.

— Спорим — каза Светлана и се обърна към Галя: — Да вървим, ще те поизпратя.

... Така Светлана излезе от тягостното чувство в очакване на нещо. Предстоеше ѝ втори път да се яви на изпит във филологическия факултет, да опита още веднъж. Тя не се яви, и то не само заради това, че не се подготви както трябва. Имаше още едно странично обстоятелство.

Но преди да преминем към него, трябва да отбележим, че на другия ден след получаване на пратката Светлана изпрати по италианеца писмо до Пиетро Матинели с благодарност и молба това да не се повтаря повече, а по-добре сам да дойде в Съветския съюз. Пъхна в плика и снимка.

А след една седмица Светлана имаше още едно запознаване, в което тя не видя нищо странно по простата причина, че ѝ се стори логично и обяснимо.

Един от купувачите, който разглеждаше каталога за грамофонни плочи, интелигентен на вид, възрастен, над петдесетте, но младеец, набит, среден на ръст, облечен със светъл костюм и синя риза без вратовръзка (всичко това Светлана забеляза малко по-късно), изведнъж се обърна към нея с такъв тон, като че ли продължаваше случайно прекъснат задушевен разговор. Той избра момент, когато, нямаше никой на щанда.

— Значи получихте вест от Пиетро, Светлана Алексеевна?

Тя се учуди, но навикнала външно да не се издава, отговори, сякаш продължаваше разговорът:

— Да. Но вие откъде знаете?

Той бащински се усмихна.

— Знаете ли, аз познавам онзи човек... който ви донесе пратката от Италия. Аз познавам и Пиетро. Той ми е разказвал за вас.

— Но вие знаете даже и бащиното ми име — каза Светлана.

Той кимна към табелката над нея: „Днес ви обслужва...“

— Ах, да, наистина, тук е написано! Какво ли си мислите за мен?

— Вие сте очарователна девойка и напълно разбирам Пиетро Матинели.

Този спокоен възрастен човек започна да ѝ харесва.

— А вие как се казвате?

— Виктор Андреевич.

— Да не би да работите в химзавода?

— Да, в една от лабораториите. Не ми се е налагало често да общувам с Пиетро по работа, но сме доста близки.

— Харесвате ли го?

— Според мен той е много добър човек.

— Струва ми се, че е пряк и открит. А вие отдавна ли живеете тук?

— Пристигнах веднага след войната.

Тя погледна ръцете му — дали няма халка, — и това не убягна от него.

— Самотник съм. Жената и дъщерята загинаха в окупацията.

Светлана бе поразена от неговата досетливост и проникателност. И главното от простотата му. Това беше първият от възрастните, който ѝ показваше своето превъзходство неназидателно и непринудено. Тя погледна с уважение своя нов познат.

Как се разви това познанство по-нататък, ще разкажем после, а сега да си спомним за Льоша, защото претърпя две загуби, които не бяха много значителни, но имаха пряка връзка с предишното и това, което ще се случи по-нататък.

Една неделя той намисли да подреди тъмната стаичка, която му служеше за лаборатория, откакто купи фотоапарата. Трябваше да изхвърли всички вехтории, за да стане по-просторно. След като свърши черната работа, Льоша закрепил на стената широка полица за химикалите и шкафче за излагане на фотографската плака на светлината. След това започнал да сортира филмите, завивайки всеки в отделна хартия. Насъбраха се около петнадесет. Помиеше много добре всеки филм — къде и кога го е снимал, при каква светлина, с каква бленда и скорост. Любим си останал първият, с който започнал фотографирането. А точно този липсваше. Прерови всички чекмеджета, всички ъгълчета и не го намери. След това започнал да развива увитите филми и отново ги разгледал срещу светлината — напразно. Първия филм го нямаше.

Льоша отиде в кухнята, където майка му и баща му пиеха чай.

— Мамо, да си ровила в моя килер?

— Ти не ми позволяваш даже да влизам там!

— Какво така се нахвърли? — попита бащата.

— Един филм няма.

— Купи си друг.

— Ама той е заснет — с досада обясни Льоша.

— Я не ни занимавай с твоите работи.

Льоша се върна в лабораторията и още веднъж претърси от пода до тавана. И отново напразно. Филма го нямаше. Спомняше си добре, че преди около две седмици му попадна пред очите и с удоволствие го разглеждаше, поразен от своето първо майсторство. Жалко беше да загуби такова нещо — истинските фотолюбители лесно ще разберат огорчението на Льоша.

Същия ден малко по-късно Льоша отиде в своя собственоръчно направен гараж, където беше мотоциклетът му. Надзърна съседът, собственикът на стария москвич.

— Здравей, Льоша! Дай ми за малко твоя гаечен ключ, моя го оставих в къщи, нещо крановете оправях, нали разбираш.

— Вземи го за цяла седмица — мрачно каза Льоша, навеждайки се към куфарчето с инструменти.

Но колкото и да прехвърляше железата, не можа да намери гаечния ключ.

— Сънувам ли, или какво? — промърмори той разсеяно.

— Какво, Льоша? Какво си баеш? — засмя се съседът.

— Ще почна да заеквам, не само ще бая.

Съседът нищо не разбра.

— Ключа го няма — каза Льоша, като се изправи. — Няма го. Изчезнал е.

— Забутан е някъде — предположи съседът.

— Хайде да потърсим.

Те внимателно огледаха всички ъгълчета на гаража, но не го намериха.

— Може и ти да си го отнесъл в къщи — изказа предположение съседът.

Льоша поклати глава.

— Не съм. Нашите кранове не текат.

Съседът си отиде, вероятно изтича до къщи за гаечния ключ, а Льоша дълго още стоя замислен над куфарчето за инструменти и се мъчеше да си спомни къде може да е изчезнал този ключ. Последния път го използва преди десет дни... Изчезналия филм също държеше в ръцете си преди две седмици...

Льоша не направи съпоставка, но мислено отбеляза, че и двата случая са станали приблизително по едно и също време...

Сега да се, върнем към Светлана.

На някого това може да се стори неестествено, но ето факта: на втория ден от запознаването с Виктор Андреевич Светлана прие поканата му да поседнат вечер в някой ресторант. Впрочем ще се намерят не малко хора, които няма да видят нищо особено в това, нищо осъдително. Още повече, че Светлана постави условие и Галя да бъде с нея.

Виктор Андреевич не се оплака от самотността си, но не се и стараеше да се покаже по-млад. Той просто каза, ако, Светлана няма нещо по-хубаво за утре, би ли се съгласила да вечеря с него. Светлана не се замисли.

Галя обикновено изпълняваше волята на приятелката си.

Виктор Андреевич предложи да отидат в малкото ресторантче край реката. Там, на пристанището, беше закотвен един пътнически кораб, престроен за новата си служба.

Заеха масичката в ъгъла, където вместо столове имаше удобни канапенца.

— Не се притеснявайте, момичета — каза, настанявайки се, Виктор Андреевич. — Днес имам пари.

— Само днес ли? — попита Светлана, за да даде тон на разговора.

— Не, аз изобщо съм солиден, осигурен мъж — с готовност поде шеговития тон Виктор Андреевич. — Имам и кола.

— А защо дойдохме с такси? — попита Галя.

— Нали ще пийнем? А пийнал не се сяда зад кормилото.

— Може да си пийнем — каза Светлана. — Ние вече сме опитвали.

— С Пиетро ли?

— Не само с него.

— Това Пиетро ли ви подари? — попита Виктор Андреевич, посочвайки с очи брошката, с която Светлана бе забола шала.

— Той — отвърна Светлана.

Дойде келнерът.

Виктор Андреевич направи голяма поръчка, а когато келнерът доволен се отдалечи, замислено погледна приятелките, и каза малко

печално:

— Който погледне отстрани, ще каже: бащата гощава дъщерите си.

— А може би внучките? — не изпусна случая да поостроумничи Светлана.

— Така ще бъде по-вярно — още по-печално се съгласи Виктор Андреевич.

— Не й обръщайте внимание — побърза да го успокои Галя. Тя обичаше да успокоява.

— Добре, ние няма да ви наричаме деденце — каза Светлана.

— И за това благодаря.

Виктор Андреевич изрече това така естествено, че Светлана наистина го съжали.

— Да обърнем плочата.

— Да, по-добре да поговорим за Пиетро — каза Виктор Андреевич.

Заговориха за Пиетро Матинели. Приятелките разказаха за него всичко, което знаеха. Светлана показа на Виктор Андреевич снимката и писмото, което носеше в чантичката си. След това Виктор Андреевич им разказа някои неща за италианеца, който донесъл подаръците. Но всичко това беше увод към предстоящото.

Скоро ресторантът се препълни. На подиума се изкачиха музикантите, започнаха танците. До този момент Светлана, Галя и Виктор Андреевич бяха изпили по две чашки коняк и по чашка шампанско. Очите им блестяха, бузите горяха. Беше топло.

Виктор Андреевич едва беше напълнил чашите, когато оркестърът засвири нова мелодия и пред тяхната масичка се появиха двама младежи. Като се поклониха, единият се обърна към Виктор Андреевич:

— Ще разрешите ли да поканим вашите момичета?

— Нямам нищо против — каза той, — но те искат ли да танцуват?

Светлана погледна младежите, след това Галя и каза:

— Веднъж може.

Четиримата се отдалечиха от масата.

Виктор Андреевич дръпна към себе си чантичката на Светлана, която беше на канапето, без да бърза, я отвори с едната ръка, порови

вътре, напипа писмото на Пиетро и снимката, сложи ги във вътрешния джоб на палтото си и затвори чантичката. Всичко това направи нехайно, лениво.

Танцът свърши, младежите доведоха момичетата до местата им, поклониха се и изчезнаха. Светлана и Галя повече не танцуваха, макар че няколко пъти ги канеха. „Много е топло“ — оправдаваше се Светлана.

Затова пък от коняка не се отказваха, за което Виктор Андреевич искрено се радваше. В един момент обаче изведнъж Галя се обърна към Светлана:

— Да излезем за малко?

Другата кимна.

— Ще ви оставим за минутка, Виктор Петрович.

— Андреевич, с ваше позволение — поправи я той.

В тоалетната, стоейки пред огледалото и поправяйки прическата си, Галя каза шепнешком:

— Светка, какво правим ние?

— Какво има?

— Ами ние сме пияни... И с някакъв си старец...

— Не се задълбочавай, както казва моят бивш приятел Льоша.

— Наистина сме пияни.

— Нищо, още по една чашка, и да ни няма. Колко е часът?

— Без четвърт единайсет.

В единадесет те напуснаха ресторанта. Духаше тих ветреца. Дърветата шумоляха. Те вървяха по тясната асфалтирана пътека. Светлана подръка с Галя, напред, Виктор Андреевич с техните чанти вървя след тях. Когато приближиха спирката, където две таксита чакаха пътниците, той отвори чантичката на Светлана и така ѝ я подаде, когато момичетата се сяднаха на задната седалка, а той се настани на предната до шофьора. Светлана измърмори:

— Ключалката ли се е развалила? — Щракна, опита се да я отвори. Ключалката беше здрава и тя се успокои.

Виктор Андреевич закара приятелките по домовете, най-напред оставиха Галя. Той записа домашния телефон на Светлана, а своя не даде, като каза, че няма още. Накрая Виктор Андреевич каза най-главното:

— Знаете ли, Света, възможно е тези дни да замина за Италия.

— Истина ли?

— Има такъв вариант.

— Щастливец сте вие — уморено каза Светлана.

Колата спря срещу тяхната къща.

— Не излизайте — каза тя на Виктор Андреевич. — Кажете кога ще тръгнете, ще изпратя нещо на Пиетро.

— Разбира се. Но ние пак ще се видим. Аз ще намина към универмага. — Той се засуети, помълча и добави: — Не се решавам да ви поканя на гости у мен...

— Правилно. — Светлана отвори вратата. — Обадете се, минете.

... По стълбата свали брошката от блузката, отвори чантичката, за да я скрие на дъното, и видя, че снимката от Льоша и писмото на Пиетро ги няма. Тя се спря и си спомни как Виктор Андреевич ѝ подаде чантичката отворена и предположи, че вероятно писмото и снимката са изпаднали някъде по пътя до стоянката на таксито. Изобщо не помисли, че може Виктор Андреевич да ги е взел...

Майка ѝ не спеше — в кухнята светеше. Нямаше смисъл да ходи на пръсти. Вера Сергеевна влезе веднага и щракна крушката.

— Пак ли си пила?

— А ти никога ли не си пила?

— Престани с този тон! — избухна Вера Сергеевна. — Вдругиден си на изпит.

— На никакъв изпит няма да бъда — вяло провлече Светлана. — Не ми трябва никакви филологически факултети, никакви английски езици, и изобщо...

— Какво значи това?! — Вера Сергеевна стисна юмруци.

Светлана имаше силен нюх към настъпваща опасност. Като хвърли обувките, тя изтича боса към майка си, прегърна я и я целуна.

— Мамче, миличка, не се вълнувай. Хайде да поседнем, да обмислим. — Тя лекичко подбутваше майка си към канапето. Вера Сергеевна се обърка, седна и попита.

— С кого беше?

— С Галя!

— Само двете?

— Представи си.

— Но това е още по-лошо — двете да пиете! — възмути се Вера Сергеевна.

Светлана падна на колене, хвана я за ръцете.

— Ама аз не съм пияна, кълна ти се. Всичко ми се изпари. Хайде да поговорим.

— Ти каза, че няма да се явиш на изпити.

— За какъв дявол ми е този университет, кажи? За да чопля цял живот едно и също? Уроци, уроци, уроци! И да получавам по сто и трийсет на месец!

— Какво, цял живот продавачка ли ще бъдеш?

— Защо пък не? Но ще уча. Само че не в университета.

— Ами къде?

— Е, поне в търговско-икономическия техникум. След това мога да направя чудесна кариера. Ето при нас завеждащ отдела е завършила, техникум и си живее — бъди спокойна!

— Ама ти нали се готвеше!

— Какво съм се готвила! Ще хвана тройката. Един ден остава, нищо не може да се направи. А утре и главата ще ме боли.

— Нали казваш, че си трезва?

— Какво ли мога още да кажа! — Светлана се изправи, отново прегърна майка си. — Мамче, хайде да сключим един договор: нито дума повече за университета. Голяма работа, диплома! Ще минем и без нея.

В себе си Вера Сергеевна беше съгласна с дъщеря си, но все пак въздъхна тежко:

— Внимавай, миличка, да не съжаляваш...

— Никога! Хайде да спим!

На другия ден Светлана трябваше да излезе в отпуск за изпити, но тя си отиде на работа.

Ако Виктор Андреевич не я беше поканил на ресторант, може би решението и щеше да бъде друго. С такъв характер я е надарила природата: умееше да ръководи другите според собствените желания, но не умееше да управлява своите желания. Тези нейни желания понякога зависеха от същински глупости...

В същото време, когато майката и дъщерята разговаряха, Виктор Андреевич седеше на масата в едностайната си квартира по пижама и с удоволствие разглеждаше снимката, взета, по-точно открадната от чантичката на Светлана. Той не се страхуваше от обвинение в кражба, разчитайки на това, че момичетата няма да го подозрат (и той не се

излъга). Но даже и да бяха възникнали такива опасения, все едно, той щеше да вземе снимката, защото човекът на задния план, който се надигаше от стола, беше именно той, Виктор Андреевич Кутепов. Светлана и Галя не го познаха, което е обяснимо, защото те го виждаха за първи път в натура, а снимката е малка и при това неговото лице на снимката беше малко не на фокус. Виж, ако се преснима, увеличи и сравни с други негови снимки, тогава веднага ще се види сходството.

Като се насити да гледа, Виктор Андреевич отиде в кухнята, запали газта и изгори снимката. След това изключи газта, отвори прозореца, за да проветри, и легна да спи.

ГЛАВА 8

ХРОНИКА НА СЕМЕЙСТВО НЕСТЕРОВИ

Специалистите, занимаващи се с проблемите на семейството и брака, установиха например, че в Съединените американски щати през последните години забележимо нараства числото на разводите сред съпрузите, които надхвърлят четиридесет и пет. Понятно е, че виновници, или, ако щете, инициатори за това са мъжете — или поне в болшинството от случаите, тъй като рядко ще се срещне на тази възраст жена, която да желае да остави мъжа си. Мъжът — това е друга работа.

Защо става така? Разбира се, конфликтите във всяко семейство са различни. Но схемата, по която се разпада семейството, е почти една и съща. За средно осигурените слоеве от населението тя изглежда горедолу така:

На двадесет и две — двадесет и три години випускникът от университета или колежа, пълен с надежди и ентусиазъм, с помощта на роднински връзки постъпва на работа в процъфтяваща компания. Той работи, без да се съобразява с времето, и не жали силите си, тъй като има амбицията да направи кариера. Началството забелязва старанието на новия служител и го повишава на добре платена длъжност. От този момент младият човек може вече да помисли за женитба. Той прави предложение на момичето, което е ухажвал цели три години или три месеца, получава нейното съгласие, а също така съгласието на нейните родители и благословията на своите, след което женихът и невестата отиват под венчило. След сватбеното пътешествие (впрочем, то става все по-малко задължително) младите, без да губят време, започват да трупат пари или пропадат в кредитната яма. Купена е нова кола. След една година се появява и дете. Жената напуска компанията, където е работила като секретарка, и се посвещава дома и на възпитанието на децата. Бащата на семейството е загрижен: все повече и повече са нужни пари. Той не се щади и усърдието му отново се възнаграждава — издигат го в завеждащ отдел. След това идва

второто дете — то иска нови разходи. Необходими са допълнителни средства. Главата на семейството няма възможност да поседне вечер пред телевизора и да си поговори с децата. Той все работи, не вижда нищо около себе си. Само работа и работа.

Годините текат и ето че бившият младеж е вече вицепрезидент на компанията. Има петстайна квартира, децата са пораснали и се учат в колеж. В банката си има солидна сума за черни дни. Като че ли може малко да си откъдне. Едно прекрасно утро той влиза в кабинета си и сякаш за първи път вижда своята секретарка-машинописка, която между впрочем работи тук вече две години. Но той действително я вижда за първи път — по-рано тя е била едно винтче в неговия служебен механизъм. И констатира, че е дяволски хубава. Сравнява я с посърналата от домашните грижи съпруга и си прави равносметка на своя жизнен път. Та той в същност изобщо не е живял, напъвал е мишци заради това проклето благополучие и сигурност в обществото. Ограбил е себе си. Но стига толкова! Още не е старец, дявол да го вземе! На съпругата ще остави достатъчно, децата също ще осигури. Трябва да си поживее, докато не е късно, да си поживее най-после както му се иска.

С една дума, след половин година, минал през адските кръгове на бракоразводния процес и подялба на имуществото, той се венчава с младичката си секретарка и започва нов живот, който е нов само на пръв поглед.

Николай Николаевич Нестеров, академик, лауреат на Държавна награда, почетен член на една чуждестранна Академия на науките, се роди и израсна не в чужбина, а в СССР, но историята и на двата му брака съвпада с гореописания стереотип, но с някои по-съществени отклонения от него.

След университета Николай Николаевич беше приет за асистент на голям съветски учен, работещ в областта на физикохимията. Той не правеше кариера, защото, първо, не принадлежеше към числото на кариеристите, и, второ, не беше необходимо. Но работеше много, правеше опити за потвърждаване на идеите на своя мастит ръководител. Кандидатската дисертация дойде от само себе си. При защитата тя получи даже докторска степен. На двадесет и седем години той се ожени за студентка от същия факултет, в който някога се учеше и той и където после четеше лекции. Роди им се син, след

година и втори. Николай Николаевич получи самостоятелна работа, предоставиха му отделна лаборатория. Той притежаваше таланта на учен-теоретик, който се прояви още през студентските години, и способността на остроумен експериментатор — съчетание не толкова често срещащо се.

Навлизаше в науката, без да забелязва нищо и никого около себе си, вдигна глава, и се огледа една на четиридесет и пет. Именно сега известният учен Нестеров откри истински своята двадесетгодишна лаборантка Оля и тутакси се влюби с пламъка, както се казва, на неизхабената си душа.

Синовете отраснаха: по-големият завършваше училище, по-малкият беше в десети клас. Николай Николаевич не смяташе да ги лиши от бащински грижи и осигуровка. Той се задължи пред закона да осигури до последния ден и предишната си съпруга, която чак сега осъзна, че изобщо не обича. Разривът беше болезнен, разбира се, повече за съпругата му — но какво да се прави? Любовта на четиридесет и пет годишен към двадесетгодишна е непреодолима. Нито жалбите в партийния комитет, нито виканията пред началника, нито заплахите ма напуснатата жена, че ще се отрови, могат да я потушат. Само бъдещият съвместен живот може да я снизи постепенно до обикновеното равнище.

В момента на излаганите събития Николай Николаевич беше на шестдесет и шест години. Олга Михайловна — на четиридесет и една. Ник, както го наричаше пред хората Олга Михайловна, отдавна беше дядо на трима внуци. Той не ги беше видял нито веднъж, но не страдеше много от това. И със синовете си не се срещаше всяка година, но никога не отказваше да им помогне. Ако имаше някой, когото да обича дълбоко и предано, това беше дъщеря му Галя, която се роди в град К., където Николай Николаевич се пресели веднага след развода. В началото тук му дадоха голям научноизследователски институт, но след като го ръководи три години, той разбра, че тази длъжност не е за него и помоли да му разрешат да се заеме с чисто научна работа. Разбира се, уважиха молбата му, тъй като проблемите, интересувачи академик Нестеров, имаха в перспектива огромно приложимо значение. За отмора Николай Николаевич понякога четеше лекции пред студенти.

Олга Михайловна беше доста нервна по характер. Това особено се прояви след раждането и се изрази по доста оригинален начин. От млада, цветуща жена, тя изведнъж се превърна в безвъзвратно слабеещо същество, обречено на бързо угасване. Разбира се, съпругът ѝ всячески се стараше да я увери в обратното, пазеше я от всичко, което би могло да засегне чувствителната нервна система на младата му жена. Беше намерена бавачка на детето. Хранеха го изкуствено, тъй като Олга Михайловна не искаше да си разваля бюста. Не минаваше и седмица Олга Михайловна да не извика лекар в къщи, докато най-после се разочарова от всякаква медицинска помощ. Започна да се лекува с билки, но от какви болести, не беше известно, тъй като никой от лекуващите я лекари не можа да постави точна диагноза.

Преди да тръгне на училище, Галя почти не познаваше майка си. Добре беше, ако поне веднъж през деня я виждаше. Бавачката я научи да познава буквите, а да смята — бащата. Но когато тръгна на училище, Олга Михайловна взе в собствените си ръце по-нататъшното възпитание на дъщеря си. На бавачката оставиха кухнята, прането и прахосмукачката.

Момичето постъпи едновременно в специализирано английско и музикално училище. Олга Михайловна искаше Галя да посещава и секцията по гимнастика в Двореца на пионерите, но не забеляза никакви наклонности у детето към гимнастиката.

Трудни бяха училищните години на Галя. Възпитателният порив на нейната все още млада, но с изтерзани нерви майка, се оказа продължителен. Олга Михайловна беше израсла в работническо семейство, но омъжвайки се за академик, тя си изработи маниери на държание, които считаше, че са висша степен на аристократизъм. Тя говореше толкова тихо, че мъжът ѝ често пъти беше принуден да я пита повторно и понякога се замисляше дали не е оглушал. Това беше позволено само на него, на всички останали не се разрешаваше да я питат повторно. Заповедите към бавачката, която се превърна в домашна прислужница, тя даваше с една дума: „бельото“ — което значеше, че трябва да се сменят чаршафите; „месо“ — значи трябва да се сготви месо за обяд; „студено е“ — трябва да се затвори прозореца и т.н. Този маниер се прехвърли и към момиченцето и Галя от малка трябваше да се учи на трудното изкуство да разбира от половин дума.

Това по начало не е лошо, но държи в повишено напрежение малкия човек. Докато не се научи...

Николай Николаевич, намерил щастие и покой в новото семейство, усети прилив на творческа енергия и се зае с разработката на много сложен научен проблем, вълнуващ тогава физиците от цял свят. Всецяло потъна в работата си, но за разлика от преди сега намираще време за дъщеричката, което му доставяше радост. Скришом от жена си, която възпитаваше дъщеря си по спартански, той смекчаваше суровото съществуване на Галя с подаръци и по този начин способствуваше за известно раздвояване на своята любимка: майката изискваше от нея пълна откровеност, а подаръците трябваше да се крият. В педагогиката родителите не бяха силни, особено бащата, затова нямаше нищо чудно, че Галя растеше едновременно и като затворено, и като стеснително-откровено дете. С течение на годините бащините подаръци ставаха все по-скъпи, а това заставяше Галя да бъде много внимателна за тяхното появяване, докато не избухна скандалът. Противно на своите аристократични маниери, Олга Михайловна направи веднъж тотална ревизия на цялото Галино имущество, тоест, обискира стаята ѝ. Намери в скрина и чекмеджетата на бюрото цял склад от разни дреболии, в това число няколко скъпоценни. Олга Михайловна извика дъщеря си на разпит и като разбра източника на това богатство, устрои тих скандал на мъжа си. Дреболиите остави на собственицата, но изиска за в бъдеще подаръците да се правят с нейно знание.

Разногласието на родителите в методите на възпитание, освен двойствен характер изработиха у Галя още едно качество повече положително, отколкото отрицателно: тя започна да разбира полускъпоценните и скъпоценни камъни и ги обикна, не за да ги притежава, а от естетична гледна точка. Бащата продължаваше да я поощрява в това отношение с нови подаръци, които тя започна да крие в неговия кабинет.

Но най-същественото, до което доведе родителската власт на Олга Михайловна, беше, че лиши Галя от всякаква самостоятелност. Това все пак не е толкова страшно, ако човек е уверен в себе си. За съжаление такава неща не можеше да се каже за Галя.

Николай Николаевич обожаваше дъщеря си. Той беше толкова нежен с нея, че това до известна степен компенсираше пресметливата

сдържаност и хладина на майката. Галя приличаше на него не само физически, но и по характер. И затова в редките минути на потиснатост му се искаше да излее пред някого своите мисли и съмнения, той отиваше при любимата си дъщеря, макар че тя не разбираше и половината от това, което ѝ говореше. Обикновено това касаше неговите взаимоотношения със синовете и бившата жена или дребните кавги със сегашната, майката на Галя.

Тези кавги Николай Николаевич предаваше в шеговита форма, като че ли искаше да покаже на дъщеря си заради какви дреболии могат близки хора да си тровят живота и колко е глупаво това.

Още повече, че тези дреболии постепенно му се отразяваха и за да сведе до минимум времето за семейни разговори, при които възникваха недоразумения и стълкновения, той започна да работи в къщи. Без да се отличава с педантизъм и акуратност, но все пак Николай Николаевич правеше изчисления и пишеше дълги формули в специален бележник и след свършване на работата обезателно го скриваше в чантата. Понякога той забравяше този бележник в института и тогава в къщи пишеше на ученическа тетрадка или на отделни листове. Сутринта събираше листовите и ги скриваше в бюрото — едно старинно писалище от монолитно червено дърво, в което беше монтиран малък огнеупорен сейф. Това, над което той работеше, не подлежеше на разгласяване.

При най-малък признак, че нервите на майката са опънати, а следователно атмосферата в къщи се нажежава, Галя отиваше в стаята си, лягаше в леглото и четеше.

До запознаването си със Светлана Сухова тя в същност нямаше приятелка, едно, че не беше общителна, и друго, че майка ѝ постоянно ѝ втълпяваше да избира познатите си, макар че Олга Михайловна не можеше да обясни какви да бъдат те.

Дружбата ѝ със Светлана се основаваше на рязката разлика в темпераментите.

Избухлива и незлоблива, язвителна и добродушна, но винаги пряма и настойчива Светлана порази въображението на тихата, уравновесена, свикнала да обмисля всичко Галя. Те бързо се сприятелиха и от само себе си се установи водещата роля на Светлана във всичко, освен в училище. Тя ръководеше и наставляваше. Галя, която беше изпитала в пълна степен родителския гнет, не заслужаваше

такава съдба, но въпреки всичко на нея ѝ се харесваше да се подчинява на Светлана. Вероятно тя вече беше добила навика винаги да бъде ръководена от някого. Освен това, както твърди съвременната наука, във всеки колектив, макар и от двама човека, обезателно един трябва да води. На Галя никак не ѝ подходеше ролята на водач.

Светлана научи на много неща своята приятелка, в това число да не разказва на майка си всичко. Това много помогна на Галя, особено когато донесе нещата, изпратени от Пиетро Матинели. Галя обясни, че един италианец, който работи в химкомбината, е донесъл от Италия и продал на Светлана всичко това. Трябвали му пари за покупки на сувенири за роднини и приятели, тъй като си заминавал за Италия. Светлана за половин година спестила пари и покупката не е много скъпа, някакви си шестдесет рубли.

Олга Михайловна още преди три години беше пожелала да поговори с новата приятелка на дъщеря си. Галя доведе Светлана в къщи и Олга Михайловна я прие в столовата на чаша чай. „Малко е шумна, но ми се струва, че момичето не е лошо“ — заключи Олга Михайловна, когато Светлана си отиде. Изборът на Галя беше одобрен. А Светлана каза на Галя следното: „Много е важна майка ти, но според мен е късогледа...“

Дори и в краткото описание на семейство Нестерови ще бъде пропуск, ако не кажем как се разглеждаше от родителите въпроса за омъжването на Галя.

Тя караше двадесет и първата си година. Тъкмо на тази възраст самата Олга Михайловна се омъжи за Николай Николаевич... Що се отнасяше до дъщерята, Олга Михайловна категорично определи: Галя ще се омъжи след като завърши университета и започне работа. Второто задължително условие: мъжът и трябва да бъде неин връстник, а ако бъде по-голям, то не повече от пет години.

От това можеше да се заключи, че Олга Михайловна считаше своя брак далеч от този идеал.

Николай Николаевич не се интересуваше от този въпрос. Той изрази по следния начин своето мнение: „Да става каквото ще“. Това беше перифразиран цитат от „Храбрият войник Швейк“ на Хашек.

ГЛАВА 9

БРОКМАН Е НАМЕРЕН

По-нататъшното стоене в Африка стана безсмислено. Михаил събра достатъчно сведения, за да представи в Центъра обективен доклад за положението в португалската колония, където, се намираше. Брокман замина за Европа, следователно Михаил нямаше вече и лични интереси в Африка.

Срокът на договора свършваше след осем месеца, но той сметна, че е изработил дадения му аванс, а втората половина, която трябваше да преведат в банката, отказа да получи.

Но да замине колкото се може по-скоро, да избяга — се оказа сложна работа. Много място би ни отнело да разказваме за това, но, така или иначе, в един есенен ден Михаил се добра до Танжер. А оттам вече не беше трудно да се прехвърли в Европа.

Най-напред се отправи към Париж, за да се види с Дон.

Михаил не смяташе да се задържа тук даже за един ден — ще мине към Дон, за да го помоли да продължи търсенето на Брокман, а оттам — направо в Центъра. Наложил се обаче да промени плана си.

Направо от гарата той взе такси и отиде в бара на Дон — още с влизането си разбра, че приятелят му има много важни новини. Дон повдигна високо рижите си вежди, поздрави го доста церемонно и с жест му посочи да мине през вратата зад бара. Зад тази врата имаше малък коридор, който водеше към кантората на Дон. Михаил не чака дълго.

Дон се появи и заговори с несвойствен за него маниер — още от прага започна да задава въпроси.

— Оттам ли идваш?

— Да.

— Видя ли го?

— Видях го.

— Чете ли вестниците?

— Английски и френски — не.

— Имаште ли някакви особени акции?

— Една операция в джунглата.

— Брокман участвуваше ли в нея?

— Да. Ранен е.

— В ръката?

— Да. А ти откъде знаеш всичко това? — на свой ред зададе въпрос Михаил.

— Трябва да четеш вестници. От джунглата с въртолет ли го измъкнаха?

— Да, него също.

— Така, значи всичко съвпада. Но трябва да се провери все пак.

— Кажете, за бога, какво съвпада, какво трябва да се провери?

— Ръководителите на въстаниците са дали интервю пред журналисти. Вестниците писаха, че се готви покушение срещу тях.

— Какво ти покушение, когато там се води истинска война!

— Е, това може да се нарече и другояче. Нека бъде диверсия.

— Но какво общо има тук Брокман? — Точно такъв въпрос беше задал Михаил на Дон още при първите разговори за Брокман.

— Вестниците писаха, че групата диверсанти е била образувана от професионални наемни убийци. Даже публикуваха портретите на двама от тях, но не и на Брокман. Той беше в тази група.

— А какво трябва да се провери?

— Писаха, че всички тези момчета работят за службата, в която работим и ние с тебе.

— Ето какво било...

— Това е само предположение.

— А как можем да проверим?

Дон сложи лявата си ръка на сърцето.

— Позволи ми, моля те, да не ти казвам всичко.

— В нашата работа важи правилото — колкото по-малко знаеш, толкова по-добре — каза Михаил.

— Невинаги е така, но в случая си прав.

— И дълго ли трябва да се проверява?

— Дай ми поне една седмица.

— Аз няма къде да бързам.

— Ти, между впрочем, можеш сам да провериш в службата — оправдавайки се, каза Дон.

— Няма да ме допуснат в кухнята. — Михаил загаси цигарата в пепелника и стана.

— Искаш ли да пийнеш нещо?

— Не. Ще си отида тихичко в хотела, ще наема по-топла стая и ще легна да спя. Ще ти се обадя по телефона.

... След четири дни Дон съобщи, че Брокман (разбира се, под друго име) влиза в състава на една група, която действа по задачи на Центъра. — Нещо повече, Дон установил, че Брокман е излетял от Париж за един град, който се намира близо до главната квартира на Центъра. Михаил се отправи за там.

След един ден той направи пред Монаха, своя началник, устен доклад. Монаха, след като изслуша встъплението, го прекъсна:

— Напишете всичко това. Не се впускайте в подробности. Обрисувайте общата картина, която сте видели.

Михаил направи писмен доклад. Монаха го прочете и каза:

— Добре. Заемете се с предишните си задачи, а след това ще видим.

Както Михаил предполагаше, отново го натовариха със скучната за разузнавача работа, която имаше даже не аналитичен, а статистически характер. Осем часа на ден той се трудеше с неинтересните, раздути и романизирани донесения на обширната агентура на Центъра, измъквайки от купищата словесна плява редки зърна полезна информация. Утешаваше се, че зърната истина ще са полезни не само на тукашния му началник.

Положението в Центъра си оставаше неспокойно, като виждаше, че Себастиан го контролира, Монаха ставаше раздразнителен. Лошо прикритото взаимно недоброжелателство се превърна в открита вражда. Търпяха се един друг по силата на служебната необходимост.

Наскоро беше станал инцидент с един агент, на когото Центърът беше възложил особено важна мисия в една от страните на социалистическата общност. Това стана по вина на Себастиан, който беше снабдил агента с явки, провалени още преди една година. Монаха беше предвидил опасността и предупреди, но Себастиан настоя за изпращането, в резултат на което Центърът си имаше големи неприятности. След случилото се Себастиан реши на всяка цена да се реабилитира, но тъй като по характер беше злобен човек, той си избра начин, който напълно му съответствуваше. Започна дълга кампания за

проверка на сътрудниците на Центъра — без изключения за когото и да било. Веднъж в състояние на служебен екстаз той каза на Монаха, че някой от сътрудниците играе двойна игра и той, Монаха, явно не дооценява опасността от това положение. Тогава Монаха му отвърна язвително: „Може би подозирате и мен?“ Себастиан скри обидата и след известно време написа рапорт до висшето началство, в който рязко осъждаше шефа за понижената бдителност. Но началството погледна на рапорта иначе. Изкараха и двамата на тепиха и попитаха Себастиан право в лицето: не иска ли той да заеме мястото на шефа си? Приключи се с това, че им предложиха да поддържат помежду си нормални служебни отношения. Идеята на Себастиан за допълнителна проверка на лоялността на сътрудниците обаче одобриха. (Веднъж на чашка коняк Монаха разказа това на Михаил.)

Себастиан разработи комплекс от мероприятия и пристъпи към осъществяването му. По отношение на Михаил Тулев той имаше особен метод. Веднъж например той извика Михаил в кабинета си и му показа една снимка: пред входа на КГБ на площад „Дзержински“ стои Бекас-Павел Синицин.

— Ще познаете ли приятеля си? — попита Себастиан с бодър тон.

Михаил взе снимката, поогледа я и спокойно каза:

— Това е Бекас.

— А сградата също ли ви е позната?

— Вероятно е Комитетът за държавна сигурност в Москва.

— Какво ще кажете за Бекас?

Дори да не знаеше за блестящите монтажни способности на главния фотомайстор на Центъра Теодор Шмид, Михаил пак не би се поддавал на провокацията. Фотомонтажът беше добър, но Себастиан не бе забелязал една подробност: на снимката Павел-Бекас беше облечен с панталоните и куртката, които носеше тук, в Центъра. И после, това беше доста груба работа: за какъв дявол съветският контраразузнавач Павел Синицин (Бекас) ще се фотографира или ще позволи на някого да го фотографира на фона на сградата на КГБ?

— Искате ли да ви кажа откровено? — попита Михаил, като се наклони към Себастиан.

Онзи се отдалечи.

— Нещата са много по-сериозни, отколкото вие смятате. Аз винаги съм казвал: Бекас е подставено лице.

Себастиан разсъждаваше правилно, но бедата беше там, че той самият и вярваше, и не вярваше в това. Не беше сигурен.

Михаил замълча и Себастиан беше принуден да повтори въпроса си:

— И така, какво ще кажете за снимката?

— Теодор Шмид е прекрасен майстор, повече няма какво да се желае.

Себастиан потръпна. Бързо взе снимката и я сложи в джоба.

— Не смятайте другите за по-глупави от себе си — важно каза той.

— Но вие погледнете снимката както трябва. Обърнете внимание как е облечен Бекас.

Себастиан не погледна снимката и разговорът приключи.

По друг начин трябваше да бъде проверен Михаил на територията на Съветския съюз, но за това той разбра много по-късно...

Времето му минаваше бавно. Внимателно и упорито той търсеше следите на Брокман. Михаил имаше познати почти във всички отдели, но да се правят справки за когото и да било по заобиколен начин, а още повече открито в Разузнавателния център не се разрешаваше, особено при сегашната атмосфера.

Случи се едно събитие, което беше приятно за болшинството сътрудници в Центъра: Себастиан беше извикан отвъд океана и, както говореха, задълго. Предполагаха, че е отишъл в ЦРУ за повишаване на квалификацията. Дали беше така, или не, но почти всички се радваха, особено Монаха. Не беше трудно да се досетят защо.

Заминаването на Себастиан за Михаил беше добре дошло.

На другия ден Монаха го извика — не в служебния кабинет, а в къщи. Монаха не му предложи коняк, както обикновено, а и самият той беше трезв. Посочи на Михаил креслото, седна срещу него, запуши и попита:

— Между впрочем, спомняте ли си момъка, с когото ви размениха?

— Разбира се — каза Михаил.

— Казва се Владимир Уткин. Той и досега е там. Легендата се оказа доста надеждна.

Михаил не можа да разбере смисъла на тези думи, защото Монаха зададе нов въпрос:

— Този ваш Бекас може ли да убие човек?

За да спечели време и да скрие своето учудване, Михаил позабави отговора си.

— Вече позабравих за него — произнесе той замислено. — Отдавна беше.

— И все пак... — настоя Монаха.

— Ако помните историята му...

— Помня — живо го прекъсна Монаха.

— Убил е часовия при бягство от колонията. Но изобщо Бекас е принципно против убийствата. Той е професионален крадец. Убил е по необходимост.

— Смятате, че няма да се съгласи?

— Вероятно няма.

— Ами ако го заплашим?

— Да го предадете на милицията за онова убийство? — учудено попита Михаил.

— Да.

— Вече използвах веднъж този шантаж.

— Можем да го повторим.

Михаил не очакваше Монаха да разкрие изведнъж всички подробности около замисления или замислящия се план. Реши обаче да опита:

— Зависи от обстоятелствата. Бекас не е прост, действава обмислено.

— Става дума за обикновено убийство.

— Необходим е стимул.

— Пари ще получи.

— С тях трябваше да започнете.

— Добре, пак ще говорим за това — завърши Монаха. — Аз ви повиках за друго.

Стана, разходи се по дебелия мек син килим от единия до другия ъгъл и каза:

— Утре ще ви запозная с един наш сътрудник. Той е роден в Русия, но на пет години попаднал в Германия и след това останал на Запад. — След малка пауза продължи: — Ще проверите до каква степен владее руски език. Ако има пропуски, ще предложите какво да се направи, за да може да говори на съвременен руски език. Това първо. Второ, в продължение на два месеца ще го научите да живее и мисли като съветски гражданин. — Михаил леко се усмихна и Монаха веднага забеляза: — Не се усмихвайте... Впрочем вие сте прав. Ще направим ето какво. Учението ще бъде по-ефективно, ако двамата живеете заедно. Да, да, точно така. Надявам се, че нямате нищо против?

Оставаше да е против!

— С най-голямо удоволствие.

Монаха каза:

— Вие започнахте да се вкисвате на сегашната си работа. Сега ще стане по-весело.

Още същата седмица Монаха отново извика Михаил и пак в къщи. Това значеше много: най-важните работи на Центъра Монаха решаваше в къщи. Задължително се спазваше винаги следното правило: поканеният трябваше да се вмъкне във вилата на Монаха незабелязано, никой не биваше да го види. Това приличаше на игра, но все пак имаше известен смисъл. По този начин Монаха запазваше себе си и своите изпълнители от всевиждащото око на Себастиан.

Декемврийската вечер беше тъмна и студена. Валеше дъжд, примесен със сняг. Във вилата на Монаха, разположена сред голи дървета и отдалечена от другите постройки наоколо, не светеше нито един прозорец. Михаил по околен път влезе откъм градината, прехвърли се през двуметровата желязна ограда и закрачи по калната пътечка към входната врата на кухнята, натисна копчето на звънеца. Отвори му самият Монах: вероятно слугата беше освободен за тази вечер.

Влизайки в хола след стопанина, Михаил не забеляза веднага седналия в креслото човек, но когато онзи се надигна и направи крачка към светлината, която падаше върху килима от огромен като чадър абажур, Михаил неволно спря. Пред него стоеше Карл Брокман.

По традиция, ако сътрудниците на Разузнавателния център се бяха запознали някъде на неутрална почва, то те няхаха право да

показват това пред никого, особено пред началството. Михаил знаеше за тази традиция. Съдейки по всичко, Брокман също я знаеше — излизаше, че той или отдавна работи тук, или някой го е предупредил. Михаил забеляза, че Брокман също го позна, и беше изненадан не по-малко от него.

Монаха не забеляза нищо. Той ги представи един на друг:

— Михаил Мишле. — И посочвайки с ръка към Брокман: — Владимир Прохоров. Моля да се обичате и покровителствувате.

Монаха изрече това на руски език, ползувайки се от случая да провери знанията си по чуждия език. Мишле беше едно от презимената, с което Михаил работеше в Европа.

Брокман протегна към Михаил ръка, Михаил я стисна.

— Сядайте — покани ги Монаха. — Можете да пушите.

Той изтегли креслото си към кръглата масичка, седна. Те също седнаха.

— И така — каза Монаха на немски, обръщайки се към Михаил, — изслушайте моята дълга реч, а след това ще задавате въпроси... Вашият подчинен Владимир Прохоров владее руски, но няма никаква представа за битовата страна на живота в Съветския съюз. Впрочем за това вече говорих... Как се отнасят хората помежду си в работата, на улицата, в киното? Как трябва да се държи с колегите, с началниците? Как да се запознава с жени? Всичко това и много други неща за него са заключени със седем ключа. Вие трябва да му помогнете... И запомнете: тук няма дреболии за пренебрегване... Разказах ли ви как веднъж един разузнавач се провали?

Михаил беше вече чул от Монаха тази история, но в тон с неговия каза:

— Не зная какво имате пред вид. Интересно е да чуем.

— Този опитен разузнавач го издадоха връзките на обувките му. Да, да. Той пристигнал в една страна, където трябвало да остане дълго време. Връзките му били завързани на ключка и се мотаели отгоре. Но там мъжете имат обичай да пъхат краищата на връзките навътре. А той се представял за кореняк... Намерил се обаче един педант, който обърнал особено внимание на връзките. И — провал. Разбирате ли какво значат дреболиите? — Монаха се обърна към Брокман. — Вие сте още млад, вашият наставник е видял това и онова. Слушайте го. Полезно е да се слушат по-старшите. А сега въпроси.

— Тук ли ще живеем, както досега? — попита Михаил.

— Не, тук никой не трябва да ви вижда заедно. Ще заминете за Швейцария, изберете си някой курорт и живеете там тихо. Не ви съветвам да се показвате в Цюрих и в Женева. Какво още?

— Кога да пристъпим към изпълнение?

— Колкото по-скоро, толкова по-добре. Документите и парите ще имам утре.

Брокман не зададе въпроси и Михаил си помисли, че този наемен убиец, а сега кандидат за разузнавач, вероятно притежава спокоен характер. Или пък е тъп като пън. Едно от двете...

— Трябва още сега да уточним мястото за срещи — каза Михаил.

— Познавате ли Берн? — попита Монаха.

— Лошо.

— Заспало градче. Такова, каквото ви трябва. На Цайххаусгасе се намира хотел „Метропол“. Ще се срещнете там. Ще ви посъветвам да живеете в Гщад. Това е един прекрасен курорт.

Михаил замина на следващия ден. В Берн се настани в хотела, посочен му от Монаха. Вечерта позвъни в един от хотелите на Гщад — избора направи по съвета на собственика на бернския хотел — бързо се договори за две стаи. До пролетния ски сезон имаше още доста време.

Сутринта се почука на вратата. Беше Брокман. Поздравиха се като стари познати.

Не искаха да се задържат в почтената швейцарска столица, затова след закуска се отправиха към гарата.

От Берн до Гщад по железопътната линия са около сто километра. Влакът ги докара до отклоненията на Бернските Алпи. Веднага след малката постройка на гарата започва асфалтирана уличка, по която те тръгнаха нагоре. След пет минути Брокман пръв влезе в хотела, с чийто стопанин Михаил беше говорил по телефона.

Дадоха им две съседни стаи на втория етаж. Като оставиха куфарите си, те излязоха да се разходят.

Вън от хотела Михаил дълбоко въздъхна — кой знае защо, той си спомни за далечния град, в който живеят две любими за него същества — жена му Мария и синът Сашко, и онзи ясен януарски ден в неделя, когато лежеше върху леглото в топлатата стая, а Мария внесе отвън замръзналото бельо, звънтящо като стомана и лед, и стаята се напълни

с чистия свеж мирис на студа. Михаил вдигна глава, погледна към далечните снежни планини и разбра откъде дойде този внезапен спомен: миришеше на сняг.

Но той си представи как баща му се свлича от удар в слепоочието, навелия се над проснатото неподвижно тяло Брокман с желязо в ръка, отлято по отпечатъка на мраморното стъпало, и видението от далечните години, запечатано в паметта му с мириса на чистото, замръзнало бельо се разсея.

ГЛАВА 10

ВТОРИЯТ КОЛЕТ И ПРЪСТЕНЪТ С ИЗУМРУД

Галя Нестерова четеше книга в леглото, когато телефонът звънна. Тя чу в слушалката гласа на Светлана необикновено развълнуван.

— Галка, сама ли си? Майка ти върна ли се от Москва?

— Не.

По това време Олга Михайловна беше в Москва, където замина да се консултира с някакъв професор за болестта си, а Николай Николаевич беше в института.

— Слушай — продължи Светлана, — Виктор Андреевич се върна. Просто не зная какво да правя. Кошмарна история.

Преди две седмици Виктор Андреевич им беше казал, че заминава за Италия.

— Какъв кошмар? — попита Галя.

— Донесе огромен пакет. Не мога да го отнеса в къщи. Майка ми ще я хванат дяволите.

— Може да дойдеш при мен — нерешително предложи Галя. — Само че по-скоро.

— Затова те и моля. Но защо по-скоро?

— Татко ще си дойде.

— Не е голяма беда. Идвам веднага.

Светлана се появи развълнувана, зачервена не от студа и бързането.

— Ох, едва го домъкнах — каза тя и постави на масата голям кожен куфар.

Съблече се, хвърли палтото и шапката на Галиното легло и двете запрехвърляха съдържанието от куфара. Имаше велурени поли и жакети, вълнени блузки, кожени чанти, различни цветове чорапогачи в лъскава опаковка и много други дребни неща. Имаше и дъвка. От

чантичката си Светлана извади златен пръстен. Този път тя не се съмняваше, че е истински.

За първи път Галя виждаше приятелката си така възбудена. А и тя самата не можеше да се начуди.

Започнаха да мерят дрехите. Разбраха, че почти всичко е изпратено в по два екземпляра.

— Просто не разбирам — каза Галя, — и за мен ли е изпратил?

Светлана ѝ подаде писмото.

— Прочети.

С букви, каквито пишат първокласниците, Пиетро беше съставил цяло послание. Пишеше, че не може да живее без Светлана. А в послепис беше казано: „Зная, че не приемате подаръци. За да ви е по-леко, изпращам също така и за Галя“ — ето защо всичко, освен пръстена беше в два екземпляра.

— Колко ли може да струва това? — попита Галя.

Започнаха да смятат, като оставиха настрана дреболиите. Сумата ги зашемети: около четири хиляди рубли.

— И все пак не разбирам... — разсеяно заговори Галя.

— Може би това е любовта? — прекъсна я Светлана с думите от песента, но без присъщата ѝ самоувереност в гласа.

Галя се замисли, оглеждайки се в огледалото: отива ли ѝ синият велурен костюм, изпратен от Пиетро? Светлана мереше пръстена. Хвана се на безименния ѝ пръст.

— Къде да денем всичко това? — каза Галя.

— Няма да го връщаме, я. — Светлана вече напълно се владееше.

— Какво ще кажем на майките си?

— Глупости. Ще го скрием при теб, тук има място. Ще се подновяваме постепенно, първо едно, после друго. Ти нали имаш спестявания, а аз на моята ще кажа: купувам на кредит. Най-важното — постепенно. Девизът на умерените и благонравните.

— При мен също не е много сигурно. Майка ми тършува, нали знаеш.

— Хайде тогава в кабинета на баща ти. Нали правиш този номер.

— Това, разбира се, е по-добре. Но какво да правим с куфара?

— Ще го продадем. В оказионния магазин. За какво ни е? Много е луксозен.

Кабинетът на Николай Николаевич беше голям, около тридесет квадратни метра, с два прозореца. Бюрото беше в най-отдалечения от вратата ъгъл. Две от стените бяха от пода до тавана с полици, пълни с книги. Старият поизтърган кожен диван, покрит с одеяло, заемаше тъмния ъгъл до вратата. Имаше още два ниски широки шкафа и старинно малко бюро. Галя знаеше, че баща ѝ не отваря шкафовете, защото там бяха студентските му учебници и стари ръкописи. Не му трябваша, но ле разрешаваше да се изхвърлят. В шкафовете и малкото бюро се намери достатъчно място за вещите. Наистина щяха да се понапращат, но това не е беда.

Светлана взе кожената чанта с орнаменти, изпратена от Пиетро — старата се беше съвсем разпрала по шевовете. Пръстена лесно го скри в къщи.

— Щях да забравя — каза тя на излизане. — Виктор Андреевич иска да се видим утре вечер. Не се крий...

Трябва да отбележим, че по това време Виктор Андреевич беше установил с момичетата такива отношения, които бяха приятни и за двете страни. Той умело изпълняваше ролята на добър опитен чичко. В тяхно присъствие просто се разтапяше и затова срещите им бяха много чести и винаги по негова инициатива. Виктор Андреевич призна, че има слабост към виното и при всяка среща се стараяше да нагости добре Светлана и Галя. Скоро не остана нито един ресторант в града, където да не са били. В някои ресторанти ги посрещаха като постоянни клиенти.

Виктор Андреевич, доколкото му беше възможно, насаждаше у приятелките доста банално отношение към вещите, като често повтаряше, че трябва да се живее по-просто, да се гледа леко на живота, да не се прави проблем от всяка дреболия и да не се миели за бъдещето. Когато Светлана казваше, че за това са нужни много пари, Виктор Андреевич възразяваше: това не е задължително за жените, мъжете трябва да имат пари. Необходимо е умение, за да намериш този, който е готов да харчи заради прекрасните женски очи. Като например италианеца Пиетро Матинели.

Всичко това се казваше полушеговито, полусериозно, но все нещо оставаше в крехките души на момичетата.

Когато не ходеха на ресторант, Виктор Андреевич взеше Светлана и Галя в колата си — те правеха разходки извън града. Тези

авто разходки не прекъснаха и с настъпването на зимата.

Майката на Светлана сякаш не забелязваше, че за половин година дъщеря ѝ съвсем промени своя начин на живот. След срещите с Виктор Андреевич Светлана се връщаше късно в къщи, Вера Сергеевна вече спеше. Галя беше без какъвто и да е надзор, тъй като Олга Михайловна трябваше продължително да лекува нервите си.

Светлана просто израсна през последните шест месеца в общуването си с Виктор Андреевич и предишната ѝ дружба с Льоша ѝ се струваше като някаква детска глупост.

Съвсем друг беше въпросът за Пиетро Матинели. Да се каже, че самолюбието и се ласкаеше от чувствата, които възбуди в младия интересен италианец, е половината истина. Първата пратка тя оцени като знак на внимание. Втората укрепи в нея съзнанието, че има власт над хората, особено над мъжете. И заедно с това след втората пратка тя за първи път беше склонна да се подчини на мъжка воля. Изпитваше към Пиетро най-нежни чувства.

Не се знаеше какво щеше да изпитва, ако изпратените вещи не бяха толкова скъпи и толкова много, но ако някой се опиташе да ѝ намекне, че искат да я подкупят, тя, без да се замисля, би го плеснала по лицето. Както всички, които не искат да чуят явната истина, така и Светлана не искаше да види обратната страна на медала. Болшинството от нас, когато са в добро настроение, са склонни да разсъждават така: да, в живота се случват много лоши неща, но това става с другите, с мен никога не може да се случи.

С една дума, Светлана мислеше, че постъпва не по-добре и не по-лошо от другите. Но да оставим това на моралистите и да се върнем към нашия разказ...

... Виктор Андреевич отиде за Светлана в универмага в осем часа вечерта. Там вече беше и Галя. Каза, че ще ги чака в колата си, и слезе долу. „В колата си“ значеше, че днес няма да отидат на ресторант.

Светлана седна на предната седалка до Виктор Андреевич, Галя отзад.

Виктор Андреевич потегли по централната улица, след това зави към московското шосе.

— Е, харесват ли ви? — попита той, имайки предвид изпратените вещи.

— Иска ли питане — каза Светлана. — Но все пак с Галя си мислим: за какво е тази щедрост?

— Харесвате ми, Светланочка.

Виктор Андреевич погледна към Галя.

— Мама още ли не се е върнала?

— Не.

— А татко все работи?

— Работи.

— Няма ли да наминем към вас?

— Какво ще правим там? — каза Светлана.

— Ще поседим. Галя ще ни нагости с чай. Какво ще кажеш, Галя?

Тя се поколеба. Какво ще каже на баща си, ако види в къщи непознат възрастен мъж? Галя се опита да види в полутъмната кола колко е часът.

— Сега е осем и половина — подсказа Виктор Андреевич.

— Баща ми си идва в десет и нещо — пресметна Галя. — За около час може.

Виктор Андреевич завъртя колата. В девет без десет те бяха у Галини.

Галя затвори вратата след себе си и хвърли ключовете на масичката под огледалото.

Предложи им не чай, а кафе. С баща си пиеха кафе, само когато Ольга Михайловна не беше в къщи, защото тя много се дразнеше от миризмата на кафето.

Докато Галя беше в кухнята, Виктор Андреевич поведе със Светлана доверителен разговор.

— Искам да се посъветвам с вас — каза тихо той. — Работата е деликатна.

— Ние сме приятели.

— Сигурно си мислите, че аз безплатно ви возя в колата си? — кисело се пошегува Виктор Андреевич.

— Кажете направо — предложи тя.

— В последно време малко се поизхарчих. — Той замаха с ръце, предугаждайки нейната възможна реплика. — Не, не, нашите невинни посещения в ресторантите тук нямат нищо общо. Има други причини.

— С какво мога да помогна? — сериозно попита Светлана. — Аз наистина нямам никакви спестявания.

Виктор Андреевич бързо бръкна в малкото джобче на жилетката си и показа на Светлана блестящ сребърен пръстен с голям зелен камък и попита:

— Как мислите, колко струва?

— Нямам представа. Трябва да попитаме Галя, тя знае, специалистка е.

— Аз също знам. Струва не по-малко от хиляда рубли. Но на мен са ми необходими седемстотин. Отново ми предстои командировка.

— Искате да го продадете?

— Да. Но там, където се купуват такива неща, не бих искал да се появявам. Пътувам зад граница... Изобщо...

— Разбирам — каза Светлана. — Искате аз да го продам?

— Ще ви бъда вечно признателен.

— Могат да ме излъжат. Ще го направим с Галина.

— Благодаря. — Виктор Андреевич ѝ подаде пръстена. Тя го сложи в чантата си.

След това Виктор Андреевич стана, разходи се из хола и отбеляза с одобрение:

— Уютен дом.

— Благодарение на старанията на Олга Михайловна — усмихна се Светлана.

— Като че ли не ви харесва майката на Галина?

— Родителите не се избират — така се казва, струва ми се. Аз бих избягала от нея.

— Защо?

— Тя дресира Галя още от пелени. Направила я е потисната.

— Нима? Не забелязвам такова нещо.

— Малко се поотърси. Да я бяхте видели преди три години!

— А баща ѝ?

— Какво може да направи той? Подслажда живота на Галя с подаръчета. А вие пак ли зад граница, а?

— Не сега, малко по-късно.

— И отново в Италия?

— По всяка вероятност.

— Върви им на хората.

— Не искате ли да му пишете? — попита Виктор Андреевич.

— Разбира се, че ще му пиша.

Светлана изтича до Галината стая, върна се с лист и писалка, седна на масичката.

Получи се кратко, но делово писмо:

„Скъпи Пиетро! Много благодаря за всичко — от мен и Галя. Защо са тези скъпи подаръци? Много ви моля, не харчете лири, по-добре елате вие. Чакаме ви, колкото по-скоро, толкова по-добре. Светлана.

Привет от Галя.“

Виктор Андреевич сгъна листа, прибра го в портмонето и каза:

— Между впрочем, помните ли първия ни разговор за Пиетро?

— Разбира се.

— Тогава казахте, че той е прям и открит.

— Нима не е така?

— Не съвсем. Той е много по-сложен, отколкото изглежда на пръв поглед. Имал съм случаи да се убедя в това.

Светлана искаше да попита нещо, но Виктор Андреевич видя влизащата Галя и бързо каза:

— Впрочем това са глупости.

Галя се появи със сребърен поднос (скорошно нововъведение на Олга Михайловна), върху който имаше чашки кафе и захарница.

— Виктор Андреевич отново се готви за Италия — каза Светлана. — Написах писъмце. С поздрави и от тебе.

— Добре — отвърна Галя.

Виктор Андреевич пресрещна Галя, взе подноса и каза:

— Казвам на Светлана, че имате прекрасен дом. Не бях виждал как живеят академиците.

— Искате ли да го разгледате?

— Да, но нека си изпием кафето.

След кафето Виктор Андреевич подхвана нов разговор.

— Ще направя едно признание, мили момичета. Не мога да премълча.

— Винаги е много интересно, когато някой признае, че не е добър човек. Нали, Галя? — каза Светлана, поглеждайки с ирония към Виктор Андреевич.

— Имате хаплив език, струва ми се, че ви го казах вече, но сте доста проникателна. — Виктор Андреевич я погледна отстрани и добави: — Може и да кажа нещо неприятно за себе си.

— Моля, моля.

Той погледна към Галя.

— Ненапразно измолих да дойдем у вас. Зад кормилото не може да се говори сериозно.

— Не ни измъчвайте, Виктор Андреевич — каза Светлана.

— Ще ми разрешите ли един нескромен въпрос?

— Моля.

— Ние се познаваме от доста време и аз се убедих, Галя, че си нямате приятел. Защо? Вие сте красиво момиче. Това не е естествено.

Вместо Галя отговори Светлана:

— Едно момче вече зададе такъв въпрос на Галя.

Виктор Андреевич разбра, че постъпи малко необмислено, но продължи да развива тази тема:

— Аз питам с определена цел, а не от празно любопитство.

— Става все по-интересно — каза Светлана.

— Наистина! — искрено възкликна Виктор Андреевич. — Аз нито съм сват, нито сводник, но писмото на един мой племенник ме наведе на тази мисъл... подтикна ме...

— Вие имате племенник?

— Да, живее в Москва. Той е на тридесет и пет години. Миналата година се разведе и е самотен.

— Какъв е? — въпросите задаваше Светлана. Галя мълчеше.

— Летец. Служи в гражданската авиация.

— Чуваш ли, Галя?

Галя попита:

— Да ви наля ли още?

— Не искам повече — отказа Светлана.

Разговорът за племенника приключи без резултат...

Виктор Андреевич погледна часовника си.

— Десет без четвърт. Скоро ще се върне баща ви, а ние още не сме разгледали къщата.

Галя ги заведе в кухнята, оттам в своята стая, после в стаята на майка ѝ и накрая в кабинета на баща си. Виктор Андреевич се задържа за няколко секунди пред старинното бюро. Между впрочем, той през цялото време издаваше одобрителни възклицания и хвалеше обстановката, което накара Галя да го погледне с недоумение: поведението му не отговаряше на досегашната ѝ представа за него. Възторгът беше явно преувеличен.

Върнаха се в антрето.

— Трябва да вървим — каза Виктор Андреевич.

— Почакайте ни за минутка — помоли Светлана и приятелките го оставиха сам: Светлана трябваше да вземе някои неща от подаръците, скрити в кабинета на Николай Николаевич.

Виктор Андреевич моментално се преобрази. И следа не остана от солидното спокойствие и плавните жестове. Той скочи до масичката, където Галя беше хвърлила ключовете, извади от джоба тежък като хокейна шайба парче сив пластилин и бързо взе отпечатъци на двата ключа...

Процавайки се с Галя, Виктор Андреевич напомни:

— Помислете по въпроса за моя племенник. Може да ви хареса.

— Какво има да се мисли? Като дойде, ще ни запознаете — отново вместо приятелката си отговори Светлана.

— Непременно.

По пътя Виктор Андреевич напомни деликатно за молбата си относно пръстена:

— Няма да протакате дълго, нали? Човек изнемогва.

— Няма какво да приказваме, Виктор Андреевич. — Светлана този път беше съвсем сериозна. — Толкова сме ви задължени...

Те не протакаха. В обедната почивка Галя отиде при Светлана в универмага и двете се отправиха към бижутерийния магазин — единствен в града, където изкупуваха скъпоценности от граждани.

Старецът, в изтъркано черно сако и омърляна бяла риза, с лошо завързана вратовръзка, пъхна на околото си очуляра, каквито ползуват в часовникарските магазини, огледа камъка, повъртя пръстена в ръцете си и каза:

— Ще ви дадат около две хиляди. Само за камъка, без да се смята платината.

— Благодаря — каза Светлана и дръпна Галя за ръкава на коженото палто. Те напуснаха магазина.

Отвън Светлана каза:

— Аз мислех, че това е сребро.

— Не, платина е. Веднага се познава.

— Жалко е да го продаваме.

— Да, камъкът е много хубав. — Галя въздъхна. — А той очаква да получи само седемстотин?

— Толкова са му нужни.

— Странно.

— Ти смяташ, че Виктор Андреевич знае истинската цена?

— Та той да не е малък, и едно дете би разбрало. Нещо не разбирам тук... За какво е всичко това?

— Може би ни изпитва?

— Кой го знае! Най-обикновен човек, във всеки случай не е скъперник, но нищо повече не знаем за него.

Те свиха в уличката, водеща към универмага, повървяха малко мълчаливо.

— Много ли ти харесва? — попита Светлана.

Галя кимна.

— Тогавя няма какво да му мислим. Вземи го.

— Откъде у мене толкова пари?

— Баща ти ще ти даде.

— Не мога да искам толкова много... Виж, ако майка ми...

— Лъошка казва: ако бикът имаше виме, щеше да бъде крава.

— Ти не ме разбра... Аз мисля дали да го предложим на мама?

Тя цени такива неща.

Досега Светлана не беше показвала своето раздражение, но този път не издържа:

— И ти си една! Не бих пропуснала такава възможност.

Галя сгърчи рамене.

— Е, какво да правим? Ще се наложи да го дадем...

Светлана подаде на Галя пръстена.

— Просто не ми се дава. По-добре го предложи на майка си.

Галя взе пръстена, искаше да го сложи в чантичката, но Светлана каза:

— Сложи го на пръста си, иначе ще го загубиш.

Галя свали ръкавиците, сложи го на един пръст, после на друг.

— Голям ми е.

Светлана се засмя.

— Сложи го на големия пръст. Ще въведеш нова мода.

Сериозният разговор премина в празни приказки и докато стигнаха до магазина, те почти забравиха по какъв незначителен повод беше започнал.

Олга Михайловна си пристигна скоро. Галя показа пръстена на майка си, като съчини благовидна история за родителите на нейна колежка, които боледували и спешно се нуждаели от пари за лечение.

Олга Михайловна разгледа пръстена и попита:

— Колко струва?

— Аз го показах на специалист. Повече от две хиляди.

— А тя иска седемстотин?

— Да.

— Глупачка. Добре, аз ще го взема, но й дай деветстотин.

Същия ден Олга Михайловна изтегли от спестовната си книжка деветстотин рубли.

Вечерта Светлана връчи седемстотин рубли на Виктор Андреевич, който остана много доволен.

ГЛАВА 11

ИЗПОВЕДТА НА НАЕМНИЯ УБИЕЦ

Снегът постепенно засипваше курортния градец Гщад. Беше онова годишно време, когато местните жители тук бяха повече от приходящите, тъй като през другите сезони почиващите превишаваха доста местните жители.

Михаил и Брокман водеха редовен живот. Ставаха, като се съмнеше, тоест в девет часа, измиваха се, обръсваха се, закусваха и се разхождаха (веднъж Михаил незабелязано фотографира Брокман при тези разходки), обядваха, поиграваха на карти, вечеряха и лягаха да спят. Пред хората говореха на немски помежду си, а когато бяха сами — само на руски. Брокман имаше достатъчен запас от думи, защото, както сам казваше, често му се налагало да общува с бегълци от Русия, все пак роден език му беше руският. Той е говорил на него до десетгодишна възраст, докато била жива майка му. В произношението му имаше южноруски акцент, но това не пречеше.

Михаил не изнасяше на Брокман специални лекции за нравите и бита в Съветския съюз. Те си устройваха вечери с „Въпроси и отговори“. Брокман имаше подготвен въпросник, съставен по всяка вероятност от Монаха, Михаил отговаряше на тези въпроси.

Пиеха малко, но веднъж в седмицата посещаваха доста скъп ресторант, разположен на едно от околните възвишения. Това беше голяма сграда, построена от дебели дървета, вътре в централната зала гореше камина, в която пращяха сухи цепеници, а шунката разнасяха по масите на горящ мангал, в който червенееха големи въглени. Келнерът отгръщаше медено лъскавата кожица на шунката и поставяше в чинията тънко нарязани ароматни парчета: розово месо. До ресторанта се изкачваха и слизаха с аеродинамичните кабинички на лифта, което беше също доста скъпо.

Михаил чувствуваше, че предишната му решимост за разчистване сметките с Брокман заради баща си сякаш взе да се изпарява през тези еднообразни дни.

Вече към края на март той направи едно неприятно откритие: следяха ги. Когато се върнаха в хотела след посещението на ресторанта на възвишението, Михаил забеляза високия слаб човек около тридесетте, който чакаше някого на долната станция на въжената линия. Той им хвърли мимолетен поглед, нещо в него не се хареса на Михаил. Брокман не забеляза нищо.

Пред входа на хотела Михаил отново видя кльощавия. Обърна се към витрината на галантерийния магазин точно в момента, когато Михаил се озърна, преди да влязат. Не е много опитен, ако му е поставена задача да ги следи...

Михаил не спомена на Брокман за своето откритие.

Трябваше бързо да се разбере дали наистина е „опашка“, и ако е така, то за кого.

Сутринта Михаил погледна през процепа на плътните щори към улицата и видя идващия откъм гарата вчерашен изпращач. Без да спира, той погледна към неговия прозорец, прекара очи и към съседната стая, където живееше Брокман — значи е успял да разбере в кои стаи е обектът на преследването. Но кой по-точно?

След закуската Михаил предложи на Брокман да се поразходят. Още не бяха стигнали миниатюрната сграда на гарата, когато той засече кльощавия. Ето каква била системата значи: този доморасъл шпионин е направил гарата център на своята мрежа. Този, който пристига в Гщад, не идва с кола, а с влака, и най-вероятно е да си замине по същия начин.

Сега трябва да се изясни към кого е прикрепен преследвачът.

Михаил се потупа по джобовете:

— Дявол да го вземе, забравил съм си цигарите.

— Пуши от моите — каза Брокман.

— Не мога да търпя тази трева — Брокман пушеше „Кент“.

Михаил предпочиташе силните, френски „Голуаз“.

— Ще купим по пътя.

— Тук няма „Голуаз“, а в куфара си имам още два пакета. Ти върви, ще те настигна.

Михаил се върна в хотела, качи се в стаята и наистина взе от куфара кутия цигари. За по-достоверно поседя около пет минути и когато отново излезе, не видя преследвача. Видя го, когато догонваше Брокман. Кльощавият се шмугна в магазина.

Значи някой много се интересува от Брокман...

Те не успяха да стигнат далече — заваля дъжд. Тръгнаха обратно. Кльошавият шпионин ги изпревари, уверен, че добре изпълнява своята роля. Странно бе, че Брокман още не бе забелязал преследвача, Михаил нямаше намерение да му отваря очите...

Времето се развали и като че ли задълго. То не съдействуваше много на скиорите, които вече се стягаха за Гщад: облаците скриваха снежните върхове на Бернските Алпи, а в низините валяха дъждове, примесени със сняг, често от планината се спускаха мъгли и в хотела палеха светлината и през деня.

В един такъв мрачен ден настъпи моментът, който търпеливо чакаше Михаил Тулев. Вероятно не от скуката се беше развързал езикът на Брокман. Трябва да се предполага, че и у най-закоравелия, органически неспособен за разкаяния, вярващ единствено на себе си човек, макар и веднъж в живота, му се иска да излее душата си. Вярващите се изповядват пред свещеник. Брокман не вярваше в бога, както и в дявола — той предпочиташе да вярва на своите тренирани мускули, великолепен рефлекс и на безотказното, добре поддържано оръжие. Може би смътният спомен за набожната му майка го тласна към откровеност. Избледнелите детски впечатления за коленичилата и шепнеща молитви жена в мазето, където се криеха от бомбардировките над Дюселдорф, изплуваха в безметежната атмосфера на швейцарския курорт. Брокман, незабележимо подтикван от Михаил, започна да откровеничи и разкри душата си до дъно, без да премълчи нито една подробност от своята страшна, макар и относително кратка биография.

Изповедта стана в уютно затоплената стая на Брокман, където обядваха. Привечер, на връщане от разходка, Брокман се подхлъзна на един мокър камък, изкълчи крака си и леко разтегна сухожилие. Лекарят, извикан от съдържателя на хотела, му направи масаж, разтърка болното място с препарат против съсирване на кръвта, превърза го здраво, препоръча два дни да лежи в леглото, след което гарантира пълно оздравяване. Затова и обядваха в стаята.

Брокман лежеше върху одеялото облечен в бял вълнен пуловер и сиви скиорски панталони. Бяха придърпали до кревата малката масичка, върху която имаше вино и купчинка с печени бадеми. Михаил седеше във фотьойла от другата страна на масичката. Той пилеше ноктите си.

— Отдавна исках да те попитам: ти някак си не приличаш на французин — каза изведнъж Брокман без всякаква връзка с предишния разговор, в който си разправяха за разни травми, които двамата са получавали по-рано.

— Виж какво — отговори Михаил, — аз съм французин само наполовина. Баща ми е руснак.

Това именно беше тласъкът.

Брокман си сложи ръцете зад главата, полежа, гледайки тавана, а след това започна своя разказ, прекъсвайки го само за да си пийне от виното и да запуши.

Ето разказа, записан от Михаил на магнитофона, скрит в джоба му.

„Да-а, а мен и дяволът не може да разбере кой съм и какъв съм — в смисъл на националност. Коктейл! Помисли си само: дядо ми, по баща наистина, е бил чистокръвен немец, но се оженил за шведка. Значи баща ми е шведски немец или немски швед, нали? Майка ми е наполовина рускиня, наполовина молдовка. Тогава какъв съм аз? Не знам защо, но доколкото си спомням, през цялото време ми набиваше в главата майка ми: ти си руснак.

Роден съм през тридесет и шеста година в град Бердянск, на Азовско море. Там имало малка колония немци. Отглеждали лозя. Баща ми бил механик, поправял трактори, къде точно — сега не си спомням. Майка ми се грижела за лозаря и за мене.

Когато Хитлер превзел Украйна, баща ми постъпил във вермахта, а нас изпратил при някакви далечни роднини в Германия.

Приели татко тържествено, майка ми разправяше, че писали във вестниците — ето, видите ли, фюрерът навсякъде има верни приятели, готови да пожертвуват себе си заради святото дело, като например Йохан Брокман, славен син на великия немски народ. И така нататък, страшна галимация...

Баща ми постъпил в танкова част и скоро станал хауптман.

Убиха го в четиридесет и трета година на Курската дъга... Ето ти тебе и дъга! Беше прието да изпращат труповете на офицерските вдовици. Ние живеехме вече в Дюселдорф, но на майка ми не изпратиха никакви героични останки, баща ми изгорял в своя «тигър» по-добре, отколкото в крематориум... Да-а, аз по-късно видях как може да гори желязо, а като дете не вярвах...

Не си спомням добре, бил съм едва на седем години тогава, но съм запомнил как майка ми нареждаше.

Ами бомбардировките. Съюзниците здравата биеха от въздуха. После, когато пораснах, четях за войната като история. За нападенията върху мирни жители в книгите нямаше нищо, но аз помня как веднъж ни затрупаха с майка ми в мазето. Дълго след това в зъбите ми скърцаше пръстта от тухлите. Всички роднини откъм баща ми бяха убити...

Как нареждаше майка ми, просто да полудееш! Умря през четиридесет и пета от рак в белите дробове — тя много пушеше. И представяш ли си, от четиридесет и трета, откакто баща ми се загуби в Русия, до самата си смърт тя ми втълпяваше: «Баща ти го убиха болшевиките, помни това». За какво беше всичко, не знам.

В училището също — учителят, един тъжен чичко, който все подсмърчаше в кърпичката си — ни говореше много за червените, как руснаците погубили най-добрите синове на германския народ. Тихичко се оплакваше, като че ли ни откриваше някаква: тайна и все размахваше ръце. Ако искаш, вярвай, ако искаш, не, но на мен още тогава не ми действаше никаква агитация. Аз бях самостоятелно момче.

Когато мама умря, продадох на един вехтошар покъщнината, купих си пакетче американска дъвка и американски цигари и потеглих за Хамбург. Не помня с каква цел. Три години след смъртта на майка ми просто не бях на себе си. Прекосих цяла Германия, просих милостиня, в някаква ферма насях крави, а в някакво градче бях пощальон. След това попаднах в един манастирски приют за сираци. Учехме малко, посече ни караха да работим, правехме табуретки и ни водеха под строй в столовата. Мъчих се една година и избягах. Следващата година плавах по Рейн на самоходен шлеп. Приюти ме едни стар капитан. Превозвахме чакъл, цимент — изобщо прахоляк, но все пак тази година беше хубава, много неща преживях тогава. И най-важното, все бяхме на път, днес тук, утре там. Капитанът искаше да ме осинови, но на мен вече ми беше омръзнал шлепът и слязох на брега. И правилно направих, не биваше да обиждам капитана, но какво да се прави — взех от него сто марки, за да заживея. С една дума, ограбих го. Отначало си мислех, че ги взимам назаем, макар и без да питам, а после ще му ги върна. За този дълг си спомням чак сега — тук в този

разкошен Гщад, мътните да го вземат. Навярно капитанът отдавна е умрял.

С шлепа по реката аз израснах и заякнах. През цялото време на въздух, храната обикновена, здрава, работа колкото искаш.

Капитанът говореше свободно английски, настояваше и аз да го уча. Караше ме да свиря на мандолина, но нищо не излезе.

Та, появявам се аз със стотарката в джоба в Мюнхен. Това беше през лятото, през август, струва ми се.

Бях подивял по реката и първата ми работа бе да отида на кино. Въртеше се някакъв американски филм — шлагер на сезона. А след киното се отбих в съседния бар. Поръчах си бира. До този момент нито бира, нито друго нещо бях опитвал. Изпих две халби... И толкова хубаво ми стана, че ми се прииска да фрасна някого по мутрата.

Гледам, примъква се към мен един тип, червеничък, като ябълчица на витрина. Залюля се около моята маса, седна и започна да приказва: кой откъде е, тукашен ли е, не е ли. После казва: «Виждате ли онзи господин на масичката до прозореца?» Наистина там седи някакъв мазен, очите му святкат, само дето не мяучи. На стола — бастун и шапка. «Виждам — отговарям, — но аз нямам работа с него.» Този тип реши, че аз съм някакъв дръвник и няма какво да се церемони, казва ми направо: «Вие много му харесвате, той иска да се запознаете». Тогава още не можех да се оправям, но чатнах накъде клони, фраснах го между очите и беж да ме няма.

Офейках майсторски, но не се радвах дълго... Провървя ми с този тип, няма накъде! Оказа се, че има цяла банда около онзи с бастуна. Трябваше веднага да се измитам от Мюнхен колкото се може по-далеч, а аз се мотях там още ден-два. И ето че ме открия. Мисля си, че не са ме търсили, а просто им се удаде случай.

Обработиха ме на една улица — много удобна за тази цел. След това ме замъкнаха в някаква къща, биха ме както се следва, а после две седмици ме лекуваха. И момиче ми изпратиха, отначало ме ухажваше, а след това между нас се появи и любов.

Онзи с бастуна се занимаваше с големи афери. Кокаин, морфин и проститутки. В бандата бяха към сто души, много от тях се числяха към разни служби, имаха си жени, деца, сметки в банката.

Повече не ми се натрапваха, но не можах да се откача от тях. Да си кажа правото, хареса ми новият живот. Ще занесеш пакетчета в

друг град, скрита в специални обувки, два номера по-големи. Върнеш се — пий и гуляй. Не можах да свикна с наркотиците, макар че опитвах. А това не се и поощряваше в нашето братство — така шефовете наричаха своята банда. Наркоманите не са надеждни хора...

Разбира се, думата братство звучи красиво, но скоро се убедих, че тук действуват същите закони, каквито са у bankerите и големите търговци, които почтено печелят парите си. На шефа — хиляда марки, на мен — десет пфенига. Ако ме хванат — затвор с дългогодишна гаранция, а той както преди ще си размахва бастуна. Но аз не съм се родил на улицата, на мен също ми се иска да се возя в ягуар. И ако заложа на карта свободата си, то ще бъде срещу голяма сума, а не за половин стотачка за пътуване. Накратко, опитах се да спечеля и аз нещо.

Получих поредната пратка кокаин — половин килограм, в два пакета, предназначени за Кьолн. Купих от аптеката десет опаковки аспирина, стрих таблетките, отсипах от кокаина, а добавих обратно аспирина. В Кьолн тези петдесет грама продадох за себе си на едно самотно бръмбарче. Номерът мина, никой не разбра. Сложих в банковата си сметка две хиляди марки, там, в Кьолн. Помня как банковият чиновник ококори очи — вероятно искаше да попита откъде този хлапак има толкова пари.

По същия начин занесох следващата порция кокаин в Щутгарт, и пак мина благополучно. И тръгна като по вода.

В началото на петдесет и девета година имах в банката седемнадесет хиляди. И досега не разбирам как ми се удаде това. Не само аз се занимавах с химия по пътя от доставчика на едро до потребителя.

Признавам, че треперех за кожата си. Защото за подобна постъпка в братството имаше само едно наказание — нож в гърба.

Може би щях солидно да забогатя, ако не допуснах една глупост. По-точно, подценених бдителността. Ето какво стана.

Живеех в двустайна квартира заедно със съдружника си. Шефът плащаше наема. Той имаше такава система, неженените членове на бандата живееха по двама: по-удобно е да се следят един друг, винаги си в известност.

Аз бях прост куриер, а моят съдружник имаше подчинени пет сутенъора. Той приближаваше петдесетте и страдаше от язва в стомаха

или болни бъбреци — беше жълт като лимон. Официално за хазяина аз бях негов племенник. Случваше се понякога да излезем заедно от къщи, срещнем някого от съседите и той започва нещо да ме съветва, ама силно, та да се чуе. А самият нямаше къде да си държи пробите. На младини му се носела славата, че бил главорез над главорезите. В бандата се държеше само на тази слава.

Стаята ми се заключваше, но коя брава не може да се отключи? Знаех, че «чичо» ми тършува, проверява, затова няколко пъти оставях контролни знаци — или косъм ще залепя на куфара, или пепел ще посипя на пода. Никой не се е родил научен, собственият опит го е научил. Моята глава рано заработи, не както някои други. Силен ли си — ум не ти трябва — това кретените са го измислили, които могат да измъкнат чантата на закъсняла девойка или кесията на пенсионер. Това не е мъжка работа...

Но аз станах самоуверен и веднъж наруших собственото си правило — да не оставям следи в къщи.

При едно поредно пътуване моят кьолнски бръмбар предложи да плати една част от стоката в брой, а другата — в злато. Той имаше златен пръстен с череп, много ми харесваше. Сега знам, че няма нищо по-добро от една сметка в швейцарската банка, а тогава се полакомих и бях наказан. Да бях го продал, да го бях хвърлил, и даже по-добре...

Накратко казано, след една седмица «чичо» направил таен обиск и открил пръстена — бях го скрил в мръсното бельо.

Същата вечер при мен дойдоха двама лични изпълнители на шефа — моля, заповядайте на разговор.

Хоп в колата и в града — там имаха старинна къща с голям парк и езеро.

Това беше през февруари, времето беше влажно, а те не ми позволиха даже да си сложа шлифера, бързаха.

Вкараха ме в една голяма стая, камината гори, шефът пуши до камината. Изправиха ме пред него, а той — ръката в джоба, след тава отваря юмрука и на дланта му моят пръстен. Пита ме: «Откъде е?» Казвам, намерих го на улицата, и в този момент ме фраснаха отзад по ухото!

Надигнах се, главата ми бучи, а той ми пъха под носа откъснат вестник: «Чети!»

Оказва се, че в Кьолн е ограбена някаква бабичка — баронеса, изчистили родовото гнездо до перце, сред ценностите се споменава и за моя пръстен. Шефът пита: «И така, къде намери това нещо?» Пак повтарям: на улицата. Фрас и по второто ухо! Задържах се прав. Мисля, че трябва някак да се измъкна, иначе край. Кълна му се: в хотела го откраднах. Когато вървах по коридора, видях случайно, че една врата не е затворена, влязох, виждам в банята до огледалото лежи пръстен. Съблазних се. Лъжа, но виждам, че не ми вярват на нито една дума. Шефът казва: «Ти нали пътува за Кьолн със стока?» Със стока, казвам, доставих я по предназначение. Разписки, разбира се, не вземахме, вероятно по телефона съобщавах на шефа за доставката, защото той казва: «Знам, доставил си я, но всичко това не ми харесва, даже да допуснем, че наистина си откраднал пръстена. Нашият закон ти е известен». А законът беше — не кради, още повече на дребно и неорганизирано. Давах клетва пред оръжие.

Присъдата на шефа не беше строга: да ме държат под домашен арест до изясняване на работата. Пръстена задържа за себе си. На сутринта неговите бандити ме върнаха и единият остана с мен, каза — засега ще поживеем заедно. Мисля си, ще се докопат до сметката ми в банката, ако вече не са го направили онзи ден.

Когато се върнахме в квартирата и бандитът Хирш — така го наричаха — видя, че няма къде да спи втори човек, реши да купи походно легло с надуваем дюшек. За мене. В това време моят «чичо» си беше в къщи. Хирш го помоли да отиде до магазина, но «чичо» ми го болеше коремът, той не обичаше да мъкне тежки неща. Тогава Хирш казва: наглеждай Карл — демек мене — да не излиза, да ме дочака, а сам отиде да купи кревата. В това ми беше спасението.

През прозореца бе изключено: на седмия етаж сме. Да чакам друг удобен момент е глупаво. Не зная как бяха уредили нашето изхранване може би някой отвън щеше да ни носи продукти, може би «чичото», но аз не можех да разчитам на друго отсъствие на Хирш. Трябваше или да се преструвам на овца и да чакам да ме пречукат, или веднага да изчезна.

Не помня колко пъти фраснах «чичото» по мутрата и под ребрата, но той се смъкна на пода, не можа да се добере до пистолета на нощното шкафче. Изскочих от стаята, изкачих се с асансьора до най-горния етаж, там по коридора изтичах до пожарната стълба и се

изсипах по стълбата на двора. Постоях, подишах и реших какво да правя по-нататък. Ненапразно казвам, че главата ми чаткаше. По някакво щастливо съвпадение това, което ми бе необходимо, беше наблизно.

След пет минути бях на повиквателния пункт, а след три часа ме зачислиха в редовете на бундесвера и чаках пропуск за казармата. Предполагам каква физиономия е имал Хирш, когато «чичото» му е разказал какво е станало в негово отсъствие. А пък аз се чувствавах много по-добре от баща ми, когато е бил в танка на Курската дъга.

Бог не ме е оцетил по отношение на здравето, медицинската комисия ми предложи всякакъв род войски — по избор. Постъпих в десантна част. И трябва да кажа, че не се излъгах. На земята може би е по-спокойно, но пешаците не обичам от дете, а десантникът придобива закалка за цял живот, само да не го мързи да учи и да не се страхува от пот.

Не си струва дълго да разказвам за службата — всичко е еднообразно... Ще кажа, че моят родител е дослужил при Хитлер до хауптман, капитански чин, а аз — до хауптефрейтор, но за мен и това е достатъчно, и при това не сложих главата си за фатерланда. Евала на политиците — в Европа никой повече не започна война.

В шестдесет и първа се уволних от армията. Първоначално имах желание да остана на свръхсрочна служба, защото се страхувах от старите другарчета. Но узнах, че полицията е прибрала шефа.

Имах цели-целенички седемнадесет хиляди, а и лихвите отгоре, така че на първо време нямаше да умра от глад, а пък след това ще му мисля. Може и някаква частна работа да почна. Не ми провървя обаче в личното щастие. Отидох в един автосервиз — явно имах нещо в кръвта си от баща ми, намерих подходяща кола, но цената се оказа над възможностите ми: осемнадесет хиляди.

Докато кръстосвах и се разтакавах, парите се стопиха. Отгоре на това срещнах една красавица, с която се мотахме около месец. Но в едно прекрасно утро в Копенхаген събуждам се след гуляй — нито красавицата Маргарита, нито стотинка в портмонето. Не тя ме беше ограбила. Просто ги пропихме. Добре че за хотела беше платено, иначе щеше да стане скандал...

И така, на двадесет и шест години останах гол и бос, както на девет, когато умря мама. Наистина много неща бях научил, но не и

това, с което човек може да преживява.

Нахвърлих в куфара костюмите и бельото, събрах от пода стотинките, пресметнах, че ще имам за закуска и бира. Но аз вече бях отвикнал да се разплащам с дребни. Обзе ме ужас, какво да правя? Да крада? За това също се иска умение. Презирам кражбата. Разбира се, мога да стана уличен метач, да събирам от асфалта кучешки изпражнения като чернокожите алжирци. Но това не е за мен, по-добре да се обеся с вратовръзка в клозета.

Напуснах стаята, слязох с куфара долу. Портиерът не вярва на очите си: пристига клиентът преди една седмица като милионер, а сега сам мъкне кожения сандък. Този портиер беше забележителен човек, запомних го за цял живот.

С една дума, усетът ми подсказа, че трябва да споделя с него бедата си, може пък нещо да ми помогне. Когато онзи се освободи, аз го помолих да ми отдели пет минути. Той ме вкара в една тъмна стая без прозорци за почивка. Не взех да се представям за аристократ, разказах му всичко, както си е, и той не се учуди.

Помисли, докато изгоря една кибритена клечка, и попита какво съм правел, как съм живял по-рано. Премълчах за братството, казах, че съм учил и след това съм постъпил в десантна част. «Ще ви дам съвет — каза портиерът. — Идете в Париж. На улица „Мюрило“ ще намерите кантората на мосю Тринке. Там ще се намери подходяща работа за вас.» Обясних, че нямам пари даже за път. Той разреши въпроса съвсем просто. Според него нямаше смисъл да мъкна куфара до Париж, по-добре да го оставя при него на съхранение, пък той ще ми даде пари за път и за храна.

Добър човек излезе този портиер, но не се излъга в сметките си: куфарът беше първо качество и съвсем нов.

Пристигнах в Париж, намерих улица «Мюрило», намерих кантората, само че това не беше никаква кантора, а вербовъчен пункт и мосю Тринке се оказа подполковник в оставка. Набираха хора по поръчка на Моис Чомбе за войната в Катанга. Този мръсен негодник се готвеше да заграби цяло Конго, необходими му бяха добри войници. Той нямаше свои, трябваше да наема. Аз им се харесах. За мен условията бяха повече от великолепни: в марки — две хиляди на месец, помолих да ми открият сметка в швейцарска банка, плюс шест хиляди застраховка в случай на раняване.

Включиха ме в отряда на Боб Денар и скоро се убедих що за командир е той — по-добър не ти трябва. Изобщо момчетата бяха здравеняци, болшинството бивши военни като мен, но аз бях най-младият.

Боб Денар познаваше Африка — някога е бил комисар на колониалната полиция в Мароко. Може да се каже, че на попадналите под негова команда ни потръгна. По-късно се запознах и сдружих с още един славен човек. Марк Хосенс... С него свършихме много неща в това дяволско Конго. Жалко, че загина по-късно в Биафра... И не само той. Не се плащат напразно големи пари, срещу тях се иска кръв...

В началото попаднах в личната охрана на Чомбе и дълго не ми се наложи да стрелям. Той беше хитър и предпазлив, но глупав като щраус. Смяташе се за важна персона. Надутите му бузи блестят, като лъснат ботуш, отразяват зайчета на слънцето. От черен по-черен, а бъркаше в огъня с бели ръце...

По онова време имаше някаква разпрания между политиците. Всички искаха да успокоят Моис.

Най-голям интерес в Конго имаше белгийската компания «Юнион минер». Денонощно извличаха оттам злато, уран, диаманти. Докато се бореше за власт, Чомбе също грабеше, колкото може. Откъде иначе пари, за да поддържа цяла армия?

Ние, дошлите от Европа, вярвахме само на европейците. Поддържахме се един друг, тъй като черните войници на Моис не бяха надеждни, дори самият той не им се доверяваше.

Към края на шестдесет и втора година се домъкнах до Елизабетвил. Прилична храна през свободното време, пиене, когато искаш. Заплатата постъпва редовно в банката — касиерът не лъже, веднага ти дава копие от преводите.

Но след това сериозно се заеха с Чомбе. У Тан, новият секретар на ООН, изпрати в Катанга сините каски и стана доста кисело за нас.

За първи път стрелях по хора, когато Моис Чомбе се измъкваше към едно малко градче край медните рудници, за да не попадне в плен. Обкръжиха ни, Боб Денар заповяда да се отбраняваме до последен дъх. Чомбе чакаше транспорт, за да офейка, а ние поддържахме отбраната. Добре се представихме. Наистина противникът не атакува, но аз лично бях голям страх.

Благодарен съм на Денар, изведе останалите живи извън обръча. Чомбе се изплъзна в неизвестна посока, а ние, разделени на групи, цял месец се промъквахме през джунглата... Да си кажа правото, не мога да си представя как отново бих могъл да издържа такъв поход.

Младостта, разбира се всичко изтърпява. Този път излязох от джунглата само с една драскотина — убодох си рамото в един трън, което после забра и ми остана белег като от ваксина против шарка.

Когато се разделихме в гората на групи, Денар, каза, че всеки, който се върне в Европа, може да го потърси, ако му се наложи, в Париж, в мощното кабаре «Черната котка».

Ние с Хосенс се добрахме до Денар. Какво ни струваше това, просто не е за разказване. В Дакар си наложихме карантина, за да се посъземем малко. Поизмихм се, облякохм се по европейски. Дочакахм да изпратят пари от Швейцария, а после той в Белгия, аз в Париж.

Сега вече знаех, не пилеех парите напразно. Погулях малко и край, наложих си диета.

Често си спомнях думите на Денар за кабаре «Черната котка» и от време на време минавах оттам.

Веднъж се срещнахм и той ми прошепна, че се открива голяма работа — този път всичко ще бъде много солидно и ще продължи доста време. Базата и клиентът — отново Моис Чомбе. Аз помолих Денар да ме има предвид.

Видях се с още един от нашите. Онзи ме покани да отида с него в Мадрид, при Майк Хор, който формирал своя команда, но отказах, защото бях чувал за Майк и не ми харесваше. Хор беше полковник от Южноафриканската република. Той също работеше за Чомбе, но на мен не ми се искаше да служа под неговото командване. Ненапразно в Африка го наричаха «бесният Майк». Той беше от идейните, макар че обичаше парите не по-малко от другите. Смяташе се за голям борец против комунизма, а на мен ми се повръща от такива манияци. Те се опияняват от кръв, а моят характер е друг. Обичам чистата работа. Ако някой поиска от мен да се изпреча срещу куршум или да стрелям вместо него — нека ми плати, а идеята да си остави за него, гарнитура от лозунги аз не ям...

Изобщо завербувахм ме при Денар, на него можеше да се вярва и служи, той не се месеше в идеите.

Доколкото си спомням, обстановката в Конго беше много изгодна тогава за Чомбе. Там ставаха раздори, а той се стремеше да установява твърда власт. Във всеки случай на нас, наемната войска, той действително плащаше твърдо и заплатите бяха по-високи от предната година. Затова тук се стекоха много бели.

И все пак трябваше да отида в Мадрид, тъй като там беше сборният пункт. От Испания се прехвърлихме в Конго със самолет. Всичко беше организирано точно, като по разписание. Чии бяха самолетите — не се интересувах.

Нашият транспорт се приземи на столичната аерогара веднага след личния самолет на Чомбе. За него бе устроен пищен прием.

Едни настаниха в казарми, други по частни квартири и започна гуляй!

Народецът беше пъстър, имаше и криминални престъпници, даже знаменити, като например Карл Шмидт, по прякор «Мини-Шмидт». Той беше висок само сто петдесет и пет сантиметра, най-много сто и шестдесет, малък, но храбър. За него се носеха легенди. Той успя заедно с един помощник да задигне изпод носа на пазачите два камиона с оръжие и патрони, и то не където и да е, а в Западна Германия и след това продал камионите заедно със стоката. Казваха, че спечелил страшни пари. Полицията издала заповед за арестуването му на немски, английски, френски и испански, а той се изплъзнал от всички полиции. Ще го намериш друг път — толкова е малък...

Веднъж четири взвода ни вдигнаха през нощта по тревога и с транспортъори ни прехвърлиха на сто километра от Елизабетвил. Там момчетата от отряда на Майк Хор бяха попаднали в засада, трябваше да ги измъкнем.

Дадохме им на черните да разберат, както се полага. Запалихме две села. Седем бунтовници обесихме. А около четиридесет човека пребихме.

Тогава за пръв път видях човек със забита в гърба стрела, беше от нашите, бял. Не бих искал да съм на негово място...

За година и половина много неща станаха. Това приличаше малко на война. По-скоро на хайка. Ту черните налетяваха върху нас, ту ние ги погвахме.

Явно беше, че Чомбе не можеше да гледа много напред. А как и можеше да гледа? Та нали преди да попадне сред управниците в

Елизабетвил, се е занимавал с възлива търговия, дребно човече. Злато и диаманти успя да натрупа при първата си авантюра, а и при втората не се смущаваше. Но да държиш юздите на такава голяма държава трябва мозък.

През октомври на шестдесет и пета, отново трябваше да си оберем крушите от Конго.

Съпротивата срещу Чомбе беше голяма, но несъгласувана и при това той имаше силна поддръжка от тези, които бяха заинтересовани да държат на власт такъв негодник.

Най-после се намери един генерал, който се осмели да катурне Чомбе. Това беше генерал Мобуто. Слава на господата, през шестдесет и пета не се наложи да се изтегляме през джунглата. Съвсем организирано ни върнаха със самолет в Испания. Командирите ни съобщиха, че който иска, може да се върне в Конго под знамето на Чомбе, те поддържаха връзка с пунктовете за вербовка, открити в много градове: Рим, Париж, Брюксел, Лиеж, Женева, Бордо и, разбира се, в Мадрид и Лисабон. А който попадне в Родезия или ЮАР, и там ще се намери вербовчик, щом пожелае. Бесният Майк засега не смяташе да отива в пенсия.

Около два месеца живях в Мадрид тихо и спокойно, имах си едно момиче не по-лошо от Маргарита и не такава пияница. Компанията ми беше изключително от нашите, командосите. Не очаквахме скоро да ни повикат, затова се държахме дружно. Именно тогава се запознах с Хайзелс и Франсис Боненан. Те не бяха от нашата черга — хитри едни, такива няма да отидат срещу куршумите в джунглата. На другите, не знам, но на мен те не ми харесваха. Няма да скрия, на Хайзелс съм му благодарен. Помогна ми да намеря работа.

Пройдохата Боненан влезе под кожата на Моис и знаеше всичките му планове. Малко преди Коледа се събрахме у Хайзелс да обсъдим положението си. Хайзелс ни събщи, че в близко време, т.е. през шестдесет и шеста година, не можем да разчитаме на работа в Африка. Така му казал Боненан, а на него можеше да се вярва.

Помръкнахме. Разбира се, една година можехме да си поседим така, но паричките изтичат, а за седене никой не плаща.

Когато се разотихахме, Хайзелс ме задържа. Не разбрах защо му бях харесал. Каза, че иска да ми помогне. А може би не милееше много за мене, сигурно му бяха направили поръчка за момче като мене и вече

е получил комисионни за това. Не мога да твърдя дали беше точно така, но Хайзелс не е от тези, които ще изпуснат възможността да спечелят. Накратко, той ми даде един адрес и бележка до човек на име Алоиз и обясни, че с известно старание ще мога да си осигуря приличен живот при него. След това вече разбрах защо именно мен беше избрал Хайзелс. Бях успял да спечеля репутацията на точен стрелец, който не губи самообладание. А това се ценеше от нашите гуляйджи.

Всичко добре, но адресът на този Алоиз не беше много подходящ — Ню Йорк.

Гратис не можеш да прелетиш или преплуваш, трябва да се плати. Пък и нищо не е ясно, може напразно да се охарчиш.

Взех да се съмнявам и след една седмица отново отидох при Хайзелс, а той, като ме видя, вика: «Ти още ли си тук?» И като започна, че съм голям глупак, стърча още в Мадрид, докато в същото време под ръководството на Алоиз мога да правя долари. Той умее да убеждава...

Ние наистина не помислихме, че за по-дълъг престой в Щатите ще трябва специална виза, но Хайзелс се зае да уреди всичко. След няколко дни в ръцете си имах специалното разрешение за влизане в Щатите и право на пребиваване половин година с продължаване на срока, ако пожелаея.

В началото на март пристигнах със самолет в Ню Йорк. Намерих небостъргача на Манхатън, целият натъпкан с офиси и служби. Алоиз се оказва солиден около петдесетгодишен човек. Стаята му беше с двойна врата. На вратата — номер от сребрист метал и табелка: «Адвокат». В кабинета бюро, две кресла и нищо повече.

Алоиз прочете бележката на Хайзелс — там на английски беше написано, че предявителят, тоест аз, е онзи младеж, който е нужен на Алоиз. Хайзелс така ми обясни в Мадрид, защото аз не разбирах английски. Разбирам малко, като се говори — нали цяла година капитанът ме учеше, все нещо бях запомнил, но просто нямаше кога да чета даже и немски книги или вестници.

Проблемът с езика веднага отпадна, защото Алоиз говореше немски като истински германец.

Без да ме пита нищо, той ми даде ключ от квартира, написа на лист от бележника адреса и обясни как да отида дотам. Предупреди ме никога повече да не се появявам в неговия офис, каза да се настаня в

квартирата, а той скоро ще ме посети. След това откъсна лист от бележника, покани ме на своето бюро, даде ми писалка и помоли да напиша разписката, че съм получил сто долара. Докато пишех разписката, той отброи стотачка все по петдоларови банкноти. Не ми хареса тази процедура с разписката, но нямаше как — аз съм дошъл при него, а не обратно.

Като ми даде парите, Алоиз каза, че би било по-добре да ми даде по един долар, но нямал такива. Аз се учудих и той ми обясни, че от една миля съм миришел на чужденец и, второ, веднага се виждало, че не съм от богатите, затова по ми подхождали дребни банкноти.

Ако беше казал такова нещо в Конго, щях да го направя на решето, но разговорчето ставаше в Ню Йорк.

А в същност Алоиз беше прав. Аз действително се различавах от американците. И африканският загар още ми личеше. «Впрочем — каза Алоиз — ти можеш да се представяш като фермер от Юга. Те имат същите физиономии — казва, — челото бяло, а останалото като у мексиканците». В Африка носеха коркови каски против слънце, затова половината ми лице беше като сметана, а другата половина черна. Щом си свалях шапката, зяпвах ме като клоун. А заради загара едва не загазих още в самото начало. След това Алоиз извади от чекмеджето на бюрото фотоапарат и ми направи няколко снимки.

Няма да бъде интересно да разказвам подробно за живота си в Ню Йорк, ще кажа само, че Алоиз ме настани в едностайна квартира с хладилник и телефон. На третия етаж от една огромна стара къща в съседство с Харлем.

След три дни той се отби за малко вечерта. Попита ме мога ли да карам кола. Можех. Каза, че на мое разположение ще бъде един форд, стар, но напълно запазен. Само при едно условие: никога да не идвам с колата до квартирата. Хората не трябваше да ме видят с колата. Значи трябваше да я паркирам някъде по-далеч, най-добре в задните покрайнини.

Алоиз ме снабди с карти на нюйоркските улици и пътищата около града, които трябваше да проуча. Накрая сложи на масата шофьорска книжка на мое име.

Една седмица изучавах колата и уличното движение. Досадно нещо. Затова пък, като се измъкнеш от града на някаква просторна

автострада — идва удоволствието, особено за тези, които обичат големите скорости.

По указание на Алоиз отидох до едно местенце на около двеста километра от града. Там имаше гора, покрай която се вие пътят, а зад гората пред реката — голямо дърво. След като се върнах оттам същия ден, Алоиз дойде при мен и донесе в малко куфарче пистолет с дълго дуло и заглушител. Такъв, пистолет не бях държал досега. Алоиз ме предупреди да го пипам само с ръкавици.

Сега за първи път заговорихме за моите и неговите задължения. Той не извърташе, каза ми всичко направо.

Аз трябваше да изпратя на оня свят някакъв непознат на мен господин, за което Алоиз ще ми плати, три хиляди долара. Просто и ясно като бял ден. Алоиз поемаше задачата да събере необходимите сведения за господина. Засега аз трябваше да отида в онова дърво и да изпробвам пистолета. Според Алоиз този пистолет може да пробие човешки черен от сто метра. Той ми даде срещу разписка още двеста долара и каза, че те не влизат в хонорара. Допълнително заплащане за вреден труд...

Отидох в дърето, наденах хартийка на един храст и изстрелях две пачки по девет патрона. От различно разстояние. Пистолетът беше отличен, не се наложи да местя мушката нито надясно, нито наляво, мито да я повдигам или скъсявам. Само малко я почерних, да не свети, и от осемнадесет патрона само един куршум мина извън мишената, когато стрелях от сто крачки без упора.

Скоро Алоиз ми показва жертвата. Ние бяхме в колата, а онзи излезе от някаква административна сграда, цялата облепена с обяви и надписи. С него вървеше навъсен мургав младеж на моите години на вид боксьор. Алоиз каза, че това е неговият шофьор и телохранител. Запомних добре лицето на клиента, фигурата също. Стори ми се, че много прилича на Алоиз. Май точно така беше... Клиентът седна на задната седалка, телохранителят зад волана...

Алоиз ми даде адреса на любовницата на клиента, където се отбивал в четвъртък, веднъж седмично.

Преди да свърша работата, аз трябваше внимателно да проуча всичко, да намеря най-удобна позиция и начин на оттегляне. Всичко това ще направя по мое усмотрение, но трябваше да съблюдавам непременно едно условие: да оставя колата не много далеч от мястото

на произшествието и в нея шофьорска книжка на името на Ричард Смит. Шофьорската книжка на Смит Алоиз пхна в джоба на гърба на седалката. Между впрочем винаги когато Алоиз идваше при мен, беше с ръкавици. И аз по негово искане никога не сядах зад волана без ръкавици... Да, пистолета също трябваше да оставя в колата...

Алоиз обеща да донесе хонорара на другата сутрин след изпълнението, но аз поисках гаранции. Можеше да ме измами.

Разговорът стана неприятен. Той ме уверяваше, че знам неговия офис. Къде щеше да се дене. Но това не беше убедително за мен, зная как стават тия работи... Днес седи един човек в кабинета, а утре гледаш — друг. «Кой е този мистър Алоиз? Няма и никога не е имало такъв мистър Алоиз! Сбъркали сте адреса.» Той ми каза, че когато се явих при него, веднага ми повярвал, не ми гледал зъбите. Достатъчно му била препоръката на Хайзелс, и щом като аз имам нещо общо с Хайзелс, от къде на къде ще подозирам в нечестност него, Алоиз? Прав беше, и му повярвах.

Ти ме питаш дали не съм се страхувал да убия човек? Не съм ли се измъчвал? Съвест и прочее?

Зависи какво смяташ за страх... Страх ме беше да не загазя, това е ясно. Но повече се страхувах от онзи човек, чието име даже не знаех, и за когото, между впрочем, за да не ме гризе съвестта, Алоиз каза, че е лош човек, никой нямало да въздъхне по него и всички щели да се радват да го видят в гроба. Ето това ти обяснявам по въпроса за моята съвест, но ако ти е малко, ще ти кажа още нещо. Да убивам едни по поръчка на други — това ми е професия, цели три години си изкарвах прехраната по този начин. Излиза, че тук съвестта няма нищо общо. А три хиляди долара не се намират така лесно на улицата. В Африка за тези пари три месеца ще се потиш. А тук само един изстрел... Не, за съвест няма да говорим. Банкерите спокойничко си спят, нали? Богатите имат добър апетит? А с какво са по-добри от мен? Сами не могат да стрелят, ние стреляме заради тях. Това е разликата... Нека се измъчват за съвестта поповете и монахините, а ние трябва да живеем... Но какво стана по-нататък? Или ти омръзна? Не ти е омръзнало. Тогава пийни си от винцето и слушай. За пръв път се ровя в миналото си, даже на мен ми е интересно...

Разузнах. Картинката беше следната: къщата, в която живееше милата на моя клиент, е на тиха уличка, ширина на платното около

петнадесет метра, тротоари от двете страни — около шест метра. Отсреща — точно същата десететажна сграда. Тази улица се пресича от широко авеню с оживено движение. До ъгъла — сто метра. На ъгъла — закусвалня с полуподземно помещение. Мога да паркирам до спирката на авенюто, недалеч от закусвалнята.

Първият четвъртък установих, че клиентът паркира на същата спирка. Телохранителят го изпрати до входа и тръгна към закусвалнята. Това беше в седемнадесет нула, нула. Точно в деветнадесет телохранителят беше на входа и клиентът се показа пред него на главния вход. Вижда се, че е много делови човек, всичко по разписание до секунди — когато печели пари и когато се люби. С такъв няма да скучаеш...

Всичко това е добре, другото бе лошо: огнева позиция за стрелба от прозореца на отсрещния дом нямаше. Има асансьор, без площадка на стълба. Резервната стълба е откъм двора.

Но аз помислих: щом Алоиз каза да оставя колата не много далеч и клиентът за мое щастие оставя своя Пакард на сто и петдесет метра, то мога да стрелям от колата. Така и реших, макар че при този вариант трябваше да се съобразявам и с телохранителя. Той също можеше да стреля по мен. Но шансовете ни не са равни. Аз все пак ще съм в колата.

Не можех да премахна едно затруднение: през март на тази улица даже в слънчев летен ден вероятно е тъмно, а пък в седем часа вечерта още не палят лампите и на десет крачки не можеш да различиш мъж или жена върви по тротоара. В къщите лампите са запалени, но прозорците са плътно закрити от пердетата, а няма рекламни светлини. Надявах се на зрението си, а за по-голяма сигурност купих шише рибено масло, пих цяла седмица — помага на очите в тъмното, каза ми го капитанът на Рейн.

Според пресмятанията трябваше да стрелям минимум два пъти, макар че куршумите бяха дум-дум, в която и точка от тялото да попаднат — свършено е с човека. Но ако клиентът е интелигентен, след първия изстрел той обезателно ще легне, независимо дали е улучен, или не. Значи вторият изстрел трябва да бъде по-ниско, за застраховка. Не е изключен и трети, защото телохранителят след три секунди ще се сети да извади своя пистолет. Но аз се надявах на тъмнината, а пък и фордът ми беше черен. Не ми се искаше да закачам

телохранителя, той навярно е от нашата черга, от тези, които стрелят заради други...

Всичко бях предвидил, като по ноти, оставаше да дочакам следващия четвъртък, защото не обичам да протакам нещата. Всичко щеше да мине гладко, ако не беше моят африкански загар, по-точно, ако не бях забравил за него. И най-важното, че Алоиз ме беше предупредил. Това не е шега работа, когато се решаваш на такова нещо, трябва не една седмица напред да гледаш, а много по-далеч.

Не бях нарушил никакви правила, а просто два пъти се отбих в закусвалнята на ъгъла да похапна. Нищо не пих. Само хапнах, но когато се хранех, свалях шапката си. А без шапка правех впечатление.

На всеки е известно, че ако заставиш трима различни свидетели да разкажат за едно и също произшествие, такъв винегрет ще се получи, че самият римски папа не може да се оправи. А моята клоунска мутра запомнили и еднакво описали седем човека и всичко заради проклетия загар.

Настъпи денят, онзи четвъртък. В пет без четвърт пристигнах пеша до ъгъла, влязох в закусвалнята, взех си чаша мляко, седнах до прозореца. Точно в седемнадесет клиентът мина с телохранителя. Допих млякото и се отправих към колата — бях я оставил доста далеч, на около четиридесет минути пешком. Сложих ръкавиците, седнах на кормилото, запуших, извадих от куфара пистолета, допълних пълнителя с патрони и магнах предпазителя, за да не забравя в последната секунда — нали знаеш, че понякога фотографите забравят да махнат капачката от обектива. Потеглих по опустелите улици.

Пристигнах до ъгъла край закусвалнята точно в седем часа без две минути. Намалих скоростта, виждам — телохранителят прекосява улицата. Оставих го да мине на около трийсет метра и бавно карам след него. Прозорецът на дясната врата беше свален.

Всичко стана по разписание. Стрелях от около пет метра, прицелих се в гърдите. Клиентът падна на тротоара, като се сви, телохранителят нищо не разбра, засуети се, защото не чу изстрел — пистолетът ми имаше такъв тих звук, като че ли си хвърлил камък във водата — тиинк...

Втори път не стрелях, натиснах газта и полетях до следващия ъгъл, свих веднага и спрях. Заключих колата и бързо се отправих към

метрото — то беше наблизно. Пистолетът оставих на пода под седалката.

След един час бях в къщи. Изпих веднага половин бутилка уиски и легнах да спя. Сутринта отворих друга бутилка, освежих се и зачаках Алоиз. Той пристигна на мръкване.

В началото нищо не каза, хвърли на масата в кухнята плик с пари, поседя, докато ги броях, а след това извади от шлифера си сгънат лист, откъснат от вестник, разгърна го и посочи с пръст снимката на познатата ми сцена: клиентът лежи на тротоара, над него стои телохранителят. Само едно ми се стори странно, че той гледа във фотоапарата, а с ръка сочи към корема на своя господар. Чак после се сетих, че вероятно показва на полицаите как е станало всичко.

Вярно е, казвам на Алоиз, така беше. А той: чети, глупако! Аз обяснявам, че не мога да чета на английски. Тогава той прочете. Под снимката бяха написани неприятни думи. С едри букви се казваше, че преди два часа до убийството в закусвалнята са видели човек със съмнително лице: челото бяло, останалата част много тъмна.

Петима постоянни посетители на закусвалнята, касиерката и продавачката на млечни продукти твърдяха, че този човек предизвикал неопределено подозрение със своето поведение, но точно с какво, не се съобщаваше. Продавачката и касиерката съобщаваха още, че подозрителният субект е посетил закусвалнята няколко пъти през последните две седмици преди трагичното произшествие — това не беше лъжа. Само че аз не можах да разбера с какво съм предизвикал тяхното подозрение, освен със загара.

Попитах Алоиз какво е писано за убийтия. Той се ядоса, защото аз не трябваше да мисля за това сега, но все пак каза, че пострадалият притежавал някаква посредническа кантора, в миналото е привличан към съдебна отговорност във връзка с игралните домове, но поради липса на доказателства е оправдан.

Да, Алоиз, както винаги, беше прав: трябваше да помисля за собствената си безопасност. С шофьорската книжка, колата, а може би и с пистолета той насочи полицията по следите на непознатия за мен Ричард Смит, но аз къде да се дяна с моята мутра? Слава богу, че пред съседите не бях си свалял шапката...

След всичко, което стана, Алоиз виждаше един изход: да изчезна от Ню Йорк и изобщо от Щатите.

Уговорихме се той да ми донесе в квартирата продукти за една седмица и да не си показвам носа навън. Отиде веднага в магазина и домъкна разни консерви. А докато се разкарваше насам-натам, му хрумна една умна мисъл: да се опитаме да премахнем загара с някакви средства. Но трябваше да се намерят такива средства.

Два дни кукувах само на консерви. Най-накрая се появява Алоиз и поставя на масата две шишенца — в едното бяла гъста каша като каймак, в другото синкава. Дала му ги една негова позната.

Дявол знае какви бяха тези шишенца, но във всеки случай миришеха хубаво. Мажех се три пъти на ден, щипеше ми мутрата, мислех, че ще си претрия кожата. И, представи си, след една седмица като се погледнах в огледалото — розовичък като прасенце. Чудеса на козметиката!

На двадесет и шести март излетях за Мадрид. Разбира се, Алоиз не ме изпрати. Простихме се, когато ми донесе билета. Разделихме се като добри приятели, засвидетелствува ми голямото си уважение към мен, а аз към него.

Алоиз изрази надежда, че нашите отношения няма да се прекъснат, обратно, ще закрепнат. Помоли ме да открия в Мадрид пощенска кутия, та в случай на необходимост да ми прати телеграма. Имаше предчувствие, че ще се нуждае от моите услуги нееднократно.

Какво пък, аз съм винаги готов, аз съм войник, завербуван от негово величество долара, а също така от нейно величество марката и негово превъзходителство фунта, но, да ме избави бог, от нейно преподобие италианската лира, тъй като не мога да смятам до милион, ако се бях приземил не в Мадрид, а в Рим и бях сменил доларите с лири — веднага щях да стана милионер. А не бих искал да съм италиански милионер. Моите другарчета в Мадрид пръсти още не бяха засмукали, но порядъчно поизтръскаха спестеното и затова с нетърпение чакаха зова на тръбата.

Посетих неколцина, поразпитах ги. Не намерих Хайзелс, но имаше други, които служеха на Моис Чомбе, по-точно на Боненан, и бяха добре осведомени. Говореше се, че катангският търговец иска непременно да стане премиер-министър на Конго, струва ми се, че беше изготвен вече и план на действие. Можеше да се вярва на това, защото Чомбе от глупост, или защото беше порядъчен нахалник, никога не държеше в тайна своите най-близки планове. Но дните си

течаха, а никой не ни вдигаше в тревога. Бях започнал вече да си мисля как да намеря нова работа, когато получих писмо от Алоиз. Беше започнала жегата още в началото на май и това писмо дойде тъкмо навреме, защото ми беше омръзнало да се пека, не исках повече да загарям, теглеше ме по на север, а Алоиз ме канеше на среща в Цюрих, откъдето смятал да мине транзит. Той ми плащаше пътните, така че нищо не губех. Изпратих телеграма, че съм съгласен.

На седми май се срещнахме на летището в Цюрих. Алоиз продължаваше по-нататък — в Истанбул ли, в Багдад ли, имаше само два часа свободни, които прекарахме в един стар тъмен ресторант близо до гарата, там масите бяха разделени с дървени прегради...

Стигнаха ни и тридесет минути за разговор. Задачата беше да премахна един човек...

Готов бях да се пазаря, но Алоиз предложи по-висока цена от първия път — пет хиляди долара. Пътните в двете посоки и още триста за дребни разходи. Две и половина ми даде веднага в аванс, а останалата част — когато изпълня задачата. Грехота беше да откажа.

Той ми показа снимка на възрастен човек. Темето доста голо, малки очички, челото в бръчки, дълъг и дебел нос като патладжан, чак закрива устните. Изобщо не много симпатичен човек.

С този можех да постъпя, както с първия, но Алоиз се страхуваше от повторение, защото в такъв случай полицията ще открие определен почерк, а това не беше желателно. Щом като има почерк, може да се сравняват и съпоставят различните причини и следствия и току-виж, че се докопат до следа. Така ми обясни Алоиз.

Значи друго трябва да се измисли. На мен ми харесваше оръжието, което ни послужи вярно с първия клиент, Алоиз каза, че може да се използва подобен пистолет и че той е в него, но всичко останало, тоест обстоятелствата трябва да бъдат други. Никакви отвлечени неща — в смисъл на шофьорска книжка на името на Ричард Смит той не може да ми осигури този път, значи вече не прилича на случая с първия клиент. За мен това беше по-лошо, но Алоиз предложи първокласен план. Запомних дневния режим на новия клиент, Алоиз ми нарисова разположението на неговата вила, откъдето той в осем часа сутринта тръгвал за работа в града и се връщал всяка вечер, в града понякога се задържал до двадесет и два часа, но не повече.

Алоиз ме накара да прерисувам този план и след това той изгори своето листче в пепелника. Даде ми ключ от една квартира в Ню Йорк и ми каза адреса — не беше квартирата, в която си чистих загара от лицето. Алоиз каза, че там ще намеря пистолети от две системи и мога да ползувам, който избира, а освен това в шкафа в кухнята ще намеря три мини с часовников механизъм. Мините са миниатюрни, но с голяма взривна сила. Едната е като кутия боя за обувки, а другите две са направени като играчки, които се увисват на предното стъкло на колите — маймунка и Мики Маус. Алоиз ми обясни подробно как да заредя мините и да включи часовниковия механизъм. Мога да ги включа в контакта, да речем, в съединителя или спирачките с помощта на тънки жички, които също се намират в шкафа в кухнята, Алоиз напомни, че клиентът има две коли и в едната виси маймунка, а в другата Мики Маус. Аз трябва да взема кола под наем. Предупреди ме още, че пистолетите са изпробвани, трябва да се целя под центъра. Главното условие беше да се справя в разстояние на десет дни — точно толкова той ще бъде в Щатите.

Ето какъв предпазлив работодател ми се падна. По-добър не може да се намери...

Следващата среща значи ще бъде след десет денонощия в същия ресторант и аз ще получа останалата част от хонорара. Той излетя на изток, а аз същата вечер — на запад, отвъд океана.

Паспортът ми беше в ред, не се плаших от митническа проверка, бях чист.

За да не се разпростирам много, ще кажа веднага, че не се възползувах от мините, а застрелях клиента в дома му. Вечерта беше душна, той излезе на верандата, запали лампата, седна в един стол-люлка, сложи вестника на колене и надена очилата си. Стрелях от ъгъла на съседната вила, която беше празна, куршумът попадна в лицето и той стана бял като платно. А на стената зад него се образува голямо червено петно — като велосипедно колело. Куршумът беше дум-дум... Така си и остана да седи, облегат на стола. Аз спокойно се измъкнах, върнах кадилака на стопанина, оставих пистолета в квартирата и — на летището.

Наложих се два дни да чакам Алоиз в Цюрих. Съжалявах, че не взех пистолета — хубава машинка беше. Но можех да си изпатя на летището, беше рисковано...

Алоиз се разплати от честно по-честно. Вече знаеше за произшествието, неизвестно откъде. Не зная защо вестниците не писаха за този случай. Вероятно някой от Ню Йорк му е съобщил. Тогава си помислих, че той си има и система на контрол. За първи път ме заяде любопитство: кой е в същност Алоиз? Но да взема и направо да питам, слушай, ти що за гъска си? — щеше да бъде много невъзпитано. За три месеца спечелих осем хиляди долара. Службата при Чомбе сега ми се стори напразно губене на време.

До май шестдесет и седма година получих от Алоиз няколко задачи. Наложих се една да изпълня без пистолет, може да се каже, с голи ръце, а това ми е противно. Как го беше измислил Алоиз този път? Той настояваше да изглежда така, че все едно клиентът сам е паднал и се е ударил о стъпалото на стълбата. Трябваше да вземем глинения отпечатък на стъпалото, след това Алоиз ми даде железното ъгълче, с което аз ударих стареца в слепоочието... Това беше някъде близо до Париж... Не, по-добре да работя без такива неща... След това цял месец сънувах стареца, по-добре да отида и да запаля свещ... Но мина... Всичко минава...

Да-а... А след това се разделихме с Алоиз. Това е цяла история, аз и до днес не мога да разбера дали правилно направих завой, или избързах, загубих или спечелих. Може би загубих, но се яви една много съблазнителна комбинация... Ако не ти омръзна, мога да ти я разкажа. Не ти ли омръзна? Тогава слушай...

През май на шестдесет и седма, когато в Мадрид научихме, че скоро предстои изпращане в Конго — даже получихме по една заплата, — дойде призовка от Алоиз за мен. Вече бях свикнал да мисля, че щом той ме вика, значи всичко е подготвено, повече от две седмици няма да се задържа. По-рано от юни едва ли ще започне изпращането — това можех да разбера. И така, излитам за Ню Йорк.

Отново, както винаги, квартирка в една стара къща, в която половината от жителите са емигранти. И не ти се пъхат без нужда. Алоиз идва, дава инструкциите, а на тебе ти остава да чакаш сигнал. И ето идва денят, Алоиз ми показва живия клиент, когото трябва да убия, съобщава ми разписанието на неговия живот, маршрутите на пътуванията му и прочее, снабдява ме с оръжие. И определя крайния срок.

Но на другата сутрин, тъкмо се бърснех в банята, на вратата се звънна: някой натиска да влезе. «Кой би могъл да е?» — мисля си. Алоиз има ключ, а и той няма навика да ме посещава сутрин. Реших да не отварям. Отново се звъни, дълго и настойчиво. Досрамя ме, че съм се затаил, даже не дишам. Отидох да отворя.

В първия момент, когато открянах вратата, реших — край. Глупаво положение: стоя с насапунисано лице, в ръката самобърсначка, а пред мен — кой, мислиш? Няма да познаеш... Телохранителят на онзи, първия клиент, брүнетът с навъсените вежди. И вместо да получа куршум в челото, аз чувам вежлив глас: «Извинете, може ли да вляза за минутка?» Толкова бях оглупял, че казвам: «Моля, заповядайте». Бих могъл да се предпазя — може би при отворената врата не искаше да ме довърши, при затворена е по-безопасно, но той мина в стаята пръв, а аз зад него. И започна следния разговор:

— Казвам се Мортимър — съобщава гостът. — Аз имам нещо общо с онзи човек, както и вие.

Мисля си: за кого ли ме взема? Ако той е смахнат, аз съм с ума си.

— Кой човек имате предвид? — питам.

— Алоиз — спокойно отговаря той.

Който иска да се учудва, но аз се бях научил никога да не си отварям устата глупаво.

— Е, и какво? — интересувам се аз.

— Известно ми е какво трябва да организирате за Алоиз — обявява той все така спокойно.

Какво ще направите, когато ви казват такива неща? Предложих му да седне и запали цигари. Запушихме.

— Та кажете какво трябва да организирам? — моля го аз.

Мортимър съвсем учтиво и правилно излага задачата на Алоиз.

— Кой сте вие? — питам.

— Аз също работя за Алоиз — отговаря Мортимър. — Това е достатъчно.

Аз обаче не мога да свържа едното с другото. Та нали той беше телохранител на убития клиент. Ако и той работи за Алоиз, за какво ме наема мен и устройва цял спектакъл? Продължавам да изяснявам:

— Отдавна ли работите за него?

— Не, от половин година.

Аха, мисля си, значи просто е сменил стопанина. Питам по-нататък:

— А преди това за кого сте работили?

Мортимър можеше да не отговаря или да излъже нещо, но явно беше дошъл не да разиграва комедия, а да върши работа. Беше много сериозен и гледаше изпод вежди.

— Преди също съм вършел наемна работа — обяснява, — но малко по-различна.

— А именно?

— Бях телохранител, пазач. Стопанина ми го убиха. Пред очите ми. Кой ще ме вземе след този случай?

Разсъждаваше правилно. Стана ми вече ясно, че след онзи случай Алоиз е прибрал Мортимър и го е заставил да му служи. Всичко, както се полага на един порядъчен човек. Оставаше да науча кой е бил предишният му стопанин — от това можех да се досетя що за тип е Алоиз. По-точно, що за персона е, от какъв калибър. Ако първият ми клиент беше пръв и на Алоиз... Изобщо, ако узнаех що за човек е бил, можех да определя и Алоиз. Ще се получи пълна картина.

— Ако не е тайна — казвам, — с какво се занимаваше вашият предишен работодател?

— С всичко по малко — отговаря Мортимър.

— Защо го убиха?

— Можеше да стане конкурент.

— На кого?

— На Алоиз.

— В какво?

Мортимър ме погледна недоверчиво — не го ли будалкам. Но на мен наистина нищо не ми беше известно.

— Той искаше да се заеме с тази работа, с която се занимава Алоиз.

— Да работи като адвокат?

Сега аз вече наистина се преструвах малко на глупак. Мортимър реши да говори открито.

— Алоиз приема поръчки за убийства — каза той, — а такива като нас ги изпълняват.

— Ясно — казвам, — продължавайте.

И изведнъж той ме шашна. Постави на масата един ключ. Аз питам:

— Е, и какво?

— Това е от вашата квартира. Можете да се убедите.

Все повече нищо не разбирах. Докато размислях какво може да означава това, Мортимър беше решил да разкрие всичко.

— Ако аз сбъркам, тоест, ако ние двамата не се споразумеем и вие уведомите за този разговор Алоиз, за мен ще бъде лошо. Но аз мисля, че вие все пак ще се съгласите с моето предложение.

— И какво искате да ми предложите?

Главата на Мортимър също не беше пълна със слама. На вид изглеждаше като боксьор, а разсъждаваше като професор. Ето каква комбинация беше разработил.

— Познавам човека, когото вие трябва да убиете — каза Мортимър. — Той има много пари, а няма още петдесет. Алоиз ви е дал седем хиляди и на мен пет...

— А на вас за какво? — зададох идиотския въпрос.

— За вас.

Ставаше все по-тежко.

— Как така за мен?

Мортимър подхвърли ключа на дланта си.

— Трябва да се скрия във вашата квартира. След като изпълните поръчението. И да ви убия. Имам пистолет. Същият като вашия.

Явно, не съм се зарадвал много на това, защото Мортимър счете за необходимо да ме успокои.

— Така става винаги... Вие не сте американец и не познавате типове като Алоиз. Колко поръчения вече сте изпълнили?

— Седем — отговарям.

Той казва:

— Виждате ли. Много са. Ставате твърде опасен за Алоиз. Даже и да ви обича, все едно, трябва да се отърве от вас. Изведнъж осем убийства потъват във водата.

— Като смятате и това! — уточнявам.

— Да.

Той обясни всичко както трябва, само не се беше добрал до главното.

Питам:

— Докладвайте вашето предложение.

Мортимър обясни протичко:

— Ще предложим на този човек да живее, и ще вземем от него... да кажем, двеста хиляди. Той ще замине някъде по-далеч, защото това не е шега, и той ще разбере всичко.

— А какво ще стане с нас?

— Ние също ще заминем.

Откровено да си кажа, не можех така изведнъж, за една минута, да премисля всичко. Обмислях.

— По сто хиляди на всеки — казва Мортимър. — Пресметнете за колко трупата ще спечелите такава сума.

Разбирах от деление и умножение. Но не е шега да измамим Алоиз.

— Ами ако Алоиз поиска да ни отмъсти? — казвам.

Мортимър отново обяснява:

— Човекът, когото вие трябва да убиете, не му е конкурент. Това е странична поръчка. Тези, на които той пречи, поръчителите, ще бъдат доволни от неговото изчезване. Алоиз ще загуби от това няколко хиляди. Вие ще се върнете в Европа, аз също ще си намеря някое тихо местенце. Алоиз няма да харчи пари за нас, а той самият не може да стреля.

— А вие сигурен ли сте, че този човек няма да ни изпрати по дяволите? — казвам.

— Мисля, че няма.

С една дума, Мортимър ме убеди и не отложихме работата, а още същия ден посетихме клиента в дома му. Беше сам, ако не смятаме прислужничката — една стара негърка. Мислех, че ще ни приеме за обикновени шантажисти, но когато Мортимър честно му разказа как стои работата, клиентът се вкисна и повярва, че ние не мислим само за себе си. Вероятно е очаквал нещо подобно. Даже поиска веднага да изчезне от Щатите. И ако искаш вярвай, ако искаш не, но той помоли един от нас да остане при него. Работата опря до парите — той, разбира се, нямаше в себе си двеста хиляди, затова се договорихме така: той ще направи необходимите разпореждания до банката, за да получим парите в Европа, Мортимър ще поръча три билета за нощния самолет и ние ще осигурим безопасност на клиента през цялото време, докато е с нас...

Такива ми ти работи... Клиентът се разплати в Ротердам. Той се отпрати за Биариц, където семейството му беше на почивка, жена му и децата. Мортимър потегли някъде към Англия или Шотландия, а аз се върнах в Мадрид. Даже успях за заминаването. Зачислиха ме в отряда на полковник Денар и потеглихме за Кисангани.

Това беше последният опит на Чомбе да заграби Конго. Но излезе пълна глупост.

Самолетът на Моис беше превзет от неговото приятелче Боненан и вместо за Конго, го приземиха в Алжир. Не зная кой му беше платил за това, но вероятно сумата беше голяма.

На пети юли ние все пак се впуснахме в действие, независимо че Чомбе не пристигна.

Работата тръгна както става понякога при игра на карти: в началото все хубаво и хубаво, а после все лошо и лошо.

Там, освен нас действуваше и отрядът на полковник Шрам. Именно той вдигна метеж. А ние го поддържахме.

Но нещо в механизма не беше в ред. Не се получаваше никакъв обрат на действията и националната армия ни посрещна както следва. Денар беше ранен, изпратиха го в Родезия, а ние преминахме под командването на Шрам. Осем дни се бихме в Кисангани, но нищо не можахме да направим.

След това преминахме Букава, два дни водихме бой за града и накрая го превзехме, та ни стана по-леко.

Угоявахме се до октомври, а след това Мобуто започна да настъпва. Ако погребвахме на ден по десет души, това се смяташе за малки загуби. Всичко свърши на втори октомври.

Отново ми потръгна — заедно с трима души от нашия отряд избягахме, въпреки че бях ранен от парче снаряд в рамото. Момчетата извадиха парчето, промиха с джин раната и нищо, отървах се...

Зимата прекарах в Ница. Лекувах се, почивах, ходех до Монако. Слава богу, рулетката не ме привлече, макар че първия път спечелих, заложих на номер седем и топката се спря на него. Пипнах солидна сума, но успях да се преборя, заминах. След това няколко пъти се опитвах да играя, но безуспешно. Проиграх дребна сума и плюх на това удоволствие.

Можех да купя някакви акции или примерно да открия магазин, но нямам доверие на търговците. Мисля си, по-добре париците ми да

си седят в банката, процентите ще растат. Но за да не тегля от тях, трябваше да си изкарвам за прехраната.

Срещнах един стар колега от Конго, който се канеше да замине за Португалия, където се търсеха наемни войници. Да си кажа правото, Африка ми беше омръзнала. Ако можех да замина някъде към Южна Америка, щеше да е по-интересно. Но там нищо не ме очакваше. Съгласих се за Португалия.

Там ние, специалистите по Конго, се ценяхме високо. Бил съм и в Мозамбик, и в Ангола, и в Гвинея-Бисау. В Африка ти ме видя със собствените си очи.

Е, това е всичко. Разбъбрех се и аз не зная за какво. Край. Дай да запалим.“

За това, че е работил две години в Центъра, Брокман премълча.

Михаил стана, отиде към прозореца. Вече се беше смрачило, а те не бяха запалили лампата и улицата се виждаше добре от край до край. Михаил видя как мършавият мина покрай хотела — прикрепената „опашка“ към Брокман.

Може би това е пратеник на Алоиз, който броди като хиена, чакайки удобен момент да хване Брокман за гърлото.

— Не се ли поинтересува за презимето на Алоиз? — попита Михаил.

— Ти знаеш истинското му име — напомни Брокман. — Сам казваше, че с Хофман сте били приятели.

Значи Алоиз — това е Гюнтер Хофман. А неговият агент тук — ако стърчащият действително е пратеник на Алоиз — даваше на Михаил нишката.

— Е, какви приятели сме били? — възрази Михаил. — Той ми беше командир. Не съм сигурен, че Хофман ме е запомнил.

— Искаш ли да се срещнеш с него? — усмихна се Брокман. — Ще ти плати добре за моята глава.

Михаил се обърна към него.

— Ти защо цели два часа ми разкриваш душата си, щом допускаш, че ще те продам?

— Няма да ме продадеш. Алоиз няма да те намери.

„Главата ти вече е на мушката, глупако“ — помисли Михаил. Той смътно почувствува, че можеше да извлече полза от възникналата ситуация, но още не знаеше как да направи това.

ГЛАВА 12

СЛЕДАТА НА ХОФМАН

Изработеното от десетилетия правило не позволяваше на Михаил да направи окончателни изводи върху несигурната основа на единичния случай, още по-малко от първото впечатление.

Той вече откри, че мършавият субект, когото Михаил считаше за „опашка“, следи не него, а Брокман. За да се убеди окончателно в това, трябваше да провери още веднъж една подробност.

След обяд Михаил погледна през прозореца и като забеляза сред пешеходците мършавия, каза на Брокман:

— Ще отида да се поразтъпча малко.

— Купи немски вестници — помоли Брокман.

Днес те не бяха излизали от стаята.

Михаил отиде в своята стая, облече топло палто, сложи вълнената скиорска шапка, която си беше купил тук, в Гщад.

Излезе от хотела, но не тръгна веднага, защото искаше да попадне в очите на „опашката“. Михаил запали цигара и постоя на входа с вид на човек, размисляш дали да се разходи, или да се върне, тъй като времето беше неприятно, влажно, макар че дъждът и снегът бяха престанали да ваят още на обяд и небето се беше изчистило.

Най-последно преследвачът се обърна към него и Михаил забеляза беглия му поглед. Даже се усъмни дали наистина е преследвач. Нима някой може да се довери на такъв неумел човек? Цял ден стърчи пред хотела и зяпа.

Наистина по тази улица минават едва ли не всички живеещи в Гщад, както местните жители, така и пребиваващите, но трябва ли с толкова неприкрито усърдие да тъпчеш на най-видното място?

С бърза, широка и демонстративна крачка Михаил пресече улицата и застана на тротоара в момента, когато преследвачът се обърна. Едва не се сблъскаха. Погледна Михаил право в лицето и премести погледа си. Михаил тръгна след него, задмина го и пое към гарата.

Оттатък хотела улицата правеше завой. Михаил спря зад завоя. Преследвачът не се появи.

Купи вестници, разходи се из гарата, върна се и отново видя мършавия...

Следващата сутрин кракът на Брокман попремина и той се намери да подиша чист въздух. Михаил се оплака, че е спал лошо и иска да полежи. Брокман излезе сам.

Михаил наблюдаваше от прозореца на своята стая как „опашката“, след като видя Брокман на улицата, влезе бързо в хотела — това пък беше съвсем непонятно... Нали трябваше да следва своя обект, тоест Брокман...

Но след няколко секунди всичко се изясни: мършавият излезе, съпроводен с мъж, облечен със сива велурена шуба и зелена шапка. Отправиха се надясно след Брокман. По-точно, вторият остана долу, до бара, където води коридорът с цветните стъкла. Михаил разбра после, че от бара има друг коридор, който води към помощните помещения на хотела, кухнята и към двора.

Ето каква била работата... „Опашката“ не е една... Вероятно вторият е пристигнал вчера или тази сутрин и не познава Брокман. Сега мършавият ще му го покаже...

Михаил си спомни онова място от изповедта на Брокман, където ставаше въпрос за първата му работа в Щатите и как Алоиз изготвил лъжлива следа за полицията — шофьорска книжка на името на някой си Ричард Смит, оставената кола, пистолета, който Брокман пипал само с ръкавици и на чиято дръжка, както и на кормилото на колата, вероятно предварително са оставени отпечатъци от пръстите на този Смит...

Ако и тук работи Алоиз, би могло да се очаква всичко. Хората, замислили да премахнат Брокман, няма да си жалят труда да разиграят всичко това, че да насочат полицията срещу неговия спътник. Например, ако Брокман отиде заедно с Михаил в планината, там с Брокман ще се случи нещо и, естествено, подозрението ще падне върху неговия другар. И персоналът в хотела, и много други в града при необходимост ще потвърдят, че с никого друго, освен със своя неотлъчен спътник Брокман не е общувал, никъде не се е появявал без него.

Всичко се обърна на сто и осемдесет градуса: този, когото Михаил се канеше да накаже заради смъртта на баща си, сега беше длъжен да пази заради собствената си сигурност и заради поставената му задача.

Беше ясно, че готвят Брокман за изпращане в Съветския съюз. Съпоставяйки изповедта на Брокман и сондажа на Монаха относно Павел-Бекас дали е способен да убие човек, не беше трудно да се направи изводът, че Брокман се изпраща във връзка с много важна работа. Може да се предполага, че Монаха има намерение да използва богатия опит на Брокман като професионален убиец. Значи Брокман не трябва да пострада тук. Той ще бъде под наблюдението на полковник Марков. Ако го премахнат тук, ще изпратят друг, когото Михаил няма да познава. А това е далеч по-лошо...

Той не се укори в непоследователност, когато почувствува, че жаждата му за мъст се изпари. Причината беше, че вече не изпитваше ненавист към Брокман, а само дълбоко чувство на жалост и презрение. Той разбираше, че това е неуместно по отношение на типове, подобни на Брокман. Но то бе предизвикано от въздействието на откровената изповед на Брокман за страшния живот, който му е отредила съдбата. Може на друг това да се стори неестествено, но Михаил се отнесе към него след изповедта даже със съчувствие и не като към човек, а като към звяр — куче или котка. Нали стопанинът учи своето куче още от малко да се нахвърля върху всеки, който престъпва прага на неговия дом, и ако в края на краищата кучето ухапе някого сериозно, нима него трябва да обвиняват? Нима може звярът да се привлече към съдебна отговорност?

Светът, в който е израснал Брокман, го е направил такъв, какъвто е. В този свят всеки изкарва прехраната по начин, който му е достъпен. Брокман е печелел от убийства и това е толкова в реда на нещата, колкото са и борсовите операции или свещеното право на частната собственост. В същност Брокман не е сгрешил даже против своята съвест, ако, разбира се, я има, тъй като е действувал според законите на обществото, в което е имал щастието да живее.

Да, някой може да каже, че рязката промяна в отношението на Михаил към убиеца на баща му е неочаквана. Михаил също би могъл да премине през онези кръгове, които завъртяха Брокман, но той достатъчно дълго и непосредствено беше наблюдавал средата, в която

се формират човекоподобни създания, прилични на Брокман, почувствува върху себе си нейната разложителна сила и затова изпитваше милосърдие към тези, които или поради слаб характер, или поради стечение на обстоятелствата станаха сляпо оръдие на злата воля. В същност Брокман връщаше на света това, което беше получил от него. Казано е: „ще ти отвърна със същото“... Библейските истини са като тоягата — винаги с два края... Фарисеите-моралисти, смятащи се за изразители и хранители на най-свободния, най-християнския, най-възвишения дух на земята и обществото, ще въстанат срещу такава трактовка, но Михаил знаеше добре истинската цена на проповедите на апостола, които се изплащат по същия параграф, в който са начислени и разходите за реклама. Той знаеше, че е прав...

Михаил стоеше до прозореца и видя връщания се Брокман. Той едва накуцваше. След минута на вратата се почука, Брокман влезе и, сядайки, каза:

— Рано излязох, кракът ме боли.

— Върви си легни, с това шега не бива. Полежи два-три дни — посъветва го Михаил.

— Да... Какви са ти планове?

Преди да отговори, Михаил погледна през прозореца. Единият от преследвачите, мършавият, беше там.

— Трябва да прескоча до Берн, да изясня нещо с банката.

— Напускаш ме значи? — тъжно каза Брокман.

— Довечера ще се върна. А ти, за да не скучаеш, повикай доктора. Той като че ли обожава коняка. Ще поиграете на карти.

— Благодаря за съвета. Така и ще направя.

След като изпрати Брокман до неговата стая, Михаил се облече и излезе от хотела. Преследвачът го забеляза, но не тръгна след него...

Пътуването до Берн не бе само за проверка. За всеки случай той изтегли остатъка от сметката си в банката и по този начин скъса последните нишки, свързващи го с Швейцария.

След като пренощува в хотела на Цайххаусгасе, на следващата сутрин Михаил се върна в Гщад.

Около техния хотел дежуреше муцунестият тип със сивата велурена шуба.

Михаил попита портиера:

— В стаята си ли е номер двадесети?

Портиерът погледна полицата с ключовете:

— Да, тука е.

Михаил се качи на втория етаж, почука на вратата на Брокман от приличие и, както винаги, веднага я блъсна, но вратата беше заключена.

— Кой е? — чу той разтреперания глас на Брокман и помисли: „Вероятно е с момиче“.

— Аз съм. Извинявай.

Ключът в ключалката се завъртя, щракна езичето на бравата.

— Влизай.

Михаил не искаше да повярва на очите си: Брокман, сам, посред бял ден седеше заключен в стаята!

— Защо се забави толкова? Къде беше? — попита Брокман с такъв тон, като че ли Михаил беше длъжен да се отчита за всяка своя крачка.

— Работата ме задържа. Защо си се заключил? — Михаил се помъчи да скрие, че забелязва необикновения израз на лицето на Брокман, нервност, която се чувствуваше в погледа и жестовете му.

Брокман отиде на пръсти до прозореца, но застана не срещу него, а отстрани, до събраните на едри дипли плътни щори. След това, като погледна през процепа между щорите и черчевето на прозореца, повика с пръст Михаил.

— Ела тук.

Михаил застана до него.

— Погледни — каза Брокман, като му отстъпи мястото.

На противоположния тротоар се разхождаше муцунестият.

— Нищо особено не виждам — каза Михаил. — Какво ми показваш?

— Този, с велура, виждаш ли го? — попита Брокман.

— Е, и какво?

— Не си ли забелязал нищо досега?

— И през ум не ми е минавало...

Брокман седна на кревата.

— Този младеж от вчера се мотае тук.

Михаил също се отдалечи от прозореца, запали цигара.

— А тебе какво те засяга?

— Неслучайно се мотае — злобно каза Брокман.

— Смяташ, че се интересува от теб?

— Всичко е възможно...

— Тогава излез и си изясни отношенията.

— Имаш много здраве! Ако е за мен, няма да се споразумеем. — Брокман си погледна часовника.

— Имаш ли оръжие? — попита Михаил.

— Имам, но за какво ми е? Зная как стават тези неща.

Нямаше смисъл да разубеждава и успокоява Брокман.

В главата на Михаил зрееше една идея.

— Ето какво — каза Брокман вече успокоен. — Говорих със собственика на хотела, той обеща да помогне. Наблизо, на около десет-петнадесет километра, има малко летище. Оттам може да се излети за Женева или Цюрих. Ако той уреди, ще ми помогнеш ли?

Михаил гледеше в стената и мълчеше. Брокман казваше истината: от прозореца на влака Михаил видя близо до Гщад самолетна площадка и на нея спортен самолет.

— Ще видим — разсеяно отговори Михаил.

— Страхуваш се значи? — Брокман поклати глава. — Има за какво.

Михаил мълчеше.

— Трябваше да си набавя ризница, но все си мислех, че няма да ми потрябва — каза Брокман.

— Да, с ризница е по-спокойно — съгласи се Михаил.

— Пистолет и ризница — това са надеждни приятели. Най-верните. — В гласа на Брокман имаше горест. — По-верни от всички живи приятели.

„Късно си се сетил“ — помисли Михаил, но каза съвсем друго:

— Стоманената каска и бронираният автомобил също са надеждни приятели. А също така коняка... Няма ли да си пийнем?

— Не, не искам.

Михаил стана.

— Ще отида в бара.

Той излезе. Крачейки по дебелия пружиниращ килим, той чу щракането на ключа — Брокман заключи вратата след него.

Но той не отиде направо в бара. Най-напред се отправи към собственика на хотела, в работния му кабинет. Като изчака да освободи стаята един от служителите, Михаил попита дали не може да получи

една кола, за да отиде до Берн. Собственикът помисли и каза, че може да се уреди — ще му даде своята кола. Тогава Михаил помоли да му разреши да остави колата в Берн — ще я намерят при хотела на Цайххаусгасе. Той, разбира се, е готов да заплати колкото е необходимо. Собственикът погледна към тавана, помълча и назова сумата. Михаил сложи парите.

— Много ви моля — каза той, — нека след четвърт час колата да бъде в двора.

— Добре. Ще изпратя Жорж в Берн да я прибере.

На Михаил му беше все едно кого ще изпратят в Берн. Той плащаше на собственика на хотела.

Слизайки в бара, Михаил видя до стойката мършавия — купуваше си цигари — и отбеляза: значи тук е организирана сигурна блокада. Съдейки по всичко, Брокман не би могъл да я разкъса.

Той изпи чаша скъп коняк. Барманът се отнасяше към Михаил почтително, тъй като клиент, пиещ такъв коняк, е достоен за уважение. Михаил не гледаше преследвача, но чувствуваше върху себе си неговия поглед. Според идеята, която назряваше у Михаил, той трябваше да установи контакт с преследвача, но чувството му подсказваше, че не бива да изпреварва събитията. Те можеха сами да проявят инициатива, така щеше да бъде по-добре...

В коридора с цветните стъкла, които толкова се харесваха на Михаил, той чу зад гърба си бързи крачки и се зарадва.

Преследвачът го догони в хола до входа.

— Извинете, само две думи. — Преследвачът говореше на френски, гласът му беше тънък, нежен.

— Какво има? — Михаил се спря.

— Вие сте приятел на Брокман? — Той премина в шепот, но Михаил нямаше намерение да шепне и каза високо:

— Заедно пристигнахме тук.

— Това зная — прошепна преследвачът. — Говорете, моля, тихо, там е портиерът.

Михаил понижи глас, но отговори грубо:

— Нямам какво да говоря с вас.

Мършавият, който беше по-нисък от Михаил с половин глава, го докосна с кутрето за рамото.

— Още две думи.

Михаил си дръпна с погнуса рамото и отстъпи крачка.

— Говорете по-кратко. Нямам време.

— Съветвам ви да не придружавате Брокман. Нека се разхожда сам.

Михаил го измери с презрителен поглед, но стоящият пред него не обръщаше внимание на такива дреболии.

— Ще предам думите ви на Брокман — обеща Михаил.

— Това не ме вълнува — бързо прошепна преследвачът. Михаил забеляза, че той си има някакво достойнство.

— Ами ако ей сега позвъня в полицията?

Преследвачът отговори, без да се замисля:

— Не ви съветвам. За какво ще се пъхате в чужда работа? Излишни грижи.

Да се благодари и на това, че те не смятаха да стоварват вината за готвеното убийство на него, Михаил. Той попита:

— Какво още ще ме посъветвате?

— Ако питате сериозно, по-добре е да заминете оттук. За какво ви е той? Вие не сте приятели.

— Откъде знаете толкова много?

— Все нещо знаем.

Моментът беше подходящ и Михаил пристъпи към изпълнение на своя план.

— Услуга за услуга — каза той миролюбиво. — Аз имам една молба към вас. Но хайде да отидем в бара, ако нямате нищо против.

Мършавият се усмихна.

— Такъв разговор повече ми харесва.

Те седнаха на масичката в ъгъла — в залата нямаше никой.

— Да си поръчаме ли нещо? — предложи Михаил.

— Не, аз не пия, когато съм на работа.

— Разумно е. Да се запознаем.

— Приятелите ме наричат Чарли.

— Аз съм Мишел.

— Много ми е приятно. И така, за какво ще говорим?

— Вие казахте, че сега сте на работа.

— Да, точно така.

— Но нали вие не сте държавен служител?

Разговорът се водеше като между двама приятели, които си разменят реплики от нямане какво да правят, просто да убият времето. При последната забележка на Михаил Чарли се разсмя.

— Точно така, не съм държавен.

— Значи работите за частно лице.

— Вие като че ли четете отнякъде.

Михаил отдавна беше забелязал, че простотата и убеждението при подобни случаи действуват на повечето хора предразполагащо. Като поразгледа своя събеседник отблизо, той прецени, че с ум не блести. Можеше да вземе юздите в свои ръце.

— В тази бележка е написано името на вашия господар.

Против очакванията, Чарли не се учуди. Оказа се, че и той може да разсъждава просто, на което се и надяваше Михаил, като пусна пробната топка. Чарли каза:

— Ясно, Брокман се е раздрънкарал.

Михаил каза направо:

— Къде е сега Алоиз?

— А вас какво ви интересува?

Михаил стана сериозен.

— Как мислите, Чарли, за какво стърча тук с Брокман?

— Не е моя работа.

— Трябва да намеря Алоиз, а Брокман не знае даже сегашното му име.

Чарли малко се смути от такъв неочакван обрат.

— Нещо не разбирам... Вие познавате ли се с Алоиз?

— Бях познат преди двадесет и пет години, а след това изчезна от погледа ми.

Смущението на Чарли се смени с израз, който показваше: „А ние какво ще спечелим от това?“ Но той мълчеше и Михаил откри картите си.

— Кажете ми презимето на Алоиз и къде се намира сега. Ще ви дам за това петстотин долара и обещавам — на никого ни дума. С приятеля, който сега дежури на улицата, вие навярно не делите нито пари, нито...

— Стоп — тихо го прекъсна Чарли. — Парите у вас ли са?

— В стаята. Сега ще ги донеса.

— Ще заминете ли днес?

— Незабавно. Но при едно условие: не закачайте Брокман в близките дни, за да бъда вън от подозрение.

— Но ние нямаме намерение да го премахваме. Той ни е нужен жив засега.

— Това е по-добре.

Като си даде вид, че не бърза, Михаил запали цигара и бавно се качи на втория етаж. Преследвачът остана на масата.

На почукването Брокман не отговори веднага. Наложил се да почука втори път.

— Кой е?

— Аз.

Михаил влезе и бързо каза:

— Пригответе се.

— Къде?

— В двора е колата на управителя на хотела, светъл ситроен. Ще легнеш на пода отзад.

— Какво си намислил?

— Трябва да изчезваме отгук. Ще минеш през бара, след това през служебния вход към двора.

— Колко време имаме?

— Обличай се бързо. Вещите не взимай.

У Брокман веднага се върна увереността в себе си.

Той попита с делови тон:

— Всичко ли си обмислил?

— Сега ще видим. Аз ще седя в бара с един от тези тъпанари. Вторият е на улицата. Слизай бързо.

В стаята си Михаил бързо прибра куфара, облече си палтото, излезе, заключи и слезе в бара. Чарли седеше на масичката с лице към входа. Трябваше да го премести, за да не види Брокман, като излиза.

Като постави куфара на паравана, Михаил помоли бармана да направи сметката, като прибави още два коняка. Барманът започна да смята. Чарли въпросително гледаше към тях. Михаил го повика с пръст. Когато дойде, Михаил го попита няма ли нищо против да пийнат на прощаване. Онзи не беше против.

Михаил се разплати, взе чашките и тръгна към масата пръв. Той седна на мястото на Чарли, така че Чарли беше принуден да седне с гръб към входа на бара и вратата, водеща към двора.

Тъкмо в този момент се появи Брокман. Михаил веднага извади от джоба си бележник и започна бавно да отброява банкноти от по петдесет долара. След това, като ги закри със салфетка, ги бутна към Чарли.

— Запомнете — каза онзи, скривайки парите, — Алоиз живее в Париж, в хотел „Савоя“, под името Грифитс.

Пиха. Михаил стана.

— Благодаря.

— Моля.

— Ще отида да си платя хотела — каза Михаил. — Наглеждайте куфара ми.

Този път усмивката на Чарли не се стори на Михаил противна.

Михаил плати само за себе си, като в същото време си помисли, че ще се наложи собственикът на хотела да претърпи загуба заради Брокман.

След това се сбогува с Чарли и отиде при колата в двора.

... Всичко мина отлично. След като оставиха колата при собственика на хотела в Берн, Михаил и Брокман се разделиха на цюрихското летище. Същата вечер Брокман отлетя за Дюселдорф. Михаил пренощува в Цюрих. Те не трябваше да се появяват в Центъра заедно. Освен това на Михаил му оставаше неизпълнен последният пункт от плана.

... На другия ден в седем часа вечерта Михаил слизаше по стълбичката на самолета на парижкото летище Орли, а в осем без четвърт позвъня от едно кафене в града на Дон.

Дон веднага дойде. Като разбра, че Тулев няма да го вика за нищо така бързо, той не зададе никакви въпроси за здравето, а направо попита:

— Какво трябва да направя?

— Колко е отгук до „Савоя“ пеша?

— Около десет минути.

— Моля ти се, отиди и разбери дали е още жив мистър Грифитс.

Да обяснява на Дон, че това трябва да направи много внимателно, не беше необходимо.

Той се върна след половин час.

— Там е. Номер седемнадесети, втори етаж. Сега при него гостува малка компания.

Михаил каза с облекчение:

— Така-а. — Замълча, като се облегна на масата и погледна Дон в очите. — Това, за което ще те помоля, може да ти се стори нечестно отстрани.

— Но аз не гледам отстрани — възрази Дон. — По-добре не губи време.

— Знаеш ли как да се обадиш в Интерпол?

— Ще науча.

— Ето какво трябва да им съобщиш: човекът, който се представя за Грифитс, е в същност отдавна търсеният престъпник Гюнтер Хофман. Те веднага ще разберат.

— Това ли е всичко?

— Да.

— Как се изплаших!

— Нали, все пак анонимно позвъняване!

— Добре, добре — каза Дон. — Поседи тук, аз ще отида да се обадя.

Михаил не беше изпушил още цигарата си, когато Дон се появи в кафенето.

— Всичко наред ли е? — попита Михаил.

— Страшно са благодарни.

Михаил през масата потупа Дон по рамото.

— Благодаря ти.

Дон се намръщи — много важно, намерил за какво да благодари.

— Не ти ли трябва повече?

— Ти винаги ми трябваш — много сериозно каза Михаил.

При такива случаи Дон се смущаваше.

— Е хайде, аз тръгвам, в бара сега е най-претъпкано.

Те се сбогуваха. Михаил гледаше подир Дон, докато не хлопна вратата след него. Поседя още двадесетина минути, след което се отправи към „Савоя“ и пристигна тъкмо навреме: до входа бяха спрели две полицейски коли. От тях се изсипа цяла тълпа: трима се скриха във входа на хотела, трима останаха на тротоара до входа.

Михаил се разхождаше по отсрещната страна на улицата. Не се наложи да чака много. Скоро от хотела излезе набит мъж, среден на ръст, с вдигнати ръце до лицето. Той беше с белезници. Съпровождаше

го един полицаи. Сигурно другите двама бяха останали в стаята да правят обиск.

Михаил имаше право да се похвали: военният престъпник Хофман все пак беше хванат. Но Хофман, това е минало, а заради бъдещето и главно заради себе си Михаил смяташе, че можа да отърве Брокман.

ГЛАВА 13

СЛЕДСТВИЕТО ПРЕЗ МЕСЕЦ МАЙ 1972 ГОДИНА

Гражданинът Д., водач на тролейбус, през нощта на 21 срещу 22 май, от неделя до понеделник, се връща в депото в два часа. Близко до частните гаражи встрани от тясната асфалтирана пътечка той видя да лежи на тревата човек. Като се приближи, той позна момичето от съседния блок. Гражданинът Д., недоумяващ, я бутна по рамото — тя лежеше настрани, — разбра, че работата е сериозна: момичето не даваше никакъв признак на живот. Тревата около главата беше опръскана с кръв. Д. отиде до близкия телефон и позвъни в милицията.

След десет минути с две коли пристигна оперативната група, дежурна през тази нощ в градското управление на вътрешните работи — инспектор от криминалния отдел, следовател от прокуратурата, лекар, експерт от НТО^[1], водач с куче. Д. беше разказал как е открил пострадалата. Запалиха фаровете на колите и на поляната се образува широк светъл кръг, в центъра на който като посред бял ден се виждаше неподвижното тяло на младо момиче.

По-ярко от светлината на фаровете няколко пъти блесна фотоапаратът — експертът от НТО засне от разни страни мястото на произшествието.

Лекарката в качеството на съдебномедицински експерт прегледа пострадалата, прослуша сърцето и каза на следователя:

— Жива е. Дълбока рана в черепа. Ударена е с тежък тъп предмет.

Чу се сирената на „Бърза помощ“. Санитарите сложиха момичето на носилка, пренесоха я в линейката и тя полетя с вой.

Следователят вдигна от земята чантичката на пострадалата, отвори я, прегледа съдържанието и извади удостоверението от централния универмаг. Сложи го обратно в чантата и щателно взе да оглежда местопроизшествието, като си водеше бележки. Следователят

обикаляше, като разширяваше кръга, докато стигна до оградата от дясната страна на пътечката, като се застане с лице към гаража. Не откри нищо особено при огледа — само няколко угарки явно не от тази нощ, разни тресчици, дребни стъкла.

Прескочи оградата, светна с джобно фенерче и зашари с лъча по земята. Но и там не намери нищо.

Докато следователят огледа, водачът с кучето търпеливо търсеше следи, накрая изтощеното куче клекна на тревата с отчаян вид, давайки да се разбере, че тук то е безсилно.

Направиха протокол от огледа на местопроизшествието, а участъка, където лежеше пострадалата, оградиха с колчета и шнур. Оперативната група се качи в колите и се върна в градското управление. Един милиционер остана на поляната.

Дежурният следовател направи справка в реанимацията на неврохирургичната клиника за състоянието на потърпевшата и като разбра, че е доста сериозно, записа последните данни. Позвъни на началника на отдела за разследване на тежки престъпления. Началникът, от своя страна, се обади на следователя по особено важни дела Орлов:

— Михаил Петрович, ела веднага в управлението. Чакам те.

Подполковникът от милицията Михаил Петрович Орлов, през чиито ръце за осемнадесет години следствена работа преминаха достатъчно много сложни криминални престъпления, пое делото и започна разследването.

Той се отправи на местопроизшествието и внимателно го огледа. След това по записан адрес намери квартирата на Сухови. На друг лист той си записа адреса на неврохирургичната клиника, където беше настанена Светлана Сухова — това за нейната майка.

Когато Вера Сергеевна, отваряйки вратата, видя пред себе си висок мъж на около четиридесет и пет, с белег на слепоочието, тя не се изплаши и не се разтревожила точно обратното — като че ли въздъхна, освобождавайки се от голямо напрежение. Цяла нощ не бе мигнала, тъй като чакаше Светлана. За първи път дъщеря ѝ не се прибра тази нощ. Появяването на подполковника в такъв ранен час — нямаше още осем — тя моментално свърза с отсъствието на Светлана и посрещна неочаквания гост с поглед, пълен с нетърпение.

Михаил Петрович накратко ѝ разказа това, което знаеше, а след това зададе на Вера Сергеевна няколко въпроса. С кого е дружила Светлана? Не е ли забелязала Вера Сергеевна нещо необикновено в поведението на дъщеря си през последно време? Не се ли е карала с някого Светлана? Има ли някакви недоброжелатели?

Орлов обясни, че престъпникът е нападнал Светлана не за да я ограби: нито пръстена, нито парите са взети.

Вера Сергеевна разказа всичко, което знаеше, и добави това, за което се досещаше. По този начин в бележника на Орлов се появиха две имена: Галина Нестерова и Алексей Дмитриев и под въпрос — неизвестен възрастен мъж. Вера Сергеевна спомена за своите съмнения по повод увлечението на дъщеря и към разни дрехи от неизвестен източник, за предишната ѝ дружба с Льоша и недоразуменията между тях, за неуспешното кандидатстване в университета. Орлов се сбогува и напусна дома на Сухови.

След това той потърси приятеля на Алексей Дмитриев — един от онези, които седяха с него на пейката, когато Льоша чакаше Светлана. Приятелчето, разговорливо момче, разказа, че на Льоша са изчезнали две неща — един филм и гаечен ключ, и че Льоша се е заканвал на Светлана. След това Орлов се върна в управлението.

Той поръча на един от помощниците си да установи кой е видял Светлана последен, по-точно предпоследен, тъй като винаги престъпникът вижда жертвата последен. Това беше една от най-трудните задачи. Друг оперативен работник получи задача да изясни личността на Галина Нестерова и Алексей Дмитриев. Трети трябваше да събере сведения за Светлана по месторабота — в универмага.

За съжаление този ден не беше нито събота, нито неделя. За съжаление, защото Орлов считаше за най-логично в дадения случай следствието да започне от собствениците на гаражи, край които беше нападната Светлана Сухова. Именно натам се отправи той.

Въпреки че беше делничен ден, в това гаражно градче животът не замираще. Един пристига от нощна смяна, друг застъпва вечерна, трети излиза в отпуск и трябва да си постегне „каруцата“ за далечен път.

Орлов наближи един от гаражите, в който един нисичък пъргав мъж на около петдесет с парцал в ръка се въртеше около москвича си.

— Извинете, може ли за минутка?

— Винаги на вашите услуги — охотно откликна собственикът на колата. — С какво мога да ви служа?

— Аз съм от криминалната милиция. Познавате ли Алексей Дмитриев?

— Ето я неговата колибка, през две от моята. Само че сега е на работа.

— Да сте чули, че му е изчезнало нещо?

— Какво можеш да откраднеш от него? — Собственикът даже се разсмя.

— Например гаечен ключ... Чухте ли за нощното произшествие?

— Как не? Жалко за момичето. За майка ѝ също. Вие по тази работа ли? Как се казваше, Светка май?

— Ще живее. Натоварен съм да разследвам случая.

— Ключът, за който питате, значи... също е участвувал? — деликатно полюбопитствува собственикът на колата.

— Вероятно. — Орлов забеляза, че при тези думи лицето на събеседника побледня.

Можеше да се очаква, че собственикът ще направи някакво умозаключение.

Орлов пресмяташе, съпоставяше.

— Не може да бъде — накрая произнесе собственикът.

— Извинете, как се казвате? — попита Орлов.

— Николай Петрович.

— Кое не може да бъде, Николай Петрович?

— Казвам, че не може Льоша да направи това. Някой друг го е направил, със сигурност е друг.

— Аз не съм казал, че е той.

— Вие питахте за ключа — с недоумение каза Николай Петрович.

— Ключът може да се окаже във всеки. А защо все пак вие сте толкова уверен в Льоша?

Николай Петрович повдигна рамене.

— Не е такова момче... Добър младеж е, разбирате ли?

— Отдавна ли го познавате?

— Откакто сме се заселили в този блок. Петнадесет години. Той още не ходеше на училище.

— Благодаря ви, Николай Петрович, за информацията. А как е фамилното ви име?

— Косицин.

— За всеки случай ще си запиша адреса ви. Маже ли?

Николай Петрович каза номера на блока и апартамента и Орлов се запъти към чакащата го кола.

... Този ден Льоша не можа да си довърши смяната: в единадесет часа го извикаха в отдел „Кадри“, където го чакаше подполковник Орлов. Льоша отиде с него в градското управление на МВР. Орлов веднага попита:

— На вас изчезна ли ви гаечен ключ?

— Да.

— Кога?

— Преди една година.

Орлов действуваше малко против установените правила, още в самото начало той разкри пред Льоша това, което беше известно на следствието, още повече, че, ако се мисли логично, Льоша като собственик на гаечния ключ, послужил вероятно като оръдие на престъплението, засега не биваше да бъде освободен от подозрение. Но Орлов си имаше своя тактика на разследване и вярваше на собствената си интуиция.

— Може ли някой да потвърди това?

Льоша се замисли и накрая си спомни:

— Съседът по гараж ми го потърси и аз не можах да го намеря. Тогава се сетих.

— Ключът на гаража не е ли открадвай?

— Не.

— А кой е този съсед?

— Сергей Степанович Порфентиев, от деветдесет и осми апартамент.

— Къде работи?

— В електроламповия, майстор на цех.

Орлов извика по телефона един от помощниците си и му даде бележка.

— Веднага иди в електроламповия, намери този човек и го доведи тук.

Льоша разбра, че макар този симпатичен следовател да се отнася с него добре, все пак не вярваше на думите му и това го засегна, той искаше да му докаже, че могат да му се доверят и без проверка. Но какво можеше да направи?

— Вие дружите ли със Светлана Сухова? — попита Орлов.

— Дружахме, но вече не — вяло отговори Льоша.

— Защо?

На Льоша му беше неудобно да отговаря на този въпрос, да се рови в работите на Светка.

— Това вероятно не засяга следствието — каза той, по навик преиначавайки думите.

— За следствието всичко има значение. Кога се скарахте?

— Не сме се карали. Просто не се срещаме. Вече една година.

— Не сте ли й се заканвали?

— Какво ще й се заканвам, тя е много учена.

Орлов чувствуваше, че Алексей Дмитриев казва истината. Той не можеше да подозира този младеж в опит за убийство.

— И все пак, защо не се срещахте повече? — попита Орлов.

— Така се случи.

— Не беше ли причината някой трети?

Льоша не можеше да лъже. Да си признае, че я ревнуваше, също не можеше да каже.

— Имаше един човек, но той няма нищо общо — каза той все така мрачно.

Те обаче говореха за различни хора: Льоша имаше предвид Пиетро Матинели, чието име той не знаеше, а Орлов — неизвестния възрастен мъж, за когото Светлана беше говорила на майка си относно източника на чуждестранните вещи.

— Защо беше? — попита Орлов.

— Той замина... Със самолет...

— Далече ли?

— Сигурно зад граница.

— Откъде знаете, че със самолет? И защо зад граница?

— Витек го проследи. А онзи човек е чужденец.

— Кой е този Витек?

— Едно момче от нашия двор. Дванадесетгодишно.

— И кога беше това?

— Преди една година.

— Разкажете за това подробно... Една минута, с ваше разрешение ще включа магнитофона.

Орлов не очакваше, че в делото ще се появи чужденец. Той бе оставил настрана въпроса за възрастния поклонник на Светлана Сухова и сега внимателно слушаше Алексей. Изясниха се любопитни подробности.

Завършвайки разказа си с това, как те с Витек търсели Светлана в кафенето, Льоша си спомни и за странния случай с онзи човек, който поиска да освети филма.

— Що за човек беше този? — попита Орлов.

— Малко по-възрастен от вас.

— Но той ви се е представил по някакъв начин?

— Размаха някакво удостоверение.

— Какво удостоверение?

— Някаква червена книжка. Не я проверихме.

Настъпи мълчание. Орлов изключи магнитофона и запали цигара.

Като усети изтърваната мисъл, Льоша замислено каза:

— Ето още какво, другарю...

— Казвам се Михаил Петрович.

— Михаил Петрович, когато фотографирах Светка, според мен този тип седеше на съседната масичка, той попадна в кадъра.

— Запазили ли сте филма?

— Там е работата, че го няма.

— Също изчезна?

— Да. Не зная как.

— Кога открихте, че го няма?

— Приблизително тогава. Когато изчезна ключът. Миналото лято. Струва ми се, през юли.

— Само този филм ли ви изчезна?

— Там е работата, че само този.

— А ключалката на апартамента в ред ли е?

— Веднъж майка ми се оплака, че ключът нещо заяжда. А после нищо.

Орлов почувствува, че тук се завързва някакъв възел.

— Не е ли останала поне една снимка? Вие сигурно сте промили няколко копия?

— Две дадох на Светка, а една... Льоша стисна устни и изведнъж си спомни: — Точно така, една снимка трябва да е останала. Искях да направя стенвестник, а после се отказах... Ако майка ми не го е изхвърлила, трябва да е под кревата.

Орлов не пожела да разпитва за какъв стенвестник става въпрос. Той вдигна телефона, набра номер:

— Колата веднага. — Като сложи слушалката, каза на Льоша: — Отивайте веднага в къщи и ми донесете вашия стенвестник.

... Докато Льоша отиде за стенвестника, помощникът на Орлов доведе от електроламповия завод Сергей Степанович Порфентиев.

— Можете ли да потвърдите, че на Алексей Дмитриев е изчезнал гаечният ключ? — попита Орлов.

— Да. Аз го ползувах. И после изчезна.

— Моля, спомнете си, кога за последен път сте искали ключа на Алексей.

— Не помня точно, но това беше през миналото лято, през юли, а може през август.

Като написа протокола и го даде за подпис на Порфентиев, Орлов каза:

— Благодаря ви. Всичко хубаво.

Щом Порфентиев напусна кабинета, Льоша се върна. В ръцете си държеше сгънат на четири дебел лист. В движение Льоша го разгърна и го сложи на масата пред Орлов.

— Ето. Добре, че не е попаднал на гънката — каза Льоша, сочейки с пръст снимката.

— Кой е този? — попита Орлов.

Льоша отново сложи пръста.

— Ето го, надига се от стола.

Орлов поразгледа хората на снимката и извика помощника.

— Изпрати това във фотолабораторията, нека да преснимат в голям формат човека от задния план. Кажете, че е бързо.

— Седнете, ще продължим — каза Орлов на Льоша. — Сега имам такъв въпрос. Не сте ли срещали Светлана Сухова заедно с възрастния мъж?

— Аз не съм ги видял, но Витек ги е срещнал.

— Не е ли същият, който е на снимката?

— Трудно ми е да кажа... Честно да си кажа, ние отдавна забравихме за снимката. Една година оттогава...

— Добре, а как според вас, много ли се е променила Светлана през тази година? Или не сте забелязали?

— Попроменила се е, разбира се.

— Само това ли?

— Какво повече?

Орлов помоли Льоша в близките дни да не излиза никъде из града и го отпрати.

Следобед при Михаил Петрович се състоя малко съвещание с помощниците.

От това, което бяха успели да научат за Галина Нестерова, за делото беше съществено само един момент: тя, както и Светлана Сухова, през изминалата година си беше обновила целия тоалет. Никой не беше забелязал нещо непочтено в нея.

Що се отнася до универмага, сведенията оттам бяха поинтересни: две продавачки бяха казали, че могат да познаят възрастния човек, който често посещавал Светлана — ту като обикновен купувач, ту като че ли специално заради самата нея.

Изясни се също, че Светлана е напуснала универмага в двадесет часа и петнадесет минути. Последна я е видяла завеждащ сектора. По всичко изглежда, че тя е „последната“, която търсеше Орлов. Но това не даде нищо на следствието.

Като изложи плана на по-нататъшните действия, Орлов освободи своите сътрудници и позвъня — за четвърти път този ден — в неврохирургическата болница. Свикан е консилиум. Прогнозата беше неутешителна: травмата на черепа е нарушила функциите на жизненоважни центрове и ако настъпи възстановяване, няма да е по-рано от три-четири месеца. Парализирани са крайниците. Светлана не вижда, не чува и не може да говори. Докато не се възстановят слухът, зрението и говорът, не може да се предсказва нищо.

Значи от първоизточника следствието не може да вземе сведения.

Към три часа следобед донесоха от фотолабораторията увеличен портрет на неизвестния възрастен мъж, снимката не беше на фокус, а при намален контраст той се беше повече сгърбил, но портретът беше

годен за идентификация. Като взе от фототеката снимки на трима други мъже, сходни на този, Орлов се отправи към универмага.

Извикаха в кабинета на директора продавачките, които познаваха човека, посещавал Светлана Сухова. Орлов им показа четирите снимки и двете продавачки без колебание показаха снимката, направена от Алексей.

Сега трябваше да се установи дали този човек се е познавал със Светлана по онова време, когато е направена снимката, тоест към края на май — началото на юни. Светлана не можеше да говори, значи трябва да разпитат Галина Нестерова.

... Ако Орлов знаеше в какво състояние се намира Галина от момента, когато Вера Сергеевна, заливайки се със сълзи, ѝ разказа по телефона за случилото се — той би отложил срещата поне за другия ден. Нормално е единствената приятелка на пострадалата да преживява нещастieto. Но това, с което се сблъска Орлов, граничеше едва ли не с провал. След разговора с майката на Светлана Галина Нестерова не беше отишла в университета, отказала да закуси, не отговаряла на майка си, която след два неуспешни опита да поговори с дъщеря си я оставила в стаята и се оттеглила в спалнята си. Галина седеше в ниското кресло, опряла лакти на колене и скрила лице в дланите си. След като закуси, Ольга Михайловна отиде до фризьорския салон, върна се, обядва, а Галина седеше все в същата поза. Часовникът би шест часа, а тя все седеше. Не беше чудно, че тя не можа да стане, когато при нея дойде изпратеният от Орлов оперативен работник. Тя не можеше самостоятелно да слезе долу — краката ѝ бяха отекли. Помощникът на Орлов прие това за моментна слабост, иначе не би настоявал да се яви незабавно в управлението.

Като я видя да влиза в кабинета, Орлов стана да я посрещне и попита:

— Зле ли се чувствувате?

Галя не отговори. Орлов дръпна креслото близо до бюрото и я покани:

— Седнете, моля.

Тя послушно седна.

Орлов попита:

— В състояние ли сте да отговорите на няколко въпроса? Можем да отложим.

— Моля ви — каза Галина.

Орлов реши да действа по съкратената програма — да изясни най-необходимото.

— Погледнете тази снимка. Познавате ли някого?

Галина прехвърли една след друга четирите снимки.

Портретът от снимката на Льоша се задържа в ръцете ѝ. Тя позна Виктор Андреевич.

— Този — безизразно и вяло промълви тя.

— Как се казва?

— Виктор Андреевич.

— Отдавна ли се познавате с него?

— От миналата година.

— При какви обстоятелства се запознахте?

— Той сам дойде при Светлана.

— Ухажваше ли я?

— Не, моля ви се...

— Как е фамилното му име?

— Ние не знаем.

— Искате да кажете, че и Светлана не го знае?

— Да.

Орлов разбра, че макар Алексей да беше дал снимката на Светлана преди една година, приятелките изобщо не бяха забелязали, че човекът на нея и някой си Виктор Андреевич са едно и също лице.

— Къде работи той?

— В Химкомбината. В лабораторията.

— А кой е този с вас на масата?

— Пиетро... Италианец...

— Как е презимето му?

На Галя ѝ беше трудно да си спомни. Накрая се сети:

— Матинели.

— Турист ли беше?

— Той работеше в Химкомбината. Инженер.

— Често ли се виждахте?

— Той си замина на другия ден.

Галина със своите отговори не излизаше от рамките на въпросите — не ѝ беше по силите.

— Не е ли идвал повече?

- Не.
- И писма ли не е пращал?
- Изпращаше. На Светлана.
- Тя показваше ли ви ги?
- Да.
- Какво пишеше в последното писмо?
- Смятал да идва.
- Кога?
- Струва ми се, вдругиден.
- Кога за последен път се видяхте с Виктор Андреевич?
- Преди три седмици.
- Той познава ли италианеца?
- Да.
- Благодаря. Отивайте си в къщи. Ще ви закарат.

Орлов извика друга кола и замина при Вера Сергеевна Сухова — той нямаше търпение да изясни дали Светлана е запазила снимката, подарена ѝ от Льоша. Вера Сергеевна прерови всичко в стаята на дъщеря си и в своята. Снимката я нямаше.

В управлението Орлов се затвори в кабинета и два пъти прослуша магнетофонния разговор, а след това позвъни на генерал-майор Ганин. Генералът беше зает, помоли го да дойде след час. За да не губи време, Орлов се свърза с отдел „Кадри“ в Химкомбината и помоли да изяснят в коя лаборатория работи инженер на име Виктор Андреевич. Подир четиридесет минути съобщиха, че такъв човек няма нито в една лаборатория.

Тогава Орлов помоли да проверят целия личен състав на комбината. Това изискваше повече време, но Орлов предчувствуваше, че сред повече от три хиляди работници на Химкомбината няма да се намери Виктор Андреевич. Възможно е да се намери негов двойник — по име и презиме, но ще се окаже не този, когото търсят. И изобщо трябва да се предполага, че съвсем друго ще бъде името и презимето на човека от снимката на Льоша.

... Най-накрая генералът прие Орлов. Не беше необходимо двамата да излагат догадки по време на доклада. Независимо един от друг направиха един и същи извод: спецификата на това дело изисква веднага да се свържат с Комитета за държавна сигурност.

[1] НТО — Научно-технически отдел. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 14

УТКИН СЕ СЪБУЖДА

След дълго бездействие Владимир Уткин най-после прояви активност — това стана през пролетта на 1972 година. По-рано той прекарваше отпуската си в къщи, макар че профкомитетът му предлагаше карта на юг. Пред топлото море той предпочиташе родната река и риболова по нея.

Този път той промени правилото и се отправи към морето, но не на юг, а на север, на Балтика, и не на море, а в големия град, и то в този, където живееше Мария, жената на Михаил Тулев. Ако вземем под внимание цялото поведение на Уткин, който не беше напуснал родното място през последните години нито веднъж, този избор не беше случаен. Какво го беше привлякло не къде да е, а там, където е базата на бившия резидент на Разузнавателния център Тулев, където са останали хора, които го знаят и помнят?...

— Твоята Спяща красавица като че ли се е събудила — каза полковник Марков на Павел Синицин, като го извика по този повод във вилата, където обикновено се срещаха.

„Спящата красавица“ беше кодовото название на Владимир Уткин, което му беше присвоено по предложение на Павел.

— Време беше — каза Павел. — И как се появява?

— Отива в Прибалтика.

— От Мария ли се интересува?

— Не е изключено.

— Да не би нещо да не е в ред при Михаил?

— Там от време на време има сътресения. Проверяват...

— А тя за какво им е потрябвала?

— Кой ги знае? Всеки случай трябва да предупредим Мария, иначе ще се изплаши.

— Кога да замина?

— Веднага, буквално на минутата. Той е вече във влака.

Павел стана.

— Вземи си оръжие — каза Марков. — Не го изпускай от очи. Дявол знае какво са замислили.

— Дали не се е наканил да краде Сашко?

— Може би няма, но все пак ги предупреди да се пазят...

Павел пристигна в града осем часа преди влака, в който пътуваше Уткин. От Летището той позвъни на Мария по телефона, а в единадесет и половина вечерта беше при нея в къщи.

Мария не се учуди от неочакваната поява на Павел. Той я посещаваше не често, но редовно. Във всеки случай толкова редовно, че синът ѝ Сашко смяташе чичо Павел за свой човек, даже приятел, и то не заради това, че чичо Павел винаги носеше някакви подаръци. Самата Мария се отнасяше към Павел като към роднина, като брат на мъжа и, Михаил Тулев. Изобщо връзката ѝ с Москва беше здрава, Владимир Гаврилович Марков ѝ се обаждаше веднъж на месец, за рождените дни на нея и Сашко, и на всички празници обезателно изпращаше поздравления.

Мария, както и преди работеше като диспечер в таксиметровия гараж, животът ѝ течеше постарому. Новото и радостното в него беше свързано само със сина. Ето сега например Сашко завършваше вече втори клас.

Материално беше добре, макар че заплатата ѝ не беше голяма: всеки месец получаваше запис от Москва с част от заплатата на Михаил...

Като затвори вратата след себе си, Павел кимна към стаята на Сашко:

— Спи ли? Да поговорим в кухнята.

— Чай или кафе? — попита Мария в кухнята. — Защо не съблечеш шлифера?

— Аз съм за малко. Всичко ли е наред?

— Да. Транзит ли минаваш?

— Не, идвам специално при теб.

— Тогавя закъде бързаш?

— Трябва да се настаня в хотела и да се наспя, утре ще ставам рано. Слушай сега, на въпроса.

Мария разбра, че Павел този път не е дошъл просто да ги види и на лицето ѝ се изписа безпокойство.

— Ама ти не се плаши — каза Павел, сядайки срещу нея. — Няма нищо особено. Утре пристига един човек, мисля, че ще иска да те види.

— С Миша ли е свързано?

— Вероятно.

— Какво ще поиска?

— Това ти ще знаеш след срещата ви.

— Какво може да го интересува?

— Понятие нямам. Но ако те пита за Михаил, ще казваш само едно: замина някъде към Крайния Север, нищо не знаеш за него, писма не изпраща.

— С Миша всичко ли е наред?

— Всичко е нормално. Ти, Мария, не се бой от госта, ние сме тук. Сашко сам ли ходи на училище?

— Сутрин го изпращам аз, а се връща сам. Не е далече, даже не пресича улицата. Защо питаш?

Въпросът я разтревожи и Павел се упрекна, че го зададе.

— А, попитах само...

— Не хитрувай, Паша.

— Сгрехих, прощавай. За Сашко ние ще се погрижим, забрави за това.

— Лесно ти е да го кажеш!

— Бъди спокойна, нито косъм няма да падне от главата на Сашко.

— Добре, забравих.

— В колко излизате от къщи?

— В осем.

— Аз тръгвам. Извинявай, на Сашко нищо не съм донесъл, много бързах, не можах да купя. Не му казвай, че съм идвал.

— Добре. Кога ще се появиш?

— Трудно ми е да ти кажа. Зависи от обстоятелствата. Но ако не аз, някой от нашите ще намине.

— Е, всичко хубаво!

— Бъди здрава, Мария. Имам една последна молба към теб: върви по улицата, без да се оглеждаш.

— Добре.

Павел отиде в градското управление на КГБ. Предупреденият по телефона от Марков началник на управлението го чакаше. Договориха се: в разпореждане на Павел се дава местен сътрудник, заедно ще посрещнат госта на гарата и после ще действуват в зависимост от поведението на Уткин.

Беше запазена стая за Павел в хотела. Полковникът го закара със своята кола. Влакът пристигаше в седем часа сутринта. Павел имаше на разположение пет часа — напълно достатъчни да се наспи.

Сътрудникът от КГБ дойде да го вземе в шест и половина. По пътя за гарата те си разпределиха задачите.

На перона нямаше много посрещачи и Павел остана в чакалнята да наблюдава през прозореца: не трябваше да попада в очите на Уткин, защото той можеше да го познава. Възможно бе преди прехвърлянето му да са показали на Уткин неговата снимка. Но и да не е така, той трябваше да остане невидим за Уткин.

Павел знаеше, че Уткин пътува в осми вагон, но според правилата той трябваше да се появи от друг вагон, ако, разбира се, не е пълен глупак и инстинктът му за самосъхранение не е притъпен окончателно.

Наистина Уткин, с малък куфар в ръка и „Спидолата“ през рамо, слезе на перона от вагон номер 6. Но неговата предпазливост се свърши с това. Огледа се на изхода на гарата и повече не се обърна.

На спирката за таксито дочака реда си и в осем без четвърт те — Уткин, Павел и помощникът му — бяха на улицата, където живееше Мария. Павел каза на шофьора да мине в двора на един голям нов жилищен блок, помощникът слезе и се отправи по другата страна на улицата след Уткин, който освободи таксито и бавно се придвижваше напред, хвърляйки коси погледи към номерата на къщите. Пред номер 34 забави крачка, спря, запали цигара. Павел погледна дали някой не следи неговия помощник — това не беше излишно. Наоколо беше чисто.

В осем без пет от входа на дом номер 36 излязоха Мария и синът ѝ. Сашко размахваше чантата и вирнал глава, примижавайки пред сутрешното слънце, разказваше нещо. Стигнаха кръстопътя и, завиха зад ъгъла. След тях — Уткин, след него — помощникът на Павел, а по-назад — самият Павел.

Пред училището Мария целуна сина си по бузата, Сашко махна с ръка и викна на момчетата, които вървяха по другата пътека.

Уткин догони Мария. Павел и неговият помощник видяха как тя се спря за секунда, като усети до себе си непознат мъж. По всичко изглеждаше, че Уткин познава Мария.

Помощникът остана да дежури край училището, а Павел следваше Мария и нейния спътник. Без да ги изпуска от очи, той разсъждаваше за действията на Уткин и дойде до извода, че този законспириран агент е получил изчерпателни данни за своята първа акция: освен адреса на Мария, описание на външността ѝ и даже точния час, в който излиза от къщи. Нима някой е съставил график на работния ден на Мария? Впрочем нещичко биха могли да знаят и от Михаил. Навярно е така.

На трамвайната спирка Мария и Уткин спряха, поговориха спокойно и продължиха нататък — може би по молба на Уткин. Мария е решила този път да отиде до таксиметровия гараж пешком. Ако се съди отдалече, разговорът им не беше оживен, но продължи цял половин час. Важното от него Мария предаде на Павел, когато Уткин си отиде.

Като се представил за стар приятел на Михаил, но без да съобщи името си, Уткин попитал:

— Не бихте ли могли да ми дадете неговия адрес?

— Аз самата не го зная — сухо отговорила тя.

— Как така? Вие сте му жена...

— Много просто.

— Не ви ли пише?

— Ни думичка. — И на самата нея този факт в началото и се сторил необясним и нелеп.

— Да не е избягал?

— Нещо такова... А вие откъде знаете моя адрес, щом като ме питате за адреса на Миша?

— Аз живеех тук... Преди той да замине. Знаех къде се прибира да спи.

— Ясно — каза Мария с досада в гласа, едва скривайки своята неловкост от неумелата лъжа на събеседника ѝ: нали тя се беше преместила в двустайната квартира наскоро.

Около две минути вървели мълчаливо, след това Уткин казал съчувствено:

— Извинете за нескромния въпрос... Вие все още ли го смятате за свой съпруг?

— Ами какво да правя? — каза Мария.

— Той не ви ли помага?

— Абсолютно с нищо.

Отново замълчали, а след малко Уткин казал:

— Аз послъгах. Никога не съм живял във вашия град.

Мария се учудила:

— Не разбирам... Не ви ли се струва, че всичко това е странно. Спирате ме на улицата... Непознат човек...

— Михаил ме помоли да ви се обадя, да ви кажа да не се безпокоите... Той каза, че знаете къде е...

Тя се спряла, погледнала го в лицето.

— Моля ви, престанете. Не искам нищо да слушам.

— Вие можете да предадете за него нещо чрез мен...

— Всичко хубаво — каза Мария и изтичала на другата страна на улицата.

Още същата вечер Уткин си замина обратно с влака през Москва.

Своя доклад пред Владимир Гаврилович Марков Павел започна с думите:

— Мислете както искате, но ми е невъзможно да разбера задграничните господари на Михаил.

— Защо?

— Вижте какво се получава. Уткин е отишъл при Мария да провери нещо, нали?

— Да предположим.

— Следователно още от самото начало, тоест от момента на връщането на Михаил, те не му вярват.

— Да речем, че не му се доверяват докрай.

— Добре. Отбелязваме това. По-нататък: Уткин е толкова сигурен, че след него няма „опашка“, че почти не проверяваше. Какво значи това? Вие как смятате, Владимир Гаврилович?

— Те го смятат надеждно законспириран.

— Как така? — попита Павел. — Първия човек, когото Уткин е видял на наша земя, е Михаил, заподозрения Михаил. Значи още от

първата крачка Уткин би трябвало да бъде нащрек. Или разсъждавам неправилно?

— Като че ли всичко си е на място.

— Тогава къде е логиката?

— Наистина не се връзва — съгласи се Марков.

— По-нататък. Аз имам и друго предположение, но и то до никъде няма да ни доведе.

— Например?

— Да приемем, че те смятат Уткин за разкрит. Значи лесно е да се сетят, че ние ще предупредим Мария за неговата визита. За какво е тогава този цирк?

— А ти не допускаш ли...

— Извинете, Владимир Гаврилович, зная какво имате предвид. Предвидихме добре: Уткин пристигна сам, след нас нямаше „опашка“.

— Остава да признаем, че Уткин е пътувал с честни намерения?
— дразнейки Павел, попита Марков.

— В такъв случай аз изобщо не мога да открия благородния подтик на онези гении, които са завели Уткин при Мария. Въпросите му са доста примитивни.

Когато Павел преминаваше към изящни фрази, това значеше, че обсъжданият въпрос е престанал да го вълнува поради своята абсурдност. Съобразявайки се с това, Марков предложи:

— А сега да започнем отначало. Разказвай подред.

— Аз съм записвал точно.

Павел извади от джоба си сгънат на четири лист, където беше записал разговора между Уткин и Мария — дословно, с уточнения, направени от Мария.

Марков даде на Павел да прочете едно от писмата на Михаил Тулев, в което съобщаваше за подозренията на Себастиан към него, за проверката в лоялността му и за съперничеството между Себастиан и Монаха.

— Може би си прав по отношение на това, че Себастиан не е много с всичкия си — каза Марков в края на разговора... — Първо, в тези работи преди всичко действа старото правило: колкото по-просто, толкова по-вярно. Второ, пие още не знаем с каква цел Уткин е изпратен при Мария. Може би проверяването на Мария е само предлог, а главната задача е съвсем друга. Ние не знаем всичко.

— Вие, Владимир Гаврилович, си противоречите — иронично забеляза Павел. — Казвате, че колкото по-просто, толкова по-добре, а сам усложнявате нещата.

Марков се усмихна.

— Ние не сме догматици. Живи хора сме.

... Този разговор се проведе на 27 април 1972 година. На 28 Уткин се върна в къщи. На 29 дойде голямо съобщение от Михаил Тулев и този ден сложи край на спокойствието, което цареше в старото, започнало от преди десет години дело. Всичко се раздвижи.

Михаил уведомяваше Марков, че в скоро време, не по-късно от средата на май, в Съветския съюз ще бъде прехвърлен агент със сериозни задачи. Михаил е имал честта да го готви за прехвърлянето му и той му е представен под името Владимир Прохоров, а всъщност това е Карл Брокман. По-нататък следваше подробен портрет и жизнеописание на Брокман. Прилагаха се три снимки, които Михаил беше направил на Брокман в профил и анфас. Начинът на прехвърлянето не беше известен на Михаил.

Михаил подчертаваше, че Брокман бил професионален наемен убиец. И по-надолу в скоби напомняше за своето предишно съобщение, в което ги уведоми за въпроса на Монаха дай и Павел е способен да убива.

Думи като „професионален убиец“, „убива“, от които страничен човек би настръхнал, в безстрастното делово изложение на Михаил бяха нещо съвсем обикновено. Подобни неща се срещат често в нощните бълнувания и фантазмагориите на побъркания човек, а това все пак е служебно донесение. Но тези неща съществуват, не можеш да ги отминеш. Даже най-старото средство на тайната война — отровата — е все още необходима на свръхнаучния двадесети век...

Същия ден Марков доложи на генерала съобщението на Михаил и свика съвещание за всички работници, които имаха отношение към операция „Резидент“. Съвместно набелязаха кръг от мероприятия, необходими за посрещането на Брокман по какъвто и начин да бъде прехвърлен. Оставаше само да чакат.

След празника, на 4 май, Марков получи още едно важно съобщение: Уткин подал заявление с молба да го освободят от длъжност по собствено желание. На 2 май Уткин за пръв път от своето пребиваване в Съветския съюз излезе в ефира. Радиограмата му беше

много кратка, предаването трая няколко секунди. Работеше с непознат шифър. Дешифровката можеше да създаде трудност.

На 8 май в пощата на един приволжки град на името на Потапов, тоест, Павел Синицин, се получи картичка. В нея негов „приятел“ (така беше подписана картичката) съобщаваше, че скоро ще пристигне в Москва и много иска да се видят. За деня на пристигането ще събщи допълнително, затова нека Павел всеки ден проверява в пощата.

Уткин изчака законните две седмици след подаване на заявлението и си оправи сметките още на 6 май. Началникът на телефонната палата го пусна неохотно.

Уткин получи всичките си документи — паспорт с отметка за работа, военна книжка с печат за снемане от отчет, трудова книжка, профсъюзна книжка и различни справки, сбогува се с другарите си по работа, почерпи жените с десертно вино и шоколад, а мъжете с три бутилки коняк и на 9 потегли за Москва. Като изчака на Курската гара дългата опашка, той си взе билет за влака Москва — Батуми.

Правеше впечатление, че Уткин пътува с лек багаж, като за санаториум. За няколко години заседнал живот той се обзаведе с разни вещи, но взе със себе си само това, което се събра в един стандартен куфар, среден по размер. Всичко останало — телевизора, две палта, одеяла, възглавници, спално бельо и прочее остави на хазяина, като каза, че може да се върне за парцалите, когато се оправи на новото местожителство.

„Спидолата“ носеше, праметната на рамо.

Упътен от милиционера на гарата в Батуми, Уткин се отпрати към бюро за квартири на частните курортисти и тъй като сезонът току-що започваше, предложиха му по избор пет различни варианта. Той си избра стая в един голям нов блок на много оживена улица близо до пристанището.

Хазяи на двустайната квартира се оказаха двама старци, пенсионери. Уткин хареса квартирата. Предплати за един месец.

ГЛАВА 15

„НИЕ НЕ ЗНАЕМ ВСИЧКО“...

Общото между действията на Уткин и съобщението на Михаил Тулев за прехвърлянето на Брокман се натрапваше от само себе си.

Полковник Марков поиска разписанието на корабите в черноморските пристанища: фактът, че на времето Уткин пристигна с такъв кораб и остана на брега, като даде на Михаил своя пропуск за връщане на борда, даваше основание да се предположи, че историята може да се повтори, още повече, че тогава всичко мина благополучно. Гръцкият кораб „Олимпик“ пристигаше в Батуми на 17 май (за да се отпрати след това към Одеса с престой в Ялта и Сочи). Той носеше на борда си двеста и петдесет туристи от различни страни на Европа и Америка.

Тази елементарна догадка, ако се окаже вярна, не противоречеше на логиката. Ако Уткин посрещне Брокман и замине с „Олимпик“ вместо него, ще бъде оправдан дългогодишният му непорочен живот в Съветския съюз, ще има смисъл безсмисленото на пръв поглед присъствие на агента-двойник.

Всичко щеше да тръгне по ноти, ако не беше едно непредвидено обстоятелство.

Полковник Марков сам каза: „Ние още не знаем с каква цел е изпратен Уткин при Мария. Може проверката да е само предлог, а главната задача съвсем друга“, следователно той допускаше възникване на неочаквани ситуации. Впрочем това, което стана, трудно може да се нарече грешка. Просто се налага да признаем, че в дадения случай Разузнавателният център се оказа по-хитър, отколкото предполагаме.

Имаше един момент, който потвърждаваше правилните действия на контраразузнавачите: вечерта, когато Уткин пристигна в Батуми, в ефира се появи предавател, работещ в чертите на града. Този факт, естествено, свързаха с пристигането на Уткин. Предаването беше много кратко, почти мигновено. Вероятно е изпратено съобщение:

„Пристигнах“, или „Аз съм на място“. А може би е предаден някакъв адрес.

Рязката промяна в поведението на Уткин привлече вниманието. Ако при пътуването си до Мария не се криеше, не се оглеждаше, то в Батуми стана просто отшелник. Само веднъж излезе от квартирата, за да погледа пътниците на морската гара. И след това се затвори. На старците каза, че не се чувства добре, още не се е аклиматизирал. Затова те ходеха на пазар да му купуват продукти.

Така продължи до 17 май.

За да се разбере и прецени правилно онова, което се случи на 17, необходимо е подробно протоколно описание. За по-голяма яснота ще прибегнем до необикновен, но напълно законен начин: без скоби ще дадем това, което не трябва да се крие, а в скоби — това, което действащите лица се стремяха да запазят в тайна.

„Олимпик“ трябваше да хвърли котва в Батуми в 10 часа.

Уткин се събуди в шест. Обръсна се, изми се.

(Най-напред той сложи куфара в средата на стаята, извади синя чанта и сложи в нея някои лични вещи — нови ризи, фланелки, след това „Спидолата“-радиопредавател. Върху нея — всичките си документи, пачки пари, а отгоре — пак бельо. Дръпна ципа, пъкна чантата в шкафа, затвори куфара и го постави до чантата.) Другата „Спидола“ обеси на рамото — от този момент започна своята работа тайно купената втора „Спидола“, която за разлика от първата беше обикновен радиоприемник.

След това почука на хазяите. На излязлата в коридора старица той каза:

— Натела Георгиевна, трябва да се обадя по телефона от пощата в къщи.

— Съвзехте ли се? Хайде, днес времето е хубаво.

— Искам да ви предупредя. Ще дойде един мой приятел, Володя се казва... Нека влезе... Той ще дойде за малко.

— Ако иска и за дълго да дойде. Няма да ни притеснява.

Уткин не заключи стаята.

До пристанището беше петнадесет минути пешком.

„Олимпик“ посрещаха само автобусите на „Интурист“, екскурзоводите и предприемчивите продавачки на цветя. Уткин не излезе на пристана, а чакаше до входа на пристанището.

Носовите и кърмови въжета бяха завързани на стойките, спуснаха стълбата и на борда започна една несложна процедура, предшестваща слизането на туристите на брега. Митничарите — един офицер и двама сержанти, които за ускоряване на процедурата се бяха качили от катера на „Олимпик“ още в морето, застанаха на стълбата, сержантите държаха в ръце дълги полирани кутии. Туристите бяха разпределени на групи от по двадесет и пет човека. Отговорникът на всяка група подаваше на офицера паспортите и списъка на туристите. Офицерът предаваше паспортите на сержанта, който ги поставяше в кутията. Туристите пристъпваха към стълбата един по един, митничарите им връчваха пропуск, като задържаха откъснатия контролен талон.

След три минути първата група беше вече на твърда земя. Цветарките наобиколиха пасажерите. Екскурзоводите стояха по-встрани, готови да поемат своите задължения. Щракаха фотоапарати, кинокамери, слънцето грееше силно, ярко зеленееше тревата. Както се полага.

Всеки, който наблюдава отстрани тази група, щеше лесно да отдели един човек — мъж на около тридесет и пет, който още на борда търсеше някого с очи. Ако при това наблюдаващият познаваше Карл Брокман, щеше да открие, че този турист много прилича на него.

Екскурзоводката приближи групата, поговори с отговорника и той на немски извика номера на чакащия ги автобус. Групата се насочи в нестройни редици към автобуса. Загриженият турист се отдели към сградата на гарата, откъдето се показва Уткин със „Спидола“ през рамо.

Те отново се размениха. Уткин подаде „Спидолата“ на туриста, който я обеси на рамото си. Стиснаха си ръцете и без да бързат, закрачиха към града. Говореха си спокойно на немски с безгрижен вид, като добри приятели, тръгнаха в съботния ден на мач. Уткин се смееше.

В галантериен магазин купиха платнена чанта с щампован каубой със смачкана шапка и изкривено сякаш от зъбобол лице. Обиколиха няколко магазина и чантата се напълни с отбрани вина.

(В това време с третата група туристи на брега слезе Карл Брокман, фигуриращ в списъка под друго име — него никой не го чакаше, никой не го набеляза, тъй като цялото ми внимание бе насочено към Уткин и неговия спътник. Беше облечен като Уткин,

само ризата му бе не небесносиня, а тъмносиня. В едната си ръка носеше куфар, каквито носят фотокореспондентите, в другата държеше палтото си.

Брокман се отдели от групата, която се отправяше към автобуса. Без да губи време, се качи в градския автобус и слезе след пет или шест спирки.

В единадесет без четвърт той влезе в квартирата на Уткин — беше запомнил адреса, съобщен му в Разузнавателния център с радиограма, когато беше последният път във вилата на Монаха.)

— Добър ден — каза Брокман на Натела Георгиевна, която му отвори вратата. — Ако не греша, у вас живее Владимир Уткин.

— Да, да, заповядайте, моля — ласкаво го покани тя. — Вие също се казвате Володя, нали? Чувствайте се като у дома си, ето неговата стая. Той отиде до пощата, трябвало да се обади на своите.

— Аз имам да уреждам някои работи. Няма ли да ви преча, ако изляза отново?

— Моля ви се — побърза да го успокои Натела Георгиевна. — Ако искате, ще ви дам ключ от външната врата. Имаме резервен.

— Не трябва.

— Е, разполагайте се. — И тя влезе в стаята си.

(Брокман огледа стаята на Уткин, надърна в шкафа, взе чантата.

Извади от джоба си едно картонче — това беше пропуск за „Олимпик“. Пъхна го в джоба на праметнатото през стола велурено сако на Владимир Уткин.

Прехвърли съдържанието на куфара в чантата. Взе чантата, погледна в коридора и като се убеди, че няма никой, напусна квартирата.

Няколко минути му трябваша, за да намери кола, която пътуваше за Тбилиси.)

В това време поразително приличащият на Брокман турист и Уткин, натоварени с покупки, пристигнаха в дома на Уткин.

Натела Георгиевна им събщи, че приятелят пристигнал, но веднага изчезнал някъде. Уткин отвърна:

— Всеки има свои грижи.

В стаята той най-напред прерови в джоба на сако и взе пропуска за кораба, сложи го в джоба на панталона си.

— Снимката на паспорта е твоята — каза туристът.

— Позната история.

Уткин имаше предвид своето прехвърляне в Съветския съюз. Някога той слезе на брега и отстъпи мястото си на Михаил Тулев, върху паспорта, необходим пред митническите власти, беше залепена, снимката на Тулев, който малко приличаше на него.

Поседнаха за малко, запалиха цигари и излязоха. Оставиха всичко и не се сбогуваха с хазяите.

Уткин и туристът се държаха непринудено, особено туристът. По всичко изглежда, той трябваше да остане, щом като в тази ситуация му бяха отредили ролята на Брокман. Дочакаха заедно една голяма компания от екскурзианти, която се приближи до стълбата на „Олимпик“, туристът се присъедини към нея и се качи на борда. Не последваха никакви недоразумения.

В случилото се полковник Марков виждаше собствена грешка. Сподели това с Павел, когато се срещнаха във вилата извън града.

— Като че ли не допуснахме груба грешка — опита се да смекчи извода Павел, но сам не беше убеден в това.

— Бихме могли да предвидим обикновения фокус с този трети — възрази Марков.

Павел упорствуваше:

— А може би не е трети? Може Брокман да не е пристигнал?

При друг случай Марков щеше да пусне хаплива шега, но сега сметна за неуместно.

— Можеш ли да обясниш защо Уткин правеше всичко така демонстративно? Буквално риташе срещу ръжена... Не вдигнахме ли рано наблюдението над неговата квартира?

Павел сви рамене и не отговори.

— Мълчиш? — каза Марков и погледна часовника. — Дали това е трети, или не, ще научим утре сутринта. Едно мога да ти кажа съвсем точно: Много ме беше срам пред Иван Алексеевич. Нашият нов началник е много деликатен с нас, а ние сме достойни до немай-къде...

Споменът за предишния началник — генерал Иван Алексеевич Сергеев, при когото Павел беше постъпил в управлението, който ги беше ръководил толкова години и внезапно умря от инфаркт миналата зима при ненавършени петдесет и седем години, още повече помрачи

настроението им. За да се избавят от неприятното чувство, Павел започна да разсъждава на глас:

— Да допуснем, че Уткин и този тип се изперчиха на показ, за да отвлекат вниманието от Брокман. А той от своя страна, разбира се, не си е губил времето...

Марков го гледаше, без да го прекъсва. Павел продължи:

— Ако е така, лошо. Значи Уткин наистина е пътувал до Мария, за да провери себе си. Време е да си подам рапорт по собствено желание. Метна ме Уткин, а аз се похвалих, ето, вижте, всичко мина чисто, Уткин даже не се усъмни нито веднъж.

— Ти не беше сам — напомни Марков.

— Какво да мислим повече? Сега трябва да видим какво ще правим, а да си кажа правото, вече ми се повръща.

— Разкисна се — смъмри го Марков.

— Нали виждате, че всичко отива по дяволите! — не издържа Павел.

— Защо?

Павел разтвори петте си пръста и започна да свива един по един:

— Брокман се измъкна — едно. Уткин ме е разкрил — две. Какво ще стане с Михаил — три.

Това избухване успокои Марков.

— Може и да не те е видял.

— Щом като е пътувал заради проверката, значи те отдавна са ме подозирали. Всичко е свързано.

— Никога не са изпитвали особено доверие към тебе.

— Към мен добре. Но какво ще стане с Михаил?...

— Ще видим. Може би ще се наложи да го отзовем. И тук има доста работа за него. Ами Брокман, какво... И ние не сме с празни ръце... Но хайде да спим, утре ще ставаме рано...

Те се разотидоха.

Полковник Марков казваше истината, те имаха нещо в ръцете си. Най-важното — снимката на Брокман, направена от Михаил Тулев. Знаеха също за някои навици на Брокман. Наистина може би ще се наложи да се откажат от надеждата, че Брокман ще живее с документите на Владимир Уткин и ще използва внимателно измислената от него легенда. Кой нелегален ще вземе да се крие под

покрив, известен на контраразузнаването и се знае от хиляда километра?

Преди всичко проучваха хора, дори с най-малки сходни белези, но работата щеше значително да се ускори, когато Брокман започнеше да действа. Можеше да се разчита и на това, че той идва не както Уткин да се спотайва в дупка и тихичко да си седи мирно месеци, години...

Марков събуди Павел рано, както обеща, нямаше още шест. Утрото беше слънчево, на небето — нито облаче. Настроението им малко се пооправи.

Докато Павел правеше физзарядка на поляната, Марков се обади в Москва. Но вестта от Батуми дойде след един час, когато вече закусваха. Лошите предположения се потвърдиха: Натела Георгиевна, хазайката на квартирата, където се беше настанил Уткин, разказа ма посетилия я сътрудник от КГБ за идването на Володя — приятеля на нейния наемател. Според подробното ѝ описание това беше Брокман, макар че не всички външни белези съвпадаха съвсем точно.

ГЛАВА 16

ПОВИКВАНЕ В МОСКВА

Не бяха минали и двадесет и четири часа от момента, когато на поляната беше намерена в безсъзнание и с пробита глава Светлана Сухова, а предполагаемият престъпник по словесен портрет вече се търсеше в Москва, Ленинград и в повече от двеста по-големи града, които получиха по телекса необходимите сведения. Малко по-късно всички, включени в търсенето, ще получат и снимка на престъпника, което ще опрости задачата.

Но за тези, които търсят, много по-важно е да установят личността на престъпника: къде живее, къде и какво работи и т.н. Това беше първата грижа на подполковника от милицията Михаил Петрович Орлов. Делото се пое от прокуратурата, следователят също започна своята работа.

Отчитайки немаловажното обстоятелство, че човекът, когото наричаха Виктор Андреевич, е имал някакви причини да се страхува от фотообектива (това се изясни от, разказа на Алексей Дмитриев), беше предприето търсене и в друга посока — в миналото. Поискаха справка в картотеката на всички съдени и отбили наказанията си за криминални престъпления. Трябваше да се изчака, докато се изясни дали заподозреният не е престъпвал съветските закони през миналите години.

Началникът на градското управление на МВР свърза Орлов с майор Семьонов от КГБ и на краткото съвещание при него се договориха за взаимодействие и разграничение на сферите, а специално за линията на поведение към пребиваващия в града италианец Пиетро Матинели. Майорът веднага изпрати снимката на Виктор Андреевич по своите канали, за да се установи дали не се числи сред търсените държавни престъпници.

Машината заработи. Най-неотложно засега беше едно: да се установи личността на този, който се представяше за Виктор Андреевич. Това се изясни на втория ден. В жилищно-

експлоатационна кантора № 4 отговорничката за паспортите позна на снимката един от живеещите в кооперацията в техния жилищен комплекс. Тя каза също, че той има кола жигули.

По-нататък не беше трудно да се установи, че Виктор Андреевич Кутепов, понастоящем пенсионер, с работил до 1971 година като адвокат в юридическата консултация в централния район, член е на градската колегия на адвокатите. От личното му дело се виждаше, че пенсионерът Кутепов през 1935 година е завършил Харковския университет, до войната е бил следовател в Донбас, а по време на войната е призован в армията и работел във военната прокуратура; след четиридесет и пета година е в този град. Ерген, самотен. Безпартиен. Има и домашния му телефон.

Да се каже, че в юридическата консултация помнеха добре Кутепов, е малко. Макар и пенсионер, той не прекъсвал връзките си с родния колектив. Често ходел в кантората, по молба на колегите ги сменял за дежурство. Понякога водел защита на граждански дела. За него се изказваха с най-хубави думи.

Преди да отиде при Виктор Андреевич по местоживеене, Орлов му позвъни по телефона. Телефонът не отговаряше. Квартирата беше заключена с два ключа. Орлов помоли домоуправителя да поговори със съседите на Кутепов. Оказа се, че никой не го е виждал през последните два-три дни. Гаражът на Кутепов също беше празен.

Орлов измоли от прокурора заповед за отваряне на квартирата и гаража на Кутепов. Кутепов го нямаше ни жив, ни мъртъв. В квартирата нямаше следи за внезапно напускане.

Сутринта на 24 май, сряда, Орлов се обади на майора от КГБ Семьонов и му съобщи придобитите сведения. След като му благодари, Семьонов каза:

— Мрежата е хвърлена, ще видим какво ще стане. Сега е време да поговорим с Нестерова. Как мислиш?

Те още от първата среща бяха минали на „ти“ — от една страна, че бях горе-долу на еднаква възраст, и от друга, че имаха сходни професии, но най-вече поради взаимна симпатия.

— Ти ли ще отидеш, или аз да се заема с тази работа? — уточни Орлов.

— Този италианец може да пристигне в четиринадесет и двайсет или с вечерния самолет. Ако ти сега я потърсиш и извикаш при себе

си, аз също ще дойда.

— Ще опитам.

Галина Нестерова си беше в къщи. В девет и половина тя седеше в кабинета на Орлов. Пет минути по-късно пристигна и Семьонов.

По предложение на Орлов тримата седяха около масичката — Орлов и Галя от едната страна, Семьонов от другата. Семьонов започна:

— Молим ви, Галина Николаевна, не смятайте това за формален разпит. Необходимо ни е да знаем нещо повече за отношенията на вашата приятелка с Виктор Андреевич.

Зашеметяването, в което беше изпаднала Галина, когато научи за нещастията със Светлана, още не бе преминало окончателно — това се забелязваше и по изплашения поглед, и по вялите движения, но все пак сега тя не изглеждаше толкова бледа и убита.

— Как се чувства Светлана? — унило попита тя.

Орлов каза истината:

— Засега не е добре.

— Говорихте ли с нея?

За човек, извикан не заради формалния разпит, а затова, че е съпричастен към разследването на едно тежко престъпление, отговорът на този въпрос има първостепенно значение: по-лесно е да се отговаря на въпросите на следователя. Но ще бъде крайно наивно да се мисли, че ей така, без много труд ще навлиза в тайните на следствието. Именно затова Орлов, както и Семьонов, разбраха, че Нестерова зададе въпроса без всякаква задна мисъл.

— Не — каза Орлов. — Тя не може да говори. В безсъзнание е.

Галя наведе глава. След кратка пауза Орлов попита:

— Отдавна ли дружите с нея?

— От училище, от осми клас.

— Познавате ли майка ѝ?

— Разбира се.

— А Виктор Андреевич кога се появи?

— Миналата година.

— Как Светлана се запозна с Виктор Андреевич?

Галя не отговори веднага, просто искаше да си спомни подробностите.

— Той познаваше Пиетро.

— И Пиетро ли ви запозна с Виктор Андреевич?

— Не. Виктор Андреевич донесе на Света колет.

— Какъв колет?

— Пътувал до Италия и Пиетро изпратил по него някои неща.

Семьонов погледна Орлов, направи някакъв знак с ръка във въздуха, непонятен за Галя, но Орлов прекрасно го разбра, стана и отиде до бюрото, извади от чекмеджето снимката и я подаде на Семьонов, а той я сложи пред Галя:

— Казвате, че Виктор Андреевич познаваше Пиетро. Вижте тази снимка внимателно...

Галя учудено погледна познатата ѝ снимка и вдигна очи към Семьонов.

— Това сме ние в кафенето „Над реката“.

— А според вас кой е този на съседната маса? Вижте, надига се от стола.

Тя отново погледна снимката и каза неуверено, полувъпросително:

— Прилича на Виктор Андреевич.

Когато оня ден Орлов показва на Галина Нестерова увеличеното лице на Виктор Андреевич от тази снимка, тя ясно, без колебание го позна, а сега се поколеба. Това е лесно обяснимо, но при едно условие — ако в момента на фотографирането приятелките още не са го познавали.

Орлов попита:

— Тогава вие познавахте ли Виктор Андреевич?

— Не... Не... Той по-късно дойде при Светлана, много по-късно — съживила се за малко, отговори Галя.

— А тука той е отделно, така ли? — попита Семьонов.

— Във всеки случай не е с нас...

— И той не ви ли заговори тогава?

— Не.

— Какво излиза? Нали казвате, че са се познавали с Пиетро...

— Не мога да разбера — виновно си призна Галя.

Орлов и Семьонов се спогледаха. Едно от двете: или Виктор Андреевич и Пиетро Матинели действително се познават добре до момента на фотографирането и тогава трябва да се предполага, че има

някакъв сговор между тях, или са съвсем непознати и към всичко последвало по-нататък има отношение само Виктор Андреевич.

— Добре — каза Семьонов. — Виктор Андреевич ви е предал колет от Пиетро... Какво имаше в него?

Галя леко сви рамене. Явно, въпросът ѝ беше малко неприятен.

— Разни вещи... Козметика...

— Скъпа ли беше пратката?

— Да... Достатъчно скъпа — неохотно отговори Галя.

— Вещите италиански ли бяха?

— Не само италиански.

— За вас също ли имаше нещо? — продължи Семьонов.

— Онзи път... — Тя се замисли. — Извинете, трябва да си спомня...

— Нима имаше и друг път? — без да чака отговора на предния въпрос, попита Семьонов.

Галя кимна.

— И пак чрез Виктор Андреевич?

— Да.

— И колко колета получихте?

— Три — каза съвсем тихо Галя.

Замълчаха. После отново започна Орлов:

— И какво? Как беше мотивирано всичко това?

— Виктор Андреевич казваше, че Пиетро обича Светлана.

Орлов не обясни какво има предвид, но Галя разбра и млъкна. Това подсказа на Орлов и Семьонов, че въпросът е попаднал върху готова почва, ако може така да се каже, излиза, че вече е задаван такъв въпрос. И отговорът идва от само себе си.

— А лично за себе си Виктор Андреевич не искаше никаква изгода, така ли?

Галя като че ли започна да се уморява от този, разговор. Твърде голямо беше напрежението за нея през последните два дни. Тя въздъхна дълбоко и продължително и каза още по-тихо:

— Напротив.

— Как да разбираме това? — попита Семьонов.

— Той ни черпеше даже.

— Били ли сте у него в къщи?

— Не.

— А той у вас?

— Бяхме веднъж за около един час. Тримата...

Семьонов каза:

— Е, хайде... За днес стига. Благодаря ви, Галина Николаевна...

Тя стана. Станаха и те.

— Ще ви трябва ли още? — попита тя.

— Не е изключено — каза Орлов. — Това тревожи ли ви?

— Ами вижте, майка ми настоява да отида на почивка.

— Далече ли?

— В Крим.

— Но ако не греша, в института сега започва сесията.

— Аз си взех зачетите, а изпитите може и после.

— Е, това си е семейна работа — каза Семьонов. — Само ни оставете адреса и може да заминете.

Орлов ѝ даде един лист от бюрото, извади от джоба химикалка. Тя написа адреса на приятеля на семейството, генерала в оставка, у когото тя и майка ѝ почиваха няколко години подред: Крим, Алуца...

След като освободиха Галина Нестерова, Орлов и Семьонов се разделиха. Всеки си имаше своя работа.

Орлов извика Алексей Дмитриев и тръгнаха заедно първо у Алексей в къщи, после в гаража. Орлов се интересуваше от бравите, макар че малко ги разбираше, на вратата в апартамента и от гаража. След като ги разгледа, той позвъни от телефона на Льоша във вагоноремонтния завод, където работеше старият шлосер, великият спец по бравите, до чиято помощ прибягваше криминалният отдел за експертиза и консултация, и изпрати кола за него. Докато чакаха шлосера, Орлов и Льоша беседваха на отвлечени теми, пиха квас, приготвен от бащата на Льоша още за Първи май. Когато шлосерът пристигна, Орлов каза на Льоша, че трябва да извадят бравата от външната врата на апартамента и катинара от гаража, а на тяхно място да поставят нови. Орлов даде пари на шлосера и го изпрати в магазина да купи брави. Орлов се интересуваше от тези части на старите брави, които се докосват до ключа при отваряне и затваряне. Шлосерът трябваше да разглоби бравите и да занесе упоменатите части в оперативно-техническия отдел на управлението. Но преди това чичо Ваня трябваше да постави новите брави.

След като даде тези разпореждания, несложни за века на научно-техническата революция, но жизнено необходими не само за запазване имуществото в апартамента на Дмитриеви, а и за следствието по делото, Орлов си тръгна.

Несравнимо по-сложна беше поставената от Орлов задача на специалистите от оперативно-техническия отдел. Те трябваше да отговорят на един въпрос: дали бравите от апартамента и гаража на Дмитриеви са отваряни някога с някой от дадените им единадесет ключа. Тези ключове Орлов беше намерил из разните чекмеджета и сандъчета в квартирата и гаража на Виктор Андреевич Кутепов.

Задачата беше трудна, особено ако се има предвид времето, което винаги работи в полза на престъпника и против тези, които го търсят. Този, който е участвувал в кражбата на семейство Дмитриеви, е отварял бравите преди една година. Колко пъти след това те са отваряни и затваряни?... Нима може да се задържи в бравите някаква следа от страничен ключ в продължение на една година?

Извънредно трудна задача за лаборантите експерт-криминалисти, но в практиката си Орлов имаше случаи, които му позволяваха сега да вярва даже в невъзможното. Например онова неотдавнашно дело за убийството на колекционера Ю. Имаше различни версии — около двадесет, и всички еднакво правдоподобни и убедително обосновани. А Орлов се спря на най-неправдоподобната. Човека, когото той заподозря, имаше сигурно алиби. И нито една, макар и косвена, улика. И най-важното, че подозираният твърдеше, че никога не е ходил в квартирата на убития и даже не знае адреса му, а Ю. беше убит в дома му.

Тъкмо в това време оперативно-техническият отдел беше получил нов прибор — лазерен микроанализатор и началник-отдела Лузгин изнесе кратка лекция пред инспекторите от криминалния отдел и следователите от прокуратурата, разказа им за широките възможности на този прибор, призова всички да не забравят за него в ежедневната си работа.

Като че ли Орлов първи прибягна към помощта на лазерния микроанализатор. Експертите от отдела взеха образци от дамската на креслата в квартирата на Ю. и костюма на заподозрения. Спектроанализът фиксира в тъканта на едно от креслата наличие на власинки от плата, от който беше ушит един от костюмите. И когато

Орлов каза на престъпника с какъв костюм е бил облечен, когато се е намирал в квартирата на Ю., и в кое кресло е седял, онзи се разчупи като орех под чугунена ютия — с първия удар го смаза.

Така че, ако някой от ключовете от връзката, която Орлов даде в лабораторията, е мушкан в бравите на Дмитриеви, криминалистите ще намерят следите му, ако не... Е, какво пък, в такъв случай Орлов ще завърже своята инициатива заедно с индукцията и дедукцията в една кърпа и ще отиде да се учи при стажанта Удовицки, който работи в управлението вече три месеца и всичко прави строго по учебниците и по наставленията на теоретичните светила на юриспруденцията. Не, той, Орлов, випускникът на МГУ, категорично е за науката, но явно не умее да приложи в практиката най-новите научни достижения. Ако се окаже, че Кутепов тук няма нищо общо, Орлов ще се опита *ignotum per ignotum*^[1].

Работата на майора от държавна сигурност Евгений Михайлович Семьонов беше от много по-деликатно естество. Предстоеше му да изясни каква е ролята на италианеца Пиетро Матинели в тази история. Когато работата засяга чуждестранни граждани, правата на следователя се регламентират не само от закона. Той тук навлиза в една област, където, освен обикновените норми действуват и правата на протокола.

Семьонов прекара пет часа в Химкомбината, където Матинели заедно с други италиански специалисти, съветски инженери и работници е монтирал италианските машини в азотноторовия комплекс. Майорът проведе разговор с няколко работници от комбината, в това число и с инженера, който имаше право да нарече Пиетро Матинели свой приятел (те си пишеха писма, инженерът даде на Семьонов да прочете писмата на Пиетро). От отзивите на хората, които обикновено са по-точни от всякаква писмена характеристика, се изгради един удивително симпатичен образ на цялостен, открит и пряк човек, умеещ и да се пошегува, и да не се обижда от шегите, по руски незлоблив. Той не се стараел да си извоюва авторитет, не се подмазвал, не се нагаждал, а дори започнали да търсят неговите съвети. Целият му живот бил наяве. Даже семейните проблеми на Пиетро станали известни едва ли не на целия комбинат, когато получил писмо от Милано (привеждал се случая с писмото от майка му, в него тя се оплаквала от сестра му, която изчезнала от къщи за три дни). Пиетро

участвувал в художествената самодейност на комбината — разбира се, като певец. Взел участие и в отбора по баскетбол. (И между нас казано, той бил най-добрият сред ИТР играч на покер.) За разлика от някои свои съотечественици Пиетро работел не „от“ „до“, а толкова, колкото налагала работата, просто до премаляване, както бяха свикнали съветските инженери при общите монтажи. Изобщо беше си спечелил доверие на „свой човек“, което не се дава така лесно.

Всичко това имаше немаловажно значение за характеризиране личността на Пиетро Матинели. Но за майор Семьонов беше по-важно как той ще се държи при сегашното си пристигане.

Пиетро трябваше да престои в града само четири дни. Целта на командировката му бе окончателно да регулира дребните несъответствия с първоначалния проект, които се бяха появили през изтеклата година. Италианската фирма, загрижена за запазване на високата си марка, настояваше за изключително точно изпълнение на поръчката и именно заради това идваше инженер Матинели.

Той пристигна от Москва със самолета в четиринадесет и двадесет. Посрещна го инженерът, с когото Пиетро се беше сдружил и на когото пишеше писма. Те се прегърнаха и потупаха по гърба. След това, оживено разговаряйки, дочакаха предаването на багажа, всеки взе по един куфар и излязоха на площадката, където ги чакаше колата от комбината.

За Пиетро беше запазена стая в хотел „Москва“, където беше живял цялата година, сега един етаж по-надолу. Другарят му смяташе, че той те поиска да се настани и отдъхне, но Пиетро го помоли най-напред да го закара до универмага. Като остави в колата в недоумение своя посрещач, Пиетро се скри зад въртящата се врата.

Изкачи се по стълбата, взимайки по две стъпала наведнъж. Но поривът му пресекна, когато видя зад паравана на грамофонните плочи не тази, която беше зажаднял да види.

— Кажете, моля, Светлана Сухова... — започна той смутено и момичето, намалявайки звука на грамофона, където се въртеше „Дилайла“ в изпълнение на Том Джонс, не му позволи да довърши:

— Тя не е на работа.

— Извинете, само за днес ли, или...

— Идете при директора. Аз не зная.

Тя с двете ръце — първо надолу, после надясно — му показва как да отиде при директора. Пиетро изтича по стълбата.

Директорът, необикновено пълна жена с миловидно лице и мъжки глас, най-напред поиска да разбере кой е Пиетро, а след това вече каза, че Сухова е много болна и лежи в болница. Тя не му даде нито адреса на болницата, нито домашния адрес на Светлана.

От универмага Пиетро се върна в колата като от погребение. Приятелят му не разбираше откъде се появиха тези облаци върху челото на веселия допреди десет минути италианец, който все питаше: „А помниш ли?“, и звънко се смееше по всеки повод. Разбира се, не беше трудно да се досети, но тактично се престори, че не забеляза нищо. Като отнесе куфара до стаята, той се сбoguва с Пиетро и му каза, че утре ще го чакат в комбината. Колата ще бъде на входа в девет часа.

По пътя за хотел „Москва“ майор Семьонов си спомни прочетения в Юрий Олеша израз — скомина на душата. Отначало си помисли, защо му хрумна така изведнъж? Но веднага разбра — този израз съвсем точно определяше неговото състояние сега. Паметта му уточни веднага, че Олеша го беше казал не за душата, а за пръстите. Може някой също да е писал за скомина на душата, но Семьонов не си спомняше кой. Той перифразира произволно: именно някаква противна скомина на душата му се появяваше винаги когато мислеше за неизбежното посещение при Пиетро Матинели. Той се чувствуваше едва ли не виновен. И знаеше, че скомината няма да премине, докато не приключи с този неприятен въпрос. Но да се настройва на такава вълна, щеше да бъде непрофесионално. Ето защо, качвайки се с асансьора на етаж, където живееше Пиетро Матинели, майор Семьонов се постара да се успокои.

Италианецът все още беше мрачен, но посрещна Семьонов приветливо. Като изслуша искреното съжаление, че се е наложило да го безпокоят и погледна разтворената служебна карта на Семьонов, той не вдигна очи и не се огорчи.

Седнаха около малката масичка. Запалиха по цигара. Семьонов каза:

— Аз ви виждам за първи път, но ми са известни много неща за вашия живот.

— С какво мога да ви бъда полезен? — вежливо попита Пиетро.

— Необходимо ми е да чуя някои неща лично за вас. Не се ли интересувате защо и откъде съм събрал сведенията за вас?

— Това ми е все едно — безразлично отговори Пиетро.

— В такъв случай няколко въпроса. Познавате ли продавачката в универсалния магазин Светлана Сухова?

— Да, разбира се. — По лицето на Пиетро можеше да се забележи, че той иска да зададе отведен въпрос, но се въздържа.

— Изпращали ли сте ѝ от Италия колет?

— Колет... Да, изпращал съм.

— Вие ме поправихте. Може би не чух добре?

— Да, един колет.

— Кога беше това?

— О, още през миналата година... Да, в края на юли... Джовани тогава пътуваше за насам.

— А писма писали ли сте ѝ?

— Две.

— Кога се запознахте със Светлана?

— През май миналата година. Днес се запознахме, на другия ден заминах.

— А тя писала ли ви е?

— Джовани ми донесе едно кратко писъмце от нея.

Семьонов отвори своето плоско куфарче, извади от плика снимката, направена от Льоша в кафенето „Над реката“.

— О, аз имам такава снимка — зарадва се Пиетро. — Поставил съм я на масата си в Милано.

— От Светлана ли е?

— Да, беше в плика.

— Погледнете внимателно, познавате ли всички?

Въпросът беше поставен нарочно неопределено.

— Това е Светлана, това Галина, а това съм аз. — Нокътят на Пиетро премина през лицето на Виктор Андреевич, който се намираще между Светлана и Пиетро и малко над тях.

Семьонов сложи снимката в куфарчето и попита:

— Има ли сред тукашните ви познати човек на име Виктор Андреевич?

Пиетро се позамисли.

— Има Виктор Дибенко... Виктор Сазонов... Как са по баща, не зная.

Семьонов се надигна от стола. Пиетро също стана.

— Още веднъж моля да ме извините за безпокойството — каза Семьонов.

— Може ли да ви попитам нещо?

— Моля.

— Какво е станало със Светлана?

— Тя внезапно се разболя.

— Може ли да я видя?

— Лекарите забраняват.

— За дълго ли?

— Страхувам се, че да.

— Това е... как да кажа? Сериозно ли е?

— Доста неприятно. Но не е смъртоносно.

— Но от какво се е разболяла? Може би са необходими лекарства?

— Лекарства има.

Пиетро разтвори дланта на лявата си ръка върху сърцето и удари с десен юмрук по нея:

— По дяволите! Защо така? — Той толкова се развълнува, че изведнъж забрави всичко, което знаеше на руски.

Семьонов счете за ненужно да го утеши.

Като се прибра в кабинета си, той позвъни на Орлов:

— Ти не усещаш ли, че нашата кола буксува?

— Защо? — попита Орлов.

— Моят клиент не познава твоя.

— Сигурен ли си?

— Напълно. Няма причина да не вярвам, макар че всичко може да се предполага.

— Ако ти си прав...

— По-добре ела.

— Може. Само че най-напред трябва да намина към специалистите.

За да опишем правилно настроението на Орлов, по-добре да заимствуваме едно сравнение от битата на гостоприемните домакини. Как се чувства оправната домакиня при очакване на много гости,

когато в най-голямата стая на дългата маса върху дебелия покривка, щръкнала по ъглите от колосването, в овалните, кръгли и квадратни блюда се извисяват пет вида салати, а в плоските чинии — рибни и месни предястия — домашен специалитет, когато в печката се допича едра зачервена пуйка, а на балкона в голямо гледжосано гърне чака своя час туршията от ябълки? Но няма да продължаваме в този дух, тъй като сравнението с домашно-гастрономическия ред не е много подходящо тук и може да не се хареса на Орлов, макар че той има чувство за хумор и няма да се обиди от това сравнение. То е неподходящо най-вече заради това, че Орлов понастоящем е лишен от семейни радости, тъй като младата му жена-архитект замина за Далечния Изток да представи на поръчителите своя проект. Накратко казано: Орлов се чувствуваше отлично, когато вървеше по дългия коридор в другото крило на управлението, където бяха лабораториите на оперативно-техническият отдел. Той трябваше да получи официално, отпечатано на машина, подписано и подпечатано потвърждение на това, което преди беше видял със собствените си очи в лабораторията с лазерния микроанализатор.

В катинара от гаража на Алексей Дмитриев не намериха следи от чужд ключ. Затова пък в бравата от апартамента тези следи бяха толкова ясни, че нямаше никакво място за съмнение. Старши инспекторът, направил анализа, обясни на стоящия зад гърба му Орлов, че чуждият ключ не е съвпадал точно с резбата на бравата и е оставил следи, а собствените ключове са толкова изтъркани, че не са изтрили тези следи.

Старши инспекторът направи съответната бележка върху един от единадесетте прономеровани плика — според броя на представените за експертиза ключове. След това сглобиха бравата и опитаха да я заключат и отключат с отбелязания ключ. Малко трудно, но ключът ставаше.

Орлов благодари от все сърце на експерта, взе бравите и ключовете и ги занесе в кабинета си, като ги скри в касата, където обикновено пазеше веществените доказателства.

Той беше в чудесно настроение, тъй като се беше подготвил добре за бъдещата — както сам се надяваше — среща с Кутепов. Друг е въпросът дали ще му се наложи да се срещне с него лично. Но в края на краищата това не е толкова важно...

Като каза на секретарката на отдела къде могат да го потърсят в екстрени случаи, Орлов се отправи към Семьонов.

— Ако ти си прав — влизайки в кабинета, повтори думите си, на които го беше прекъснал Семьонов, — ако твоят клиент не се познава с моя, то цената на Кутепов значително се повишава. Ето, чети.

Семьонов пробяга с очи заключението на експертизата и каза:

— На милицията ѝ върви.

— Така е — с удоволствие призма Орлов, — но се опасявам, че Кутепов ще премине в твои ръце. Погледни само как се страхува от популярност: не е искал да се фотографира, а след това заради тази снимка се вмъква в чуждия апартамент. Не е глупав гъсокът.

— Като че ли го няма сред криминалните...

— Той не е криминален. Тук има нещо друго.

— А аз се мъча да гадая от какво толкова се е изплашил заради една снимка? — каза Семьонов неумело наивно. — Има и паспорт, и служебна карта. В личното му дело също има снимка. Да не е станала някаква злополука, да са го пречукали...

Орлов очакваше такива разсъждения.

— Видях личното му дело — там няма снимка. Служебната карта човек носи със себе си. А в паспортния отдел кой ще се сети да гледа снимката? Не-е, той се страхува точно от безконтролната фотореклама. Лежи някъде в анализите неговата физиономия, непременно лежи... — Орлов погледна Семьонов с премежени очи. — Слушай, престани да си правиш експерименти с мен. Ти самият как мислиш?

Семьонов се усмихна.

— Знаеш ли какво мисля?

— Кажи де!

— Може да е смахнат тоя твой Кутепов?

— Фантазирай по-нататък.

Семьонов се облегна на стола и започна наставнически:

— Вие имате на лицето си красноречив белег, другарю детектив. Може човек да се досети, че е получен при изпълнение на служебния дълг. Така ли е?

— Да допуснем.

— Любопитно е да чуем къде и кога?

— Ще ти разкажа някой път.

— Добре, няма да се отклоняваме... Освен белега имате доста голям кичур побелели коси, те също трябва да са резултат от службата. Така ли е?

— А също така стоене на дълга опашка за квас през горещите дни. — Още при първото си запознаване със Семьонов Орлов беше забелязал неговия маниер да прави такива встъпления, когато имат сериозен разговор. Този маниер му харесваше и той с удоволствие му пригласяше.

— И така, къде отиде вашият опит, другарю детектив? — продължи Семьонов. — Кой нормален човек ще започне да ходи по апартаментите заради една-единствена снимка, а още повече, че тази снимка може да е правена при затворен обектив? Защо три пъти е донасял на прекрасното младо момиче колети със скъпи вещи, а след това изведнъж е решил да го убие? Мълчите? — Семьонов стана, отвори прозореца.

— Да — съгласи се Орлов, — с мотивите положението се влошава.

— Там е работата, Миша — с обикновен тон каза Семьонов. — Ти, разбира се, си прав, Кутепов не се побира в стандартните рамки. Не е субект от градски мащаб.

— Смяташ, че Москва ще поеме делото в свои ръце?

— Ще бъде добре, ако е съвместно с нас.

— При това положение аз нямам вече какво да правя.

След това Семьонов разказа на Орлов за своето посещение при Пиетро Матинели. За него беше интересно да сравни отговорите на Пиетро с това, което бяха научили от Галина. Нестерова. Не беше възможен сговор между него и нея, а ако е така — техните думи заслужаваха внимание. Може би те знаеха много повече неща, но не им бяха задавали повече въпроси...

Разговорът им беше прекъснат от вътрешния телефон — викаха Семьонов при началника.

— Ако потрябвам, аз съм в кабинета — му каза Орлов вече в коридора.

— Да беше отишъл при жена си — наставнически забеляза Семьонов, заключвайки вратата на кабинета.

— Много трябва да пътувам.

— Защо така?

— Тя е към Байкал.

— А, извинявай...

Разделиха се на стълбата.

А след половин час последва продължение и завършване на прекъснатия разговор. Семьонов каза по телефона:

— Миша, ти си авгур.

— Авгурите са гадаели по вътрешностите на птиците.

— Значи ти си магьосник и вълшебник.

— Москва ли? Казвай направо.

— Чакай ме.

— Открили ли са нещо?

— Да. Там ще ми кажат подробностите.

— Ще успееш ли за самолета в двадесет и един и петнадесет?

— Да.

— Е, на добър час!

В дванадесет и половина през нощта, когато Орлов се канеше да ляга, телефонът иззвъня. Обаждаше се дежурният от градско управление:

— Михаил Петрович, има две телефонограми от Москва. Генералът заповяда да ви се обадя веднага.

— Може ли да ми пратите кола?

— Ще опитам.

Като се качи в дежурната, Орлов мина в залата с телеграфа. Операторът му подаде телефонограмите, залепени вече на бланки. Едната беше циркулярна, до всички градове и съобщаваше за прекратяване търсенето на Кутепов. В другата, която беше само за тях, се съобщаваше, че Кутепов е намерен в Москва, живее в хотел „Минск“. До пристигането на инспектора, който се занимаваше с делото, той е взет под наблюдение от Московското градско управление на МВР.

Орлов се свърза с генерала, който му заповяда да тръгне с първия самолет на другата сутрин.

— Необходима ми е заповед от прокурора за арестуването на Кутепов каза Орлов.

— Кой ти пречи за това? — сърдито каза генералът с басовия си глас.

— Щом се съмне, тръгвам.

— Добре. Ще изпратим някого с дневния самолет да ти е в помощ. Съобщи адреса.

Но това не беше всичко. Докато Орлов говореше с генерала, телетипът прие нова телефонограма: „Майор Семьонов моли подполковник Орлов съобщете часа на тръгване, ще ви посрещнат“.

[1] Да обясни неизвестното с помощта на още по-неизвестното. ↑

ГЛАВА 17

КЪСО СЪЕДИНЕНИЕ

На всеки е известно, че ако в електрическата верига има лош предпазител, при късо съединение веригата може да изгори. В схемата, съставена от Разузнавателния център, са предвидени няколко предпазителя. Един от тях изигра важна роля — това се случи, когато Уткин отиде при Мария. Предпазителят изгоря, но веригата не пострада.

Ролята на друг предпазител на определен етап трябваше да изиграе Виктор Андреевич Кутепов и той я изигра, но не точно така, както се искаше от Разузнавателния център. Сам той беше виновен в случая отчасти. Направи всичко възможно и невъзможно, за да оцелее (ще ни се наложи например да си припомним как не искаше да попадне в кадъра на непознатия фотограф). Но тези, които действаха от противоположната страна, също не седяха със скръстени ръце. И стана това, от което Кутепов толкова се страхуваше.

След несложната, но правилно проведена от Разузнавателния център комбинация, която завърши в Батуми с благополучното изчезване на Брокман, полковник Владимир Гаврилович Марков, казано направо, не се чувствуваше добре. Той не се съмняваше, че при наличните данни Брокман непременно ще бъде намерен. Но тук имаха особено значение сроковете. Изчерпателната характеристика, изпратена от Михаил Тулев, задължаваше да помнят, че този агент не е като Уткин. Не е маратонец, бегач на дълги разстояния. Такива не се изпращат за дълго, време. Те са предназначени за внезапен, еднократен удар. Следователно тук времето има особено остро значение. Всяко забавяне ще бъде крайно опасно.

Ето защо полковник Марков с повишено внимание следеше всичко, което макар и косвено би хвърлило светлина на онова тайно движение, което несъмнено ще бъде породено от появяването на Брокман.

За случилата се история в град К., към която италианският инженер имаше някакво отношение и с разследването на която се зае майор Семьонов, полковник Марков научи на втория ден, на 23 май, а също и за това, че Семьонов счете за необходимо да установи дали заподозреният в покушение не се числи сред държавните престъпници. Полковникът, разбира се, не придаде първостепенно значение на това съобщение, но то остана в неговото внимание някъде по периферията. На 24 май вече положението се промени.

Чрез бързо проведените мероприятия беше установено, че Виктор Андреевич Кутепов и картотекираният като държавен престъпник и подлежащ на съд за злодеяния против съветския народ по време на Великата отечествена война Виктор Андреевич Гуров са едно и също лице. Този факт сам по себе си не представляваше нещо ново. Не бяха малко случаите, когато, разплитайки едно криминално дело, следователят се добира до корените, зарити в миналото и даващи кървави следи до ден-днешен. Но имаше и една подробност, която веднага привлече вниманието на полковник Марков и придвижи делото на Кутепов от периферията направо в центъра на следствието. Кутепов-Гуров в картотеката на държавните престъпници беше в същия раздел, където бе и Дембович. Полковникът почувствува, че след дълги лутания без ориентир в забулената от мъгла местност най-после е попаднал на позната, добре утъпкана пътечка.

Ян Евгениевич Дембович, чийто дом беше на времето база на резидента на Разузнавателния център Михаил Тулев, онзи Дембович, завербуван още от фашистите и предаден по наследство на новите си господари, онзи Дембович, чийто труп изгоря при пожар, предизвикан от заличаващия следите на резидент, и чиято смърт заради това остана неразгадана, сега, след толкова години, изникна от небитието, за да стане за полковника ориентир, към който не е трудно да се отнесат разхвърляните в пространството и времето обекти и събития.

Виктор Андреевич Гуров, чието истинско презиме е Кутепов, е служил през 1942–1945 при хитлеристите в СД, стигнал до званието хауптман-капитан. А. Дембович е бил посредствен преводач и имал нашивки на фелдфебел. Той е бил подчинен на хауптмана Гуров. За разлика от Дембович в сметката на Гуров-Кутепов има и една провокация, завършила с гибелта на партизани и разправи с военнопленници. Това само подкрепи натрапващия се извод: ако

съдбата е свързала Дембович с Кутепов с една нишка през войната, то тя е определила еднакво и по-нататъшния им път. Заставили са Дембович да работи за Разузнавателния център. Какви други пътища са могли да доведат неговия бивш началник от СД до участие в делото, разследвано днес? Полковник Марков не виждаше други пътища. Затова той срочно извика Семьонов в Москва. Искаше да знае всичко за сегашния Кутепов. Беше уверен почти сто процента, че по линията Дембович-Кутепов някъде по-нататък може да се окаже още някой. По всичко изглеждаше, че една ръка чертае тази линия...

Виктор Андреевич Кутепов се настанил в хотел „Минск“ — как е успял да го уреди, е просто необяснимо, тъй като в новия хотел не е имало свободни места от самото му откриване. През последните денонощия той не е напускал сградата, а от стаята излязъл само веднъж. Вероятно е чакал телефонен звън...

Вечерният самолет от град К. се приземи на Внуково в двадесет и два и тридесет. Като се разпореди да изпратят кола на летището, Владимир Гаврилович си отиде в къщи, вечеря, прочете вестниците и в двадесет и два часа се върна на площад „Дзержински“.

Когато Семьонов влезе в кабинета му, Владимир Гаврилович машинално отбеляза за себе си, че този непознат контраразузнавач прилича с нещо неуловимо на Павел Синицин: може би, че и двамата имаха светли коси, или че и на Семьонов, както и на Павел веждите бяха свити сериозно, даже навъсено, а в погледа им се чувствуваше неизлечима насмешка. Да, а и на години като че ли бяха еднакви. Наистина Семьонов се различаваше по външен вид от столичните си другари по загара.

Семьонов се представи официално. Марков му протегна ръка, каза своето презиме и като го покани да седне, помоли да изложи всичко, което има отношение към Кутепов. В разказа си Семьонов особено подчерта тези моменти, които свидетелствуваха за страха на Кутепов да бъде фотографирани и да остави портрета си в чужди ръце. Подробно описа по какъв начин старши инспекторът от криминалната служба подполковник Орлов получи веществени доказателства, изобличаващи Кутепов.

— Епизодът с фотографирането в кафенето през миналата година ли беше? — попита Марков, когато Семьонов завърши своя доклад.

— Да, в края на май — началото на юни.

— Само заради филма ли е бил Кутепов в апартамента на този младеж?

— Друго нищо не е изчезнало.

— У момичето не е ли останала някоя снимка?

— Нито една.

Марков замълча. Разказът на Семьонов, особено историята с фотографирането, затвърди увереността на Владимир Гаврилович, че наистина Кутепов ще ги доведе до някаква следа. Той извади от касата една тънка папка, отвори я, прелисти старите посивели книжа и подаде един лист на Семьонов:

— Запознайте се.

Това беше формуляр от СД на хауптман Гуров със залепена снимка. След като Семьонов го прочете, Марков му даде заключението на експертите, идентифицирали портрета на Гуров от формуляра и преснимания портрет на Кутепов от направената снимка от Льоша Дмитриев в кафене „Над реката“ и която му беше изпратена именно от Семьонов.

Наблюдавайки израза на лицето на майор Семьонов, докато четеше заключението на експертизата, Марков неволно се усмихна: изведнъж изчезна всякаква насмешка и остана само един жаден интерес.

Семьонов с неохота върна книжата.

Марков каза, слагайки ги в папката:

— Бихме могли да го наречем далновиден и предпазлив, как мислите?

— Имате предвид тези номера със снимката? Определено предпазлив. А как е истинското му име, другарю полковник?

— Кутепов.

— Тогава той е даже много далновиден.

— Защо „тогава“?

— Обикновено такива като него при немците са били с истинските си имена, а се крият с чуждо, защото собственото е опетнено. А този обратното.

— Каква е разликата?

— Ами как? По-удобно е да си живееш с истинското име. Изведнъж те повика някой от старите познати — няма да трепериш.

— И това е вярно — каза Марков. — Как мислите, ще ни потрябва ли инспекторът от криминалната?

— Орлов? Той може да бъде много полезен.

Марков беше вече решил да извика Орлов, но винаги в такива случаи смяташе за необходимо да знае мнението на сътрудника, с когото им предстоеше да действуват заедно.

— Значи ще извикаме Орлов — каза Марков. — Ще се съберем утре сутринта, когато дойде той.

— Разрешете да го посрещна, другарю полковник!

— Добре. Но се наспете добре.

След този разговор последва телеграмата, получена от Орлов през нощта.

На сутринта Семьонов посрещна Орлов и заедно отидоха при полковник Марков. Полковникът се интересуваше от подробности, известни само на Орлов. След това Марков нареди на Орлов да се настани в хотела и да съобщи телефона си. Когато потрябва, ще го извикат. После Марков се обърна към Семьонов:

— Ето какво, Евгений Михайлович... Ще се наложи да останете по-дълго в Москва. С вас ли е целият гардероб?

— Това не е пречка, жена ми ще изпрати необходимите дрехи.

— Действайте веднага, моля. Мисля, че ще имате доста работа.

Марков извика Семьонов в събота на 27 май и му разказа следното:

... Днес в осем и половина сутринта към дежурния администратор в хотел „Минск“ се обърна мъж на средна възраст, който попитал в коя стая живее Виктор Андреевич Кутепов. Мъжът говорел руски като московчанин. Никой няма да го помисли за чужденец.

Като научил стаята, мъжът се качил на четвъртия етаж, почукал на вратата без всякакви условни знаци. Кутепов веднага отворил — явно е чакал. Гостът се бавил в стаята половин час и излязъл, както пристигнал — с празни ръце. Кутепов останал в стаята си. От хотела гостът тръгнал направо към площад „Маяковски“, слязъл в метрото, пътувал до проспект „Маркс“, изкачил се горе и тръгнал по улица „Горки“, а после по „Голяма Бронна“, от дясната ѝ страна. Не бързал,

все едно, че се разхождал. Като изминал петдесет-шейсет метра, се върнал обратно, минал покрай фасадата на една стара къща и изчезнал във входа. Бавил се там буквално няколко секунди. За това време не би могъл да се качи дори на втория етаж. Във входа няма мазе.

Като се появил отново на улицата, мъжът закрачил в обратна посока, към площад „Пушкин“. На тролейбусната спирка спрял една черна служебна волга, качил се и заминал.

Марков завърши така:

— Във входа върху рамката на вратата са намерени три ключа, два за врата, а третият — за кола. Загънати в книжка, на която има нещо написано. Ако това е тайник, те не са го ползували отдавна. Върху праха има само днешни следи. Скоро ще научим накъде е тръгнал.

Семьонов забеляза:

— Цяла епопея от ключове. Орлов донесе цяла огърлица. И тук има още три.

— Чии са според вас?

— Кутепов ги е дал.

— Това е лесно. Но от какви врати са?

— Трудно е да кажем.

В кабинета надникна помощникът на Марков.

— Владимир Гаврилович, викат ви.

Марков помоли помощника да остане на телефона в кабинета и излезе. Като се върна, каза на Семьонов:

— Мъжът, който оставил ключовете, пристигнал в хотел „Русия“. Оказало се, че е с чуждестранна група туристи. Вдругиден си заминават. Казвате, че Орлов е донесъл ключовете?

— Цяла връзка.

— Скоро ще бъдат готови дубликатите на тези, които са оставени на „Голяма Бронна“. Къде е Орлов сега?

— Вероятно в хотела.

Марков натисна копчето върху телефонната масичка. Влезе помощникът.

— Извикайте подполковник Орлов.

Помощникът излезе. Звънна един от телефоните на масичката.

— Ало, Владимир Гаврилович? — Това беше Павел Синицин.

— Аз съм. Казвай, по-кратко!

— Определена ми е среща. Днес в деветнайсет. Пред касата на кино „Ударник“.

— Отивай.

— А ако потрябва да се видя с вас?

— Както винаги.

„Както винаги“ означаваше във вилата извън града, където Марков обикновено се срещаше с Павел Синицин.

На Орлов му трябваше малко време, докато се добере до сградата на площад „Дзержински“. Влезе в кабинета с лъскавото куфарче.

Пет минути преди това на Марков бяха донесли фотокопие на бележката и дубликатите на ключовете. Двата ключа от бравите на врата той сложи пред Орлов.

— Казват, че сте голям специалист по тази част. Вижте, сравнете ги с тези, които са във вашето куфарче. Няма ли нещо сходно?

Като извади от куфарчето връзката с девет ключа в отделен плик, Орлов започна да ги сравнява. Нямаше нищо сходно и близко между тях.

— А този чий е? — Марков даде на Орлов ключа от колата.

— Кутепов има жигули — каза Орлов. — Не намерихме в града неговата кола.

— Как мислите, ако тези два ключа са от вашия град, можем ли да установим от кой апартамент са?

Орлов вече навлезе в ситуацията.

— Много малко адреси ми идват наум при вида на тези ключове. — Той погледна към Семьонов. Онзи го попита:

— Искаш да кажеш — Сухови и Нестерови?

— Да — каза Орлов. — Ключовете на Дмитриеви са тук, не са оттам.

— Трябва да се проверят тези два адреса — каза Марков. — А кои са тези Нестерови?

— Галина Нестерова — приятелката на пострадалата Сухова — обясни Семьонов.

— Кога можем да проверим?

Орлов пресметна:

— По-рано от утре вечер няма да можем.

— Добре. Заемете се с това.

— Днес ще пристигне един другар от нашето управление — каза Орлов, — ще донесе заповед за арестуването на Кутепов. Ще проверим чрез него.

— Заповедта няма да ни попречи, но с арестуването на Кутепов не трябва да бързаме. — Марков стана, стисна ръката на Орлов. — Благодаря ви. Проверете ключовете, а след това ви чакам в кабинета.

Орлов сложи ключовете в различни пликове, затвори куфарчето.

След като го изпрати, Марков каза:

— Появи се ново име — Нестерови.

— Аз ви казах, че съм говорил с Галина Нестерова — напомни Семьонов.

— Голямо ли е семейството?

— Баща и майка.

— За Сухови вече знаем. А кои са Нестерови? Има един учен Нестеров.

— Това е той.

— Физик.

— По-точно физична химия.

— Може би от него са се заинтересували „там“?

— Нямахме време да проверим всичко, другарю полковник, не са минали още четири дни — съзнавайки, че това не може да бъде оправдание, каза Семьонов. — И изобщо неговите научни работи са широко известни.

— Но тук като че ли Нестерови нямат нищо общо. Пострадалата е Светлана Сухова.

— Точно така, Владимир Гаврилович — каза Семьонов, — ако допуснем, че всичко това е устроено заради Нестеров, значи някой се чеше с дясната ръка по лявото ухо. Защо?

— И така става. Ще почакаме резултата от Орлов. Сега да видим бележката.

Това беше фотокопие на писмото, което Светлана Сухова беше написала в дома на Галя Нестерова и го бе дала на Виктор Андреевич да го предаде на Пиетро Матинели.

— Това също е много интересно — каза Марков, предавайки писмото на Семьонов.

— За шантаж? — след като го прочете, каза Семьонов.

— Вероятно.

Марков каза на Семьонов, че е свободен до осемнайсет часа, след което ще отидат да спят във вилата.

Семьонов се свърза по телефона с Орлов и се отправи към него в хотела. Оттам по междуградския телефон се обади на жена си. Орлов всеки момент очакваше сътрудника от управлението със заповедта на прокурора. И когато той пристигна, тримата изготвиха най-обикновен план за проверка на ключовете. Неловко ще бъде с апартамента на Нестерови — това няма да успокои нервната съпруга, но нищо не може да се направи.

В това време полковник Марков извика един капитан от отдела и го помоли да направи срочна справка за научната дейност на Нестеров и за характера на неговите последни работи.

На 27 май в седем часа без пет минути Павел Синицин беше пред кино „Ударник“. През деня асфалтът така се беше нагорещил, че пареше краката през подметките на обувките. Даже тук, пред киното, където от двете страни течаха реки, не беше прохладно. В помещението при касата се дишаше малко по-леко, нямаше никаква опаска и Павел, сгънал палтото си върху ръката, застана между входа и прозорчето на касиерката, където имаше лек ветрец.

Не чака дълго. От улицата се появи висок мъж със светъл костюм, светлосиня риза и червено-синя вратовръзка — същият, който беше посетил сутринта Кутепов — и усмихнато поглеждайки към Павел, безцеремонно се обърна към него:

— Чакате ли някого, младежо?

— Може би чакам вечерната прохлада — мрачно каза Павел. Отдавна не беше играл ролята на Бекас, бившия крадец във влака, но се постара да попадне в тон.

— Получихте ли картичката? — без да се смущава, попита усмихнатият гражданин. — Вие сте Потапов, нали?

— Щом знаете всичко на този свят, защо питате? Ето аз например не ви слагам ножа на гърлото: как не ви е горещо с вратовръзка?

— Трябва да излезем оттук. Аз съм в хотел „Русия“. Придружете ме.

Той говореше, без да понижава гласа, изобщо не мислеше за конспирация и това озадачи Павел. Не така си представяше явката, определена за първи път от толкова години. Имаше нещо неестествено

в тази непринуденост. Но не му се полагаше да се занимава сега с психологически разсъждения.

Излязоха. Непознатият се канеше да пресече улицата направо пред киното, което беше забранено.

Павел го спря:

— Сигурно сте много богат. Тук глобяват.

Докато правеха завоя през моста, този човек бърбореше на отвлечени теми — за момичета, за ползата от климатични инсталации, за лошото качество на топлата московска бира и прочее. Когато стигнаха до „Набережна“ и тръгнаха покрай реката, той извади от джоба бележник, а от него — половинка от скъсана рубла и я показа на Павел:

— Имате ли втората половина?

— Не размахвайте огризки от парични знаци, хората гледат — спря изведнъж безгрижния партньор Павел, като издърпа от ръцете му веществената парола, другата половина беше у Павел от момента, когато той стана Потапов. — Ударете спирачка.

Забавиха ход. Павел бръкна в джоба на самото си и извади от бележника своята половинка, сложи на дланта си двете половинки и пъкна ръката си в джоба на панталона.

— Не е ли по-добре да ги изхвърлим? — забеляза партньорът.

Павел го погледна презрително.

— Стените на моето антре не са облепени със стотачки, а по една рубла може да се залепят. Но да пристъпим към работата. Впрочем как се казвате?

— Ваня.

— В „Русия“ сте настанен... Какво, командировка ли?

— Може да се смята и така. Утре заминавам.

— Далече ли?

Ваня се засмя.

— В къщи, зад граница.

— Добре си е Ваня! Хайде, докладвайте.

Ваня извади от бележника още една половинка от рубла, скъсана неравно.

— Това е новата парола. Да не ги объркате. Затова ви казвам, по-добре да изхвърлите тези половинки.

— А това пък защо?

— Вие трябва да се запознаете с един другар.

— Кой е той?

— Неговото име е Кутепов. Виктор Андреевич Кутепов.

Запомнихте ли?

— Какво значи да се запозная? А по-нататък?

— Слушайте подред. Точно след един месец, на двацет и седми юни, вие трябва да бъдете в Тбилиси. Там има един хотел „Руставели“. Ще се срещнете в хола. Той ще ви познае и ще изпълнява вашите разпореждания.

— Това пък какво е? Аз ще му заповядам! Ей, стой там, ела тук!

— А вие не бързайте, имайте търпение. Кутепов ще изпълни всичко, което ще му кажете. Тоест ще тръгне с вас, където трябва.

— А защо трябва да ходим някъде?

— Кутепов трябва да изчезне.

— Какво значи да изчезне? Да се разложи или какво?

— Ако сте такъв химик, това щеше да бъде много добре — заразявайки се от стила на събеседника, каза Ваня.

Павел отлично разбра за какво става дума, но не искаше да вярва на ушите си. Нелепо и фалшиво звучеше техният разговор в ялната топла майска вечер на брега на Москва-река, под кремълската стена. Евтин шпионски фарс и нищо повече. Необходимо беше да се увери, че не сънува.

— Накратко, трябва да го премахнем? — злобно попита Павел.

— Желателно е.

— А за мене какво? — Павел направи с пръстите международния жест, който означаваше пари.

— Много.

— И после зад диеза с два бемола? — Павел направи клетка с пръсти.

— Бемоли — какво значи това?

— Затвор... Напълно ми е ясно, че не сме на профсъюзно събрание — няма да гласуваме. Обаче аз искам да се изкажа. Или не може?

— Давайте.

— Ами ако излъжа? Ще кажа, че съм го убил, а не съм...

— Кутепов има златни коронки. Вие трябва да ги представите.

— На кого?

— Допълнително ще ви съобщят.

— Били ли сте скоро в зоологическата градина? — зададе неочаквания въпрос Павел.

— Оставете шегите.

— Сериозно питам? Е?

— Не помня.

— Тогава отидете. Струва ми се, че сега ще ви фрасна в зъбите, а когато отидете в зоологическата градина, дръпнете зебрата за опашката. Ще ви бъде интересно кой се бие по-добре.

Ваня не се обиди.

— Значи не сте съгласен? — спокойно попита той.

— А вие бихте ли се съгласили?

— Моята работа е друга.

— Помислете само какво ми предлагате. Те там си мислят, че всичко става в безвъздушно пространство.

— Защо? — учуди се Ваня. — Нищо свръхестествено не ви се предлага.

— Красивичък сюжет — да убиеш човек...

— Трябва ли да разбирам думите ви в смисъл, че ще си помислите?

— Вие сам казахте, че утре заминавате.

— Да, но имате цяло денонощие.

Бяха още далеч от задния вход на хотела. Ваня се поспря.

— Запишете моя телефон. Може би ще премислите...

Павел записа на лист хартийка, която извади от палтото си. И попита:

— А какво ще стане, ако откажа?

— Разсъдете сам. Вие не сте само частно лице, все пак имате задължения.

Докато пътуваше в електричката към вилата и прехвърляше своя разговор с този фалшив Ваня, у Павел се оформяше убеждението, че цялата му игра беше напразна. Като че ли той не направи никакво впечатление на Ваня. Всеки си говореше това, което му е писано в ролята, без да вниква в речта на събеседника.

С това и започна той разказа си, след като си отпи артезианска вода от ведрото на верандата, сядайки пред Владимир Гаврилович в беседката. Семьонов седеше малко по-встрани и слушаше, стараейки се не така явно да разглежда човека, с когото току-що го беше запознал полковникът.

След като предаде разговора си с Ваня, Павел каза:

— Изобщо този Ваня се чувства като у дома си. От нищо не се страхува. Паролата ми каза пред очите на цяла Москва, води ме направо от мястото на срещата към хотела.

— Когато излизаше от Кутепов, беше съвсем друг — каза Марков.

— Наистина ли допускате, Владимир Гаврилович, че те сериозно говорят за това убийство?

— Какво чудно има? Според стандарта това е нормално. Друг е въпросът, че е предложено на тебе. Но ние трябва да изхождаме от това, че ти си разкрит.

— Сами да ни предават Кутепов — защо така изведнъж?

— Този Ваня не е скрил всичко от теб. Не е излъгал кога заминава. Нали?

— Не зная.

— Вярно е. Това е проверено. Но сутринта се държа съвсем другояче.

— Не им ли трябва повече Кутепов? — каза Павел.

— След един месец няма да е нужен.

— Защо? Какво се е случило?

Марков описа накратко какво се беше случило сутринта, обясни на Павел кой е Кутепов и добави:

— Че Кутепов вече е станал безполезен, а може би и вреден, не е трудно да се разбере. Защо — засега не е известно. Той си купи билет за влака за Сочи. Трябва да го арестуваме по пътя. Ще научим нещо, но се страхувам, че няма да бъде много.

— Не биха ми дали такъв, който е пълен с информация — забеляза Павел.

Марков погледна към Семьонов.

— Свържете се с Орлов, Евгений Михайлович. Нека довърши докрай работата по своя линия. Трябва да разпитаме Кутепов. Необходимо е веднага да го изправим пред фактите. Нека обясни защо

е влизал в апартамента на Дмитриеви. Най-напред разговорът ще се води само около опита за убийство. А след това ще видим.

— В полза на делото ще бъде да говорим само за убийството — каза Семьонов.

— А как ще изглежда това от морално-етична гледна точка? Нали Сухова е жива!

— Такава тактика се допуска — възрази Семьонов. — Второ, тя остана жива по чиста случайност и не се знае как ще завърши.

— Решавайте в зависимост от хода на делото — каза Марков.

— Туристът Ваня чака да му се обадя — напомни Павел.

— Утре ще му се обадиш и ще кажеш, че си съгласен.

Ключовете, загънати в бележка, взе от „Голяма Бройна“ в неделя на 28 май в единадесет часа сутринта една висока възрастна жена, облечена в сив костюм, английски фасон. Като излезе от входа, тя си сложи черни плетени ръкавици, погледна към едната страна на улицата, после към другата, все едно размисляше накъде да тръгне, разтвори пъстър слънчев чадър и бавно тръгна към площад „Пушкин“.

Ходеше изправена, беше по-висока от повечето жени, които идеха насреща. Лицето ѝ под цветния чадър изглеждаше много свежо и лесно можеше да се предположи колко миловидна е била на младини.

Тя влезе в магазин „Армения“ и си купи халва. След това се отправи към Елисеевския магазин и остана там не по-малко от час, а когато излезе от гастронома, голямата ѝ пазарска чанта беше претърпкана така, че не можеше да се затвори.

На спирката пред кино „Русия“ се нареди на опашката за такси, след което се отправи към Курската гара.

До града, където пътуваше тази жена, електричката пътуваше близо два часа. От гарата тя отново тръгна с такси. Разплати се на една улица близо до центъра пред едноетажна дървена къща, на върха на която стърчаха две телевизионни антени — къщата беше на две семейства с обща градина.

След около десет минути тя се появи на вратата вече преоблечена в лека басмена рокля и бяла шапка на главата и отиде в хлебарницата на съседната улица.

Скоро от тази врата излезе млад мъж и отиде в градината. Седна на пейката под стария люляк и запали цигара.

Това беше Брокман.

Той нямаше преки контакти с никой друг, освен със стопанката на тази къща и все пак веригата направи късо съединение.

ГЛАВА 18

КЛЮЧОВЕТЕ

Късно вечерта, в понеделник, на 29 май, в Бутирския затвор Орлов разпитваше Кутепов.

Ако арестът беше оказал някакво въздействие върху Кутепов, то се изразяваше само в забавените движения. Той отговаряше охотно, но бавно, всеки път питаше повторно. Това можеше да се окачестви и като обикновен ход на човек, който иска да спечели време за обмисляне.

Върху закованата за пода маса бяха вещите на Кутепов, иззети при обиска: чанта с бръснарски принадлежности и носни кърпи, документи, пари — осемдесет рубли, акредитиви за десет хиляди, бележник, писалка и други джобни дреболии.

В бележника, сложен отделно в малко джобче, намериха половинка скъсана рубла, излязла от употреба.

Орлов постави на масата своето куфарче с веществените доказателства.

Той започна с обикновените думи за разпит:

— Къде бяхте през нощта на двадесет и първи срещу двадесет и втори май?

— Аз?... Пътувах с влака... за тук, за Москва... Тук — Кутепов посочи масата, — тук трябва да има билет.

Орлов беше вече видял билета в бележника и го намери бързо.

— Не е продупчен.

— Сега понякога във влаковете не дупчат билетите — помогна на Кутепов Семьонов.

Орлов беше доволен от обяснението.

— Познавате ли Светлана Сухова, гражданино Кутепов?

— Светлана Алексеевна? Която работи в универмага? Да, познавам я.

— Кога я видяхте за последен път?

— Аз?... Преди около две седмици, не, преди три седмици.

— Познавате ли Алексей Дмитриев?

— Дмитриев? За първи път чувам за такъв човек.

— Искан да попитам знаете ли къде живее Алексей Дмитриев, но отговорът ви прави излишно това. Така ли е?

— Точно така.

Орлов извади от куфарчето връзката с ключове и два плика с по един ключ във всеки. Той ги показа на Кутепов.

— Това ваши ключове ли са? Познавате ли ги?

— Възможно е да са мои, възможно е и да не са мои.

Орлов му даде да прочете акта за изземване на ключовете от дома и гаража на Кутепов и попита:

— Какво ще кажете сега? Ваши ли са ключовете?

— Длъжен съм да вярвам на акта.

— Отговорете направо — ваши ли са, или не?

— Мои са.

Орлов извади от куфарчето бравата, извадена от вратата на Дмитриеви, и заедно с ключа я даде в ръцете на Кутепов.

— Опитайте става ли ключът на тази брава?

Кутепов направи обидена гримаса: извинете, моля, за какъв ме мислите, що за детски шеги? Но истинските му чувства, разбира се, бяха други. При подобни случаи е прието да се казва, че човекът е обзет от остро безпокойство и предчувствие за надвиснала катастрофа. Кутепов пхна ключа.

— Става.

Орлов му даде да прочете заключението на експертизата и каза:

— Ключът е ваш. Бравата е от апартамента на Алексей Дмитриев, когото вие ме познавате. Как ще обясните това?

Кутепов изглеждаше смъртно уморен и нямаше сили да отговори.

След това тази процедура беше направена с катинара от гаража и отново на въпроса „Как ще обясните това?“ Кутепов не отговори.

Орлов забиваше пирон под самата шапка — той показа на Кутепов плана на мястото с обозначение на оградата и частните гаражи. След това попита:

— С гаечния ключ ли ударихте Сухова?

— Аз не се ползвам от такъв ключ — мрачно отговори Кутепов.

— На Алексей Дмитриев е изчезнал такъв ключ.

— Възможно е. Но какво отношение имам аз към това?

— Вие сте адвокат и прекрасно разбирате към какво ви насочвам. Вие не отговаряте на всички въпроси, но аз не настоявам. Ще смятам този разпит като предварително запознаване. Моята задача е да ви покажа с какво разполага следствието. Убеден съм, че вие като юрист ще прецените правилно положението. Още няколко въпроса и ще завършим. Вие потвърждавате ли, че през нощта на двадесет и първи срещу двадесет и втори сте пътували с влака към Москва? Моля само: да или не.

— Да.

— Взимали ли сте от гаража на Дмитриев гаечен ключ?

— Не.

— Влизали ли сте в апартамента на Дмитриев през лятото на миналата година?

— Не.

— Отлично. Сега прочетете и подпишете протокола, ако в него няма извращения.

Кутепов внимателно прочете и след това подписа всеки лист от протокола. Орлов каза в заключение:

— Вие малко затруднявате моята работа, като ме принуждавате да опровергам вашето мнимо алиби. Ще намеря придружаващия вагона, в който сте купили билета. Трябва да знаете, че паметта им няма да откаже. Ако сте пътували със самолет, ще намеря отрязъка от билета.

Когато Кутепов излезе, съпроводен от конвоя, имаше вид на човек, на когото са обещали интересно зрелище, а след това са го извели на най-интересното място. Той искаше да продължи, беше разочарован от краткия разпит. На това и разчитаха Орлов и Семьонов.

Те не бързаха да си ходят. Орлов запали цигара и отвори малкото прозорче.

— Ти му подхвърли парливи теми — каза Семьонов.

— Разбира се, има за какво да помисли. Първо — дали е жива Сухова.

— Как мислиш, кое е по-добре за него?

— Да се опитаме да влезем под кожата му. Как ще разсъждава сега? Главното за него ще бъде точно да определи с какво още разполагаме.

— Ти нямаш неопровержими доказателства, че той е нападнал Сухова.

— Вярно е. При това ние не знаем мотивите за покушението, а това е голям пропуск. Ако Сухова заговори, той няма изход. Тя ще каже кой я е ударил и защо.

— Следователно за него ще бъде по-добре Сухова да не е жива.

— Да, но тук има неразрешимо противоречие. Ти би го нарекъл парливо. — Орлов леко се пошегува, но Семьонов не обърна внимание. — Кутепов подлежи на издирване като държавен престъпник. Останалото не ми е известно, но и това е достатъчно. Като разбере, че не може да се отърве и от това обвинение, той може да си спести Сухова. Защо да поема още един грях на душата си?

— Но той може да разсъждава и друго. Където са шест, там са и седем — отговорът е един.

— Едва ли. Не забравяй, че той е адвокат.

— В такъв случай трябва направо да кажем, че Сухова е жива.

— Няма за какво да крием. Аз трябва да го улича в лъжа за влака. Тогаваше му бъде по-лесно да си признае. И повече няма какво да правя тук.

Влаковата бригада, която Орлов търсеше, в понеделник, на 29 май, се беше върнала от Москва в град К. Полагаше ѝ се тридневна почивка, но тя беше прекъсната. Бригадирът и двамата придружители на вагона, в който ужким Кутепов е пътувал, бяха извикани в градското управление на милицията, където дадоха писмени показания.

Помощникът на Орлов намери в Аерофлота къса от билета на името на Кутепов и го изпрати на подполковника. Билетът беше от 22 май.

Придружителите твърдяха, че отлично помнят смяната си на 21–23 май. Единадесето място се оказало незаето и съобщили това на бригадира. Бригадирът дал сводка по радиотелефона за свободните места на следващата гара, където бързият влак има три минути престой. На тази гара номер единадесети бил зает от един млад човек. Този път нямало контрол на билетите.

Събраните данни бяха напълно достатъчни, за да опровергават алибито на Кутепов.

В понеделник Семьонов получи от град К. важно съобщение: изпратените ключове станали на вратата на Нестерови. Той доложи това на Марков.

Във вторник, на 30 май, Орлов и Семьонов дойдоха отново в Бутирския затвор.

Този път Орлов започна не с въпроси. Той даде на Кутепов да прочете показанията на служителите от ЖП и му показа отрязъка от самолетния билет.

Кутепов четеше някак без желание. И на отрязъка погледна безразлично. След като се замисли, той неочаквано зададе въпрос, обръщайки се към Орлов и избягвайки погледа на Семьонов:

— Вие нали сте от криминалния отдел?

— Да.

— В такъв случай искам да направя заявление. Моля, дайте ми хартия.

Орлов сложи на масата куп зелени карирани листа и писалка.

— Моля. — Той стана и с жест покани Кутепов.

Онзи стана от закованата табуретка и седна на стола на Орлов.

Вероятно Кутепов беше обмислил всяка дума. Той пишеше без прекъсване и с нито едно зачеркване.

Заявлението беше следното:

„Тъй като аз имам важни сведения, касаещи интересите на държавна сигурност, моля да ми бъде предоставена възможност да дам показания пред следовател на КГБ. Моля също така при решаване на моята по-нататъшна съдба да се вземе под внимание, че правя това заявление доброволно и по собствена инициатива.“

Кутепов седна на предишното си място. За някакви си две-три минути той се преобрази. Сега беше тържествено спокоен.

— Не настоявам, но не искате ли да приключим епизода с покушението върху Сухова? — попита Орлов.

— Това не е епизод — каза Кутепов с печален тон. — Това е възел. Ще разкажа всичко, но не сега.

Орлов извика часовоя. Заведоха Кутепов в килията.

— Ти не ядеш хляба напразно — каза Семьонов.

— Стараем се — Орлов му намигна. — Затова ние ще се върнем в родния град по-рано от вас. А вие, млади човече, се учете от старците.

Но беше още рано да се радват.

Орлов наистина замина същия ден за К., като остави на Семьонов папката със събраните по делото материали и всички веществени доказателства.

Третия път Кутепов беше разпитан в кабинета на Марков. Освен полковника там беше и Семьонов.

Марков започна:

— В заявлението си пишете, че разполагате с важни сведения. Какви са тези сведения и откъде ги имате?

— Струва ми се, че съм взел участие във вражеска за нашата държава акция. Трудно ми е да отговоря кратко на вашия въпрос.

— Добре. Ще го раздробим на части. По какъв начин сте станали участник в тази акция?

— Въвлече ме някой си Матинели, той работеше като инженер в Химическия комбинат на нашия град. Аз действах по негово поръчение.

Семьонов помисли, че е чул погрешно.

Последва дълго мълчание. След това Марков се обърна към Семьонов, все едно Кутепов не беше в стаята:

— Как да разбираме това, Евгений Михайлович?

— Разрешете да обясня на гражданина Кутепов, че той е избрал лъжлив път.

— Направете ми тази услуга.

Семьонов трябваше да се въздържа, когато се обърна към Кутепов.

— Слушайте, вие не сте толкова наивен, че да смятате и нас за наивни. Ако искате да знаете как изглежда отстрани вашата позиция, моля, мога да ви разкажа. Вие се стремите да усложните задачата на следствието. Когато ви стана ясно, че не можете лесно да се отървете от опита за убийство, вие направихте заявление. Ако ви се отдаде да въвлечете в делото италианския инженер Матинели, ще потрябва време на следствието, за да отстрани тази версия. Всичко това е доста примитивно за вас.

Кутепов слушаше, разглеждайки ноктите на ръцете си.

Марков прелистваше календара върху бюрото. Когато Семьонов замълча, той каза на Кутепов:

— Бъдете благоразумен! Вие настоявате ли за Матинели?

— Решително настоявам.

— Увеличавате вината си — със съжаление каза Марков и като помисли за секунда, добави: — Помислете, предстои ви да обясните още много неща на следствието. Например какви са ви били отношенията с оберщурмфюрера от СС Карл Шлегел. А вие се стремите да си навлечете допълнителни неприятности. Не е солидно за човек на вашите години и професия.

Кутепов не можа да скрие, че споменаването на Шлегел бе неочаквано за него. Спокойният и безразличен израз на лицето, който веднага си придаде, не можа да излъже тези, които го наблюдаваха.

Марков натисна копчето върху телефонната масичка и каза на Кутепов:

— Обмислете положението си. Когато решите да говорите честно, помолете да ви извикат при полковник Марков.

Изведоха Кутепов от кабинета. Той имаше същия вид, както след първия разпит. Искаше да продължи...

Семьонов каза:

— Просто не ми се вярва.

— Какво? — попита Марков.

— Нима искат да стоварят вината върху италианеца?

— Щом като Кутепов е човекът, с когото трябва да се срещне Павел Синицин, значи всичко е правилно. Те знаят, че Павел няма да убие Кутепов. Кутепов ще бъде арестуван.

— Но това е несериозно. Кутепов има толкова престъпления.

— На това и разчитат. Той няма да започне да си признава всичко. Отначало ще назове Матинели — това е изгодно за Кутепов, защото ще се отклони от старите му дела и за следствието ще има работа. Макар и временно, но ще се получи бъркотия.

Телефонът иззвъня.

— Марков слуша. Да. Добре. Чакам ви.

След като сложи слушалката, той каза:

— Благодаря на Орлов. Те, разбира се, не смятаха, че толкова бързо ще намерят Кутепов. Във всеки случай не по-рано от момента, когато при него ще дойде онзи турист Ваня. Тук са сбъркали. Затова пък ние не преценихме добре това, което имахме. — Закривайки с ръка часовника от светлината, Марков го погледна и каза: — Сега ще дойде

един другар, ще ни разкаже за професор Нестеров и за неговата работа. А след това ще уточним някои неща.

Капитанът, на когото Марков беше поставил задачата да направи справка за научната дейност на Николай Николаевич Нестеров, прочете справката на глас, тъй като Марков го боляха очите — това напоследък често се случваше с него, но той се успокояваше, че лекарите не откриха глаукома, макар че все още не бяха поставили точната диагноза.

След като я изслуша, Марков попита:

— Може ли да се смята, че последните изследвания на Нестеров са принципино нови?

— В точния смисъл на думата не — каза капитанът. — Проблемът, с който той се занимава, стои пред физиците отдавна. Но той е получил известни частични резултати, откриващи достъпа към темата като цяло.

— Има ли приложимо значение решаването на този проблем?

— Безусловно.

— Кое е най-интересното в работата на Нестеров?

— Когато общата задача е известна, остава само да се намери верният път на търсенето. Нестеров го е намерил.

— По какъв начин може да се намери този път? Какво трябва да се знае за това?

— За специалиста е достатъчно да получи две-три готови формули. Разбира се, ако те в съвкупност показват реда, по който се развива действието.

— А може ли без формули?

— Идеята на професора може да се опише и с думи, но това ще бъде много обемисто.

— Благодаря ви. Повече въпроси нямам.

ГЛАВА 19

ДОМЪТ НА ЛИНДА НИКОЛАЕВНА

От всичко, което Брокман беше учил при многобройните си инструктори в Разузнавателния център, в това число и при Михаил Тулев, най-полезни за него се оказаха сведенията за реда, обичаите и нравите, царящи по съветските железопътни и автомобилни пътища. И това беше ясно, тъй като първата му грижа след пристигането бе колкото се може по-бързо да се добере от Батуми до подмосковния град, където живееше Линда Николаевна Стачевска. По-нататъшното му пребиваване тук беше свързано най-тясно със средствата на движение, тъй като му предстоеше да изпълни две задачи: едната — далеч от подмосковния град, другата — по-близо.

Първата задача на всеки агент и разузнавач, да не се различава от обкръжаващите го, в началото му се стори най-трудно изпълнима, защото през последните години той правеше точно обратното — полагаше всички сили да не прилича на тълпата. Сега съжаляваше за това, но се надяваше на своята наблюдателност и тя не го подведе.

Той се добра до къщата на Линда Николаевна като до собствен дом, никого никъде не попита за пътя. Никой никъде не го погледна като бяла врана.

Бяха го предупредили, че са минали цели двадесет години от дадената му парола, но се оказа, че Линда Николаевна не я беше забравила.

Беше виждал Линда Николаевна само на снимка, където тя беше красива жена на около двадесет и пет години, но той я позна веднага, щом му отвори вратата.

Знаеше, че преди войната, през четиридесета година, тя е била машинописка при немското посолство в Москва и бързо станала доверено лице и любовница на военноморския аташе. Той я и завербувал. По време на войната я закарал в Берлин, където за една година сменила няколко шефа, свързани с едно или друго разузнаване. Най-накрая се озовала при власовци, успяла да избяга от тях пред

самия край на войната, а какво станало по-нататък, не бяха казали на Брокман.

Богато минало, по всичко беше толкова отдавна, че никой не можеше да гарантира за днешната пригодност на Линда Николаевна към тайно сътрудничество. Опасенията на Брокман се оказаха напразни.

Линда Николаевна помнеше не само паролата. Тя пазеше живи спомени за нежните отношения на хората, които тя считаше за висши същества, за висши приемаше и техните наставления. Толкова дълго се измъчваше в очакване на някой пратеник, който щеше да ѝ донесе магически знак от младите години, от много, много далече, че беше се вече уморила да чака. А преди една година, като мина в пенсия (тя работеше като машинописка в едно издателство), специално ходеше на църква, за да се помоли за душата на обожаваните си приятели и господари.

Можете да си представите колко се зарадва на появяването на госта „оттам“. Това за нея беше не появяване, а явление.

Когато Линда Николаевна разгледа Брокман много внимателно и го сравни със запазените в паметта ѝ образи, стори ѝ се като селяндур. Затова пък той беше пълен с енергия, с онзи екстаз, който е присъщ само на хора, свикнали с опасностите, и който ѝ беше познат от времето на войната, това я примири с недостатъците.

Линда Николаевна беше самотна, печелеше от машината толкова, колкото ѝ е необходимо (тя и сега си изкарваше по нещо) и не се нуждаеше от пари. Домът ѝ беше добре обзаведен с мебели, поддържаше го в образцов ред. Нейната половина от градината обработваше съседът, майстор в текстилна фабрика, срещу съответно възнаграждение. Жена му чистеше трите стаи на Линда Николаевна, за което получаваше отделно. А децата им, момче и момиче, идваха понякога при нея да гледат цветните предавания по телевизията и за благодарност с удоволствие тичаха по молба на леля Лида до хлебарницата и млекарницата за извара.

Линда Николаевна можеше да плати за всякакви услуги, освен ако поискаше да свърши нещо сама, пари имаше достатъчно. Въпреки това тя много се зарадва, като видя оставените от Брокман на масата десетрублевки, една тлъста пачка. Тези пари ѝ възвръщаха предишните качества и затова бяха неизмеримо по-скъпи от номиналната им

стойност. Това за нея бяха не банкови билети, а вълшебни писма, удостоверяващи възраждането ѝ в ранга на особено доверено лице на могъщите сили, облечени с тайна власт. Това беше именно така, макар че Брокман прозаично беше заявил, че ѝ дава триста рубли само на първо време, като капаро за подслона. Той даже не подозираше, че тя беше готова да служи, даром, това беше недостъпно за неговото разбиране...

Вечерта, на чая, Брокман се отказа от коняк и водка — те обсъдиха плана за близките дни, гражданския статут на Брокман.

Той притежаваше безупречно изработени документи на името на Иван Иванович Никитин — паспорт, военен билет, профсъюзна книжка, трудова книжка, а даже и шофьорска. Данните във всички графи на всички документи с изключение на личното, бащино и фамилно име бяха същите, както при Владимир Уткин. Последната месторабота на Уткин бе телефонен техник в град С., откъдето се беше уволнил. Брокман не знаеше това, но според първоначалния замисъл той трябваше да наследи и името на Уткин, а не само неговата биография, ако в последния момент началството от Разузнавателния център не беше нанесло поправка.

Брокман се безпокоеше преди всичко от положението си в дома на Линда Николаевна. Защо се е настанил при нея? Какъв ѝ се пада? Съседите могат и да не попитат, но кварталният отговорник с право ще се интересува. И непременно ли трябва да се регистрира?

Линда Николаевна каза, че доскоро е давала една от стаите на самотни мъже за различни срокове — от седмица до половин година. Обикновено това са били командировани в различни предприятия или на курсове. Ще рече, че няма нищо особено в това, че тя е прибрала човек, пристигнал да търси нова работа и местожителство. Къде и как са се запознали? В електричката. Заприказвали се и Линда Николаевна сама му предложила да се настани при нея.

Що се отнася до регистрирането, това ще зависи от срока. Ако той смята да остане няколко месеца, може да се регистрира временно.

Брокман нямаше намерение да живее дълго при Линда Николаевна и въпросът с регистрирането отпадна. Ако възникнат нежелателни ситуации, Линда Николаевна се заемаше да ги уреди.

Брокман, разбира се, не ѝ каза за какво беше пристигнал в Съветския съюз, а тя не си позволи да се позаинтересува. Вълнуваше

се само какво участие ще вземе тя самата в бъдещите работи — а че ще има такива, тя не се съмняваше. Тя жадуваше за дейност и Брокман я увери, че ще има отлична възможност да се прояви.

Линда Николаевна го настани в ъгловата стая с двата прозореца — единият гледаше към градината, а от другия между клоните на люляка се виждаше улицата.

Брокман пристигна с един куфар, в който имаше бельо, кърпа за лице, бръснарски принадлежности, транзистор „Спидола“ и кутийка с батерии за него. Нищо повече.

След чая той си отиде в стаята, поогледа се и запусти пред отворения към градината прозорец, а след това освободи куфара си. Бельото сложи в гардероба, кутийката с батериите пъкна в долното чекмедже на бюрото, а „Спидолата“ постави на масата.

Линда Николаевна, дошла да обсъдят продоволствения въпрос, обърна внимание на малкото багаж и по този повод направи забележка, че всеки солиден човек се нуждае от малко повече вещи, дори да не е обременен със семейство и да води скитнически живот. Брокман се съгласи с тази забележка, даде ѝ още една пачка пари и я помоли да му купи от Москва ризи (четиридесет и втори номер), един хубав костюм (номер петдесет и два, ръст трети), шлифер, демисезонно палто и още нещо, което Линда Николаевна сметне за необходимо.

Вероятно за нея би било интересно да знае с какво беше снабден за онази безусловно опасна мисия, която му е възложена. Като не видя при него никакъв реквизит, който според общите представи трябваше да има един шпионин, Линда Николаевна беше леко засегната. Но, първо, тя нищо не знаеше за истинското предназначение на „Спидолата“, и второ, за съдържанието на батериите, трето, за малкия фотоапарат и малкия пистолет, пъкнат в едно джобче с цип, вшито в големия джоб на панталона му. Десеторазредният пълнител на този пистолет беше снабден с патрони, в които вместо обикновени куршуми имаше малки стрели като перца с диаметър колкото на обикновена шевна игла.

Решиха Брокман да се храни само в къщи — никакви кръчми и ресторанти. Линда Николаевна каза, че още не е забравила да готви месни гозби по рецептата на един незабравим приятел, който много обичал да си похапва.

Така започна кратката карантина на Брокман-Никитин в дома на Линда Николаевна Стачевска.

Той не излизаше извън градината. Тъй като Линда каза, че в неговия говор се чувствува лек акцент, той реши да не говори със странични хора. Даже не искаше да се запознава с никого, но това беше трудно, тъй като градината беше обща с другото семейство и не бе преградена, а съседите, с които ги делеше една стена, бяха общителни хора. Наистина Линда Николаевна така се погрижи, че децата не досаждаха на новия наемател с въпроси и даже престанаха да идват на цветните предавания.

Вечер Брокман слушаше радио. Той взимаше транзистора, лягаше на кушетката и си слагаше малки слушалки, за да не пречи на Линда Николаевна, която гледаше телевизия в хола.

Разговаряха на закуска, обяд и вечеря. Линда Николаевна разказваше за някои неща от своя богат със събития живот или отговаряше на Брокман, който я разпитваше за някои подробности от ежедневието.

Веднъж заговориха за околностите на града, за неговите забележителности. Оказа се, че наоколо няма нищо особено, затова Брокман се поинтересува къде отиват гражданите през почивните дни. Линда Николаевна разказа за село Пашино на брега на Клязма. Там имало голяма гора, а зад гората — широки и равни като билиардна маса поляни — бивши торфени разработки, които сега са обрасли, — зад тях път, след него отново гора. До Пашино били около седем-осем километра, има автобус, който тръгва от пазара.

И ето че ма другия ден, вторник, 23 май, Брокман реши да направи първото излизане, както той каза, да се поразтъпче.

Линда Николаевна загъна в пергаментна хартия половин варена кокошка, направи няколко сандвича и напълни термоса с топъл силен чай. Всичко това тя искаше да сложи в една стара кожена чанта, по Брокман каза, че няма да бъде удобно с чанта, и тя му даде мушамена торбичка.

Брокман взе тежкия сатър, с който Линда Николаевна режеше месото, и докато се разкарвах в кухнята, той извади от долното чекмедже на бюрото кутийката с батериите и я сложи на дъното на торбичката. Взе също и „Спидолата“.

Към пладне Брокман беше в района на село Пашино, в края на гъстата гора, около километър и половина от шосето.

Разкопа със сатъра горния слой на земята около корените на един стар самотен дъб, направи голяма дупка и сложи в нея кутийката с батериите. След това я затрупа с пръст, отгоре сложи един чим, излишната пръст събра във вестник и я разпиля встрани.

Колкото и да се взираше, не откри никакви следи от току-що заложения тайник. Фотографира няколко пъти дъба и пътя към него.

Като се отдалечи от дъба, седна под сянката, изяде кокошката, пийна си чай от термоса и тръгна по шосето. За два часа автобусът го доведе в града.

Брокман повече не напусна къщата на Линда Николаевна. Както и преди, вечер всеки се занимаваше със своите работи — тя гледаше телевизия, той слушаше радио, а на закуска, обяд и вечеря разговаряха за това-онова.

Веднъж стана дума за град К. и Брокман попита дали Линда Николаевна има там някакви роднини или приятели. Не, нямаше. Тя нямаше никакви роднини, всички бяха отдавна измрели, а приятели не си е създадала.

Тогавя Брокман попита как може човек да се устрои за два-три дни в град К., ако не иска да ходи в хотел? Линда Николаевна не беше специалист по тези работи, но изказа предположение, че ще бъде добре да се завърти около някой хотел, където обикновено чакат местните жители, които дават стаи под наем, тъй като на всички хотели по всяко време на годината виси табела „Места няма“ и това е дежурната тема на фейлетоните по вестниците.

От разговора Линда Николаевна разбра, че нейният Иван (между впрочем езикът ѝ не се преобърна да го нарече Иван и тя се утешаваше, че без всякакво съмнение това не е истинското му име) няма вечно да седи между четирите стени.

В събота, на 27 май, те се раздвижиха.

Вечерта, както винаги, Брокман слушаше радио през слушалки, а Линда Николаевна гледаше телевизия. След завършване на програма „Време“ тя изключи телевизора и отиде в кухнята — допи ѝ се чай. Тук дойде и Брокман.

Не запалиха лампата — навън над града още горяха малиновите отблясъци на залеза. Лицето на Линда Николаевна в тази мека,

разсеяна, нехвърляща сянка светлина изглеждаше младо и Брокман си спомни нейните снимки, които му беше показал Монаха.

Той я помоли да притвори прозореца. След това каза:

— Ще се наложи утре да отидете до Москва.

— С удоволствие — съгласи се Линда Николаевна. По тона на Брокман, тя почувствува, че започва нещо сериозно, и се зарадва.

— Знаете улица „Голяма Бронна“, нали?

— Разбира се.

Той каза номера на къщата и продължи:

— Ще влезете във входа. Там, вътре, на перваза над вратата, има ключове. Ще ги вземете.

— Това ли е всичко? — весело се учуди Линда Николаевна. Тя беше готова да изпълни нещо по-трудно, даже непосилно.

Брокман не споделяше нейното приповдигнато настроение.

— Трябва да бъдете много внимателна — каза той. — Най-напред ще вземете такси, ще пообиколите малко. Не е нужно да се оглеждате, но трябва да се уверите, че никой не ви следи.

— Едва ли ще вземе някой да ме следи. Четвърт век си живея съвсем тихо като в дупка.

— На връщане също. От къщата на „Голяма Бронна“ дотук никой не трябва да върви след вас.

— Разбирам.

Ето по такъв начин Линда Николаевна изпълни ролята на допълнителен предпазител във веригата, ролкова старателно пазена от късо съединение.

Тя донесе на Брокман три ключа, загънати в бележка. Това беше в неделя. А в понеделник, на 29 май, той я накара да замине за Москва и да му купи билет за влака до град К. Линда Николаевна каза, че може да вземе и за самолет, макар че и там ще се наложи да чака на опашка, но Брокман настоя за влак, без да обясни, че той не трябва да се ползува от услугите на Аерофлот, където пътниците непременно се регистрират по паспорт.

Сезонът на летните отпуски беше в разгара си и на касите на жп гарите имаше вавилонски стълпотворения. Линда Николаевна излезе от къщи в девет часа сутринта и се върна в девет вечерта с билет за бързия влак на 4 юни.

Тя завари Брокман разтревожен и недоволен. Оказа се, че докато я нямало, идвал някакъв човек.

Брокман си бил в стаята, когато чул да тропне входната врата. Знаел, че по това време при съседите няма никой — възрастните са на работа, децата от сутринта са на реката, тъй като е страшна суша и жегата, а пионерският лагер започва през юни.

Мъжки глас кротко извикал: „Линда Николаевна! Линда Николаевна!“ А след това, без да дочака отговор, този човек започнал да обикаля и да поглежда към прозорците. Като видял накрая Брокман, поздравил и се извинил за безпокойството. Виждам, казал, всички прозорци са широко отворени, а никой не се обажда. Затова реших да погледна дали стопаните не са в градината. Когато Брокман казал, че Линда Николаевна отишла по работа в Москва, човекът помолил да ѝ предаде, че са идвали от редакцията на местния вестник. Една от машинописките им е в отпуск, другата се разболяла и искат да знаят дали Линда Николаевна ще ги избави от това трудно положение.

В това нямаше нищо необикновено. Към нея са се обръщали с подобни молби не за първи път и не само от редакцията — през последните години има хроничен недостиг от машинописки.

Но този довод не убеди Брокман. Сторило му се, че пратеникът на редакцията бил доста любопитен — от двора назъртал във всички стаи, като че ли търсел нещо.

Това също е естествено — нали нея е търсел. Линда Николаевна го помоли да опише външността му. Външните белези не съвпадаха с никого от тези, които тя познаваше в редакцията.

Ето защо двамата, хазяйката и наемателят, спаха лошо тази нощ. А сутринта, без дори да измие съдовете след вялата закуска, Линда Николаевна се отправи в редакцията.

Отговорният секретар я посрещна като спасителка. Да, да, те са изпратили при нея човек с най-голяма молба и се надяват, че тя, както винаги, ще ги избави в трудната минута. „А пък аз си мислех кой ли е идвал — между другото забеляза тя, — като че ли някакъв непознат.“ Ами-и, това е техният стар домакин, когото Линда Николаевна прекрасно знае. Просто той от два месеца е престанал да пуши и ето че се поправил, понапълнял така, че нито една дреха не му става, трябва да си смени целия гардероб.

Линда Николаевна взе куп ръкописи и си отиде, като обеща да натрака всичко за утре.

Разказът ѝ за посещението в редакцията успокои Брокман.

Линда Николаевна се прибра в кухнята и седна пред своята безшумна електрическа машина с широк валик.

На 4 юни им предстоеше да се разделят, но не за дълго — само за три-четири дни, както я уверяваше Брокман. Влакът тръгваше от Москва в 21,40.

... В неделя, на 4 юни, Брокман пристигна в град К. Той носеше старата кожена чанта на Линда Николаевна, в която беше сложил „Спидолата“.

ГЛАВА 20

ТРИ ЛИСТА ОТ УЧЕНИЧЕСКА ТЕТРАДКА

Последната половин година Николай Николаевич Нестеров беше зает с това, което той наричаше свой основен фонд, тоест с чисто научна работа. Заради това даже се откъсна от своята преподавателска работа, която много обичаше, и помоли да го освободят от лекции за цял семестър. Проблемът, който не му даваше покой вече десет години и с решаването на който ту изцяло се заемаше, ту, виждайки неуспех при пореден опит, отлагаше за по-добри времена, най-после взе да му се изяснява и той, всецяло отдаден на търсенията на най-икономични решения, водещи към целта, работеше почти като в най-хубавите си години, усещайки отново предишния екстаз. Мисълта и духът му живееха пълноценно. Естествено, всичко това беше дълбоко вътре, херметически затворено в мисълта. Така, всецяло погълнат от тази вътрешна работа, Николай Николаевич съвсем не забелязваше това, което ставаше около него. Невинаги даже чуваше гласа на жена си, която го викаше за обяд.

Въпреки това, когато Олга Михайловна разказа на мъжа си какво е станало с приятелката на тяхната дъщеря, Николай Николаевич се изплаши.

— Господи, какво нещастие — каза той. — Но защо се е случило именно с нея? Такова хубаво момиче...

— Всички са хубави — отрязва го Олга Михайловна. — Ти по-добре погледни тука. — Тя с жест на разгневена антична героиня посочи към средата на стаята, където на пода бяха наредени блузки, поли, шалчета и други предмети от женския тоалет.

Разговорът ставаше в стаята на Галина, която в този момент отсъствуваше, беше извикана в милицията. А преди това Олга Михайловна направи щателна проверка на целия апартамент, включително и в кабинета на Николай Николаевич, което той в същност не забеляза, и измъкна от шкафовете, бюрото и сейфа всички вещи, които дъщеря ѝ беше скрила от нея.

Николай Николаевич си оправи очилата и погледна там, където сочеше пръстът на жена му.

— Извинявай, мила моя... Това са някакви мостри.

Тук Николай Николаевич най-после проумя, че жена му наистина е развълнувана, тя даже престана да контролира израза на лицето си.

— Глупак! Това са вещи на твоята обожавана дъщеря.

— Е, и какво? Тя иска да ги изхвърли ли?

— Мисля, че аз ще ги изхвърля.

— Не разбирам, скъпа... Каква връзка има?

Олга Михайловна въздъхна дълбоко и попита малко по-спокойно:

— А не си ли купувал ти тези скъпи парцали?

— Моля ти се, ти знаеш, аз изобщо не разбирам от дамска конфекция.

— Ах, да, ти просто й даваш пари. Тайно от мен. И ето резултата.

— Ако на момичето му харесва да се облича по-добре... хм-хм... по-разнообразно... според мен няма нищо осъдително... Ти самата...

— Не става дума за мен — прекъсна го Олга Михайловна. — Ти си сляп.

— Защо си толкова сърдита?

— Всичко това намерих в твоя кабинет. Тя го е крила от мен. Това харесва ли ти?

— Но, моля ти се, обясни ми... Нали ти ми говореше за онова бедно момиче... Как да свържем едното с другото?

— Ти ми кажи честно — знаеше ли за този гардероб в твоя кабинет?

— За първи път го виждам.

— Значи тя е крила и от теб. — Олга Михайловна стисна устни и се замисли. След това продължи с отпаднал глас: — Значи всичко това е по-лошо, отколкото си мислех.

— Но кое е по-лошо и какво си мислила? — искрено загрижен попита Николай Николаевич.

— Когато човек е чист, няма какво да крие. Аз отдавна подозирах, тази Светлана е забъркала нашата дъщеря в някакви тъмни работи. Ами тя е търговски работник. Ето я нейната търговия. — Олга Михайловна стана, нервно изпука пръстите си и се заразхожда покрай стената. — А тая нашата — заплес! Животно!

— Моля ти се, Оля, недей така! — Николай Николаевич винаги се смущаваше, когато неговата съпруга при силно нервно разстройство изведнъж се забравяше и въпреки волята си употребяваше лексикона от младежките си години, когато не се беше омъжила за него, академик Нестеров.

— Ти само фъфлиш, на тебе трябваше да се стегнат юздите — щеше да има полза от това!

— Но в къщи нямаме юзди — стараейки се да я върне в реално състояние, меко каза Николай Николаевич. — Ти смяташ, че тук има някаква криминална история?

— Ще бъде добре, ако не е така. Галина изобщо не е способна за такова нещо, но откъде да знаем какви ги е забъркала тази Сухова Светлана? Но съм сигурна, че тези проклети парцали е изкомбинирала тя.

Олга Михайловна не беше съвсем справедлива по отношение на Светлана Сухова, но тя не подозираше колко близко беше до истината, като свързваше разпилените скъпи вещи на пода с нещастieto на Светлана, нещастие, което поставяше семейство Нестерови в съвсем неловко положение — включително и това, че тяхната дъщеря е обект на внимание на криминалната милиция. А ако знаеше истинския произход на всички тези модни нещица, мигрената ѝ така щеше да избухне, че земята ще се разцепи, да не говорим за нейната слаба, многострадална глава.

— Ти смяташ да ги изхвърлиш ли? — попита Николай Николаевич, кимайки към вещите.

— Искам да облекча работата на милицията.

— Нима работата е отишла толкова далеч?

— Във всеки случай, докато ние тук разсъждаваме, нашата мълчаливка дава показания в милицията. Могат и обиск да направят.

Като видя, че мъжът ѝ се хвана за сърцето, Олга Михайловна изтича в спалнята и донесе от своята забележително богата аптечка валидол. Отваряйки капачката, тя мимоходом (мислено) се похвали, че благоразумно не съобщи на мъжа си за пръстена, който веднъж ѝ донесе Галина и тя го купи за смешно ниска цена. Този пръстен днес беше хвърлила в краката на дъщеря си, като заповяда да го предаде на предишната му притежателна ей така, без да ѝ върнат парите, не иска да го вижда повече в къщи.

Николай Николаевич се отказа от валидола. Като се оправи от минутката, слабост, той попита:

— В какво я обвиняват?

— В нищо, не се вълнувай — побърза да го успокои Олга Михайловна. — Трябвало да побеседват с Галина. Все пак е най-добрата ѝ приятелка. Да ти направя ли кафе?

— Да, моля ти се. Но ти сигурна ли си?

— Скоро ще се върне. Следователят, който се обади, каза за един час, не повече. Да не се измъчваме напразно. Като дойде, ще разкаже. Не е тя ударила Светлана, я.

— А може би ние ще трябва да поговорим с милицията? Да им разкажем за морала на нашата дъщеря...

— Да видим какво ще искат. Ако започнат да се заяждат, ще се наложи да се намесиш. Изобщо веднага трябва да заминем.

Николай Николаевич виновно разпери ръце.

— Това никак не е удобно... Имам много започнати работи...

— Аз казвам за мен и Галина. Ти можеш да си останеш.

— Имаш пред вид Алуца?

— Разбира се.

Връщането на Галина от разговора с Орлов и Семьонов, разбира се, имаше успокояващо въздействие върху разтревожените до крайност родители.

А като каза, че в милицията изобщо нямат нищо против нейното заминаване за Крим, тяхното душевно равновесие бе възвърнато — ако не напълно, то отчасти.

Въпросът за заминаването беше решен веднага. Трябваше да направят това-онова, да купят някои неща, затова решиха да тръгнат в събота, на 3 юни. Николай Николаевич се обади на секретаря си и го помоли да купи два билета за самолет. Олга Михайловна заповяда на Галина да нареди разпилените на пода вещи в един стар куфар и да го остави в килера (тяхната окончателна съдба тя смяташе да определи и обяви след това), а тя отиде до Вася — така наричаха Василиса Петровна, старата гледачка на Галина и домашна прислужница, която беше в отпуск по случай идването на сина ѝ със семейството си от Смоленск. Добрата Вася се съгласи да идва два пъти в седмицата, да чисти апартамента и готви на Николай Николаевич, който не трябваше да подивее самотен.

На 3 юни, в събота, Олга Михайловна и дъщеря ѝ отлетяха за Крим със сутрешния симфернолски самолет. Николай Николаевич с едва скривано удоволствие ги изпрати, егоистично предчувствайки колко добре ще използва своето благословено семейно единичество. Но всички изгледи за спокойствие изчезнаха в същия момент, когато, след като се върна от летището, пъкна в малкото огнеупорно чекмедже на бюрото си незабелязано предадения му от дъщерята пръстен. Галина нищо не можа да му обясни в присъствието на вечно бдителната си майка: само му прошепна: „Скрий го, моля ти се“. И той се смяташе задължен да изпълни молбата, без да вниква в причините, които са подбудили дъщеря му да предаде за запазване скъпоценната дреболийка. Доверена му беше тайна — въпрос на чест бе да я опази. Той би се презирал, ако разсъждаваше другояче.

Не беше успял още да затвори чекмеджето, когато телефонът иззвъня.

Много учтив глас каза:

— Николай Николаевич ли е?

— Да, слушам ви.

— Извинете за безпокойството. Казвам се Павел Синицин. Работя в Комитета за държавна сигурност.

Николай Николаевич искаше да каже „много ми е приятно“, но това му се стори предвзето, неподходящо за случая. Той каза:

— С какво мога да ви бъда полезен?

— Необходимо ми е да се срещна с вас. Свободен ли сте сега?

— В момента да.

— Ще ми разрешите ли да дойда?

— Разбира се, заповядайте.

— След петнадесет минути съм у вас.

След като положи слушалката, Николай Николаевич си помисли, че приятната вежливост на младежа, съдейки по гласа, не му пречи да бъде настоятелен. После съобрази, че това обаждане непременно има някакво отношение към печалната история със Светлана.

Когато Николай Николаевич отвори вратата и видя пред себе си наистина млад човек, който го гледаше с внимателните си сини очи и чакаше покана да влезе, предварително пригответеният официален тон изчезна от само себе си. Той каза свойски, по-просто:

— Вие сте Павел Синицин, нали? Заповядайте, заповядайте!

Павел се усмихна, влезе, затвори вратата след себе си и каза:

— А вие отваряте широко вратата и не питате даже кой звъни?

— Ами аз ви чаках — възрази Николай Николаевич. — Да минем оттук.

Павел влезе в хола след стопанина, като попита пътем:

— Вашият апартамент не е ли блокиран?

— Какво? — не разбра Николай Николаевич.

— Казвам, няма ли алармена сигнализация?

— А-а... представете си, няма. В къщи винаги има някой.

— Добре — отбеляза Павел.

Николай Николаевич му посочи фотьойла до малката масичка. Но преди да седне, Павел му показва служебната си карта.

— Въпреки че не питате, ето ми документите, но все пак е необходимо да се интересувате.

— Е, какво, само от чисто любопитство, така да се каже... — Николай Николаевич подържа картата за малко и я върна на Павел. — Никога не съм виждал ваши документи.

Следвайки примера на стопанина, Павел седна и весело каза:

— Знаете ли, Николай Николаевич, може смело да се каже, че ако съществуваше всесъюзно дружество на равнодушните, вие можехте да заемете поста президент. Е, като шега, разбира се.

Оценявайки шегата, Николай Николаевич се засмя, но разбра, че казаното от Павел е не от единственото желание да се пошегува. Той винаги се отнасяше с дълбоко уважение към всички без изключение, които изпълняваха своя професионален дълг, за каквато и професия да става дума, и никога не си позволяваше ни най-малко пренебрежение към неща, в които беше дилетант. Той изобщо не разделяше хората по признака на образованието или професията, не виждаше никаква принципна разлика, да кажем, между физика-теоретик и работника, който прави табуретки. И единият, и другият могат да бъдат истински работници и шарлатани. Николай Николаевич не считаше за нужно даже да се презират шарлатаните, за него те бяха празно място, дупка на геврек, той ги наричаше съкратено РВД, което значи „рицари на вечния двигател“.

Сега Николай Николаевич чувствуваше, че разговаря с човек, който се отнася към своята работа сериозно. Затова сметна за неуместни всякакви заобикалки:

— И така, с какво мога да ви бъда полезен?

— С вас трябва да обсъдим много неща. Разрешете по-накратко!

— Колкото по-кратко, толкова по-добре.

— Все пак в началото ще направя обща декларация — отново усмихвайки се, каза Павел. — Необходимо е да се убедите, че ние действваме в името на нашите общи интереси.

— Не се съмнявам.

— В такъв случай ще бъда пределно откровен, но ако ви се стори, че нещо премълчавам, моля, не ме съдете.

— Всичко ще разбере, не се безпокойте.

— Зная, че вашата жена и дъщеря заминаха със самолет днес за Крим. Но вие имате и домашна прислужница.

— Вася? Тя е в отпуск. Оля се договори с Вася да идва два пъти в седмицата.

— Желателно е да отмените това. Вие можете ли да й кажете да не идва?

— Мога, разбира се, но тя няма да ме послуша — убедено заяви Николай Николаевич.

— Добре, може би аз ще поговоря с нея. Къде живее?

Николай Николаевич отиде в спалнята, взе тефтерчето на жена си и намери адреса на Василиса Петровна. Павел го преписа и продължи:

— Сега два важни въпроса. Можете ли да заминете от града, Николай Николаевич? Как мислите по този въпрос?

— Не бих искал — призна си Николай Николаевич.

— Мисля, че няма да бъде задълго. Нали не се нуждаете от разни пособия за работата си?

— Освен главата — промърмори Николай Николаевич. — Далече ли трябва да отида?

Като разбра, че с този деликатен въпрос всичко беше наред, Павел се зарадва.

— Тук наблизно, на около петдесет километра. Там има прекрасни условия. Никой няма да ви пречи.

— И кога?

— Още днес. В краен случай — утре. Но по-добре днес.

Николай Николаевич поклати глава.

— Обаче!

— Добре, може и утре. Вие извинете, но това е извънредно необходимо, уверявам ви — разпали се Павел. — Не бихме ви безпокоили толкова настоятелно, ако имахме друга възможност.

— Разбирам. Но аз трябва да се приготвя...

— Не вземайте нищо излишно. Както за кратка командировка.

— Когато прекрачите шестдесетте, нито една командировка няма да ви се види кратка — меланхолично забеляза Николай Николаевич.

— Но как да организирам всичко? Какво ще стане с апартамента? Съпругата ми ще ме подложи на най-жестоко заточение. Тук всичко ще потъне в прах...

— Не се безпокойте. Вася след това ще се постарее. Съпругата ви навярно няма скоро да се върне. А апартаментът ще бъде под строг надзор, никой няма да разбие вратата.

— Надявам се. А с какво ще пътувам?

— Ще ви закарат и докарат. И съм сигурен, че няма да бъде задълго. Може би за няколко дни.

— Склонихте ме. И още какво?

Павел въздъхна. Имаше си той такъв безконтролен навик, или по-точно, условен рефлекс, когато пристъпваше към труден въпрос, той напълваше гърдите си с въздух, като че ли ще се гмурне надълбоко. Сега беше именно такъв отговорен момент.

— Кажете, Николай Николаевич, работата, с която сега се занимавате, далече ли е още от завършване, или може да се смята в основата си готова?

— Вие запознат ли сте с физиката, математиката?

— Само в пределите на средното училище.

— Тогава нищо няма да разберете.

— В общи черти — на какъв етап сте?

— На всички изведнъж — Николай Николаевич не обичаше да разсъждава „в общи черти“ даже с колегите, когато ставаше въпрос за неговата работа. Той не смяташе за нужно да смекчава тона, след като съзнаваше безполезността на разговора.

Но Павел беше готов за това. Той обясни:

— На нас е известно, че сте намерили важни решения. Но те са недостатъчни, за да се реши проблемът като цяло. Още много ли ви остава?

— Въпросът е наивен. Даже не е и дилетантски. Не се задълбочавайте в същността на моите анализи. По-добре кажете какво се иска от мен. Започнете от другия край.

На Павел не оставаше нищо друго, освен да признае своята непредпазливост. Нали искаше по-кратко...

— Вие сте прав. Извинете, ще се постарая по-нататък без предисловия, но едно съм длъжен да ви кажа: от вашата работа се интересува едно от чуждите разузнавания. Дотолкова се интересува, че са направили ключ за вашия апартамент.

— И затова ще бъда толкова спокоен за апартамента? — на свой ред се пошегува Николай Николаевич.

— Във всеки случай бравата няма да бъде разбита...

— И какво по-нататък?

— Ние трябва да ги снабдим с материалите, които те искат да получат.

— Тоест?

— Няколко формули, написани с вашата ръка. Нали работите и в къщи?

— И в къщи, и на улицата. Навсякъде. Но аз не оставям записки извън института. — Относно записките той не беше съвсем точен, но не придаваше особено значение на това.

— Може и да оставите — каза Павел.

Николай Николаевич се начумери и след като помисли малко, попита:

— Лъжливи?

— Да. Но не бива това да изглежда грубо. Трябва да направите някоя грешка във формулите, която трудно може да се открие. Тя трябва да изглежда естествено. Във всеки случай допустима. Знаете какви грешки понякога има по вестниците, например в нотациите за шах. Гледаш партията — на трийсет и осмия ход завършва, черните се предават пред неизбежен мат. Започваш да я разиграваш на дъската, правиш ходовете внимателно, както е написано в нотацията, а няма никакво матово положение. Оказва се, че на трийсет и петия ход белият кон от еф четири трябва да направи ход на же шест, а не на е шест, както е посочено във вестника. Грешка. Но по принцип конят може да се движи и така, и така. Разбирате ли?

— Майсторът бързо ще намери грешката — скептично забеляза Николай Николаевич.

— Вероятно взех неподходящ пример. Във вашите разработки може да се сгреша по-тънко.

— Това не е толкова лесно, ако е зададено правилно условие.

— Но все пак е възможно?

Николай Николаевич може би вече пресмяташе как може да се направи това. Той гледаше през Павел и като че ли не чу последните му думи.

Като почака малко, Павел повтори:

— Считате ли, че това е възможно?

Николай Николаевич сърдито го погледна.

— Вие можете ли да карате велосипед?

— Въобще да.

— А ако ви предложат да карате като човек, който не може, какво ще направите?

— Не зная. Най-много да падна.

— Ха така. И това ще бъде естествено. Само клоуните падат естествено. Това също е изкуство, както да танцуваш по въже.

— Искате да кажете...

— Аз казвам да се престориш на заблуден, когато знаеш истината, никак не е просто. Да се направи това, което предлагате, може. Но ще трябва време.

— Достатъчно ли е едно денонощие?

— Не зная. Трябва да се постарая.

— Трябва, Николай Николаевич.

— Ако това е всичко, хайде да се договорим как ще ме вземете утре и аз да се заема с работата.

— Това не е всичко, Николай Николаевич. Имате ли в апартамента някакво скрито местенце, тайниче? Ваше лично?

— В бюрото си имам огнеупорно чекмедже. Но това не е никакво тайниче.

— Ще разрешите ли да погледна?

Отидоха в кабинета. Николай Николаевич отвори чекмеджето. Там имаше две ученически тетрадки. Той се закашля в ръката си, като си спомни думите за работните записки. Но Павел се престори, че не

се сеща от какво е предизвикано това срамежливо закашляне. На пръстена като че ли не обърна внимание.

— Такива ли тетрадки ползвате винаги? — попита Павел.

— Стар навик.

— Ще бъде по-добре да махнете тези тетрадки оттук.

— Да, разбира се.

— Но това, което ще сложите утре тук, трябва да има гарнитура. Иначе ще бъде неестествено. — Павел се наведе към Николай Николаевич: — Извинете, използвах вашата терминология.

— Ще се намерят в института безобидни чернови.

— Би било добре да ги вземете.

— Ето, виждате ли, отново времето...

— Отивам си, Николай Николаевич, тръгвам — сепна се Павел. — Ще бъда тук утре в три, тоест в петнайсет нула нула.

Изпрацайки го до вратата, Николай Николаевич изведнъж си спомни:

— Да, какво исках да ви кажа...

Павел вече беше хванал дръжката на вратата и се обърна.

— Слушам ви, Николай Николаевич.

— Възможно е така да ми се е сторило... Когато говорехте за равнодушните, нали имахте пред вид в широкия смисъл на думата, отколкото във вашия контекст?

Павел беше вече забравил кога и по какъв повод беше говорил за равнодушните, тъй като изтеклият час бе посветен на конкретна работа, твърде важна за него, за да помни някакви странични моменти. Но той видя, че по израза на лицето на домакина, за него не бе страничен момент.

— Какъв беше контекстът? — попита Павел, досещайки се вече какво има пред вид Николай Николаевич, бащата на Галина Нестерова, приятелката на Светлана Сухова.

— Вие ме обвинихте, че не поисках документите ви.

— Това беше от нерви, Николай Николаевич. Когато идвах към вас, много се вълнувах... Обзеха ме разни съмнения... Неувереност... Някак си исках да се самоутвърдя. А човек най-добре се самоутвърждава, като учи на ум и разум другите. Не е ли така?

Павел отново облече всичко в шеговита форма, но и този път Николай Николаевич усети скрит укор към себе си. Той каза:

— Ценя вашия такт. Не искате да ми четете морал в собствения ми дом. Но не се преструвайте и не ме убеждавайте, че не ме смятате за стар мекушав човек. — Той замаха с ръце, като видя, че Павел иска да възрази. — Да, да, точно така е. Храня, обличам, глезя, а с какво се занимава родната ми дъщеря — не зная. И най-срамното е, че не искам да зная, защото ще ми създаде грижи. Пречи ми. Нямам време.

Този взрив на самоунищожение не учуди Павел.

— Не се разстройвайте — каза той. — Което се е случило, случило се е. Вашата дъщеря не е безнравствен човек. А всеки има нужда от урок. — Искрено желяейки да поправи настроението на Николай Николаевич, весело каза: — Няма нищо, животът е напред! А аз, честна дума, просто така си подхвърлих за равнодушието, без да намеквам за нещо.

— Ще ми разкажете ли някога цялата истина? — сериозно попита Николай Николаевич.

— Непременно! Сега не мислете за това. Трябва да работите.

— Работа, работа... Какво е работата? Глупак съм аз, както ще каже жена ми...

На другия ден, в неделя, на 4 юни, Павел пристигна в три часа, както бе казал.

— Знаете ли, че аз съвсем не съм готов — каза Николай Николаевич веднага след като се поздравиха.

Павел се изплаши.

— Не сте ли написали?

— Не за това. Трябва да си приготвя багажа.

— Ох, Николай Николаевич, добре, че сърцето ми е здраво, а току-виж станало нещо... Къде е тетрадката?

— Може би и ръцете ви треперят? — с ирония подхвърли Николай Николаевич. — Вие, млади човече, губите достойнствата си.

— Напълно сте прав. Но ще се поправа. Разрешете да погледна в тетрадката.

Николай Николаевич го заведе в кабинета. На бюрото лежеше ученическа тетрадка в посивяла обвивка. Павел я взе. Тетрадката беше с широки редове. Трите първи страници бяха осеяни с цифри и математически знаци. Тук-таме зачеркнато и подчертано. Имаше и две петна от мастило.

— Получило се е много естествено — каза Павел, посочвайки петната.

Николай Николаевич се намръщи.

— Надценявате ме. Това беше неумишлено, просто мастилото е лошо. Аз работя постарому, с перо.

Върху бюрото наистина имаше прибор с две мраморни мастилници и в тях имаше виолетово мастило. Целият прибор беше осеян с медно светещи засъхнали петна.

— Все едно, добре е — каза Павел. — Сега ще направим следното... Дайте ключа.

Николай Николаевич му подаде връзката ключове. Ключът от огнеупорното чекмедже се отличаваше от другите по това, че беше месингов и релефен. Павел го извади от връзката и каза:

— Нали не искате да разбият касата?

— Е, каква каса е това?

— Все пак е жалко. Значи ще направим така... — Павел отвори чекмеджето. Там имаше отделни листове, откъснати от тетрадка. Вчерашната тетрадка вече я нямаше. Като показа листовете, Павел попита:

— Гарнитурата подхожда ли на основното ястие?

— Напълно.

— И няма нищо ценно?

— Обикновени сметки.

Павел сложи тетрадката върху листата, заключи огнеупорното чекмедже и отвори вратичката на бюрото.

— А ключовете ще скрием тук. — Той отвори средното чекмедже, където имаше стари бележници, калъфки за очила, моливи, счупени висулки за верижки и разни други дреболии, и сложи ключа в десния ъгъл на дъното. След това бутна чекмеджето и се усъмни:

— Ами ако не го намери?

— Според мен тази желязна кутийка в бюрото може да се отвори с клечка за зъби — каза Николай Николаевич. — Аз не бих затворил вратичката на бюрото все пак.

— Вие сте прав — съгласи се Павел и отвори вратичката. — Но да се надяваме, че все пак ще намерят ключа. Бюрото не се ли заключва?

— Както виждате.

Като свършиха тази работа, Павел помогна на Николай Николаевич да събере в куфара най-необходимото и слязоха в чакащата ги кола. Павел каза, че за по-малко от час ще бъдат на място.

В понеделник, на 5 юни, Брокман дойде в град К.

Пристигна в девет без четвърт. Като спа до осем, Брокман успя да се избърсне и да пие чаша чай, който му предложи придружителката на вагона. Напусна влака последен.

Качи се на автобуса за центъра и след двайсет минути слезе на спирката срещу пощата.

После се нареди на опашка за такси. Качи се на едно и каза на шофьора да кара към гарата, а оттам се върна в центъра с автобус. Той проверяваше дали няма след него проследяване, но не откри нищо подозрително.

Имаше подробно разработен план, но първо трябваше да се нахрани добре, а между впрочем кафенетата и ресторантите, покрай които мина, още не бяха отворени.

Тогава реши да се заеме с телефонната част на плана и намери на една тиха уличка телефонна кабина под сянката на стар прецъфтял кестен.

Линда Николаевна му беше дала цяла шепа по две копейки и когато автоматът му глътна три монети още при първата цифра, показвайки „заето“, Брокман тръгна нататък и намери друга телефонна кабина.

Най-напред набра домашния телефон на Николай Николаевич. Никой не отговори. Повтори звъненето — същият резултат.

Следващият беше институтският телефон на Нестеров. Женски глас каза:

— Ало, слушам ви.

— Моля ви, Николай Николаевич?

— Няма го, в отпуск е. Кой го търси?

— По лична работа. Кажете, Николай Николаевич заминал ли е? Или е в града?

— Замина.

— А семейството му?

— На такива въпроси не отговарям. Извинете.

Планът на Брокман предвиждаше това.

Напусна телефонната кабина и се запъти към кафенето, което беше забелязал минавайки — то беше отворено. Брокман закуси добре, за да може до вечерта да не мисли за ядене. Разбира се, в чантата си имаше пакет със студена кокошка, сандвичи и пресни краставички, приготвени му от Линда Николаевна. Брокман винаги отреждаше едно от най-важните места на храната в своя рискован живот.

След като се нахрани добре, можеше да пристъпи към работата.

От главната улица зави по пресечката, след това сви към уличката, водеща към реката, и като преброи три кръстопътя, на четвъртия тръгна надясно — той се придвижваше точно по чертежа, който беше научил наизуст още преди да се качи на „Олимпик“, а също и номера на колата, която се канеше да кара.

Жигулото с номер КИЖ 37–64 трябваше да бъде на площадката пред сградата на тръста „Оргтехстрой“, а тя се намира на улицата, по която вървеше Брокман. Между другото, той по-трудно запомни наименованието на тръста, отколкото номера на колата.

Уличката правеше голям завой и Брокман видя отляво зад невисока желязна ограда с широк вход без врата триетажно сиво здание. Отпред имаше правоъгълна асфалтирана площадка, върху която стояха разноцветни коли. Брокман изброи шест. Синьото жигули с номер 37–64 беше в дъното на площадката. Другите коли не му пречеха да излезе.

Най-напред Брокман влезе през вратата, от двете страни на която имаше масивни черни табели със златни букви „Оргтехстрой“. В хола имаше няколко души, които пушеха до отворения прозорец и разговаряха тихичко. Те не му обърнаха внимание. Като вдъхна от възкиселия въздух на почтеното учреждение, Брокман веднага се върна, приближи се до колата с приготвения ключ в ръка, отвори вратата, сложи чантата си на задната седалка и седна зад кормилото.

Зашари с пръсти под гърба на седалката, намери ключа за мотора и запали колата. Погледна бензина пълен резервоар.

Предното стъкло беше много замърсено. Брокман извади от жабката (тази дума той научи от Михаил Тулев) пълномощно за каране на колата, а след това взе една стара гюдерия и излезе да изтрие стъклото. После намери в колата чистачките и ги сложи. След всичко това изкара колата от площадката на уличката. Той се смяташе за

първокласен шофьор. Налагало му се беше да кара най-различни коли (преди тръгването си за тук три дни се учи да кара жигули в Разузнавателния център). Но се придържаше към правилото, че в непознат град всеки зад волана трябва да се чувствава като нов шофьор, строго да спазва правилника за движение по пътищата и главното — да не превишава скоростта.

Брокман тръгна първо към реката, после зави към центъра, слезе до гарата, след това тръгна към пазара, отново в центъра и най-после към дома на академик Нестеров. Без да излиза от колата, той огледа всички входове на къщата и пътищата към нея, след което тръгна за другия край на града.

Като спря до един телефонен автомат, позвъни в, дома на Нестеров. Никой не вдигна слушалката.

Брокман седна зад кормилото, запали цигара и бавно потегли по дългата улица, водеща извън града.

Беше един и половина, слънцето току-що започна да клони на запад и печеше много силно. Брокман реши да потърси сянка и тръгна към края на града.

Улицата го изведе към реката и той видя в далечината висящ мост, по който се движеха хора и коли. Отсрещният бряг бе обрасъл и зад редицата заоблени върхове на дърветата блестяха на слънцето разпръснатите из широкото поле малки езерца.

Брокман се насочи към моста, премина по него и като зави при тясното асфалтирано разклонение, след около пет минути се оказа в една прекрасна гора. Вековните дървета бяха наредко едно от друго и под тях, върху свежата изумрудена трева, си почиваха хора. Имаше и много деца.

Като мина още по-нататък, Брокман забеляза на полегатия бряг към реката гъст лещак и тук-там разпънати палатки, а около тях — коли с разтворени врати. На едно място гореше огън и около него, бранейки се от пушека, бяха наклевали жени с бански костюми и бъркаха тенджерата над огъня. Зад храстите играеха волейбол.

Брокман слезе от пътеката и изключи двигателя.

От плажа се чуваха весели викове и плясък от водата. Някой беше пуснал тихичко радиото в колата.

Видът на палатката навяваше щастливи мисли у Брокман. Ще се наложи да ношува в този град, а да се възползува от съвета на Линда

Николаевна и да обикаля около някой хотел, за да намери стая под наем от местните жители, смяташе за неразумно, по-добре да мине без това. А виж, ако имаше палатка, би могъл да се устрои в това туристическо градче, без да прибегва до ничие посредничество. Е, би могъл да пренощува и в колата, като се пъкне някъде навътре. Но палатката беше за предпочитане.

Не му дойде на ум, че прекалено любознателният наблюдател, като види в този извънградски стан кола с номер на град К., може да се учуди: защо местният жител е решил да нощува по цигански? Впрочем тази непредпазливост не криеше особена опасност, защото лагерът на автотуристите се беше разтеглил на километър и половина и кой ще тръгне да гледа номерата на колите, които бяха не по-малко от петстотин?

Одобрил собствената си идея, Брокман тръгна за града с цел да купи в спортния магазин малка туристическа палатка.

В магазина нямаше палатки — нито големи, нито малки. Продавачът, един флегматичен младеж, лениво увери Брокман, че няма да намеря никакви палатки и в другите магазини. Вместо това продавачът го посъветва да си купи брезентово покривало за лодка — останали са последните две. От тях при известно старание може да се ушие едноместна палатка, само че без под.

Брокман не смяташе да си шие палатка, но си купи едно покривало, като си помисли, че при случай може да му послужи за дюшек, а ако завали — за покрив.

В три часа обядва в един тих безлюден ресторант. След това позвъни в дома на Нестеров. Никой не отговори, както преди, и Брокман си помисли, че ще се отърве от много допълнителни грижи, ако осъществи набелязания още днес план, без да отлага за по-нататък. Благоразумието обаче изискваше да бъде внимателен. Бяха изминали пет или шест часа, откакто позвъни за първи път в апартамента, където трябваше да проникне. Може стопаните да са заминали само за един ден и вечерта да се върнат. Трябва да изчака поне едно денонощие — така ще бъде по-сигурно.

Като започна да разсъждава за предстоящата работа, Брокман изпита нетърпение, а това никак не подходеше за неговото положение. Нетърпелив — значи прибързан, а когато човек бърза, той непременно прави грешки. Брокман трябваше да се настрои така, че

може да се наложи да прекара в този град не един ден и даже не една седмица. Всичко зависи от това, какво ще намери в квартирата на Нестеров.

Бавно обиколи околностите на града. Времето течеше бавно. За да не минава напразно, той се стараеше да наблюдава живота на гражданите, но това можеше да му послужи, както се казва, само за общо развитие, практическа цена нямаше, а, второ, той не се намираше в такова състояние, че някакви подробности от чуждия бит да го отвлекат от мисълта за предстоящата сериозна работа. Единственото, което малко го развлече, беше странният порядък на автотранспорта в чертите на града. Колите бяха паркирани на половината от улиците. Никаква такса за престой. Никакъв контрол. А когато се опита да разбере по какъв начин колата, която караше сега, е могла безнаказано, без да привлече нечие внимание, седмици да стои на площадката пред държавно учреждение (а тя е стояла навярно не по-малко от две седмици) — това се оказа свръх неговите сили. Даже ако му бяха казали, че доскоро в тръста „Оргтехстрой“ собственикът на колата е работел като извънщатен юрисконсулт, това нищо нямаше да му говори.

В осем часа вечерта той позвъни на Нестеров — телефонът мълчеше.

Брокман тръгна през моста за туристическия лагер, който не беше още затихнал.

Като остави колата на избраното отпреди място — там, където видя летящата над храстите волейболна топка, — той излезе и се протегна така, че нещо изпука в схванатите му рамене и с удоволствие вдъхна свежия речен въздух. Отново чу удара по топката и самата топка. Имаше чувството, че тези отчаяни хора цял ден с това се занимават, подхвърляйки си без мрежа.

Като извади от чантата припасите от Линда Николаевна и ги разположи на тревата, той видя, че силно ударената топка лети по коса траектория към него. Топката падна на тревата до краката му и като отскочи, се удари в задната врата на колата. Тутакси от храстите изскочи слабичка блондинка в светлочервен бански. Когато тя се приближи, Брокман я разгледа. На около двадесет и пет, хубавичка, очи сиви със синкав оттенък.

— Здравейте — каза блондинката.

— Добър вечер — отговори Брокман.

Тя погледна разстланите продукти и попита, като вдигна топката от земята:

— Новичък ли сте тук?

— Да, току-що пристигнах.

— Сухоежбина значи?

— Ами, реката е пълна с вода.

— Това е опасно в днешно време. Ние сега ще запалим самовара, цяла компания сме. Ако искате, присъединявайте се.

И подскачайки, тя отиде нагам, откъдето се появи.

Чаят беше тъкмо навреме — Брокман много искаше да пийне. А и момичето беше много симпатично и естествено. Не, никакви такива мисли не възникваха у него, въпреки че отдавна тъгуваше за женска ласка, за женско тяло. Но това после, после, после... Той ме виждаше причина да откаже предложението, направено толкова непринудено.

Като прибра храната в чантата, Брокман тръгна към посоката на момичето. На малка полянка сред храстите имаше сива волга, до нея — бяла палатка, малка, едноместна, а пред палатката на тревата около димящия самовар седяха четирима души — блондинката с червения бански и трима младежи, всички спортисти на вид, вече успели да почернеят.

Поздравиха се, запознаха се. Брокман не запомни имената на момчетата. Момичето се казваше Нина.

Той прибави своите запаси към тяхната храна. Те имаха и водка, но Брокман отказа да пие, като се мотивира с това, че на другия ден главата му трябва да бъде бистра. Наляха му в една голяма порцеланова чаша гореща вода от самовара, а Нина му предложи да си вземе от кутията пакетче чай за еднократна употреба. Тя отвори кутията с мармалад.

Младежите пиха водка и започнаха да ядат с апетит. Брокман не изоставаше от тях, макар че не пи водка.

Поглеждайки към волгата, той попита Нина:

— Ваша ли е?

— Да.

— Отдалече ли сте?

— От Ленинград.

Първата буква на колата беше „Л“.

След като се нахраниха, всички си наляха чай. Всички, както и Брокман, си сложиха пакетчета за запарка и гребнаха от мармалада в кутията.

Започваше да се стъмва, когато Брокман си взе чантата и стана.

— Време ми е да ходя да спя. Утре ще ставам рано. Много ви благодаря.

— Приятни сънища — каза Нина. — Заповядайте утре отново на чай.

Като се върна при колата, Брокман постла брезента върху тревата, но изведнъж се размисли. Безпокоеше се за „Спидолата“. Ако легне под открито небе, а радиостанцията остави в колата — ще бъде рисковано: лесно може да се отвори колата, а във всяка страна има дребни крадци по автомобилите. Да сложи „Спидолата“ под главата си като възглавница, това също не е сигурно. Затова Брокман реши да спи в колата.

За да няма сутринта вид на бездомен английски просяк, нощуващ по пейките на Хайд парк, той се съблече по гащета, смъкна малко стъклото, пусна предната седалка назад, сложи чантата със „Спидолата“ под главата си, зави се с покривалото и заспа под тихия плясък на водата, идващ от плажа.

Събуди се от птичите песни в четири и половина. И първото нещо, което откри, бе, че чантата със „Спидолата“ я нямаше под главата. Беше изчезнала.

Познатият полъх на опасността го духна в лицето. Той никога не се оплакваше от лош сън, но да заспи толкова дълбоко, че да не усети как изпод главата му измъкват възглавницата, това не беше възможно.

Нима онази със сивите очи му беше дала с мармалада приспивателно? Значи той отдавна е на мушката! И по такъв начин му дават да разбере, че намеренията му относно апартамента на Нестеров са известни?

Глупости! Не можеше да повярва, че е така.

Брокман отиде на полянката, където снощи пиха чай. Колата и палатката си бяха на място. Върху храстите на лещака бяха проснати червеният бански и бельото на сивооката блондинка. Палатката беше затворена, но Брокман видя през цепнатината спящата Мина.

Той се измъкна от храстите на брега.

Реката и плажът бяха още празни, само някакъв слаб старец правеше физзарядка на сто метра от него.

Брокман се изкъпа. Водата беше хладна, точно такава, каквато обичаше и в каквато отдавна не беше плувал. Като излезе на брега и се изсуши, почувствува облекчение. Ясно осъзна, че трябва да доведе работата докрай, независимо от това, кой беше взел „Спидолата“ — контраразузнавачи или случайни крадци. Той не допускаше, че това е работа на контраразузнаването — защо така грубо ще действуват на половината път?

Когато му изсъхнаха плувките, той се облече и тръгна за града. Към шест часа позвъни у Нестерови от един автомат близо до къщата. Телефонът, както преди, мълчеше. Брокман окачи отмерено сигнализиращата слушалка, отхвърли и последните съмнения. Дойде време да действа.

Както си бе набелязал вчера, колата остави до първия вход, побликия до изхода. Апартамент номер 57 беше в трети, на третия етаж.

Брокман се изкачи по стълбата, без да бърза. Отвори едната брава, после другата, съвсем спокойно, като че ли не за първи път влизаше в този апартамент. Не се страхуваше от тревога — бяха му казали, че няма никаква сигнализация. Като влезе, заключи и с двата ключа и сложи веригата.

В апартамента беше задушно. Обиколи стаите, погледна в кухнята. По всичко изглеждаше, че стопаните са заминали скоро, но не за един ден: в двете стаи креватите, шкафовете и креслата бяха покрити с избелели одеяла. Стенният часовник в хола беше спрял.

В кабинета Брокман си свали сакото, сложи го на стола и пристъпи към щателен оглед.

Преди всичко, разбира се, масата и бюрото. В бюрото трябваше да бъде огнеупорното чекмедже — ето го. Не можа да получи ключа от него, но лесно ще го открие. Все пак трябва да го потърси.

Брокман беше добре обучен да прави обиск в непознати помещения, без да оставя следи.

След около десет минути той намери ключа от чекмеджето.

Преди да фотографира книгата в чекмеджето, направи две снимки на самото чекмедже — със затворена и отворена вратичка. Както летците по време на война за документиране на хвърлената

бомба първо снимат летящата бомба към целта, и след това резултата от бомбардирането.

Можеше да се каже, че той работеше без всякакво вълнение. Даже се полюбува на пръстена в чекмеджето и го премери — ставаше му точно на малкия пръст.

Всеки лист снима по два пъти, а три листа от ученическата тетрадка — по четири пъти. Тези три листа му се сториха най-важни, защото не бяха откъснати от тетрадката, значи съдържаха нещо цялостно. Като сложи всичко, както си беше, Брокман облече самото си и погледна часовника. Беше шест часът. Сградата още не се беше събудила. Брокман излезе от апартамента, заключи с двата ключа. Никой не го срещна по стълбата.

След двадесет минути паркира колата там, откъдето я беше взел — на площадката пред „Оргтехстрой“ — тук нямаше никой още по това време. Остави я в пълен ред, даже сложи чистачките на предишното им място. Само бензинът беше доста намалял, но ще стигне до първата бензиностанция.

До гарата отиде пеша — не искаше да се поти в тролейбус или автобус, които бяха претъпкани.

Що се отнася до задачата, като че ли трябваше да е доволен от изпълнението, но премисляйки всичко подред, не изпита особена радост. Не беше осъществен вариантът да се добере до самия академик Нестеров, а получи само някакви отделни негови ръкописи. Сега трябва да изпрати филма, специалистите ще проверят какво е снимал и ако се окаже недостатъчно, ще се наложи още да поживее у Линда Николаевна неизвестно колко време. А това в същност не бе най-добрият вариант...

На гарата Брокман веднага се запъти за билет. На касата беше пълно — пред всяко гише имаше големи опашки. Като си избра една от тях, нареди се и си заповяда да не се озлобява нито към съветския пътнически жп транспорт, нито към инструкцията, която му забраняваше да се възползува от услугите на Аерофлот, поради това, че не е много желателно разузнавачът да си показва паспорта на когото и да е, а още по-малко в официални учреждения, било то и Аерофлот. Впрочем Линда Николаевна казваше, че повече време се губи при ваденето на билет за самолет, отколкото за самото летене.

След като стоя четири часа, Брокман най-после стигна до гишетото. За спален вагон билети вече нямаше. За вагон с купета също. „Вземете, каквото ви дават“ — раздражено каза някой от мъжете на опашката и Брокман получи билет със запазено място в общ вагон.

Влакът тръгваше точно, както от Москва за насам — в 21,40. Изпълнявайки инструкцията, изискваща да не стърчи на гарата, Брокман отиде в града и използва времето за запознаване със заведенията на обществено хранене. Както винаги, имаше отличен апетит.

Влезе във вагона пет минути преди тръгването.

По пътя Брокман си направи равносметка от пътуването. До къщата на академик Нестеров му се отдаде лесно да се добере — това е плюс. Но имаше и голям минус: остана без радиостанция и сега единственият начин за връзка му оставаше разпределените по дни и часове еднократни подвижни тайници. Лошо, много лошо. Но друг начин нямаше...

Преценявайки, че сивооката блондинка се е приближила към него не току-така, той реши да се проверява много внимателно, все едно, че от това зависи животът му.

В Москва влакът пристигна, както в град К., в девет без четвърт. Брокман обикаля града до тъмно, а след това седна в електричката. По пътя два пъти слиза на малки спирки и се качва на следващия влак. „Опашка“ нямаше. Линда Николаевна му отвори вратата в къщи в дванадесет и половина през нощта.

ГЛАВА 21

КУТЕПОВ ДАВА ПОКАЗАНИЯ

Известно е, че когато човек се намира в затвора под следствие, най-страшна за него е неизвестността. Очакването на процеса е по-мъчително от самия процес, а присъдата, дори и най-строгата, смъква от душата непоносимата тежест на неопределеността.

Не беше трудно да се отгатне състоянието на Кутепов след първите кратки разпити. Той трескаво се стараеше да предугади какво точно е известно на следствието и до каква степен, в какво могат неопровержимо да го уличат и какво засега е в областта на предположението.

Като адвокат разбра, че добре подготвеното алиби относно Светлана Сухова не струва нищо, и както се опасяваше, беше лесно опровергано. Сега основният въпрос бе дали Светлана е жива. Ако тя даде показания, всички по-нататъшни доказателства за неговата вина ще бъдат безспорни.

Но въпреки всичко той страстно желаше тя да бъде жива. Наизуст помнеше статиите от Углавния кодекс и знаеше, че опит за убийство с цел заличаване на друго престъпление не се осъжда по-меко, отколкото самото убийство. Но тук влизаше в сила и едно друго страшно обстоятелство.

Марков беше споменал за Карл Шлегел, оберщурмфюрера от СС. Значи на контраразузнавачите е известно военното минало на Кутепов, за чието укриване той беше готов на всичко и както сега става ясно, съвсем напразно. Историята с този проклет негатив, заради който проникна в апартамента на Дмитриеви, само му навреди. На всичко отгоре и убийство! Светлана трябва да живее, нека живее!

Думите на Марков, че Кутепов утежнява вината си, като не казва цялата истина, опитвайки се да заблуди следствието, постепенно ставаха истина за него и само един безумец или тъп олигофрен не можеше да признае това. Две денонощия не спа и нищо не яде, само пи

вода. На третия ден помоли ръководството на затвора да съобщи на Марков, че Кутепов иска да даде показания...

В кабинета на Марков бяха Павел и Семьонов.

Влизайки, Кутепов видя върху двете кръгли масички до стената ключовете и бравите, които са веществени доказателства по делото, и иззетите му вещи при арестуването.

Като видя Павел, Кутепов се поспря и няколко секунди го гледа, дълбоко замислен.

— Вие сте решили да говорите? — попита Марков, когато Кутепов при повторната покана седна на посоченото му място.

— Да. Ще разкажа всичко напълно откровено. Готов съм според силите си да помогна на следствието.

— От вас се иска само истината.

— Ще разрешите ли да задам един въпрос? — с несвойствен тон умоляващо каза Кутепов.

— Моля.

— Жива ли е Сухова?

— Да.

Кутепов сякаш целият се размекна.

— Откъде ще започнем? — каза Марков. — Хайде от самото начало. За кого сте работили и как е станало това?

— През есента на петдесет и трета година имах нещастие да се съглася да сътруднича на един човек, обещах да му правя някои услуги. Тогава той работеше в някакво посолство в Москва. До миналата година не ме бяха тревожили, но през януари получих поздрав от него и ми възложиха тази задача, която завърши толкова печално. — Като се справи от първото вълнение, Кутепов придоби дар слово.

Марков прецени това като лош симптом и прекъсна потока от думи:

— Моля да бъдете конкретен. Кой е този човек? Как се казва?

— Той се представи като Арнолд.

— По какъв начин се запознахте? Защо на вас се представи?

— Той ме знаел.

— Откъде?

— Имахме общи познати.

— От войната?

— Вижте какво...

— Ще улесним задачата ви. — Марков извади от папката служебния формуляр на бившия хауптман.

Кутепов леко хвърли поглед към жълтия лист и заговори бързо, като че ли беше чакал да му напомнят.

— Да-да, оттам. За съжаление обстоятелствата бяха много неблагоприятни...

— За това ще разкажете друг път — отново го прекъсна Марков. — Чий приемник беше Арнолд?

— Аз съм служил под командването на оберщурмфюрера от СС Карл Шлегел, вие споменахте за него миналия път. А той имаше един приятел Хайнц Весел от разузнаването. Той идваше от Берлин.

— Весел ли ви завербува?

— Щом така се нарича...

— Добре. Кой ви предаде поздравите от Арнолд? И как?

— Не си каза името. Само паролата. Разговаряхме около един час. Говореше прекрасно руски.

— За какво говорихте?

— Той ми каза, че трябва да завържа приятелски отношения с две момичета — Светлана Сухова и Галина Нестерова.

— За какво?

— Той не спомена за крайната цел. Каза, че от време на време ще получавам инструкции. Така и стана.

— Как смятахте да се запознаете?

— Това зависеше от моята инициатива. Вие разбирате, при голямата разлика във възрастта не можех да разчитам на нещо такова... Изобщо, трябваше да проявявам изобретателност.

— В името на безкористната дружба?

— Трябваше да ги предразположа към мен, да им стана, така да се каже, духовен наставник. Да почувствуват, че съм им необходим.

— В какво отношение трябваше да ги наставлявате?

— Не искам да се оправдавам, говоря ви напълно откровено, но този човек беше, много, циничен. Той каза, че трябва да търся у хората червейчето, а ако го няма, да се постарая да го създам.

— Как пристъпихте към изпълнение на задачата?

— Отначало ги наблюдавах. Имах свободно време, когато минах в пенсия.

— Какво значи наблюдавахте?

— Често ходех в универмага, където работеше Сухова. Понякога ги придружавах по улиците.

— Те можеха да се усъмнят?

— Какви подозрения може да предизвика един безобиден старец? Освен това те са доста наивни.

— В какво се състоеше планът ви?

— Да се запозная и след това да използвам малките човешки слабости. Нали всеки обича да се облече хубаво, особено младите момичета.

— Правехте им подаръци?

— Да.

— От името на италианския инженер?

Тук за първи път Кутепов не отговори веднага: трябваше му време, за да прецени доколко бяха осведомени хората, водещи разпита. Накрая каза:

— Този италианец се появи случайно. Той донесе колет на Светлана и тогава у мен възникна идеята да използвам съществуващия факт. Подадох идеята, одобриха я и даже я доразвиха. Значи улучил съм, това им хареса, въвеждах психологически експеримент. Но той можеше да се провали от самото начало.

— Защо?

— Попаднах в обектива на приятеля на Сухова, младежа Дмитриев.

— Приятелките видяха ли ви на снимката?

— Да, но не ме познаха. Снимката не е голяма, а аз не съм на фокус. Казах, че те са много наивни. Според мен даже Светлана не забеляза изчезването на снимката и писмото на италианеца.

— Откраднахте ли ги?

— Щом може така да се квалифицира.

— Толкова се страхувахте от тази снимка, че се осмелихте да проникнете в апартамента на Дмитриеви. За да се решите на такъв риск, трябва да има сериозни причини. От миналото ли?

— Не съвсем. Има и отсега. Не бива да оставяш собствения си портрет в ръцете на хора, срещу които замисляш нещо престъпно.

— Значи още от самото начало знаехте, че ще свърши с криминално престъпление?

— Не, не, пази боже! — възкликна Кутепов. — Изобщо не предполагах докъде ще доведе всичко това. Но през месец юни този човек от Москва отново пристигна, аз му изложих всичко подробно — за взаимоотношенията между младежите, малко за характерите им. Казах и за италианеца и че може да се направи комбинация с него — дадох му писмото. Тогава той ме посъветва да се осигуря с някакъв предмет, принадлежащ на Дмитриев.

— Така ли ви казаха, че предметът трябва да бъде за извършване на убийство?

Кутепов замахна с ръце.

— Не, не! Просто с появяването на италианеца възникнаха определени колизии. Нали разбирате, триъгълника... Дмитриев е буен младеж... Ако нещо стане, могат да заподозрат и него...

— Това ваши съображения ли са?

— Аз само описвам ситуацията. Решенията вземаше онзи човек.

— Той така и не си каза името?

— Не. Повече не се видяхме.

— По-нататък самостоятелно ли действвахте?

— Получавах редовно инструкции.

— Кой ви ги изпращаше?

— Това ставаше много просто. Звъняха ми по телефона. Гласът беше винаги един и същ, но кой беше, не зная. Само че не беше онзи. Казвах се няколко цифри и аз знаех какво означават те. Отивах на жп гарата, намирах нужния бокс в камерите за запазване, набирах номера и вземах оставената за мен чанта или куфар. По-често чанта. Обикновено имаше и писмо.

— Шифровано?

— Употребяваше се тайнопис.

— Това ли бяха така наречените колети от Италия?

— Да.

— Колко на брой?

— Три. Но освен колета имаше и един много скъп пръстен.

— За кого?

— Молеха да стане така, че той да попадне у майката на Галина Нестерова. Тя обожаваше скъпоценностите. И аз уредих това.

— Подарихте ли го?

— Не. Но тя плати за него смешно малко.

— А Пиетро Матинели не праща ли повече колети?

— Щях да зная, ако е изпращал. Сухова не криеше нищо от мен.

— Кажете, кой беше главният обект — Сухова или Нестерова?

— Сега мога да заявя със сигурност: Нестерова, по-точно, баща й.

— Защо сте толкова уверен?

— Всичко вървеше натам. Разбрах каква е работата, когато получих задача да направя отпечатък на ключовете от апартамента на Нестерови и да разбера дали у тях има сейф. Всеки познава академика в града, но аз се постарях да вникна по-дълбоко и да изясня, че главната му работа не подлежи на разгласяване, това би било в ущърб на държавата.

— Какво имате пред вид?

— Изобщо. Неговите научни работи. Повярвайте ми, не научих нищо конкретно. Това е невъзможно.

— Направихте ли отпечатъци?

— Да. Беше ми заповядано да направя по тях ключове.

— А от огнеупорното чекмедже?

— Това не успях.

— И какво стана с ключовете?

— Настаних се в хотел „Минск“. На двадесет и седми май „оттам“ пристигна човек, представете си, назова се Ваня. Каза и паролата. Поиска ключовете и аз му ги дадох.

— И от вашата кола?

— Правех всичко, което ми заповядваха.

— И писмото на Светлана до Матинели?

— Да. Такава беше заповедта.

— Добре. Сега кажете ето какво. Доколкото разбрахме, вие сте въздействували повече на Сухова. Защо?

— Колетите можеше да се изпращат само до нея, нали италианецът я ухажваше. При това много скоро забелязах, че в тази двойка водещата личност е Светлана.

— Как се решихте на убийство?

— Опитах се да я привлека в работата от името на Матинели. Всичко се правеше от името на Матинели.

— И после?

— Излъгах се в нея. Тя отказа. Но главното беше, че италианецът изпорти всичко. Дойде неочаквано. Наложих ми се да бързам, а когато бързаш, знаете, че... Тя щеше да се види с италианеца, и край на всичко.

— Писмото на Матинели ви е било нужно, за да видите неговия почерк... За какво ви беше писмото на Светлана?

— Вероятно за шантаж.

— Съветвали са ви да държите Светлана в ръцете си и чрез нея да се въздействува на Галина Нестерова. Според вас това достатъчно силен лост ли е?

— Наистина Светлана имаше доста голямо влияние върху приятелката си. Но не беше само това. Вероятно се кроеше още нещо. Помолиха ме да кажа на приятелките, че имам племенник, който скоро ще дойде. Предвиждаше се да го запозная с Галина.

— Той не дойде ли?

— Както виждате, не успя.

— И кой е той?

— Не съм го виждал.

Марков стана и се приближи до масичката, където бяха вещите на Кутепов, взети при задържането му. В паузата Семьонов зададе въпрос:

— Не ви ли казаха на кого ще потрябва вашата кола?

— За племенника.

— Сам ли избрахте паркинга?

— Дълго време съм работел в тръста „Оргтехстрой“ а там всички ме познават. Освен това често съм ползвал техния паркинг, така че не се наложи да търся друг.

— Сменили сте номера на колата. Ясно е за какво. За да не я намери милицията. Но откъде намерихте нови номера?

— Взех от един познат.

— Как така?

— Той е в болница, ще лежи дълго, а не е известно дали изобщо ще се дигне, има подозрения за рак. Помоли ме да наглеждам колата му. Той има хубав гараж.

— С негово съгласие ли ги взехте?

— Не, той не знае.

— Какво излиза, всичко е ставало импровизирано?

— Казах вече, вършех всичко, както ми заповядваха.

— Все пак вие сте доста непоследователен, Виктор Андреевич — твърдо отбеляза Павел. — Започнахте с това, че ще бъдете откровен, готов да помогнете на следствието и така нататък. А се налага да изстискваме капка по капка.

Кутепов изплашено погледна към него.

— Извинете, аз не умишлено. Изплъзват ми се някои подробности.

— Може би ще си спомните нещо от тези подробности?

Виктор Андреевич наистина си спомни.

— Да, помолиха ме например да направя пълномощно за моята кола.

— На чие име?

— Ако не греша — на Никитин.

— Вече с новия номер?

— Да.

— Всичко сте пресметнали.

— Това не беше трудно. Ръководеха ме.

— Къде скрихте гаечния ключ?

— Хвърлих го в реката.

— Значи все пак разчитахте, че ще заподозрат Дмитриев?

— Изпълнявах само инструкциите.

Марков се върна на мястото си. В ръцете си държеше половинка от рубла.

— Откъде я имате и за какво?

— Това е паролата. Даде ми я така нареченият Ваня. Там, в хотела.

— Парола за кого?

— На двадесет и седми юни трябва да отида в Тбилиси и в хотел „Руставели“ да се срещна с един човек. В него е другата половинка.

— Какъв е този човек? Как ще се намерите?

— Ваня ми показа снимка. Даже две. В анфас и профил.

— Добър физиономист ли сте?

— Благодарение на професията. — Кутепов се обърна към Павел. — Мисля, че ми показаха вашата снимка.

Казаното от Кутепов съвпаднаше с това, което така нареченият Ваня беше казал на Павел за двете половинки на рублата.

— Прилича ли? — попита Марков.

— Веднага може да се разбере — потвърди Кутепов.

Марков се обърна към Павел:

— Обясни на гражданина Кутепов за какво искаха да ви запознаят.

— Извинете за безцеремонността, струва ми се, че имате златни зъби? — попита Павел, навеждайки се към Кутепов. — Ваня искаше от мен да ви взема златните коронки.

— Доста мрачна шега — печално каза Кутепов.

Марков не хареса формата, в която Павел облече своето обяснение.

— Шегата наистина е опасна, но Ваня е предложил да ви ликвидират — каза Марков. — Да завършим разговора за днес. Ще ви дадат хартия. Напишете всичко подробно, целия си живот.

ГЛАВА 22

ЖИВОТ БЕЗ РАДИОСТАНЦИЯ

Линда Николаевна не съжали за изчезването на старата кожена чанта — загубата не беше голяма. Но тя забеляза, че нейният наемател съвсем другояче преживя изчезването на „Спидолата“. Беше доста проникателна, за да различи истинските чувства и причини на чуждото недоволство от мнимите, затова не повярва на Брокман, че „Спидолата“ му била много скъпа просто като отличен радиоприемник. Изводът се налагаше сам: „Спидолата“ му е служела като връзка, неслучайно той не се разделяше с нея нито за миг.

Разбира се, Линда Николаевна не му каза нищо за своите наблюдения. Тя търпеливо чакаше да види какво ще стане по-нататък, надявайки се, че липсата на радиоприемник ще накара нейния наемател по-често да прибегва до помощта и. Както е известно, Линда Николаевна жадуваше за по-активна дейност.

На осми и девети юни Брокман си почиваше, тоест спеше и ядеше, а когато не спеше, лежеше на кревата върху одеялото, сложил ръце под главата, и гледаше в тавана.

Много пъти премисли пътуването си в град К., минута по минута, крачка по крачка, без да изпусне нито един детайл. Спомни си даже такава глупава подробност — в една от телефонните кабинки беше надраскано „Сонка е глупачка“, или пък валящия се жълт абажур в края на пътя към моста.

Помнеше всичките си маршрути и можеше да ги повтори от момента на излизането от паркинга на „Оргтехстрой“ до връщането си отново там. Беше сигурен, че няма проследяване след него, иначе непременно би го забелязал.

Но нямаше право да бъде толкова сигурен, че изчезването на „Спидолата“ е случайно. Не е открадната от когото и да е, а от него...

И какво ще се получи, ако допуснем, че онази, сивооката, му е изиграла този номер, а след това го черпи мармалад с приспивателно? Глупава положение!

Ако сивооката е прикрепена към него, значи той е бил на мушка още от първата крачка. Значи са го следили, но той не е забелязвал, въпреки че проверяваше много внимателно, а после изведнъж — ни в клин, ни в ръкав — решават да му кажат: ние не само те следим, но и знаем всичко за теб. Не можеше да се обясни по друг начин тази кражба. Но защо така грубо си нарушават плана? Този вариант изглеждаше за Брокман чиста фантазия.

Той обмисляше въпроса и от другата страна. Да предположим, че всичко е замислено с цел да го лишат от радиостанцията. Но никой, освен Линда не знаеше, че има „Спидола“. Ненапрасно Монаха му я набиваше в главата, като му обясняваше колко внимателно трябва да крие нейното съществуване. Наистина, онзи тип от редакцията беше видял „Спидолата“, но на Линда Николаевна можеше да се вярва — онзи отдавна работел във вестника като домакин и няма нищо общо с контраразузнаването.

Накрая имаше и трети вариант: да допуснем, че контраразузнаването го е разшифровало до пътуването му в град К. Позволили са му да проникне в дома на Нестеров, да намери там всичко, което му е нужно — може би и подхвърлени лъжливи документи, но все пак така са устроили кражбата, че той да разбере това. Получава се пълна нелепост. Ще престане да уважава себе си, ако смята такива варианти за възможни.

Размислите свършиха с това, че Брокман откри у себе си леки признаци на неврастения и прецени възникналите съмнения вредни за здравето и работата му.

По мръкнало на девети юни Брокман извика Линда Николаевна в стаята си за важен разговор — че ще бъде важен, Линда разбра по плътно затворените прозорци и спуснати щори, въпреки чудесната топла вечер.

— Знаете ли къде се намира улица „Първа Брестка“ в Москва?

— Тя започва от площад „Маяковски“ към Беларуската гара и върви паралелно с улица „Горки“.

— Така... Аз не я зная, но там от лявата ѝ страна, ако се тръгне от площад „Маяковски“ към нея, а не към гарата, трябва да има тухлена къща, от която са изселени живущите, и до нея празно изоставено място. Запомнете всичко точно.

— Да, да, слушам внимателно.

— Ще вземете ето какво. — Брокман и показа една празна кутия от цигари „Столични“ с откъснат капак. Още от първия ден на пребиваването си у Линда Николаевна той пушеше „Столични“. — В нея, както виждате, няма нищо, но не я слагайте в чантата.

— Добре.

— По-нататък. Ето ви два телефона. — Той показва къс от вестник, на бялото поле на който бяха написани два номера. — Не е нужно да се осланяте на паметта си, затова ги вземете, но в никакъв случай не бива да ги губите. Ще ми ги върнете.

— Не се тревожете.

— Ще отидете на площад „Маяковски“ и ще позвъните на първия телефон. Ще ви се обади мъжки глас. Ще кажете: „Набрах две, девет, едно, четирийсет и три, тринайсет“. Това е вторият телефон, който е написан тук. Ще ви отговорят: „Не, последните цифри са тридесет и едно“. Ако отговорът е друг, ще позвъните още веднъж. Но едва ли ще се наложи. Запомнихте ли?

— Да, да. Продължавайте.

— Трябва да позвъните точно в дванайсет... Е, плюс — минус две минути...

— Ясно.

— По-нататък. Ще се разходите половин час, а след това ще отидете на „Първа Брестка“. Ще минете през изоставеното място и ще хвърлите тази кутия. По-добре към средата. И незабелязано.

— Разбирам.

— След това ще повървите по тази улица. Едва ли някой ще вземе празната кутия без капак, но вие все пак ще проследите... Може вятър да я отнесе, а това не трябва да става.

— Ами ако изведнъж завали? — каза Линда Николаевна. — Ще се намокри.

— Това не е страшно. Слушайте по-нататък. Между дванадесет и половина и един часа на обяд някъде наблизо ще спре кола. С дипломатически номер. Ще излезе мъж с куче. Когато той отиде към запустялото място да се разхожда, изчезвайте оттам и веднага в къщи.

Линда Николаевна имаше чувството, че наблюдава цялата тази сцена някъде отстрани, но тя е съвсем млада, седят двамата в мрачината при защорени прозорци и водят таен разговор и този безстрашен мъжествен красавец изпраща своята вярна помощничка на

път, пълен с опасности и коварни капани. Ох, как чакаше тя този възвишен миг!

Но Брокман прозаично продължи:

— Вие се обличате... много... как да кажа... шикозно. — Той имаше пред вид не за годините, но това беше несправедливо. Линда Николаевна се обличаше с вкус; при това знаеше, че изглежда по-млада от своите шестдесет години и съблюдаваше точно мярката, без да отива нито в едната, нито в другата крайност. Защо да се състарява с дрехите?

— Добре, ще облека един старичък костюм — покорно се съгласи тя, но погледна така, като че ли искаше да каже: „Какво значение има как ще съм облечена?“

В събота, на 10 юни, Линда Николаевна пристигна в Москва и направи всичко така, както ѝ бе наредил нейният наемател. Всички описания съвпадаха, освен едно. Тя очакваше да види дипломата с добре гледано голямо куче от рода на дог или доberman-пинчер, а този излезе от колата с такса в ръцете си. Наистина, таксата беше чиста, но когато дипломатът я остави на тротоара, гледката не беше много изискана. Но, от друга страна пък, всичко изглеждаше съвсем естествено — грижлив стопанин разхожда своето куче.

Дипломатът вдигна от земята хвърлената от Линда Николаевна празна цигарена кутия, разходи се с таксата, като я държеше на въженце, из запустялото място около три минути. Линда Николаевна го наблюдаваше отдалеч, докато влезе в колата си, и така наруши дадената ѝ инструкция, но това беше дреболия.

Като се върна в къщи, тя се отчете пред Брокман и, давайки му бележката с телефонните номера, каза:

— Между впрочем аз ги запомних.

— Още по-добре — каза Брокман. — Постарайте, се да не ги забравите, ще ви трябват още.

Измина една седмица и следващата събота Линда Николаевна отново замина за Москва, но не за да остави или вземе някакво послание, а само да позвъни на онзи телефон. Този път имаше известна вариация. Преди тя попита: „Набрах две, девет, едно, четирийсет и три, тринадесет“. Отговори и мъжки глас: „Не, последните цифри са тридесет и едно“. Сега нейните последни цифри на паролата бяха тридесет и едно, а отговорът — тринайсет. По-

нататък тя трябваше да каже: „Извинете, моля“ — и да запомни дума по дума какво ще ѝ отговорят.

Тя чу в слушалката вече познатия глас, който след размяна на паролите каза: „Нищо, на всеки се случва“.

Когато Линда Николаевна предаде тези думи на Брокман, той се развесели. Това на свой ред зарадва и нея, тъй като, откакто се беше върнал от град К., нейният обожаван наемател изглеждаше твърде суров и това създаваше неуютна атмосфера в къщи.

След три дни Линда Николаевна отново тръгна за Москва да звъни на онзи телефон. Оставаха същите условия, както първия път, с една разлика: на въпроса ѝ за набрания телефон трябва да отговорят не „тридесет и едно“ и не „тринайсет“, а да назоват съвсем други цифри. Какви — Брокман не знаеше. Той каза, че могат да назоват всякакво число, дори и тризначно.

— Запомнете — добави той, — вие отивате сега за тези цифри. Научете ги наизуст. Ако не чуete добре, ще попитате отново. И повече никакви разговори.

За предупреждението да ги научи наизуст тя би се обидила на всеки друг, но не и на квартиранта си.

Тя отиде до Москва и донесе на Брокман цифрите 67. Това беше в сряда, на 21 юни, а в петък — нова задача.

Сутринта на закуска Брокман попита:

— Според вас колко пощенски служби има в Москва?

— Не зная. Може триста, може петстотин. — Тя не разбираше за какво му е всичко това, но всичко се изясни.

— А къде се намира номер шестдесет и седем?

— Аз не живея в Москва. Дори и московчанин не ще знае такива неща, освен пощенските служители.

— Добре, това не е важно. Ще попитаме в бюро справки.

Линда Николаевна свърза, разбира се, номера на пощата с цифрите, които му бе донесла от Москва, и чакаше какво ще стане по-нататък.

Брокман си допи кафето и каза:

— Утре ще отидете в Москва. В шестдесет и седми клон на ваше име „до поискване“ ще има писмо или картичка. Трябва да я получите. За това ще ви бъде ли нужен документ?

— Разбира се.

Пощенският клон номер 67 се оказа близо до Курската гара — на улица „Чкалов“, номер 29. Наистина на името на Л. Н. Стачевска имаше картичка, на която беше написано: „Скъпа Л. Н.! Ще мина транзит през столицата на 1 юли за два дни. Трябва ми кафяв шлифер или чадър (желателно японски, автоматичен), а няма да имам време за покупката. Ако не ви затруднява, купете ми ги. Съобщете кога можем да се срещнем. Предварително ви благодаря. Ваш Н. А. Воробъов.“

(Авторът смята за свой дълг да напомни на читателя за направеното в началото предупреждение, че много от участниците в тази история имат птичи имена. Ето още едно, но то ще бъде последно.)

Напълно безобидна картичка, с най-банално съдържание. Но Линда Николаевна разбираше, че в нея има важни сведения, имащи пряко отношение към някаква операция, в която участва и тя самата като обикновен куриер. Това леко накърняваше нейното самочувствие, тя искаше нещо повече. Вероятно Брокман по някакъв начин е забелязал нейното недоволство и пресметна, че е злоупотребил с властта си толкова често да използва старата жена да тича натам и насам, затова след като прочете картичката, каза:

— Вие извинете, Линда Николаевна, че се наложи заради мен да се печете по горещината...

— Не преживявайте, няма да ми стане нищо. Ще ми бъде даже полезно...

До 30 юни Линда Николаевна си седя в къщи, а този ден Брокман ѝ продиктува да напише картичка и да я пусне в пощенска кутия, но не тук, а отново в Москва. Тя сложи картичката в една книга, която си взе за по пътя.

Картичката имаше следния адрес:

„Скъпи Н. А.! Получих вашата картичка. Не съм купила вещите, които искате, ще ги купим заедно, аз ще ви помогна. Ще се видим в един часа на обяд.“ И подпис: Л. С.

Адресът на картичката бе: „Москва, 167 пощенски клон, до поискване, за Воробъов Н. А.“

Линда Николаевна се зарадва на собствената си съобразителност, когато разбра, че числото 67 подсказа на квартиранта ѝ не само номера на пощенския клон, където ще получи кореспонденцията си, но и номера на пощата, където трябва да изпрати картичката с отговора. С

добавяне на единица пред цифрите количеството на информацията се удвоява. Интересно как се разшифроват другите числа и думи в картичката? Линда Николаевна се надяваше, че с време и това ще ѝ се изясни.

Тя пусна картичката в пощенската кутия на площада до Курската гара.

На 4 юли 1972 година, вторник, в пощенския клон номер 167, намиращ се на Ленинградския проспект, номер 56, сутринта се отби мъж на около четиридесет години, среден на ръст, обикновена външност. Показвайки паспорт на името на Воробъев на гишето за писма, той получи картичката и се запъти към спирката на метрото „Летище“, но не му беше съдено да се качи в метрото: той беше спрял до дом номер 60 от един млад мъж в милиционерска униформа с лейтенантски пагони, който, козирувайки, каза:

— Моля, вашите документи.

Воробъев не очакваше това и за момент се обърка. Автоматически извади паспорта, в който беше картичката, протегна го към лейтенанта, но в последния миг издърпа картичката.

Лейтенантът дълго разглежда паспорта. Накрая каза спокойно:

— Снимката е залепена после, гражданино Воробъев.

— Глупости! — Воробъев неестествено се засмя.

— Ваш ли е паспортът? — попита лейтенантът.

— Разбира се, че е мой.

— Тогава ще се наложи да ви задържим за малко. Моля. — Лейтенантът посочи с ръка към жълтата милиционерска волга на тротоара.

Той отключи дясната врата и я разтвори пред Воробъев. След това обиколи колата и седна зад волана.

В това време Воробъев искаше незабелязано да изхвърли картичката през прозореца, заради което малко поотвори прозореца. Но лейтенантът забеляза, излезе, взе картичката, без да каже нищо, отново седна зад волана и потегли.

— Къде ме карате?

— В районното...

В районното управление на милицията се разигра следната сцена:

Лейтенантът заведе Воробьов при заместник-началника по криминалните престъпления, даде му паспорта и доложи:

— Другарю майор! Гражданинът Воробьов е задържан от мен при спирката на метрото „Летище“. Има сходство с рецидивиста, обявен за всесъюзно търсене. При задържането се опита да изхвърли през прозореца това. — Лейтенантът сложи картичката на масата.

Майорът също дълго разглежда паспорта и самия Воробьов, после прочете картичката. След това каза:

— Снимката е сменена. Как ще обясните това?

Воробьов произнесе следните думи, които нито единият, нито другият милиционер очакваха:

— Всичко това са глупости. Вие нямате право да ме задържате. Аз съм чужд поданик. Турист. Живея в хотел „Украйна“. Можете да проверите. А този паспорт не е мой.

— Ясно, че не е ваш, ние сме на същото мнение — каза майорът. — Затова ни обяснете как е попаднал у вас.

— Никога не е бил у мен. За първи път го виждам. Лейтенантът го е подхвърлил.

— Ха така! — с възхищение каза лейтенантът.

Майорът позвъни на някого по телефона, обясни за ситуацията и накрая каза: „Добре, чакам“ — сложи слушалката и се обърна към Воробьов:

— Ще ви задържим. До изясняване.

— Настоявам да ме свържете с посолството. Вие нямате право да ме задържате.

— Не се вълнувайте, вашите права няма да пострадат, всичко ще бъде според закона. — Майорът посочи стола до прозореца.

Но Воробьов не пожела да седне. Той започна да се разхожда от стена до стена. Майорът и лейтенантът си говореха нещо, без да му обръщат внимание.

След половин час пристигна Семьонов. Той изведе Воробьов.

ГЛАВА 23

РЕШЕНИЕТО

Новият началник-отдел генерал Пьотр Иванович Лукин, който смени внезапно починалия от инфаркт свой стар другар и съратник генерал Сергеев, в общи линии беше запознат с операция „Резидент“, започнала отпреди много години и достигнала вече до такава степен на развитие, че трябваше да се вземе решение: или да се продължи, или да се прекрати.

Генералът се беше разбрал с полковник Марков сам да определи срока за подробен доклад, за да обсъдят всичко окончателно и да изработят линия на по-нататъшно поведение. На 3 юли Марков помоли генерала да назначи доклада за следващия ден. На 4 юли в кабинета на Лукин в 11 часа дойдоха Марков и Синицин. Те донесоха малка кинокамера, екран, кутия с филм. Марков донесе две дебели папки. Имаше още и едно куфарче, което беше затворено.

Павел окачи екрана на стената над висящата географска карта, сложи отсреща на масата камерата и до нея кутията с тясна кинолента.

Лукин покани всички да седнат и каза:

— Да започнем.

Марков припомни историята на операцията и като завърши въведението, предложи:

— Мисля, Пьотр Иванович, за по-кратко да се спрем на възловите моменти, без да засягаме съединителната тъкан.

— За по-кратко да, но не в ущърб?

— Разбира се — увери го Марков. — Ще ви покажем някои неща. Но епизодите са на различни филми, така че ще се наложи да прекъсваме отделните части.

— Нищо. Кой е киномеханикът?

— Синицин.

— Е, няма да викаме „В чувала“. Но най-напред, Владимир Гаврилович, помогнете ми да се отърва от някои мисли. Не мога да реша една гатанка.

— С удоволствие, Пьотр Иванович, ако това е по силите ми.

— Аз, разбира се, не съм навлязъл толкова навътре в работата, мога и да не разбера някои неща, но не ви ли се струва, че изглежда странно да предадат Кутепов на Бекас?

— Тук трябва да се имат пред вид две обстоятелства — каза Марков. — Първо, Кутепов не може никого да издаде. Той е имал едностранна връзка, той даже не е могъл да разбере кой му дава заповеди. Всичко, което се е изисквало от него, той го е правил, значи могат да го премахнат.

— Смятате ли, че те сериозно са разчитали на Бекас да го премахне?

— Това е вече второ обстоятелство. Още от самото начало те не се доверяват докрай на Бекас. Но не са и напълно сигурни, че той е контраразузнавач. Като предават Кутепов в неговите ръце, те изведнъж развързват два възела. За тях е важно Кутепов да бъде изключен от играта, а заедно с него и Бекас. А как ще стане това, няма никакво значение.

— Все пак Кутепов знае много неща. От него нишката върви към академик Нестеров.

— Обърнете внимание: Кутепов трябва да се срещне с Бекас след един месец. Вероятно са разчитали през този месец да направят всичко, което е необходимо. Във всеки случай най-главното.

— Ако е така, тогава всичко е ясно.

— Между впрочем — допълни Марков, — точно определеният срок от един месец ни задължава да предполагаме, че Брокман е изпратен също за определен срок. Кратък.

— Добре — каза Лукин. — Хайде, показвайте вашето кино.

Марков даде знак, Павел зареди камерата.

— След дългия сън работата се възобнови от деня, в който се включи Уткин — започна Марков. — До този момент от донесенията на Михаил Тулев ние знаехме, че Разузнавателният център готви за изпращане сериозен агент, даже опасен, съдейки по неговото минало. Съвпадението по време ни даваше основание да предполагаме, че активността на Уткин, който беше стоял няколко години абсолютно спокойно, е свързана с този агент. Съвсем неочаквано за нас Уткин замина при жената на Тулев. А тъй като Тулев имаше отношение към подготовката на агента, бяхме длъжни да предположим, че пътуването

на Уткин им е необходимо за проверка. Първо, за последен път да проверят Тулев, който не се беше освободил от подозренията на Себастиан. Второ, да проверят дали Уткин е под наблюдение. Синицин, покажете първия филм. — Пред генерала Марков се обръщаше към Павел на „вие“.

Павел включи кинокамерата. На екрана се появиха кадри, фиксирани пътуването на Уткин до Мария. Когато епизодът свърши, Марков продължи:

— Обърнете внимание — той носи „Спидола“ и куфарче. Държи се така, като че ли нарочно иска да го забележат. При това ние не сме стопроцентово сигурни, че той не е открил наблюдението. Даже сме длъжни да допуснем един процент, че Уткин е разшифровал Синицин или неговия помощник. Ако не самият Уткин, то някой друг, който контролирал пътуването му. Така смятахме. После отчетохме още едно обстоятелство: щом Разузнавателният център в лицето на Себастиан не се доверява на Тулев, значи смятат, че неговата жена е способна да съобщи за визитата. От това следва изводът, че Уткин ни е поставен специално. В такъв случай, за тях главното е не проверката на Тулев, а нещо друго. А може би те по този начин проверяват надеждността на легендата на Уткин. Той е живял много години в пълно бездействие, трупайки стаж и репутация. За кого и защо? Сега става ясно, не заради себе си. По-скоро за Брокман. Но в края на краищата Разузнавателният център вероятно е предпочел да се презастрахова и да не използва спечеленото добро име на Уткин — нов Уткин няма, ние бързо ще го намерим. От това се вижда какво голямо значение придават на задачата на Брокман.

Марков погледна към Павел, и той смени филма.

— По-нататъшното поведение на Уткин потвърждава, че той няма за задача да действа скришно. Сега ще го видите, Пьотр Иванович. И отново, обърнете внимание на радиоприемника.

Павел включи камерата. Този филм беше по-дълъг. Той показваше Уткин в Москва на гарата, влизащ във вагона, излизащ от вагона. На екрана се движеше здрав, жизнен човек, който като че ли не мислеше за нищо, освен за предстоящата почивка. С него винаги беше „Спидолата“ — или в ръка, или на ремък през рамо.

Марков коментираше:

— Уткин отива в Батуми на дванадесети май. Беше ни известно, че на седемнадесети тук пристига от морско пътешествие парахода „Олимпик“.

На екрана минаваха кадри от къщата на Уткин.

— Спрете — каза Марков на Павел. Кадърът показваше входа, където Уткин влизаше, седящите на пейките старци и част от тротоара, по който вървяха пешеходци — те бяха много. — Къщата е голяма и на оживено място — продължи Марков. — Казвам не за оправдание, Пьотр Иванович, но това е съществено.

— За какво трябва да се оправдавате? — попита Лукин.

— Сега ще разберете. Синицин, заредете с филма от седемнадесети май.

Павел още не беше добре усвоил киноапаратурата, поради което доста дълго сменяше филмите.

Марков обясни:

— Ние, разбира се, смятахме, че Уткин чака „Олимпик“, за да посрещне някого. Като се има пред вид, че той демонстративно пренебрегваше елементарната конспирация, трябваше да се предположи, че този, когото посреща, ще бъде фигура за отвличане на вниманието. Иначе цялата тази игра на открито няма никакъв смисъл. Точно тук се излъгахме. Започна с това, че Уткин се заседа в къщи, без да излиза. Само веднъж посети пристанището, за да погледа къде закотвят съдовете. Тази рязка промяна в поведението ни обърка и ни застави да се усъмним в правилността на предишните изводи. Може би погрешно сме считали, че Уткин прави всичко на показ? — Марков се обърна към Павел: — Готов ли сте?

— Да.

— Впрочем почакайте. — Марков подаде на генерала снимки с лика на Брокман. — Изпрати ни ги Михаил Тулев, снимките са направени в Швейцария, в курорта Гщад. Това е Брокман — агентът, който с помощта на Тулев се готви за прехвърляне.

След като даде снимките на генерала да ги разгледа, Марков каза на Павел:

— Пускайте.

Около пет минути гледаха как Уткин излиза от къщи, отива на пристанището, как по стълбичката слизат туристи. След това в кадъра

се появява Брокман, после Уткин и Брокман се срещат и Уткин предава на Брокман „Спидолата“.

— Стоп — каза Марков при едрия план и се обърна към генерала: — Кажете, Пьотр Иванович, този турист прилича ли на Брокман?

— Безусловно прилича — каза Лукин.

— Но това не е Брокман.

— Това като оправдание ли? — попита Лукин.

— Длъжен съм да ви обърна внимание, че в тази операция Разузнавателният център е построил всичко върху отвличащи вниманието хитрости. Италианецът, Алексей Дмитриев, Уткин — всичко това е за да ни насочат другаде. Накрая подмяната на Брокман. Не по-маловажна е „Спидолата“. Тези два отклоняващи фактора заработиха като магнит, привлякоха ни. Нали знаехме за Брокман, очаквахме го. Човекът, който са подбрали, не е абсолютен двойник на Брокман, но това ще разбереш само когато ги поставиш един до друг, тях, или портретите им, а да идентифицираш по снимка жив човек, когото не си виждал — не е толкова проста работа. Все пак Уткин успя да изиграе ролята на заблудител.

— Вие за трети път споменавате за „Спидолата“ — каза Лукин.

— Сега ще обясня. Това е радиостанция и тя се пазеше в тайник на улица „Златоуска“, номер 27, в града, където живееше Уткин. Той я взе оттам, но само веднъж излезе в ефира, малко преди да тръгне при жената на Тулев. И повече не се раздели с нея. „Спидолата“ беше много отличителен белег за него. При това Уткин и в Батуми излезе в ефира. Вие току-що видяхте на филма — Уткин предаде „Спидолата“ на човека, когото приехме за Брокман. Ние не се съмняваме, че това е същата „Спидола“. Уткин дълго живя на показ и никога не беше видял да купува радиоприемник, а за „Спидола“ непременно щяхме да забележим.

— Тя също ли е подменена?

— Да.

— Не е трудно да се досетим, че с истинската „Спидола“ е заминал истинският, Брокман — каза Лукин.

— Именно. Малко повече от час е било необходимо на Уткин да отиде до пристанището и да се върне в къщи с мнимия Брокман. През това време истинският Брокман е успял да отиде в квартирата на

Уткин. Той е взел радиостанцията. Имало е наблюдение на къщата. През този час повече от двадесет души са влезли и излезли от входа. Брокман променил външността си и не приличал на снимката. Подстригал се по-иначе, залепил си мустаци. Всичко е станало много бързо. От „Олимпик“ са слезли на групи. Брокман е бил в третата група.

— Кога открихте подмяната? — попита Лукин.

Вместо отговор Марков помоли Павел да пусне филма. Това беше моментът на връщането на мнимия Брокман и Уткин на парахода. Те се доближиха до стълбичката, подадоха си пропуските на митничарите и се качиха. На рамото на лъже-Брокман висеше „Спидолата“.

— Когато излязоха от квартирата — каза Марков, — разговаряхме с хазайката. Тя съобщи, че докато отсъствувал нейният квартирант, дошъл приятелят му Володя, но престоял само няколко минути. В стаята на Уткин останали някои от вещите.

— А истинският Брокман така си и заминал?

— Да. Но намерихме следите му. До Тбилиси пътувал първо на автостоп, след това се качил на камион. Двамата шофьори познаха пътника по снимката. След това намерихме отговорничката на вагона, в който пътувал Брокман. Пристигнал е в Москва. От осемнадесети май започна активното търсене. Той успял да се измъкне от Москва. Наистина знаехме, че от Москва не е заминавал със самолет или с влаковете на далечни разстояния. Автомобилният транспорт също беше под контрол. Беше открит на двадесет и осми май. Както знаете, това стана във връзка с делото на Кутепов, за което ви докладвах. Добрахме се до Брокман от другия край и това ускори търсенето.

— Значи все пак си имаме едно „бяло петно“ — направи извода от изложението на Марков Лукин.

— Да, десетте дни, които Брокман е преживял безконтролно в дома на Стачевска.

— Прословутата „Спидола“ у него ли е? — попита Лукин.

За първи път се обади Павел Синицин:

— Не, Пьотр Иванович, тя вече е у нас. — Той отвори куфарчето и извади радиостанцията.

— Конфискували сте я значи?

— Иззехме я, Пьотр Иванович — каза Марков. — Друг изход нямаше. Трябваше да го лишим от радиовръзка, за да установи контакти. Сменили бяха радиокода, не можахме да го разшифроваме.

— А как успяхте със „Спидолата“?

— Помолихме домакина в редакцията, където е работела Стачевска, да я посети в къщи и той каза, че е видял „Спидолата“. След това беше решено радиостанцията да се вземе. А после лейтенант Ковалъова и старши лейтенант Жаров организираха всичко много успешно.

— Рисковано е — след като помисли, каза Лукин. — Вероятно у него се е появило подозрение. Ще доложи в центъра и там ще преценят, че книгата на Нестеров са бутафория.

— Те не могат да повярват, че можем да вложим толкова усилия заради тази бутафория, а след това с някакъв невероятен ход да си изпортим цялата комбинация.

— Грубовато е, разбира се, но като че ли това е основното.

— Трябва да задействува — убедено каза Марков.

— Да се надяваме. Ето какво не ми е много ясно, Владимир Гаврилович. Защо Кутепов е искал да убие това момиче?

— Първо, той се е страхувал от нея. Опитал се да я вербува — тя отказала. Италианецът пристига — всичко ще се разкрие. Второ, смъртта на девойката е трябвало да окаже силно въздействие върху Галина Нестерова. Веригата е ясна. Нестеров много обича дъщеря си. Представете си, ако кажат на бащата: или ни помогнете, или с вашата дъщеря ще се случи това, което се случи с нейната приятелка.

— Смятате, че няма да оставят Нестеров на мира?

— Работата може да не се ограничи с едно пътуване на Брокман. На разпита Кутепов например заяви, че са му заповядали да подготви приятелките за среща с някакъв племенник. Вероятно са имали предвид Брокман. Мамчето на Галина Нестерова също се е облажила — Кутепов ѝ продал скъп пръстен на безценица.

— Смятате ли, че Брокман няма други задачи?

— Не всичко знаем, Пьотр Иванович — отговори Марков със същите думи, които произнесе веднъж в разговор с Павел. — Засега не всичко. — Той погледна часовника си. — Но точно в този момент ще се изясни една работа... Появил се е пратеник оттатък.

— При Брокман?

— Да. Но разрешете, Пьотр Иванович, да свършим с това, което имаме досега. Сега ще ви покажем към кого се обърна Брокман, когато остана без „Спидолата“.

Павел вече усвои киномеханиката и се справяше по-успешно.

На екрана се появи площад „Маяковски“. След това в кадър влезе Линда Николаевна. Набира телефонен номер от един автомат. Върви по „Първа Брестка“. Изважда от чантата цигарената кутия и я изпуска на земята посред запусиялото място. Ето я и колата с дипломатически номер. Мъж с приятна външност и такса в ръце се измъква иззад кормилото, разхожда се с таксата из запусиялото място, навежда се, взима кутията. И си тръгва.

— Старата лисица — каза Марков. — Сътрудникът от известното ви посолство.

— Познавате ли го? — попита Лукин.

— През шестдесет и шеста е работил в Чехословакия, после малко в Полша, след това изчезва някъде, а от шестдесет и девета е в Москва.

— Имаме ли нещо при нас за него?

— Една нишка определено водеше към него, но се скъса. Това беше преди две години. Доста косвени данни се набраха. Но той е внимателен. Сега ни попадна за първи път. Вероятно Брокман му е предал микрофилм за Нестеровите формули... Да видим по-нататък...

На екрана е входът на пощенска станция номер 67. Появява се Линда Николаевна.

— Досега тя се обаждаше на онзи телефон. Вероятно тук Брокман работи според извънредния вариант — нали я няма „Спидолата“? Стачевска получи картичка. А на тридесети юни тя също изпрати. На нея й пише някакъв Воробъев и тя му отговори.

— Това ли е пратеникът до Брокман?

— Да. Пристигна с туристическа група. С него работи майор Семьонов — земляк на Кутепов. — Марков отново погледна часовника си.

— Задържахте ли Воробъев?

— Да.

— Плашите ги, Владимир Гаврилович?

— Нищо. Всичко е нагласено просто, но правдоподобно. Казано му е, че прилича на търсец се рецидивист. Паспортът му се оказа

фалшив. Съдейки по картичката, има някаква спешна работа. Групата на Воробъев заминава в другиден. Значи той получава картичката днес, а работата е определена за утре. Брокман няма връзка, няма време да отиде до него.

В кабинета влезе секретарката на генерала.

— Владимир Гаврилович, търси ви майор Семьонов — обърна се той към Марков. — Казва, че сте искали да се обади при спешност.

Марков вдигна слушалката на белия телефон.

— Семьонов? Слушам... Къде сте?... Доведете го тук. — Като завърши разговора, Марков каза на генерала: — Сега Семьонов ще доведе Воробъев. Ние ще пообсъдим при мен, а след това ще ви доложим. Там има нещо.

— Добре — каза Лукин. — Ще ви чакам.

Воробъев, който в групата според чуждестранния си паспорт се водеше Блиндер, си признал всичко. Семьонов разказа, че Воробъев станал податлив от момента, когато измъкнали от куфара му четири разноцветни дълги тубички паста за зъби. Надписите били на немски и означавали, че това е паста за зъби. Семьонов искал да отвори една от тях и да сложи на ръката си за проба. Тубичките се оказали запоени, но Воробъев изкрещял така, като чели го ръгнали с нож. Повторил няколко пъти: „Недейте! Недейте!“ и помолил да го заведат при отговорен служител от КГБ, там той ще разкаже всичко.

И ето го да седи пред Марков. А на масата между тях четирите разноцветни тубички.

— Защо сте се изплашили толкова? — попита Марков.

— Строго ми заповядаха: при никакви обстоятелства да не ги отварям.

— Какво има в тях според вас?

— Не зная.

Марков извика помощника си. Изпратиха тубичките в лабораторията по химия.

— На кого носите това? — попита Марков.

— Трябва да се срещна с една жена, тя се казва Линда Николаевна.

— Къде и кога?

— Утре в един часа на обяд в градинката при паметника на Пушкин.

— Картичка ли ѝ изпратихте?
— Не. Само получих от нея.
— Познавате ли се?
— Не.
— Тя ли трябва да ви намери?
— Да. Аз трябва да нося кафяв шлифер.
— И какво, вие трябва да ѝ дадете тубичките?
— Не. Тя ще каже: „Да отидем у нас“ и ще ме заведе при човека, за когото това е предназначено. Заповядано ми е да ги дам само на него, от моята ръка в неговата.
— Това ли е всичко?
— Казаха ми, че той също може да ми даде нещо.
— Вие познавате ли го?
— Не.
— Как се казва?
— Никитин.
— Как се казва вашият шеф?
— Най-главният ли? — попита Воробъов.
— Да.
— Не зная. Аз съм отскоро там. Между себе си го наричат Манк
— това на английски значи Монах.
— А този, за когото са предназначени тубичките, познава ли ви?
— Не мога да кажа.
Марков вдигна слушалката и набра телефонен номер.
— Подгответе съобщение до Министерството на външните работи, че господин Блиндер е задържан за нарушаване на паспортния режим до изясняване на въпроса.
Марков, като видя, че Воробъов-Блиндер се окуражи при последните му думи, каза, след като остави слушалката на мястото ѝ:
— Сега аз мога да обещаю на вашето посолство, че засега не знаем какво е съдържанието на тубичките. — И след пауза добави: — Но все едно, вие няма да бъдете свободен.
Съвещанието при генерал Лукин се възобнови в три часа. Марков взе със себе си магнетофонния запис от разпита на Воробъов. След като изслуша записа и разгледа паспорта на Воробъов, Лукин каза:

— Ако правилно съм ви разбрал, стигнали сме до разклонението, Владимир Гаврилович?

— Съвършено вярно.

— Кога химиците ще дадат анализа?

— Зависи от сложността на веществото.

— Но по възможност днес?

— Обещаха.

— Добре. И какво сега?

— Според мен настъпил е моментът да се реши въпросът принципно: да продължим или да приключим операция „Резидент“ — каза Марков.

— Какво ще стане, ако продължим?

— И без анализи е ясно, че Воробъев е донесъл на Брокман не паста за зъби. Можем да сменим съдържанието на тубичките. Воробъев ще се съгласи докрай да изпълни своята мисия под наш контрол — в това няма съмнение. След това да видим какво ще направи с тубичките Брокман. Но ние трябва да обезвредим Брокман. Неговите връзки са разкрити, чрез него нищо повече няма да получим.

— Значи за предпочитане е другото решение — да приключим?

— Да — твърдо отговори Марков.

— Тогава формулите на академик Нестеров ще бъдат изхвърлени в коша?

— Не е задължително. Брокман се е сдобил с формулите преди пристигането на Воробъев. От десет дни обаче той ни се губи от погледа, от седемнадесети до двадесет и осми май. До Нестеров пътува на пети юни. Те съвсем реално са разчитали, че преди двадесет и седми юни, когато е насрочена срещата на Кутепов и Бекас, ние нищо не бихме могли да знаем за Нестеров. Така че всичко е напълно естествено.

— Добре — каза Лукин. — Прекратяваме операцията. Какво следва от това?

— Провалът на Брокман автоматично бие по Михаил Тулев. През изминалите години ние сме хванали няколко агента на Разузнавателния център по данни на Тулев. Себастиан отдавна се рови в тези данни и провали, за да види сметката на Тулев. Тулев е пряко свързан с Брокман. Сега вече няма да остане никакво съмнение у Себастиан.

— А какво ще стане с „бялото петно“? Какво е правил Брокман през десетте дни, докато е бил без контрол? Може и да не научим това, дори и да го задържим.

— Да, никой няма да си признава излишни неща.

— Явно, че е с характер — каза Лукин.

— И с биография — допълни Марков. — Разбира се, можем да опитаем...

— Какво да опитаем?

— Да изпратим някого вместо Воробьев.

Павел, който мълчеше през цялото време на разговора, при последните думи се закашля в юмрука си.

— Не, тебе не — без да го погледне и забравил официалното „ви“, каза Марков. — Брокман вероятно знае за твоето съществуване. Освен това ти си свързан с Кутепов.

— По всичко изглежда, че Воробьев няма никакви пълномощия — каза Лукин.

— Да — съгласи се Марков, — но ще бъде забавно да поблъфираме малко. Може би Брокман ще предаде нещо на Воробьев.

— Опасно е — каза Лукин.

— Има опасност, разбира се. Много странна парола за среща. Като детска игра. Кафяв шлифер и нищо друго. Кафявите шлифери не се шият по един?

— Има още нещо — обади се Синицин, — някакъв белег, който знае Брокман.

— Вероятно. Известно ни е още, че тази Линда трябва да каже: „Да отидем у дома“.

— Ако решим да приключваме, то нищо не ни пречи да изпратим някого при Брокман — каза Лукин. — Но човекът трябва да бъде решителен.

— Майор Семьонов ще се справи. Какво е вашето мнение, майор Синицин? — Марков се обърна към Павел на „ви“.

— Подходящ е — каза Павел с леко ревнива интонация.

Лукин усети това.

— По-конкретно?

Вместо Павел отговори Марков:

— Майор Синицин иска да каже, че той ще се справи много добре.

Лукин и Марков се позасмяха, но Павел настоя на своето мнение.

— Трябва да го застраховаме — сериозно каза той.

— Това не ни пречи — каза Лукин. — А къде е Семьонов, Владимир Гаврилович?

— Да го извикам ли?

— Трябва да се запознаем.

Марков помоли секретаря на генерала да извика майор Семьонов. Когато той се появи, Марков го представи на Лукин.

Сядайки във фотьойла, Лукин каза:

— Имате силна ръка. Но ако се наложи да стреляте?

— Обучен съм, другарю генерал — бързо отговори Семьонов.

— Казвам се Пьотр Иванович — забеляза Лукин. — Всички сме обучени, макар че на мен, да си кажа откровенно, освен на стрелбище друг път не ми се е налагало да стрелям. Но едва ли ще се наложи. И изобщо това не е работа за нас. Представете си обаче, че сега може да се стигне и до стрелба.

— Ако се наложи, няма да пропусна целта — каза Семьонов.

— Тук не си на стрелбище и в мишената — каза Марков. — Ще се състезаваш с Брокман. Ще бъде важно кой е по-бърз. А той е професионален убиец, с това е преживявал.

— Никога не съм се оплаквал от реакциите си, Владимир Гаврилович, скачал съм и с парашут.

— И Брокман е скачал с парашут, но да не говорим сега за техниката. Вие ще имате едни патрончета — Синицин ще ви обясни тяхното действие. След това ще уточним всичко.

— Като че ли отидохме малко напред, Владимир Гаврилович — каза Лукин.

— Да, трябва да получим резултатите от анализа. — Марков погледна към Павел и Семьонов, след което им каза: — Засега сте свободни. После ще минете към мен да обсъдим всичко за утре. И вземете всичко това. — Той посочи кинокамерата и другите материали, които бяха донесли в кабинета на Лукин.

Когато Павел и Семьонов излязоха, Марков каза на генерала:

— Пьотр Иванович, не ми е така лесно да говоря за Тулев.

— За отзоваването ли?

— Да. Толкова сили положихме. Това място не е за всеки, не се постига толкова лесно. Разбира се, всички задачи отдавна са

изпълнени, но е жалко да го изпуснем.

— Провалът на Брокман непременно ли означава провал и за Тулев.

— Казах — автоматично. Може би не е точно така, но рискът за него ще се увеличи двойно.

— Той съгласен ли е да рискува? Обсъждали ли сте тези въпроси с него?

— Той е съгласен. Но докато Себастиан е там, Тулев през цялото време ще ходи по върха на ножа. Вече толкова години говорят, че Себастиан ще бъде премахнат, но все още си седи.

Лукин стана, разходи се из кабинета и отново седна.

— Владимир Гаврилович, все пак, ако си сложа ръка на сърцето?

— Аз бих го отзовал. Той няма да се върне с празни ръце. И тук ще бъде много полезен.

— Тогава няма какво да се колебаем. Приключваме операция „Резидент“.

Повече за себе си, отколкото за Лукин, Марков искаше да направи собствените си изводи още по-сигурни.

— Освен това, Пьотр Иванович, трябва да имаме пред вид, че той е вече към петдесетте и за шефовете на Разузнавателния център няма вече предишната цена — не е подходящ за всичко. По цената определят и мястото около масата.

— А не може ли да се направи така, че той да не прекъсне всички връзки с тях? Както се казва, да излезе от щата, но да остане извънщатен? Разбира се, при условие, че не го лишат съвсем от доверие.

— По този въпрос сме говорили с него. Трудно е да се предвиди нещо. Във всеки случай, ако ние сега решим окончателно да го отзовем, той няма да си подаде оставката, а ще поиска безсрочен отпуск. За своя сметка. Но да остава след пожара с Брокман, все пак е твърде рисковано. Ще попадне под горещата ръка на Себастиан и край...

— Имате ли бърза връзка с него?

— Относително.

— А как ще стане прехвърлянето?

— Той сам ще си осигури. Ние трябва да знаем само мястото и времето.

— Добре. След един час ще доложим на ръководството. Мисля, че ще одобрят нашето решение.

— Добре, Пьотр Иванович.

Към шест часа вечерта Марков получи резултатите от анализа за веществото в тубичките на пастата за зъби. Въпреки научно-обективното си безстрастие те имаха, меко казано, страшно предназначение: съдържанието на тубичките само по себе си е безвредно, но съединени с определени химични съединения, се получават отровни вещества с широк спектър на действие, които са изключително силни дори във водни разтвори с нищожна концентрация и продължително време не се поддават на разпадане.

В кабинета на генерал Лукин отново се събраха на съвещание Марков, Синицин и Семьонов. В началото присъствуваше и сътрудник от химичната лаборатория, който, след като направи подробни коментари по резултатите от анализа, си отиде.

Ясно беше, че щом веществото в тубичките може да бъде една от съставните части на отровно вещество, втората част се намира у Брокман.

Разбира се, никой не се надяваше, че тази втора част ще бъде намерена у Брокман и иззета, че той с добра воля изведнъж ще разкаже всичко, но беше окончателно решена подмяната на Воробьов със Семьонов. Все едно, в скоро време Брокман трябваше да бъде арестуван. Затова не беше излишно да се направи опит за връзка с него на свобода — може да се изяснят някои подробности, които могат да бъдат полезни за по-нататъшната работа.

На паспорта на Воробьов (между впрочем, както се установи, той не беше фалшив, истинският му собственик го загубил миналата година в пияно състояние) залепиха снимката на Семьонов.

Павел обясни на Семьонов действието на патроните с газ, които обездвижват човек за половин час, и му показа как да действа с оръжието.

— Но разбери, че Брокман също има нещо подобно или още по-добро — каза Павел. — Между впрочем това е измислено на Запад. Знаеш, че там стандартът в областта на убийствата е висок. Така че всичко опира до бързината — кой ще бъде първи.

Взеха от Воробьов-Блиндер кафявия шлифер. В джоба на шлифера сложиха тубичките, които сега имаха истинска паста за зъби,

но не чуждестранна, а производство на московската фабрика „Свобода“.

Марков, Синицин и Семьонов изготвиха план как утре Синицин ще подсигурия Семьонов. Те отлично разбираха, че планът е абстрактен, тъй като в него не можеха да включат главното — какво ще прави Брокман. По този повод Павел каза: „Планът не е догма: ако го преизпълниш, няма да те ругаят“.

ГЛАВА 24

В КЪЩИ

В преписката му с Марков темата за връщане в Съветския съюз беше възниквала и по-рано. Михаил би си изкривил душата, ако твърдеше, че няма желание да се завърне в къщи и че личните интереси за него нямат никакво значение. Жена му и синът, които не беше виждал вече осем години, за него бяха единствените близки хора на света, както и той за тях. При това положение по-лошо от него би се чувствувал само синът му Сашко, когото остави в пелени, а сега ходеше на училище. Но за щастие той е достатъчно малък, за да не се замисля върху пагубното въздействие на дългата раздяла. На Мария също ѝ е тежко, но с нея е Сашко. Както и да се погледне, на тях им е по-леко. Те са двама и са си у дома...

Преценявайки обективно своето положение в Разузнавателния център, Михаил не можеше да го нарече блестящо. Монаха, разбира се, не го посвещаваше и една стотна в своите разработки, нещо повече, понякога по силата на професионалните си навици уж случайно му подхвърляше нарочно лъжливи сведения, но въпреки това не го лишаваше от чисто човешкото си благоразположение. Себастиан, след отсъствието си половин година, се завърна и побърза да покаже на Тулев, че както и преди, не му се доверява. Михаил беше отстранен от участие в подготовката на агентура и отново го насадиха в аналитичния отдел — да се рови в агентурните донесения, провинциалните вестници и записи на радиопрехващанията. Най-близката перспектива не обещавахе нещо по-добро.

Кратко казано, Михаил беше усетил отзоваването. Особено остра потребност да се върне той почувствува, когато престана да се среща с Карл Брокман. Разбира се, на него никой не му докладва кога и къде изчезна от Центъра Брокман, но това беше напълно ясно.

Твърде много нерви му костваше цялата тази епопея с Брокман, за да може със спокойна душа да си помисли, че е способен да стовари

на Съветския съюз хладнокръвния наемен убиец, убиеца на собствения му баща.

Михаил помнеше как Монаха в разговора им миналата година ни в клин, ни в ръкав спомена за Владимир Уткин, че имал сигурна легенда. Ако Уткин затопля мястото за Брокман, ако Брокман използва неговата легенда — тогава всичко е наред: Владимир Гаврилович няма да има затруднение и не ще позволят на Брокман да покаже способността си да убива. Но може да не е така. Себастиан е опитен организатор, знае, че в тяхната работа най-очевидното не е най-надеждно. Нито един от подчинените няма да рискува да се хване на бас, че може да отгатне истинските намерения на Себастиан дори в обикновени и маловажни операции. А тук работата е сериозна. Ако Брокман се остави без надзор — това няма да мине даром.

Михаил направи всичко, което беше по неговите сили и възможности, за да облекчи Марков в откриването на Брокман — даже му изпрати снимки. Но това му съзнание не можеше да сподави и обезболи другото, че присъствието му на мястото на събитията би могло да се окаже решаващо.

Михаил се намираше в такова неуравновесено състояние на духа, когато в неделя, на 21 май, срещна Владимир Уткин, с когото се беше видял за първи и единствен път преди осем години в Одеса, по-точно на одеското летище.

И ето го Уткин, стои на края на шосето, вероятна чака на автостоп, за да отиде до града, откъдето се връщаше Михаил. Значи още не е успял да получи от банката изработеното за осем години, иначе би се снабдил със собствена кола. Михаил с разрешение на Монаха ползуваше неговия стар мерцедес в редките си пътувания. Тази сутрин той отиде в града, за да провери дали няма условния знак, с който му съобщаваха, че за него е получена кореспонденция „оттам“. Знак нямаше и Михаил седеше зад кормилото с такъв вид, какъвто вероятно има нещастният спортист, връщащ се от многодневна хилядакилометрова надпревара, макар че от града до тяхната резиденция според километража са всичко двадесет и седем километра...

Уткин стоеше на шосето близо до отклонението за имението на Центъра. Михаил удари спирачките преди завоя, Уткин гледаше към противоположната страна и се обърна, Михаил веднага го позна — по

очите, по носа, по луничките. Не само кола, но и дрехи не си беше купил. Сърцето на Михаил спря да бие: съвсем „пресен“ човек „оттам“, върху обувките си трябва да има още руски прах, а в джоба — останки от цигари. Михаил отлично помнеше как там, на одеското летище, когато си смениха шлиферите с Уткин, му беше оставил кутия „Казбек“. Може Уткин след това да се е пристрастил към цигарите?...

Михаил спря пред разклонението, излезе от колата, извади цигара и запали, гледайки изпод вежди Уткин. Между тях имаше около десет метра. Уткин също го гледаше и като че ли накрая споменът го осени.

Бяха сами на пътя. По това шосе изобщо нямаше оживено движение, а днес е неделя и няма нито една кола.

— Трудно ли е тук? — попита Михаил полугласно.

— Сам ще разбереш — широко усмихвайки се, отговори Уткин.

Това беше фрагмент от разговора им някога в Одеса. Само че онзи път въпроса зададе Уткин, а Михаил му беше отговорил: „Сам ще разбереш. Защо да те плаша отрано, или обратно, да те успокоявам? Скочил си във водата — плавай, иначе ще потънеш...“

Приблжиха се, подадоха си ръце.

— Отдавна ли?

— От вчера.

— Радвам се да те видя, Уткин. — Усмивката на Михаил не беше изкуствена.

Той наистина в този момент изпитваше истинска радост. Но все пак вътре тайно му работеше мисълта. Категорично беше забранено на сътрудниците на Центъра да откровеничат между себе си, но всичко може да се случи... Колкото и да е, тук имаше сближаващи обстоятелства.

— Аз също много се радвам — каза Уткин.

— Към града ли?

— Би било добре.

— Днес всичко е затворено — неделя е. Вероятно искаш по магазините да ходиш?

— А, ей така, изобщо... Няма да е лошо да пийнем по едно.

— С удоволствие. Качвай се.

В колата Уткин попита:

— Твоя ли е?

— Не, на Монаха. Взимам я, когато ми трябва. Той има друга, нова.

— Значи с началството си на ти?

Беше неразумно да разубеждава Уткин.

Михаил каза с достатъчна небрежност:

— Не се целуваме, разбира се, но сме добре.

Михаил обърна и бързо набра скорост.

— Къде според теб? — попита Уткин.

— Където искаш. Може и в „Континентал“. Бил ли си там?

— Вече не помня... Знаеш, че засега не ми разрешават много да се разкарвам.

— Тогава някъде на по-тихо. Днес има много от нашите в града.

Михаил посочи таблото отпред и сложи пръст на устните. Уткин разбра, махна пръст във въздуха: значи могат да записват? Михаил кимна и до града около десет минути не казаха нито дума.

Като зави по околоръстния път, Михаил обиколи града и спря на една тиха крайградска улица, на чиито две страни бяха накацали триетажни тухлени къщи, близо до малкия пансион „Луиза“, в чийто ресторант той понякога обядваше, когато му омръзваха ястията в служебния им стол. Както и очакваше, в малката зала от шест масички нямаше жива душа. Стопанинът, възрастен вдовец, познат на Михаил, каза, че сам ще ги обслужи. Но те не искаха засега да ядат.

Седнаха около една малка масичка до прозореца с пуснато перде и Михаил каза:

— Какво ще прием? Нещо по-силно?

— Не, хайде винце — каза Уткин. — Мозелско. Не е много кисело.

Стопанинът отиде за вино.

— Омръзна ли ти водката? — усмихвайки се, попита Михаил.

— Там не съм злоупотребявал.

— Примерен труженик?

— Защо пък не? Имаше ме на почетната дъска.

— Дълго ли кукува?

— Без малко осем години... Най-добрият техник в районната телефонна станция...

— Изобщо чистичка работа — каза Михаил.

— Да, вярно е.

— А оттук не те ли дърпаха? — това беше първият въпрос по същество и Михаил с надежда чакаше, че Уткин няма да се отклони от прекия отговор.

— Само веднъж. Накрая — без всякакво колебание се откликна Уткин.

Михаил разбра, че Уткин няма да се придържа към нарежданията на Разузнавателния център. Осем години постоянна бдителност му костваше много. Необходимо е на човек да се отпусне понякога. Но Михаил не взе да изпреварва събитията, за да не изплаши Уткин.

Стопанинът донесе вино, плодове и печени бадеми в чинийка.

Пиха. Михаил сдъвка едно бадемче и се заслуша в скърцането на зъбите.

Полковник Марков в едно от писмата си беше разказал на Михаил за посещението на Уткин до Мария и сега го избиваше да попита как изглежда тя, какво впечатление му е направила. Но, разбира се, не биваше да прави това. Оставаше да се надява Уткин сам да заговори — не под влияние на алкохола (човек, свикнал с водката, от това леко винце няма да се напие), а просто поддавайки се на благодушното настроение.

— Който не е бил там, той не може да ни разбере — тихо каза Михаил.

— Точно така.

Отново замълчаха. И отново пръв заговори Михаил:

— Да-а... Осем години — това не са осем дни!

— Но аз си мислех, че ще бъде по-лошо — каза Уткин. — А то не било никак страшно. Тягостно е, разбира се.

— Ти може би си забравил — добродушно възрази Михаил. — Тогава в Одеса, като те видях, си помислих: този младеж като биче на въженце в кланицата го водят.

— Това е вярно, колената ми трепереха. Но не задълго. След това си живеех, без да мисля. Ако не бяха тези дяволски „Спидоли“, изобщо щях да забравя кой съм в същност.

— Защо „Спидоли“? Аз ти оставих само една.

Уткин не искаше да мисли за никакви секретности и забрани. Каза си всичко, както си е. А и какви особени секретни работи на своето осемгодишно бездействие може да издаде на този човек, който

през цялото време е бил в щаба на Центъра и който е толкова близък с началството, че му ползува колата като своя собствена?

— Аз имах две. Заповядаха ми да се снабдя с втора внимателно, купих я от един психопат. А след това криех твоята, а втората тиках на показ.

— Защо?

— Дявол ги знае? Режисьорите си седяха тук, не съм ги питал.

Пиха още от виното. Михаил каза:

— Ти не се страхувай от мен. Не съм от разговорливите.

— А, какви тайни имаме? — учуди се Уткин. — Седях си там като пън. Разшавах се само в Батуми, и то по разписание. Никаква самостоятелност.

— Разменихте се както тогава?

— Не съвсем. Някой слязъл и аз вместо него се качих на кораба, но кой беше — очите не съм му видял. Изобщо се разигра някаква игра. Но аз бях пешката.

— Всички ние сме пешки — въздъхна Михаил. — Да пийнем малко коняк, а? — На него наистина му се пиеше нещо по-силно.

— Давай!

Поседяха още час и половина, но бяха трезви. Уткин разказа подробно за батумското заминаване и накрая добави, че е донесъл със себе си купената „Спидола“ и стояла на масата му в къщи, но днес я изхвърлил — толкова му омръзнала.

За пътуването си до Мария не каза нито дума значи това е било много секретно. Ръката на Себастиан...

Когато решиха да стават, Михаил извика управителя. Уткин подаде на Михаил пари, но Михаил му стисна ръката заедно с парите и я махна от масата, той плати сметката.

Като прецениха, че е по-добре Уткин да не се появява в компанията на Михаил, те се разделиха на шосето — Михаил го свали близо до завоя към тяхната резиденция.

Михаил не искаше повече да се среща с Уткин — не разчиташе повече да научи от него нещо съществено. Но на 24 май, в сряда вечерта, Монаха извика Михаил, там беше и Уткин.

— Мисля, че ще ви бъде приятно да се видите — каза Монаха, когато се поздравиха.

След това Уткин разказа на Монаха това, което Михаил беше вече чул в неделя. Можеше да се направи заключението, че след връщането си Уткин докладва не на Монаха, а на Себастиан. А това от своя страна потвърждаваше неутешителния за Михаил факт: Себастиан отново е взел юздите в свои ръце.

Трудно беше да се разбере защо Монаха е решил да изслуша отчета на Уткин в присъствието на Михаил. Може би е искал да покаже, че партията на Уткин е разиграна от начало до край пред очите на Михаил? А може би му е било скучно цяла вечер да седи сам с Уткин?...

Връщането на Уткин и всичко, което Михаил чу от него, подсказваше един-единствен извод: сега там, в Съветския съюз, се провежда сериозна акция. Иначе трябва да се признае за абсолютно безсмислено осемгодишното живуркане. Мислейки за това, Михаил започна да нервничи, тъй като беше уверен, че всичко това ще се отрази и върху него.

Всеки ден взимаше от гаража мерцедеса на Монаха и пътуваше до града, но все още нямаше знак за пристигнала кореспонденция от Москва.

Така измина месец и половина. Най-после видя сигнала и скоро получи послание от Марков, което беше по-дълго от предишните. Но най-важното, най-радостното за Михаил беше още в първите редове — отзоваваха го.

На другия ден той помоли Себастиан да го приеме по личен въпрос: сега Себастиан лично ръководеше кадрите от централния апарат, освобождавайки шефа, както сам се изрази, от пране на мръсно бельо. Той не обичаше старите сътрудници, които поради познанството си с Монаха понякога биха могли да се обръщат към него непосредствено. Тулеви, и бащата, и синът, както всички сътрудници знаеха, Себастиан не само не ги обичаше, но ги ненавиждаше. Съблюдавайки субординацията за първи път от възцаряването на Себастиан, Михаил разчиташе да поласкае самолюбието му и с това да облекчи своята задача. Но сметките му не се оправдаха.

Себастиан го посрещна вежливо, поинтересува се от здравето му, а когато чу, че на Тулев му е омръзнало да работи в аналитичния отдел, той сухо добави:

— При нас няма друго място за вас.

— В такъв случай моля разрешението ви за безсрочен отпуск — каза Михаил.

— Вие скоро бяхте в отпуск, и то доста дълго — възрази Себастиан.

С Брокман в Швейцария Михаил пътува по личното разпореждане на Монаха и Себастиан не знаеше истинската причина, но все пак каза:

— Онова не може да се смята за отпуск.

— Защо?

— Аз работех.

— Не зная. Официално бяхте в отпуск.

— Изморен съм. Може ли човек да получи отпуск, щом настоятелно се нуждае от него?

Почувствайки чуждото раздражение, Себастиан стана по-спокоен.

— Колко искате?

— Поне половин година.

— Това е твърде много.

— Нямам претенции за заплащането.

Себастиан се усмихна:

— И още как! Половин година и заплата — това е, знаете ли...

— Благодаря ви — каза Михаил с облекчение. — Бих искал да замина след два дни.

— Къде смятате да се установите?

— Засега в Париж.

— Съобщете ми оттам своя адрес. И трябва да знаем целия ви по-нататъшен маршрут.

— Добре.

Себастиан не му пожела лицемерно приятна почивка и с това предизвика уважението на Михаил — един-единствен път в цялата история на техните взаимоотношения.

Михаил знаеше, че парижкият адрес и лъжливият маршрут на неговия отпуск няма да заблудят Себастиан. Той ще провери всичко и ще се убеди в измамата. Но нищо не можеше да се направи. С такова нетърпение го чакаха в Москва, с каквото и самият той се стремеше натам.

На 14 юли Михаил пристигна в Париж, в града, където всеки, който искаше да потъне и заличи следите си, можеше да направи това без особен труд. А на 16 юли той изчезна от Париж.

ГЛАВА 25

СРЕЩА С БРОКМАН

Всеки що-годе проникателен наблюдател, ако си постави безсмислената задача да класифицира Линда Николаевна Стачевска, трябва да признае, че тя принадлежи към онзи рядък за нашето време род хора, които се наричат авантюристи от висока класа, хора, чиито ярки представители са били, да кажем, Григорий Отрепов и подобни самозванци — негови предтечи и епигони от раба Клемент, представящ се за умъртвения си господар Агрип Постум и опитващ се да вземе властта от римския император Тиберий, до корнет Савин, който едва не седна на българския трон. От жените можем да посочим така наречената княгиня Тараканова и толкова злополучната Мата Хари.

Историята не е запазила сведения относно това, дали гореспоменатите прекрасни дами са правели утринна гимнастика. Затова пък точно знаем, че Линда Николаевна редовно я правеше в продължение на трите годишни времена — есен, зима, пролет. Лете физзарядката тя заменяше с работата в градината и цветарника.

Всяко постоянство, с изключение на малкото особени случаи — е признак на педантизъм, а педантизмът не се съчетаваше с авантюризма. Въпреки това в Линда Николаевна тези несъчетаеми качества се съчетаваха и може би заради това тя, за разлика от своите предшественички, съумя да доживее до преклонна възраст.

На 5 юли 1972 година Линда Николаевна стана в пет и половина и в шест вече се занимаваше с обикновената си работа в градината. Денят обещаваше да бъде много горещ. Още от сутринта небето загуби синевата си и стана стоманеносиво. Обилно полетите вчера лехи с божури, флокси, латинки и гладиоли въпреки ранния час вече бяха изсъхнали и земята беше станала сива.

Изтръгвайки от лехите появилите се през нощта стръкове бурени, Линда Николаевна си мислеше, че това лято ще бъде тежко за цветята. Но мислите за цветята веднага се смениха с други, по-важни.

Отново и отново, както обикновено правеше в последно време, повтаряше мислено маршрутите и действията, предприети по нареждане на нейния обожаван наемател, преценяваше значението им, съпоставяше и се опитваше да предвиди прогнозата за близките дни. Главна изходна позиция и доминанта на тези изчисления беше, което не е трудно да се досетим, нейното собствено участие в предстоящите събития. Както е известно, Линда Николаевна жадуваше за активна дейност, неограничена от примитивните куриерски задължения. Изострената възприемчивост ѝ позволяваше да четете мислите на квартиранта като отворена книга. И тя отдавна беше прочела, че наближава срокът, когато той ще ѝ повери истинска работа. Оставаше още малко да потърпи, неизбежното ще стане. То може да дойде всеки божи ден...

Ето защо в онова безветрено слънчево утро на 5 юли Линда Николаевна не беше изненадана, когато видя Брокман да влиза в градината при нея, макар стрелките на часовника да показваха шест и нещо. Брокман, който никога не се събуждаше по-рано от седем, сега беше избръснат, измит и свеж. Впрочем, като го обхвана с одобрителен поглед, Линда Николаевна успя да забележи в израза на лицето му нетърпение и загриженост. При това в края на устните му димеше цигара и това говореше за неспокойно състояние на духа, тъй като той никога не пушеше преди закуска.

Като огледа сивото безоблачно небе, напрашените листа на ябълките и накрая Линда Николаевна, Брокман каза:

— Днес ще е не по-малко от тридесет градуса.

— Ако не и повече — откликна Линда Николаевна. — Вие ще ходите ли някъде?

— Аз не. Но ще се наложи вие да отидете до Москва.

Линда Николаевна отвърза престилката и я свали. Тя помнеше наизуст съдържанието на картичката, която беше написала под диктовка до непознатия ѝ Воробьов. Затова тя попита:

— В един часа на обяд трябва да бъда на площад „Пушкин“?

— Да.

— Тогава по-добре да не губим време. Ще приготвя закуска.

— Да влезем за малко при мен.

В стаята Брокман извади от самото си, което седеше в гардероба, бележник, а от бележника — снимка. Подаде я на Линда Николаевна.

— Запомнете го!

Това беше снимката на известния ни вече Воробъов-Блиндер. Най-обикновено лице.

— Той е доста висок, малко по-висок от вас — каза Брокман, прибирайки върнатата му от Линда Николаевна снимка. — Носи кафяв шлифер. Веднага ще го познаете, дори да е сред тълпа от хора... Днес не се предвижда дъжд, едва ли всички ще бъдат с шлифери.

— В градинката при Пушкин обикновено няма тълпи.

— Още по-добре...

— И никаква парола? — попита Линда Николаевна.

— Каква парола ви е нужна, щом видяхте снимката?

— Ами ако се окаже, че не е той?

— Не бързайте, всичко ще ви обясня — каза Брокман. — Значи така. Виждате, че този човек чака, приближавате се и без всякаква парола казвате: „Да отидем в къщи“. Ще го доведете при мен, но не тук, а на пазара, на автобусната спирка. Аз ще бъда там. В колко часа ще можете да пристигнете?

— Трябва да видя разписанието.

Линда Николаевна донесе разписанието на крайградските влакове и двамата го разгледаха. Прецениха, че Линда Николаевна и Воробъов могат да пристигнат с електричката в 15,53.

— До пазара е десет минути пеша — каза Линда Николаевна.

— Ще ви чакам в четири. Ще го доведете до автобусната спирка и ще си отидете. Мен няма да ме видите — не се вълнувайте, аз сам ще го видя.

Брокман запали нова цигара.

— А сега за другия вариант. Може да дойде не този човек, но името му трябва да бъде същото. Ще се приближите и ще попитате: „Вие ли сте другарят Воробъов?“ Той ще каже: „Да“. Вие питате: „Отдавна ли ме чакате?“ Той трябва да отговори: „Точно седемнайсет минути“. Това е паролата.

— Всичко е ясно — каза Линда Николаевна. — Но ако този друг Воробъов ми каже други думи?

Брокман загаси цигарата в пепелника и се усмихна.

— Тогава — моля за извинение. Ще бъде много лошо.

Линда Николаевна нямаше нужда от уточнение защо ще бъде много лошо и кой ще пострада най-напред. Тя мислеше не за себе си,

тя се безпокоеше за него.

— А ако все пак ме докарат дотук? Къде да ги вода? В къщи ли?

— У дома, като в капан — каза той. — По-добре на спирката.

— Как ще ви подсказва, че е чужд?

Той се замисли и след това попита:

— Ще вземете ли със себе си някаква чанта?

— Непременно.

— Ако все пак ви докарат дотук, хайде да се условим така: ще държите чантата в дясната ръка. Ако всичко е нормално — в лявата, ако не е — в дясната.

— Добре.

— Ще чакам до четири и половина.

— Безсмислено е — възрази Линда Николаевна. — Електричката може да закъснее.

Брокман имаше възможност и по-рано да се убеди в предаността и изпълнителността на Линда Николаевна. Сега тя показва, че може да бъде хладнокръвна и пресметлива.

— Вярно — съгласи се той. — Хайде да се договорим за краен срок — пет часа.

След това Линда Николаевна приготви закуска, ядоха, тя изми съдовете, изобщо както в обикновен ден. До нейното тръгване не промълвиха нито дума за предстоящата работа. Необикновено беше само неговото напътствие:

— Сбогом — каза Брокман, като й стисна ръката.

— По-добре с чантата в лявата ръка — каза тя и отвори вратата.

Семьонов дойде в градинката на Пушкиновия площад в един без десет.

Той беше със светъл костюм от тънка лятна материя, синя риза без вратовръзка. На ръката му праметнат кафявият шлифер на Воробьев-Блиндер, в чиито джобове имаше по две тубички паста за зъби.

Беше развълнуван. Знаеше, че отдалеч го наблюдават двама верни другари, които по-скоро ще загинат сами, отколкото да позволят да загине той, по от това още повече се вълнуваше. Първо, никаква опасност не го грозеше тук, в центъра на Москва, в този ясен летен

ден. Второ, той сам можеше да се защити. Затова невидимото присъствие на другарите само го смущаваше — той се чувствуваше неловко като дебютант на сцена. Ако ги нямаше тях, не би изпитвал такова притеснение. Всички други случайни свидетели на това, което щеше да се разиграе тук, не влизат в сметката, тъй като нямат никаква представа за него.

Семьонов се разхождаше на площадката зад паметника на Пушкин. В такава горещина на този припек това може да прави само човек, дошъл на среща. Но странно нещо, заедно с него тук се разхождаха много хора, жени и мъже. Изобщо цялата градинка, почти лишена от сянка, гъмжеше от хора в този час, на пейките нямаше нито едно свободно място.

Той познаваше Линда Николаевна по снимките, направени от скрита кинокамера, и можеше да я забележи отдалеч, но Семьонов умишлено не се оглеждаше, за да не се издаде. Затова нейното появяване за него беше малко неочаквано. Той обаче забеляза, че тя не пристигна точно в един часа, а в един и пет. Той не знаеше, че тя го беше оглеждала преди това.

Приближавайки се, Линда Николаевна каза:

— Извинете, вие ли сте другарят Воробьов?

Той каза:

— Да.

Тя след пауза попита:

— Отдавна ли ме чакате?

Той смутено сви рамене.

— Как да ви кажа?... Около десет-петнадесет минути.

Линда Николаевна, която досега го гледаше в очите, сега погледна встрани.

— Извинете, като че ли съм сбъркала.

И тръгна със своята величествена походка към Моссъвета.

Тя не произнесе думите, предназначени за истинския Воробьов: „Да отидем в къщи“. Както щеше да каже Павел Синицин, тук и на таралежа би му станало ясно, че Линда Николаевна е разшифровала подмяната без много труд. По какъв начин е сторила това, нямаше време да се гадае. За такъв случай Семьонов си имаше доста разгърнат план на действие. Той си поглади косата с ръка — това беше знак за тези, които наблюдаваха срещата: „Аз съм разкрит“.

Той догони Линда Николаевна до Елисеевския магазин. Като го видя до себе си, тя забави крачка, очаквайки той да я задмине, но Семьонов каза:

— Трябва да побързаме, Линда Николаевна... Да се върнем на площада, да се опитаме да вземем такси?

Линда Николаевна не отговори нищо, спря, обърна се и също така величествено закри в обратна посока.

Семьонов, който беше придобил обикновената си увереност, отново почувствува известно притеснение, но вече от друг род. Спокойствието и високомерието на тази възрастна жена бяха така подчертани, че той почувствува раздразнение. Ако беше по-млада, щеше да ѝ избие бързо тази надутост, но от почит към възрастта се наложи да спазва ритуал, който в създалата се ситуация се свеждаше до насилие над здравия смисъл.

Така разсъждаваше Семьонов, докато вървяха до спирката за такси срещу кино „Русия“. За съжаление той не можеше да знае какво става в главата и душата на Линда Николаевна. Заблуждаваше го маската на невъзмутимост, а всъщност под нея изобщо не беше спокойно. И Линда Николаевна не отговаряше на неговите опити да разговарят не само поради високомерието, усвоено от най-добрите берлински образци от 1941–1942 година.

Тя се стареше да се съвземе от неочакваното объркване.

Макар че при обсъждането с Брокман на това пътуване тя първа допусна именно такъв най-лош за нея вариант и разглеждаше последствията с естествено хладнокръвие, но това беше в нейната къща на четири очи с нейния обожаван квартирант. Едно е да си представиш само собствените действия, а съвсем друго е да действуваш в реална обстановка.

С една дума, Линда Николаевна беше извадена от релсите и се стареше по-бързо да си върне присъствието на духа. Семьонов търсеше верния тон, за да се освободи по-бързо от напрежението и да се заеме със същността на работата, която го сблъска с тази горделива особа.

На улицата сред потока от хора не беше много удобно да се води поверителен разговор, но все пак някои неща можеха да се кажат.

— Зная разписанието на вашата електричка — миролюбиво каза Семьонов, когато стигнаха до спирката, на която около пет-шест

човека чакаха такси.

Линда Николаевна и този път замълча. Семьонов и не чакаше друго.

— Трябва да побързаме за тринадесет и петдесет и осем — каза той напълно благодушно.

Тя мълчеше. Тогава той попита строго:

— В определен ли час ни чакат? Или както дойде?

— Все едно — каза най-после Линда Николаевна и Семьонов разбра, че тя лъже:

— Не е вярно.

— Щом знаете всичко, защо питате?

— Зная много неща, но не всичко. И за вас, и за мен ще бъде по-добре, ако кажете истината.

Вероятно отстрани те изглеждаха като леля и племенник, които обсъждат някакъв семеен въпрос.

— Даже не зная с кого имам честта... — Тя каза това твърде високо, околните можеха да чуят.

Семьонов се наведе към нея.

— Моля, говорете по-тихо. Ще ви покажа документ, само че по-късно.

Той си помисли, че Линда Николаевна, ако пожелае, може да изпадне в истерия тук, на спирката, ще стане публичен скандал и тогава всичко замислено ще отиде по дяволите. Но за щастие тя органически не беше способна на истерия, даже подправена.

Дойде им редът. Двамата седнаха на задната седалка.

— Към Курската гара — каза Семьонов на шофьора.

След това той показа на Линда Николаевна служебната си карта. Стигнаха на гарата в два без десет, мълчаха.

Семьонов си купи билет. (Линда Николаевна каза, че тя има билет, но забрави да каже, че когато тръгна за Москва, заради икономията на време тя беше купила билет и за Воробьов.)

Щом се качиха в електричката, и тя веднага потегли. Вагоните бяха полупразни и те се настаниха в третия отзад напред, до прозореца откъм сенчестата страна, един срещу друг.

— У вас ли ще отидем? — попита Семьонов, възобновявайки прекъснатия разговор.

— Няма какво да правим в къщи, там няма никой.

— Аз говоря сериозно, Линда Николаевна. Струва ми се, че се договорихме с вас.

Сега вече Линда Николаевна беше наистина спокойна. Нещо беше решила твърдо за себе си и не изпитваше колебания. Но и Семьонов придоби подобно настроение, което той наричаше работно.

— Аз също не се шегувам — каза тя.

— Къде трябва да стане срещата?

— На пазара. На автобусната спирка.

— В колко часа?

— От четири до пет.

Линда Николаевна казваше чистата истина и й беше спокойно и добре.

— За да не задавам излишни въпроси, може би ще обясните как ще стане всичко? — каза Семьонов.

— Нищо особено. Ще ви заведе до спирката и ще си отида. А той сам ще ви види и ще дойде.

— И повече никакви пароли?

— Представете си, никакви.

Тя не смяташе да казва за чантата.

— От гарата на какво ще се качим? — поинтересува се той.

— Там е близо.

Тя го оглеждаше много открито, а това на всеки е неприятно.

— Написано ли е нещо върху мен? — попита Семьонов.

— А, не — обръщайки се към прозореца, каза тя. — Обикновен труженик.

— Апропо, как разбрахте, че аз ме съм този, когото очаквахте?

— Не отговорихте както трябва.

— А как трябва?

— Много искате да знаете.

— Това вече няма значение, щом пътуваме заедно.

— Кой знае...

Тя гледаше към прозореца и Семьонов също си позволи да я разгледа добре. Тя беше младолика, но това не можеше да скрие, че пред него седеше възрастна жена. Но се държеше и изглеждаше великолепно. Светлолилав костюм от плътна коприна, тъмна плетена блузка с висока яка, скриваща шията. На главата — сива сламена

шапка с букетче лилави цветя... Сивата кожена чанта на Линда Николаевна беше върху коленете ѝ, прикрепяна с двете ръце...

Той разглеждаше Линда Николаевна не заради простото любопитство. Подробности от облеклото, както е известно, даже на учениците може да служи като условен знак. Най-простото обяснение е: щом тя води него, контраразузнавача, на среща с Брокман, те сигурно си имат някакъв знак, с който тя ще му подсказва за грозящата опасност. Но какъв? Може би тя има миниатюрен предавател за работа на близки разстояния?

— Разрешете да погледна чантата ви — каза Семьонов.

Без да променя позата си, тя му подаде чантата.

Нищо подобно на радиопредавател той не откри.

Повече нямаше за какво да говорят. Останалият половин час в горещия вагон щеше да им се стори непоносимо скучен в друго време. Но сега всеки имаше за какво да мисли и двадесетте спирки минаха неусетно, като че ли електричката се движеше безспирно.

В 15.53 часа пристигнаха. От гарата Линда Николаевна поведе Семьонов по една права тиха улица, засадена от двете страни с липи, и невисоки двуетажни къщи с дореволюционна архитектура. След това завиха по по-оживена улица и на около сто метра още Семьонов, забеляза дървената арка с избелели червени букви: „Колхозен пазар“. Вляво от арката — полукръгла площадка, пълна с автобуси, и в дълбочината — белият павилион на автогарата.

— Къде ще бъде той? — попита Семьонов.

— Не зная. Вече ви обясних.

Семьонов все още си мъчеше мозъка над въпроса: по какъв начин Линда Николаевна ще сигнализира Брокман, че води чужд човек? Кърпичка ли ще извади от чантата? Или ще свали шапката?

Като изказваше предположения, Семьонов веднага ги опровергаваше, като сам се ругаеше с груби думи. Ако имаха условен знак, той щеше да бъде такъв, че да не се забележи от страничен човек. Нито за секунда Семьонов не се съмняваше, че имат знак, но не можеше да го отгатне.

Крачеше до Линда Николаевна и я поглеждаше косо. До пазара оставаха някакви си петдесетина метра, когато му хрумна, че единствената вещ, която може да служи за сигнал, трябва да бъде чантата. Нищо друго не може да бъде.

Линда Николаевна я държеше в дясната ръка — още от самата гара. Семьонов реши следното: ако тя, пристигайки на пазара, премести чантата от дясната ръка в лявата, той ще ѝ заповяда да не прави това. И обратно — ако Линда Николаевна не направи това, той ще заповяда да вземе чантата в лявата ръка.

Стигнаха до арката на пазара, която беше на другата страна на улицата, спряха се, за да изчакат минаващите коли. И тук Семьонов каза:

— Вземете чантата в лявата ръка.

Линда Николаевна се направи, че не чува, следейки потока от коли.

— Казах ви да вземете чантата в лявата ръка — повтори Семьонов.

— Защо сте така нервен? — попита Линда Николаевна.

— Моля ви — вече през зъби каза Семьонов.

Тя взе чантата в лявата ръка.

Потоъкът от коли се прекъсна. Те пресякоха улицата и тръгнаха покрай арката, после покрай площадката откъм широката ѝ дъга — отдясно са наредени магазинчетата и работилничките, а отляво — наредени автобуси върху лъхация на масло и бензин нажежен асфалт.

— Къде трябва да се разделим? — тихо попита Семьонов.

— Ей там, при автогарата.

— Вие отгук си отидете направо в къщи. Така ще бъде най-добре.

— Нима ме пускате сама? — Въпросът на Линда Николаевна беше пълен с ирония.

— Не се безпокойте, ще имате подходяща компания. Само че много ви моля, когато се разделим, не прехвърляйте чантата от ръка в ръка.

Тя не отговори нищо.

При сградата на автогарата Семьонов се настани под сянката на широката козирка над входа, а Линда Николаевна продължи по дъгообразния тротоар, който опасваше площада. След нея тръгна един от другарите на Семьонов. Като измина десетина метра, тя все пак премести чантата в дясната ръка. Семьонов я проследи със зъл поглед, докато тя се скри зад ъгловата сграда. Той се спогледа с другия си колега. Онзи даде знак, че е разбрал.

В този миг той чу зад гърба си спокоен глас:

— Другаря Воробьов?

Като се обърна, той видя пред себе си Брокман и попита:

— Вие сте Никитин?

Вместо отговор Брокман зададе въпрос:

— Донесохте ли нещо за мен?

Семьонов потупа джоба на праметнатия през ръка шлифер.

— Четири тубички. И още нещо устно. Къде можем да поговорим?

— Да вървим.

Брокман го заведе зад автогарата. Семьонов, който го следваше на две крачки зад него, обърна внимание, че Брокман беше без багаж. В ръката си носеше сгъната като тръба карирана торбичка, която не беше съвсем празна, беше завито нещо в нея.

Като обиколиха сградата, те излязоха на малка пясъчна площадка, обиколена с повехнали млади тополи, които не хвърляха сянка.

— Да ги дам ли? — попита Семьонов.

— Почакай, не тук. Какво искаш да ми кажеш устно?

Семьонов отново потупа по джобовете на шлифера.

— С това трябва много внимателно.

— Добре. Какво още?

— Оттатък се вълнуват — от тебе няма никакви съобщения.

— Кой се вълнува?

— Монаха.

— Така-а-а... Това ли е всичко?

— Казаха, че ти трябва да предадеш нещо.

— Какво?

В интонацията на Брокман имаше двусмислие. Не може да се разбере дали приема разговора за сериозен, или разиграва комедия. Но работата е започната, трябва да се опита продължението.

— Чакат някакви равносметки — каза Семьонов. — За какво става дума, не зная.

Брокман го погледна замислено.

— Така, така... Виж какво, Воробьов, хайде да се повозим извън града.

След около десет минути те пътуваха в прашния, задушен, скърцащ и стенец автобус по шосето за село Пашино, недалеч от което през май Брокман си беше изкопал тайник под дъба.

Слязоха на същата спирка и закрачиха към гората. Брокман вървеше отзад.

— Още много ли ще вървим?

— Крачи, крачи!

— Аз нямам много време.

— Да вървим нататък — каза Брокман и посочи с ръка Семьонов да върви напред, както досега. Семьонов забеляза, че в ръката му я няма торбичката, вероятно я е изхвърлил по пътя, но ръката му не е празна, нещо стиска в юмрука.

— Ти какво ме конвоираш? — пошегува се Семьонов.

— Давай-давай.

Трябваше да свършва. Нямаше смисъл от продължение. Брокман го водеше в гората не за да сподели секретни работи.

Семьонов даде сигнал на другаря си, а самият той, като замахна рязко с шлифера в лицето на Брокман, за да го заслепи, с една хватка на джудо го повали на земята. Дотичалият другар му помогна да обезоръжат Брокман и да му вържат ръцете.

ГЛАВА 26

ОЧНА СТАВКА

Както трябваше да се очаква, на разпитите Брокман си призна само онези неща, за които имаше убедителни доказателства. Това ставаше постепенно, от малкото към голямото. При това полковник Марков от самото начало се придържаше към следната тактика: задавайки въпроса, той изхождаше като че ли от това, че разпитваният обезателно ще отрича всичко и след всеки отрицателен отговор той предлагаше съвместно да направят разбор защо отговорът е неверен и в какво се изразява слабата позиция на разпитвания. Подобна система изисква много време и търпение, затова пък не остава място за недомлъвки и неяснота.

Основното в избраната тактика на Марков беше преднамереното самоограничаване: разпитвайки Брокман, той не използваше за разобличаването му никакви сведения, получени по-рано от Михаил Тулев. Това поставяше двете страни в равни условия и по такъв начин всяко придобито признание беше резултат на открита борба и затова имаше особена доказателствена сила.

Ако кажеха на Марков, че един от мотивите, подбудили го да избере именно този начин на действие, е желанието да покаже сам себе си, че той както преди желае да върви не по линия на най-малкото, а на най-голямото съпротивление и с това ще успокои професионалното си самолюбие, засегнато от батумския епизод — ако някой беше изказал такова мнение, Марков, слагайки ръката на сърцето си, нямаше да го опровергае. Но все пак главният мотив на неговите действия беше съвсем друго, твърде по-важно съображение: предвиждайки поведението на Брокман, той пази фактите, събрани от Михаил Тулев, за последен удар. Нека Брокман се подхранва от илюзията, че на следствието е известен само малък откъс от неговия живот — от 28 май до 5 юли 1972 година. Толкова по-силно ще почувствува той несигурността на своето положение, когато ще изложат целия му живот и когато самият Тулев ще го погледне в очите.

А засега следствието се развиваше по този ред.

Като начало Брокман, заяви, че е изпратен в Съветския съюз с единствена задача — да дочака и посрещне човек на име Воробьов, който трябвало да му предаде нещо, а той, Брокман, това нещо трябва да го скрие на закътано място, например да го закопае в земята. За съдържанието в тубичките той нямал никакво понятие. Дали допуска, че това „нещо“ може да бъде биологическо или химическо средство за война? За това той не се е замислял.

У Брокман е намерен пистолет, който стреля с игли като перца, чието острие е отровно. За какво му е нужен този пистолет? За самоотбрана. А микрофотоапаратът? Така, за всеки случай. А домакинският сатър, затънат в карираната торба? За да изкопае с него дупка в земята и да закопае пратката — това беше правилен отговор.

Когато показаха на Брокман „Спидолата“, той заяви, че я вижда за първи път. На въпроса дали смята за неопровержими данните от дактилоскопичната експертиза, Брокман отговори утвърдително. Марков попита: „Държали ли сте някога този приемник в ръцете си?“ Брокман каза: „Не“. Тогав му взеха отпечатъци на пръстите и дланите и в негово присъствие проявиха останените следи върху кутията на „Спидолата“, които бяха много. След това наместиха на екрана отпечатъците на Брокман и тези върху „Спидолата“. Те съвпадаха толкова точно, че Брокман, като прекъсна специалиста, който беше започнал да дава технически обяснения, призна, че „Спидолата“ се е намирала у него от 17 май до 6 юли.

След този водевилен пролог Марков показа на Брокман документален филм за пристигането му в град К. и посещението му в дома на академик Нестеров. Брокман призна, че той е имал не една, а две задачи.

След това Марков му показа кадри с Линда Николаевна Стачевска и дипломата с таксата. Брокман заяви, че той не може нищо да каже по този повод, тъй като няма никакво отношение към това. На него съвсем не му е понятен смисълът на действията на неговата хазайка и предназначението на празната цигарена кутия. На въпроса къде е филмчето от дома на Нестеров, Брокман заяви, че се е осветил и го е изхвърлил.

С това първият сеанс с Брокман завърши.

Линда Николаевна се държа малко по-другояче. На първия разпит тя заяви, че е принципен противник на съветската власт, която смята за незаконна, и е готова да понесе за това всякаква отговорност, но не е извършила никакви практически действия в ущърб на държавата. На въпроса за Брокман каза, че се е запознала с него случайно, а след това ѝ станал симпатичен и изпълнявала някои дребни негови поръчения. Съзнавала ли е, че тези поръчения са свързани с неговата нелегална дейност? Не. Тези поръчения не съдържали нищо престъпно. Получавала ли е пари за своите услуги? Не. Само за квартирата.

Марков каза, че на контраразузнаването е известно миналото на Линда Николаевна и потвърди това с документи. Тя не се отказваше от миналото си, но направи уговорка, че и по време на войната не е извършила нито една постъпка, която би могла да бъде подсъдна. Тя не счита своето поведение за измяна към родината по същата причина, че не признава за законна съветската власт.

Марков каза, че нейното екстравагантно обяснение служи за великолепно доказателство, че няколкото управляващи от разстояние малки диктатори на дребни държави, които не признават Съветския съюз, имат в лицето на Линда Николаевна Стачевска верен съюзник, но това за Марков никак не е интересно.

За Линда Николаевна също беше организиран документален киносеанс. Но това не я разубеди: тя продължаваше да твърди, че е изпълнявала поръченията на своя квартирант, не виждайки в тях нищо криминално.

За да се отърве от излишно губене на време, Марков устрои очна ставка между Брокман и Линда Николаевна и стана свидетел на не много приятна сцена. Не, той не си правеше илюзии относно моралните качества на тези хора, срещу които се бореше според служебния дълг, по убеждение, но отблизо да наблюдава тази човешка сган му беше противно.

Когато Линда Николаевна видя в кабинета на Марков своя квартирант, тя се постара да не показва учудване, но не скри огорчението си. Вероятно до последния момент се е надявала, че все пак сигналът ѝ за тревога (прехвърлената чанта в дясната ръка) е забелязан и му е помогнал да избегне срещата с мнимия Воробъов, тоест с чекиста.

Марков, подпомогнат от Семьонов и Павел Синицин, уточни и затвърди показанията, отнасящи се до срещата с Воробьов. Тук Брокман и Линда Николаевна не си противоречаха и подробно изложиха всичко, включително и паролата, за която Семьонов не знаеше.

След това Марков каза, обръщайки се към Брокман:

— И така, вие както преди ли твърдите, че Стачевска е пътувала до Москва и се е обаждала в посолството по собствено желание?

— Да — отговори Брокман.

— Не сте ли й давали телефонен номер?

— Не.

— Празната цигарена кутия, която тя хвърли на улица „Първа Брестка“, не сте ли я дали вие?

— Не.

— Следователно тези действия Стачевска е предприела без вашето участие? Вие не сте знаели нищо за тях?

— Да, това е така.

Линда Николаевна седеше на стола изправена като струна, гледайки пред себе си с трескаво блестящи немигащи очи. Но при последните думи на Брокман просто цялата се свлече. Раменете й се отпуснаха, гърбът й се изкриви.

— Какво ще кажете на това вие, Линда Николаевна? — попита Марков.

— Всичко това е лъжа и пошлост — с глас, пълен с отвращение, отговори тя.

— Такива формулировки са хубави за роман, но ние пишем протокол на очна ставка — каза Марков. — Отговорете на въпросите: Първият: Защо се обаждате до посолството?

— Помоли ме този гражданин. Но аз не знаех къде и на кого се обаждам.

Ето как просто за миг се промени отношението й към обожавания квартирант, когото сега наричаше „този гражданин“.

— Кой ви даде телефонния номер?

— Той, разбира се.

— Вашият квартирант ви е известен като Никитин. Моля, така го наричайте — каза Марков.

— Добре. Телефонният номер ми даде Никитин.

— Откъде взехте празната цигарена кутия?

— Даде ми я Никитин.

— Благодаря ви. — Марков извика часовоя и Линда Николаевна напусна кабинета. Даже не погледна към бившия си повелител. Тя го презираше...

Юридически тези показания на Линда Николаевна при очната ставка в дадения момент нямаха такава сила, че да объркат позицията на Брокман, отнасяща се до епизода с дипломата. Задачите на Линда Николаевна той поставяше насаме, без никакъв свидетел и твърденията на Стачевска тежаха точно толкова, колкото и твърденията на Брокман. А той категорично отричаше участието си в историята с цигарената кутия. Но по-късно, когато делото на Брокман се оформи окончателно, тази очна ставка ще намери своето място.

Сега Марков искаше да поговори с Брокман за епизода, който той не отричаше — за посещението му в дома на Нестерови. Тук имаше някои моменти, които не се връзваха с представите на Марков за квалификацията на задочно познатите му дейци на Разузнавателния център, които разработваха операциите против Съветския съюз, и за методите, използвани от техните агенти в ежедневната практика. Откровено казано, до случая с Нестеров Марков имаше по-високо мнение за Разузнавателния център и неговата агентура. Полезно беше да разбере някои подробности, за да си обясни несъгласуваността в действията на Брокман.

— Кажете, Никитин, как смятате, не сте ли допуснали грешка в епизода с академик Нестеров?

Брокман не се беше още избавил от раздражението, предизвикано от срещата с Линда Николаевна, затова не можа веднага да превключи на съвсем друга тема и с друг тон.

— Моята грешка е, че съм тук — каза той доста рязко.

— Това е лирика. Такива думи повече подходат на Линда Николаевна, а вие сте мъж — забеляза Марков. — Да говорим конкретно. За пътуването до Нестеров.

— Правех всичко според обстановката.

— Но вие сте действували доста необмислено. Позвънили сте няколко пъти по телефона, никой не отговаря — решили сте, че в апартамента няма никой, можете да влезете. Но има вероятност

телефонът да е повреден. Вие даже не сте проверили в пощата. А що се отнася до обаждането ви в службата, там, сам знаете...

— Да, това беше глупаво.

— Изобщо как ще влизате в апартамента, като нямате точни сведения къде е стопанинът?

— С телефона е моя грешка, но всичко останало правех според инструкцията.

— В непознат град без всякакъв помощник как така?

— Работех по аварийната схема. Беше ми подготвен помощник, но той отпадна. Защо — не зная.

— Името на помощника?

— Кутепов.

— Кога получихте заповед за работа по аварийната схема?

— Не помня датата. Това беше около три дни след като получих ключовете.

— Ключовете Линда Николаевна ви е донесла на двадесет и осми май. А кой и как ви предаде заповедта?

— По радиото.

Вероятно квалификацията на специалистите от Разузнавателния център все пак е на висота. Принудени са били да използват аварийния вариант. Марков знаеше това, което Брокман не знаеше: неочакваното пристигане на Пиетро Матинели в град К. е накарало Кутепов да бърза, а в бързината той е извършил непоправими грешки. И изпадна от операцията, в която трябваше да помага на Брокман. Тези неща съвпадаха.

— Сега кажете, Никитин, как трябваше да действувате не по аварийната схема? Каква беше задачата?

— Задачата беше една — да взема ръкописите на Нестеров — каза Брокман и замълча.

— Не отговорихте на първия въпрос — напомни Марков.

— Е, ако всичко вървеше нормално, щях да играя ролята на племенник на Кутепов. Щях да ухажвам дъщерята на Нестеров. Като че ли подстъпите бяха готови.

Марков отново почувствува, че плановете на Разузнавателния център изглеждаха несолидни, щом за всичко са разчитали на „племенника“.

— Слушайте, Никитин — каза Марков, — отклонявате се от дипломата, аз не ви преча. Но бъдете последователен там, където сте оставили следи. Много неща премълчавате. Племенник, ухажване — това прилича на млечен кисел.

Брокман се усмихна.

— Добре, ще кажа. За племенника е истина, но след това аз и Кутепов трябваше да действуваме по поръчение на чуждестранен разузнавач. Той е италианец, момичетата го познават. И двете са вече замесени...

— Заедно с ключовете са ви предали и писмото на Светлана. Защо?

— Обикновен шантаж. Това никога не е излишно.

— Надявали сте се да получите ръкописите на Нестеров. Ами ако той откажеше?

— Можех да приложа сила.

— Какво значи това?

— Да го ликвидирам.

— Почакайте, това ще го запишем подробно — каза Марков и стана, за да вземе от чекмеджето нова касетка за магнитофона.

После той чу от Брокман това, което беше чул от Кутепов. Всички краища на тази история напълно съвпадаха...

След напълно открития разговор за Нестеров можеше да се очаква от Брокман да бъде искрен и във всичко останало. Но Марков не разчиташе на това и беше прав.

На седмия ден след арестуването на Брокман при поредния разпит Марков най-после се докосна до основната, най-страшна тема за Брокман. Като каза, че за изясняване на някои моменти е необходимо да се върнат на епизода с Воробъев, Марков попита:

— Не допускахте ли, че в тубичката може да има отровно вещество?

— Всичко може да се подозира.

— Питаме ви направо: вие знаехте ли?

— Не.

— Лабораторният анализ показва, че съдържанието на тубичките е съставна част на силно действащо отровно вещество. Така да се каже, едната половина. Нашите химици знаят приблизително състава на втората половина. Двете половини поотделно са почти абсолютно

безвредни и притежават висока инертност. Само като се съединят, стават страшни.

— Не съм химик, но вярвам на всичко това.

— Тубичките ги донесе самият Воробъов. Имаме право да смятаме, че втората половина е у вас.

— Това не можете да ми припишете — решително заяви Брокман. — Не зная за никакви половинки. Нищо от никого не съм получавал, Воробъов не можа да стигне до мен.

Като го остави да се изкаже, Марков продължи:

— Стачевска разказа, че от деветнадесети май, тоест от деня на вашето пристигане при нея, до четвърти юни, значи до пътуването ви при Нестеров, вие нито веднъж не сте се отлъчвали от нейния дом. Това вярно ли е?

— Вярно е.

— Стачевска добави, че някъде между деветнадесети и двадесет и осми май все пак вие през деня сте ходили до някъде и сте отсъствували няколко часа. Това също ли е вярно?

За първи път Брокман не отговори веднага, а след малка пауза:

— Не помня.

— Спомнете си. Тя ви е приготвяла храна. Вие сте взели и сатърче със себе си.

— Не помня — повтори Брокман.

— Но вие помните думите си при задържането ви защо този сатър се оказа у вас?

— Помня ги.

— Повторете ги, моля. Аз съм ги забравил.

— За да закопая това, което Воробъов ще ми донесе. Ако ми донесе.

Той здраво се захвана за думата „ако“.

— А тогава, първия път — за каква цел? Дърва ли да си насечете?

— Друг път не е имало. Не ме подвеждайте, гражданино началник.

Марков никога не позволяваше на чувствата, които изпитваше към противника си, да се покажат наяве. Той си остана спокоен и сега.

— Кой ви научи на това обръщение — гражданино началник?

— Имах добри инструктори.

— Моля да не употребявате този израз. Вашите началници са останали отгatk. А по въпроса за „другия път“ ще поговорим още.

Това беше на 12 юли. Извикан на разпит на 14, Брокман заяви, че няма да дава повече никакви показания, тъй като е казал всичко, което му е известно.

Марков остави Брокман на спокойствие. Той чакаше Михаил Тулев, който трябваше всеки момент да се върне след дълго пребиваване зад граница.

Не тревожен от обикновените викания в кабинета на полковника, Брокман започна да нервничи.

ГЛАВА 27

НА МЕСТОПРЕСТЪПЛЕНИЕТО

Психолозите и социолозите, които изучават системите на криминалните престъпления, приети в различните страни и по различно време, се разминават в оценките — понякога много силно — на един или друг тип затвори, на установения в тях режим и ефективността на разнообразните методи за превъзпитание на правонарушителите. Но всички изследователи са единодушни по въпроса, отнасящ се до единичните килии. Като го признават за най-тежко наказание и констатират, че не всички го понасят еднакво, специалистите виждат пряката взаимна връзка между нивото на интелекта на затворника и степента на приспособяване към единичния затвор. Колкото по-нисък е интелектът на затворника, толкова е по-бързо разрушителното въздействие върху неговата психика. Свикналият към размисъл ум, задоволяващ се със самоопознаване на духа, несравнимо по-бойко понася пълното отсъствие на контакт с хората.

Брокман не притежаваше висок интелект. Да се изразим високопарно, градината на неговото въображение беше обрасла с магарешки тръни и не беше плодоносна, а в тъмните дебри на душата му не проникваше животворен слънчев лъч. И макар че килията, в която беше затворен, приличаше по-скоро на обикновена стая — без нищо излишно, но с всичко необходимо — не по-малка от дванадесет квадратни метра, и въпреки че предишният му живот беше направил от него завършен индивидуалист, Брокман, затворен между четирите стени, за първи път от своето тридесет и седем годишно съществуване изпитваше чувството, че сякаш тялото му ще се пръсне и чувствуваше остра потребност дори от мълчаливо общуване с живо същество.

Вече не всеки ден, а буквално всеки час с нетърпение очакваше да го извикат на разпит. Но не го викаха. Той започваше да се озлобява, но веднага си казваше: сам съм си виновен, не трябваше да заявявам, че се отказвам да давам всякакви показания. Съжали, че реши да си

пусне брада и се отказа от бръснаря, а считаше за малодушие да промени решението си.

Опита се да се развлече, припомняйки си разни епизоди от предишния си живот. Невъзможно беше да спре тези спомени, те се мяркаха един след друг и се сливаха в едно сиво петно. Започна да се събужда през нощта по пет-шест пъти. Накрая изгуби и апетит, което изобщо не очакваше. Сега вече разбра, че можеше да се превърне в онези неврастеници, които самият той презираше. Грижеше се винаги за своето здраве, тъй като доброто здраве при неговата професия беше първа необходимост, но с нарастващо безпокойство отбеляза, че от ден на ден все повече отслабва. С него се случи още едно странно нещо: противен му стана тютюневият дим и той престана да пуши.

Отбелязваше денонощията с черти по стената. От 14 юли такива чертички се набраха единадесет. На 26 юли в неподходящо време между обяда и вечерята, когато Брокман лежеше на леглото, сложил ръце под главата, в ключалката защрака ключът. Именно защрака, тъй като обикновено, когато му носеха храната, звукът на ключа в добре смазаната брава беше съвсем тих.

Брокман изведнъж скочи и се вцепени, изтегнал ръце по шевовете и стиснал юмруци. В позата му нямаше войнственост — той беше целият в напрежение.

Вратата се отвори. В килията влезе Михаил Тулев...

Не е възможно да се предаде с думи какво изпитваше Брокман в този момент. Михаил видя как гладкото сухо чело на Брокман изведнъж се покри с едри капки пот, капките се сляха и потта се стече надолу, към очите, а Брокман гледаше, без да мига, и неподвижният му поглед беше празен.

Михаил затвори вратата след себе си и застана на три крачки пред Брокман. Така стояха дълго, не по-малко от минута. Ако в този момент избухнеше взрив или към лицето на Брокман поднесяха горяща клечка кибрит, той нищо нямаше да почувствува, нищо нямаше да чуе. Той се вцепени.

— Здравей — каза Михаил.

Брокман мълчеше. Михаил го заобиколи и седна на табуретката до масата. Брокман се обърна към него като кукла и лицето му беше като на манекен.

— Не ме ли познаваш? — попита Михаил.

— Мишле — с тъжен и безразличен глас каза най-после Брокман. Той си спомни презимето, с което Монаха го беше представил при официалното им запознаване, преди да отпътуват за Швейцария. Брокман така и не беше научил истинското име на Михаил.

— Седни да поговорим — каза Михаил.

Брокман послушно седна на леглото, без да сваля поглед от него. Михаил извади от джоба цигари френски „Голуаз“, силни, той винаги ги предпочиташе пред други. Това му беше последната кутия.

— Запуши.

— Защо?... — явно без да го слуша, попита Брокман. Ясно бе какво иска да каже. „Защо си тук?“.

Михаил каза:

— Прибрах се в къщи.

Брокман най-после излезе от шока.

— Кой си ти, Мишле? — попита той, кой знае защо, шепнешком.

— Съветски контраразузнавач.

— Ти си работел за тях?

— Говори нормално — каза Михаил. — Успокой се. Какво си започнал да се предаваш.

— Ти руснак ли си? — Брокман изобщо не можеше да разбере какво става.

— Вече ти казах: не се ориентираш добре.

— Ах, кретени недни! — Сложил лакти на колене, Брокман си хвана главата и застана.

— Ти започна както в Гщад — каза Михаил. Помниш ли, когато видя онези типове на Алоиз?

Това действа на Брокман така, че все едно му бяха дали да помирише нишадър.

— Защо те изпратиха при мен? — като вдигна глава, той попита със съвсем друг тон, вече готов за съпротива.

Михаил го погледна, без да скрива презрението си.

— По работа. Но аз сам щях да те навестя.

— По другарски? — усмихна се Брокман.

— Излиза, че си свиня — каза Михаил. — Имаш добра памет, а забрави Гщад?

— Искаш да ти благодаря ли?

— Отдавна да те бяха изяли червеите, но аз не за това. — Михаил щракна със запалката да си запали цигарата, веднъж, два пъти. Искаше да се поуспокои. Откъсна от кутията едно парче, направи си пепелник. И каза: — Помниш ли какво ми разказваше в Гщад, как си изпращал хората на онзи свят?

— Лъжех, фантазирах — злобно отговори Брокман.

— Може да е и така. Но за стареца, когото си ударил в слепоочието с желязото, не е лъжа. Не помниш ли името му?

Брокман не разбираше защо заговори за някакъв старец, когото той беше някога пречукал и отдавна забравил и изобщо не можеше да си спомни името му. А когато Брокман не разбираше нещо, веднага загубваше почва под краката си. Не знаеше какво да каже на този Мишле, който се оказа, че изобщо не е Мишле.

— Ще ти припомня — каза Михаил. — Презимето на стареца беше Тулев, Александър Тулев. Моят баща.

Брокман замълча, премисляйки, и отново клюмна.

— Но това е чиста случайност... аз не съм знаел...

— Животно.

Последната дума Михаил произнесе тихо, като че ли не на Брокман, а на себе си. И той изобщо не очакваше това, което се случи по-нататък.

Брокман изведнъж се повали на кревата, закри лицето с ръце и заплака. Той хлипаше, раменете му трепереха.

Михаил стана и се заразхожда между масата и кревата, като от време на време поглеждаше към Брокман, към потрепващите рамене. Беше развълнуван. Когато такива като Брокман плачат, не е дреболия, не всеки може да ги види. Той не лееше сълзи за това, че са му напомнили за отдавнашно престъпление. Какво е за него някакъв си старец, въпреки че се оказа баща на човека, който му спаси живота? Това е частен случай. Брокман плачеше за целия си извратен, страшен живот. И както тогава, в курортното градче Гщад, Михаил почувствува към него странно, примесено с презрение, състрадание. И както тогава, си помисли, че и той би могъл да изпадне в такова положение, ако съдбата не беше се оказала малко по-милостива към него. Михаил се спря пред кревата. Сега вече Брокман не хлипаше, а само дишаше тежко.

— Не се разкисвай — каза Михаил.

Брокман се обърна и зарови лице във възглавницата.

— Не съм дошъл да си уреждам сметките с теб — каза Михаил.

— А по работа.

— Казвай — съвсем спокойно каза Брокман.

— Напрасно си мълчал при разпитите.

— Не съм мълчал.

— Но главното не си казал.

— Не зная кое е главното.

— Лъжеш.

— Какво искаш? — Брокман седна. Лицето му беше много изморено.

— Имай пред вид, че ако човек доброволно си признае всичко при следствието, съдът го взема под внимание.

— Какво общо има тук съдът?... Изпратил те е този, който ме разпитваше, нали?

— Да.

— Необходим му е моят тайник, разбирам.

— Не само това.

— Добре. Нека ме извикат.

В присъствието на Павел Синицин Брокман разказа на Марков всичко, което преди премълчаваше, и това, че е предал на дипломата в цигарената кутия филмче със снимки от апартамента на академик Нестеров, от района на село Пашино и схема на местността, където е тайникът.

Към края на неговия дълъг разказ Марков зададе няколко въпроса:

— Това, което донесе Воробьев, там ли трябваше да скриете, или в друг тайник?

— Някъде наблизо. Но в никакъв случай заедно. Аз избрах там подходящо място. На схемата е отбелязано.

— Дипломатът ви потрябва, тъй като се лишихте от радиостанцията?

— Все едно, аз трябваше да предам филма. У мене остана копието.

— Къде е то?

— В къщата на Стачевска. Трябва да ви покажа, сами няма да го намерите. Там е писмото на Сухова.

— Само за това ли ви беше необходим дипломатът?

— Не. Когато радиостанцията изчезна, остана връзка само чрез него. Ако имах радио, нямаше да има никакви картички и телефонни разговори.

— Ако всичко минеше благополучно с Воробъев, какво понататък?

— На шести юли Стачевска щеше да позвъни по телефона.

— Дипломатът знаеше, че Воробъев е хванат. Воробъев имаше билет за самолет, групата му замина на пети вечерта.

— Позвъняването беше задължително при всички случаи. Ако не се обади, значи и тя е хваната.

— Значи и вас?

— Моят контролен срок е десети юли.

— Също по телефона?

— Да.

— И после?

— След това ме отписват.

— Виждате ли какво направихте с мълчанието си.

— Виноват.

Марков погледна часовника си — беше девет без четвърт. Започваше да се смрачава.

— Ще намерите ли тайника през нощта?

— Ще го намеря — каза Брокман.

Марков го отпрати в килията, като го предупреди, че скоро ще го извикат.

— Да-а, Владимир Гаврилович, ако този подлец веднага беше казал всичко, на шести юли щяхме да съставим хубав сюжет — каза Павел.

— Моля ти се, без това „ако“. — Без да крие досадата, Марков хвърли на масата молива, който въртеше между пръстите. — Колко е пътят до Пашино?

— Тогава пътувахме час и нещо.

— Тука ли е още Семъонов?

— Върна се в къщи.

— Вземи някой друг. Тръгвай с Брокман. Провери. Ако тайникът е непокътнат, не го бутайте. Вземи една батерийка. От утре сутринта организирай там наблюдение.

— Слушам, Владимир Гаврилович.

— На връщане ще минете към Стачевска, ще вземете филма.

— Разбрано, Владимир Гаврилович. Може ли да поканим Михаил?

— Нали си извикал Мария.

— Не са пристигнали още със Сашко. Утре сутринта.

— Добре, както искаш... Само че дали той ще поиска...

— Ще поиска, Владимир Гаврилович.

Тайникът на Брокман се оказа непокътнат. След като се убеди в това, Павел взе една батерийка за анализ и остави всичко, както си е.

Марков не беше убеден, че някой непременно ще дойде за скритите батерийки. Но се надяваше.

Кое му даваше надежда? Той разсъждаваше много просто. За тези, които бяха организирали всичко това, щеше да бъде неблагоприятно да оставят съдържанието на тайника на произвола на съдбата.

Но взимането на батериите е свързано с риск: могат да попаднат в засада.

Като се постави на мястото на противника, Марков се опита да определи кое надделява. Получаваше се следната картина. Първо, щом са изпратили Воробъев, следователно са смятали, че до пети юли той не е бил известен на съветското контраразузнаване. Второ, арестуваният Брокман няма да издаде тайника — това е равно на самоубийство. По никакъв друг начин чекистите не могат да разберат за съществуването на тайника.

Изобщо, изхождайки от тези съображения, Марков не смяташе своята надежда безпочвена.

Господинът със симпатичната такса до 2 август не напусна пределите на Москва. На 2 август той се отправи извън града — по шосето за Минск. В колата, освен таксата имаше и една млада жена. На около петдесетина километра от града те спряха на един

междуселски път. Оставиха колата и се поразходиха. След това се върнаха в града.

На 3 август черният мерцедес със същия екипаж в девет часа сутринта се отклони от околоръстния път и излезе на шосето за Горки, в десет часа минаха през градчето, в което доскоро живееше Линда Николаевна, а в единадесет без четвърт колата беше в района на село Пашино. Дипломатът я паркира на ливадата в сянката на една голяма купа сено.

Жената взе кучето за повода и излезе от колата. Дипломатът отвори чантата, която беше на седалката, и извади няколко снимки — това бяха фотографии на местността пред тях: ливади, обградени с гора. На една от снимките — крайт на гората и висок дъб отделно от другите дървета. След това той съпостави местността с чертежа, който беше поставил между снимките.

Като разгледа снимките и чертежа, дипломатът взе чантата и тръгна след жената. Кучето, в което вероятно се беше събудил потиснатият от градския живот ловджийски инстинкт, дърпаше каишката толкова силно, че жената беше принудена да подтичва.

До гората имаше не повече от километър, но докато дипломатът открие отбелязаното с кръстче дърво, трябваше дълго да се разхождат.

Павел Синицин се свърза с консулския отдел при Министерството на външните работи още в девет и нещо — веднага щом се разбра, че дипломатът се отправя към тайника. За да се спазят всички норми, регламентиращи действията на официалните представители на властта по отношение на лицата с дипломатически имунитет, необходимо беше време, но в десет и половина от Москва по маршрута на черния мерцедес вече тръгнаха две коли. В едната седеше Павел Синицин, в другата — сътрудник на консулския отдел и един служител от посолството, съотечественик на дипломата с кучето.

Като намери дървото, под което беше тайникът, дипломатът каза на жената да се разхожда покрай шосето, а той извади от чантата желязна туристическа брадвичка и започна работа. Храстът над ямата, в която бяха скрити батерийките, беше поставен така майсторски, че той бързо намери мястото, два пъти копна не точно там, но в края на краищата го намери.

Когато разкопа още неулегналата земя, той видя кутийката и в този миг чу зад гърба си деликатно кашляне. Дипломатът се огледа, без

да вдигне колене. Над него стояха двама младежи, едри, здравеняци. Те го гледаха мълчаливо.

Той сложи брадвичката в чантата и искаше да я затвори, но единият от младежите каза:

— Моля ви, оставете всичко, както си е.

— Вие нямате право да ме задържате, а още повече да ме обискирате — каза той, ставайки.

— Знаем това — скромно се съгласи младежът. — Ние само убедително ви молим да останете на мястото си. Скоро ще пристигнат други хора, с които ще поговорите.

Видът на младите хора не оставяше съмнение, че няма да му позволят да захвърли всичко и да си отиде, и дипломатът, поглеждайки разсеяно към шосето, където се разхождаше жената с таксата, каза:

— Трябва да поговоря с жена си.

— Моля.

Единият отиде да извика жената. Дипломатът и каза да отиде в колата и да го чака там. Тя беше изплашена, но се стараеше да не го показва.

Жената на дипломата още не беше стигнала купата сено, в чиято сянка стоеше мерцедесът, когато на шосето се появиха две коли, идващи от Москва с еднаква скорост. Те свиха към ливадата направо през канавката.

През целия път на Мария не ѝ даваше покой мисълта как ще се срещнат бащата и синът. Сашко познаваше баща си от единствената снимка, която Павел Синицин по молба на Мария беше донесъл преди седем години. Мария увеличи снимката, даде да я ретушират и я окачи на стената в стаята на момчето. Но тя не знаеше дали Михаил е получил снимката на Сашко, която беше изпратила чрез Павел, и дали я носи със себе си.

Дълги години тя беше принудена да крие от Сашко истината за баща му, измисляше най-различни романтични истории за опасната работа на Север, но синът растеше и на нея ѝ ставаше все по-трудно. И все повече растеше чувството за неволната вина пред сина. Особено болно ѝ стана веднъж, когато Сашко се прибра разплакан от двора и разказа, че другарчетата не му вярват, казали му да не съчинява

приказки за Севера и че всичко това е лъжа и че той няма никакъв законен баща. Мария се постара да му обясни, че тези момчета не са добри, те повтарят приказките на лошите възрастни и не си струва да им обръща внимание. Тя го уверяваше, че ще дойде ден, в който Сашко непременно ще види своя баща, а баща му ще го прегърне и ще го целуне.

И ето че този ден настъпи, дойде дългоочакваната минута. Влакът тракаше с колелата към Рижката гара.

Сашко, хванат за дръжката, се беше повдигнал на прозореца. Прегърнала го през рамото, Мария стоеше до него.

На перона имаше малко посрещачи.

Мария видя Михаил, преди той да я забележи. Сърцето ѝ тупкаше често-често и тя чуваше този звук. В погледа на мъжа, който тичаше от прозорец на прозорец, тя почувствува тревога — вероятно той се страхуваше, че няма да пристигнат, нещо ще ги задържи.

След това и Михаил ги видя, замаха с ръка, усмихна се и закричи наравно с прозореца. И тогава Сашко изведнъж закрещя?

— Татко! Татко!

И така силно се притискаше към стъклото, че носът му се сплеска и побеля.

Влакът спря. Мария изпревари нетърпеливите съседи по купе и след Сашко бързо се добра до изхода.

Михаил грабна с дясната ръка Сашко, с лявата пое куфара от Мария.

Тя прегърна Михаил и сина си. Тримата стояха вкупом и плачеха.

Пасажерите минаваха покрай тях и ги поглеждаха с някакво снизходително разбиране. Но пасажерите не можеха да ги разберат, тъй като не знаеха колко дълъг път беше изминат, преди да се прегърнат тези близки един на друг хора.

ГЛАВА 28

РАЗКАЗЪТ НА СВЕТЛАНА СУХОВА

Неврохирургът, който направи операция на черепа на Светлана Сухова и след това я лекуваше, беше опитен лекар. В началото се въздържахше да обнадеждава Вера Сергеевна за скорошно и пълно оздравяване на дъщеря ѝ, тъй като самият той не беше уверен в това. Имаше основание да се съмнява във възможността от пълно възстановяване на някои функции на травмизирания мозък. Наистина той разчиташе на мощните компенсационни ресурси на младия организъм, но много неща изглеждаха проблематични. На третия месец от лечението обаче стана ясно, че скоро може да се очаква окончателно поправяне, за което той с голямо удоволствие съобщи на Вера Сергеевна.

В началото на август се възстановиха зрението и слухът на Светлана. След една седмица тя започна да говори. До неузнаваемост отслабнала за месец и половина, през което време я хранеха венозно, тя бързо започна да пълнее. Към края на август ѝ разрешиха да стане от леглото. В средата на септември Вера Сергеевна прибра дъщеря си от клиниката. Прибраха се в къщи пеша — така поиска Светлана...

За приключване делото на Кутепов не достигаха само показанията на потърпевщата.

Майор Семьонов поговори с лекаря, който го увери, че тя е готова да дава показания, това няма да навреди на здравето ѝ.

Като покани подполковник Орлов при себе си, Семьонов изпрати кола за Светлана.

Те не знаеха как изглеждаше Светлана до случилото се, но сега видяха висока стройна девойка, може би малко пълничка за годините си. Тя гледаше уверено. Явно физическата травма не беше причинила психическа травма.

Разговорът беше дълъг. Светлана разказваше, Семьонов и Орлов слушаха, от време на време питаха по нещо. Ето основната част от разказа на Светлана:

„Ние с Галя Нестерова с такова нетърпение чакахме пролетта на седемдесет и втора, просто брояхме дните, когато ще се стопли. Имахме много хубави дрехи. Разбира се, можехме да ти носим и през зимата, но едно е да носиш велурен костюм и отгоре зимно палто, а друго е без палто. Имахме и много допълнения към тоалетите — Пиетро ги избираше с вкус и в различни стилове.

Виктор Андреевич три пъти ходи до Италия през зимата и ни надонесе толкова неща, че не знаехме къде да ги денем, къде да ги скрием. Наложих се да включа и нашата Таня Балашова от универмага. Тя живее сама, без родители, при нея можехме да оставим някои вещи и там да се преобличаме. Разбира се, когато трябваше да скрием нещо, наставаше голяма суетня, но какво да се прави? Жалко беше да продаваме вещите. Ние не сме спекулантки.

Все пак майките ни подушиха нещо. Честно да си кажа, моята я лъжех. Тя в началото вярваше, че взимам назаем, а след това взе да се замисля: колко ли дългове съм натрупала? И кой е този добряк да ми дава с хиляди, а кога ще си ги получи, не е известно? В края на краищата съчиних една история със стария поклонник. Предлага ми да се женим. Всички подаръци са от него.

В общи линии с майка ми се оправих, тя е добричка, никога не е била заядлива, а Галината майка е друга. Но се оказа, че ние с Галя напразно сме обвинявали Олга Михайловна, в случая тя се отнесе с голямо разбиране. Мислехме да ѝ обясним за моя поклонник и задграничните подаръци, но щеше да се получи голяма бъркотия, както се изразява Льоша, тоест абсолютно безполезно ще бъде, няма да разбере. А тя всичко прекрасно разбра, когато Галка ѝ разказала моята история.

Да, бях забравила за онзи пръстен. Галка съчинила пред майка си, че родителите на една позната студентка се разболели, трябвало да заминат да се лекуват цяла година, а нямали пари и ето че решили да продадат пръстена. Олга Михайловна не искала да го купи за седемстотин рубли, казала, че ще бъде кражба от нейна страна. Тя много добре разбира скъпоценностите, като истински бижутер. Но не зная защо не ѝ е дошло наум да попита защо тези родители не дадат пръстена в оказион. Изобщо тя е странен човек, могла е да не помисли за това. Изобщо тя казала, че по-честно ще бъде да им предложи поне деветстотин рубли, Галка нямала нищо против, взела деветстотин,

дадохме на Виктор Андреевич седемстотин и двеста оставихме за себе си.

По това време ние с Льоша отново се сдружихме, макар че, като ме видеше с чуждестранни дрехи, веднага започваше да ме дразни. А аз не обичам това. На него му беше забавно, можеше да му се прости. И ето че аз го поканих да се позабавляваме, разбира се, с онези пари, а той едва не ми ги хвърли в лицето. И тогава отново се разделихме. Да си кажа правата, и мене, и Галка ни беше срам заради тези две стотачки, само ги мятахме в чантите, и когато ги изхарчихме — забравихме и пръстена, и тези нещастни пари. Мислех си, никого не сме излъгали. Виктор Андреевич сам поиска седемстотин, Олга Михайловна сама даде деветстотин, разликата си поделихме. Няма да ги хвърлим, когато ни ги дават. Може би не съм права, не зная, но тогава не мислех за това. Друго ме занимаваше повече. Ето какво.

Представете си, живее момиче като момиче, не по-лошо от другите. И изведнъж при нея идва красив младеж, чужденец, обяснява ѝ се в любов и на другия ден си заминава. Тя изобщо пет пари не дава за него въпреки красотата му, но той изведнъж започва да ѝ изпраща колети в знак на любов, а в писмата си пише, че просто умира от мъка.

И ето, че и аз малко се влюбих в него. Излиза, че е било заради парцалките и пръстена! Честно си казвам, така си беше, но можете да ми вярвате, че сама се презирах. Понякога се питах: колко ли струвам? А когато можеш да оцениш човека в рубли — не е важно дали в хиляди, или милиони, — това вече не е човек, а някакъв предмет за продан.

На никого не казах за безпокойството си. Сигурна съм, че и Галка мислеше така, но също мълчеше. Понякога ще избухне, ще измърмори нещо неясно, но взимаше наравно с мен от вещите. Няма какво, и двете сме една стока.

Но Виктор Андреевич винаги ме учудваше. Като че ли имаше апарат за четене на мисли. Например през цялото време ни уверяваше, че не е лошо да се приемат подаръци от любещ човек и в повечето случаи мъжката любов се измервала с подаръците. Никаква любов нямало, ако ти трепери ръката да си развържеш кесията и само да приказваш. Разбира се, че е грубо, но на мен ми се струваше, че има капка истина. И това ме успокояваше. Ей така, ще покапризничиш,

покапризничиш, а след това ще поседиш на чашка с Виктор Андреевич и ще се успокоиш.

Само веднъж у мен се породя подозрение. В края на април получих по пощата писмо от Пиетро в универмага, тъй като не му бях дала домашния адрес. Писмото беше пуснато в Москва. Това беше след третия колет. Чета и нищо не разбирам. Все едно, че нищо няма между нас и не е имало. Просто вежливо послание до едно момиче. Даже ме пита дали не съм го забравила. За Виктор Андреевич нито дума. А той се явява нещо като специален куриер между нас. За него нито дума, даже няма и поздрави. А почеркът е същият... Макар че какъв почерк е това? Вероятно така пишат всички първокласници. А накрая със ситни букви написано, че ще пристигне в Съветския съюз и не по-късно от двадесет и трети май ще бъде в нашия град.

От глупост показах това писмо на Виктор Андреевич. И знаете ли, че за първи път, го видях разстроен. Помислих си: ето как можем да обидим човека.

Тогава бяхме в «Пирожки», там, нали знаете, масите са направо на тротоара, на чист въздух. Виктор Андреевич взе за мен една бутилка «Байкал», а на себе си минерална вода, там не продават никакъв алкохол, а на мен просто ми се пиеше нещо. Без да искам, си скъсах чорапа — закачих го за масата. За да не се пусне бримката надолу, трябваше да я обгоря. А Виктор Андреевич не пуши. Аз също отдавна ги бях оставила. Помолих Виктор Андреевич да вземе от някого огънче. Той отиде в лавката от другата страна на улицата и донесе кутия цигари и кибрит. Аз запуших, леко обгорих чорапа и веднага закачих другия чорап, просто ми прилоша.

Вероятно точно в този момент е минал Витек, едно момче от нашата махала, адютант на Льоша. Разбира се, видял ме е. А той не е само зяпльо, но понякога и докладва. Разказал на майка ми. А тя като заплака, очите ѝ плувнаха в сълзи и занарежда: «Пак пушиш, пак пиеш, тези познати няма да те доведат до хубаво» — и така нататък...

Изобщо след онази среща дълго време не се видяхме с Виктор Андреевич. Наистина обаждаше ни се по телефона и на мен, и на Галя, но според мен и той самият не искаше много да се срещнем. Нещо като отпуск си взе и на нас ни даде почивка.

През това време се опитах да поговоря с Льоша... Разбира се, не да си възстановя предишните отношения — смешно е да се мисли за

това. Той ми беше много обиден, знаех го. Но в главата ми беше само Пиетро... И си мислех: защо трябва да сме врагове? Той е добро момче. И дружбата ни беше хубава... Въобще аз първа отидох при него, той стоеше с момчетата до нашия вход, а аз се връщах от работа. Повиках го настрани, за да не говорим пред другите, а той: «Какво, Светлана Алексеевна, омръзнаха ли ти старците?» А момчетата доволни се хият.

Да-а, такива ми ти работи... Е, а после — това беше след майските празници — Виктор Андреевич отново поиска да ни види, взеше ни с колата, говореше за племенника, за който ни беше споменал преди. Каза, че тези дни щял да дойде да види чичо си. Много го хвалеше пред Галя, направо я сватосваше.

На двадесети май Виктор Андреевич ми се обади по телефона в къщи и ме помоли да се видим на другия ден, но без Галя. Каза, че имал делови разговор с мен. Помислих си, че отново ще заминава за Италия.

Срещнахме се в осем и половина, още беше светло. Той ме чакаше в колата си на улица «Тургенев» до градинката. Потеглихме по Московското шосе, той каза, ако искам, да поседнем в ресторант «Горски», това е на около двадесет километра от града, вие сигурно го знаете. Но не попаднахме в ресторанта... Не стигнахме до «Горския». Виктор Андреевич отби колата по някакво друго шосе, след това на един междуселски път и предложи да се разходим. До този момент не заговори за никакви делови неща.

И изведнъж... Всичко очаквах, но не и това. Той започна:

— Трябва да ви съобщя, Светланочка, че ние сме попаднали в една много неприятна история.

Питам:

— Кои «ние»?

— Вие и аз — отговаря, — и отчасти Галя, а също и нейната майка. Но основно вие и аз.

— Обяснете ми — моля го аз, а вътре всичко ми закипя, просто ми прилоша.

И той обяснява:

— Как смятате — казва, — кой е този Пиетро Матинели? Той работи тук в качеството си на инженер. Това е вярно, той наистина е инженер. Но не е само такъв. Основната му работа е секретна,

разбирате ли? Учудвате ли се? Аз също бях учуден, но малко по-рано. И бях също така изплашен, както сега сте вие, скъпа моя.

— Какво искате от мен? — питам. — За какво съм ви нужна?

— Не на мен сте нужна — каза той. — Аз само изпълнявам волята на други.

— Но какво общо имам аз?

В този момент той изобщо не приличаше на себе си. Буквално с мен разговаряше непознат човек, като че ли за първи път го виждах. Очите зли, усмивка ехидна и гласът му друг.

Казва:

— Не, мило момиче, сега аз ще задавам въпроси. Колко колета получихте? Ако се превърнат в пари, каква сума ще бъде? Не сте ли пресметнали? А онзи пръстен с изумруда — само седемстотин рубли ли струва? И защо не го дадохте на ocasion. За себе си ли го спряхте, или го преотстъпихте на някого? Навярно на почтената Олга Михайловна.

Мълчах, защото той предварително знаеше отговора на всеки въпрос, това е ясно. И какво можех да добавя? Просто езикът ми се схвана.

А той продължава:

— Вие сте умно момиче и затова се обръщам към вашия разум, моля да ме разберете правилно. Няма да се случи нищо лошо, ако изпълнявате строго моите наставления и пазите в тайна нашите нови отношения.

— Какви ще бъдат новите ни отношения? — питам.

Той почувствува някакво облекчение, даже се засмя. И ми обяснява:

— Всичко ще остане както преди, не се безпокойте. Но след като се договорим, вие ще бъдете не просто момичето Светлана, което много се харесва на Пиетро Матинели, а негова ценна сътрудничка. А той ще ви ръководи чрез мен. Повтарям, това не е толкова трагично, както изглежда на пръв поглед.

— Но какво трябва да правя? — питам.

— Нищо особено. Това даже не може да се нарече работа. Вие имате голямо влияние над хората, които ви познават. Именно това ще използваме.

До този момент просто бях оглушала. Питам го нещо, но в главата не ми оставаше нищо. Чувствувам, че се готви нещо отвратително, а не мога да разбера какво е. Озлобих се. Стана ми страшно. Даже си помислих: дали всичко това не е една шега? Ето сега ще се покашля в юмрука си — той винаги така правеше, когато се готвеше да остроумничи — и ще каже, че ме разиграва. А той казва:

— Вие, Светланочка, скоро, ще се уверите, че предишните подаръци са нищо пред това, което можете да имате, ако ме слушате.

Поиска ми се веднага да се върна в града, в къщи, при мама. Толкова ми беше противно, просто няхах никакви сили.

— Да тръгваме отгук — моля го. Между впрочем отдавна се беше стъмнило и това място ми се стори зловещо.

Той казва:

— Още една минута, не сме завършили разговора. Вие трябва да кажете или да, или не. Но във всеки случай аз трябва да съм сигурен, че вие няма на никого да кажете за този разговор.

— Да ви дам разписка или какво? — питам.

— Това не е надеждно — каза той. — Ще измислим по-сигурни гаранции. А сега трябва да ви предупредя: за нашия разговор нямате право да казвате даже на Пиетро. Той самият няма да ви разпитва.

Сега си помислих каква комедия цяла година е разигравал с мен Пиетро Матинели. Колко е бил гаден и как ни е купил с Галя! В този миг се ненавиждах страшно, като последна гадина. Хапех си устните до кръв, за да не се разплача.

— Да тръгваме отгук — моля го. Но той не бърза. Решил е да кове желязото, докато е горещо. Казва с подигравка:

— Разбирам, че положението ви е незавидно, чувствувате се зле, но какво да се прави? Уверявам ви, скъпа Светланочка, утре ще ви поолекне, а след една седмица ще разберете, че просто нищо не се е случило. Каква шпионка сте вие? Вие всъщност сте още дете, а малките услуги, за които ще ви помоля, са съвсем безобидни, като детска целувка.

Аз започнах да стена и той добави:

— Ако вие проговорите, да знаете, че това ще струва живота на вас, майка ви и на този, който ще научи тайната ни.

Докъде стигна, мисля си. Щом този дъртак не се побоя да ми говори открито такива неща — за каква ме е взел? Значи е бил убеден,

че и аз съм гадина, която може да купи за едни парцалки! Честна дума, ако имах нещо подръка, щях да го убия.

— Ще тръгваме ли най-после оттук? Или аз си тръгвам — крещя му аз.

Той ми стисна здраво ръцете и казва:

— По-тихо. Казах ви всичко. И не се съмнявайте, че всичко ще стане, както ви казах, ако не си държите езика зад зъбите.

Сигурно беше към единадесет и половина, когато пристигнахме в града. Искях да сляза от колата при първата трамвайна спирка, но той каза: «Ще ви закарам до къщи». Добре, мисля си, все ми е едно. Бях вече решила какво да правя. Ще си отида, ще позвъня на Льоша, ще го помоля да дойде при мен и заедно да отидем в КГБ, от нас е десет минути пеша. Бях се успокоила, макар че много ми се прииска да запуша.

Пътувахме към дома от страната на гаражите. Там и Льоша има гараж за мотора си — той го нарича барака. И ето, не бяхме стигнали до това място и колата изведнъж заглъхна. Той каза, че бензинът свършил. Аз слязох, той също и казва: «Ще ви изпратя». Казвам, че не трябва, а той ме догони и върви отстриани. Там от края има тясна ивица асфалт, покрай оградата върви. Той ме пита тихичко:

— Нали се договорихме?

Аз мълча.

— Светлана, за вас ще бъде по-лошо, помислете.

Не издържах и казах:

— Долен мръсник, мястото ти е в затвора.

Вероятно тук ме е ударил...“

Като изпратиха Светлана в къщи, Орлов и Семьонов поседяха още в кабинета.

Нейният разказ предизвика у тях двойствено чувство. Не им хареса начинът на изложението, но работата не беше в лексиката.

— Иди и питай след всичко това дали се е осъзнала, или не? — каза Орлов.

— Младост, младост — иронично забеляза Семьонов.

— Забеляза ли, тя говореше с такъв тон, като че ли нищо особено не се е случило... Виж ти, вървяла си по пътеката, спънала се о камъка и си разбила носа...

— Тук не си съвсем прав — възрази Семьонов. — Тя не се е колебаела какво да прави. Веднага е решила къде трябва да отиде. Разбрала е, че работата е сериозна.

— Вярно. Но и преди не се колебаела — да вземе или не всички тези подаръци. Взимала ги е спокойно. И нищо не е разбрала. А ако ѝ кажеш за това — тя ще се надсмее: стари възгледи и така нататък. Ако ѝ дръпнеха ушите както трябва в самото начало, всичко щеше да разбере.

— Твърде си суров. Това не е педагогично — каза Семьонов.

— Съгласен съм, нямам педагогическа жилка. Но ние трябва още да поговорим с нея на тази тема. Как смяташ да я вразумиш? Такива като нея не вярват в щъркели, с голи призиви няма да ги превземеш. На тях им действа само това, което се опипва с ръцете.

Семьонов виждаше, че Орлов наистина е разстроен от разказа на Светлана Сухова. Той също беше съгласен с него за основното. Но при тях така стана, че още от самото им запознаване всеки разговор се превръщаше в дискусия, в която винаги единият беше опонент на другия.

— С удоволствие бих ѝ показал къде точно се е спънала — каза Семьонов.

— Къде? От какво? Как ще построиш изложението си, на части?

— Може и постепенно?

— Добре. Ще ѝ кажеш: всичко е започнало от лекомисленото запознаване. А тя ще ти каже: мога да се запознавам с всеки и навсякъде, в това число и с чужденец. Не е ли така?

— И така е, и не е.

— По-нататък. Ходила по ресторанти и си пийвала. Нима това е забранено за пълнолетния човек?

— Не. Но трябва да има мярка.

— Тя ще ти отговори: а кой определя тази мярка? И освен това те са ходили със солиден човек. По-нататък. Приемала скъпи подаръци от малко познат мъж. Защо да не приема?

— Трябва да има чувство за собствено достойнство — ще ѝ кажа аз.

Орлов се усмихна.

— Собственото достойнство не ще го докоснеш с ръце. А красивите дрехи можеш да облечеш. Ти на нея с отвлечени понятия, тя

на тебе — с парцалките и седем на нула в нейна полза.

— Почакай, Михаил Петрович — възрази Семьонов. — Ти я смяташ за съвсем непоправима, непробиваема?

— Не нея. Аз просто ти възпроизвеждам възможния вариант на душеспасителния разговор. Сухова не е пропаднал човек, възможно е да надценявам греха ѝ. Аз говоря за това, че има хора, които с нищо не можеш да ги учудиш, да ги стреснеш, не им увира главата. Знаеш, че сега много такива непукисти са се навъдили. Ти му казваш: във ваната ми живее крокодил, вчера се напих с уиски, заспах със запалена цигара в уста, направих пожар, пожарните пристигат, а той не отваря вратата, отпраща ги. Отвърща ти: е и какво?

— Затова е и непукист — каза Семьонов.

— Правилно, но по дяволите. Тези хора са още и широки натури. Не в смисъл да пируват, макар че могат и това на чужда сметка. Те имат широки възгледи. Търпимост и снизходителност.

— Какво лошо има в това — търпимост и снизходителност?

— Също правилно, прекрасни понятия. Само че не за чужда сметка. Ти се опитай да провериш собствената им търпимост. Настъпи ги по мазола. Ох-ох! Тогава ще видиш.

— Не ти ли се струва, че малко се отклонихме от темата? — попита Семьонов риторично.

— Ни най-малко.

— И все пак не бива за всичко да виним само Сухова и нейната приятелка. Те не живеят в безвъздушно пространство.

— Искаш да кажеш — къде е гледал колективът и родителите им?

— Да. В подобни случаи обикновено изниква този въпрос.

— Виждаш ли, започнахме да философствуваме. Това не ми харесва, закривам диспута.

ЕПИЛОГ

Остава да кажем няколко думи в заключение.

Историите, аналогични на тази, в която взеха участие Брокман и ръководещият неговите действия на територията на Съветския съюз сътрудник на разузнаването, прикрит с дипломатически паспорт, за съжаление не са единични. За някои от тях е съобщавано на пресконференции и в периодичния печат.

Целите на чуждестранните разузнавателни ведомства си остават едни и същи, а методите се променят. Съветските контраразузнавачи, свято пазещи високите чекистки традиции, разкриват тайните вражески акции, въоръжени с професионални знания и опит. И колкото и да е рафинирана агентурата на чуждестранните разузнавателни центрове, всички тайни неизбежно стават явни. Така е било, е и ще бъде.

Що се отнася до личната съдба на агентите, преминали пред читателя, то всекиму според заслугите. Имаше съдебно дело и те бяха осъдени на различни срокове лишаване от свобода.

Копие от обвинителния акт и копия от присъдите бяха подшити в последния том на делото, в което се пазят документите, отнасящи се до операция „Резидент“. С това операцията приключи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.